THÉOPHILE GAUTIER

AVATAR

THÉOPHILE GAUTIER
AVATAR
ŞI
ALTE POVESTIRI FANTASTICE
Prefaţă de LAURENŢIU ULICI
Traducere de ANDREEA DOBRESCU-WARODIN

CUPRINS

Théophile Gautier, necunoscutul

Poate că Dumnezeu nu e decât primul poet al lumii,
TH. GAUTIER

În seara de 21 februarie 1830, când romantismul, prin Hernani, *îşi consuma un Austerlitz zgomotos*[1]*, printre gălăgioşii partizani ai propagandei romantice, un tânăr pictor, abia ieşit din adolescenţă, făcea o figură de campion al „valeţilor* hugolieni, organizând plutoanele aplauzelor, impunându-se în prim planul reacţiei publice, dovedind un entuziasm total şi contagios, ca şi cum pe scena teatrului s-ar fi jucat o piesă de succesul căreia depindea propriul său destin. Într-un fel, aşa şi era. Théophile Gautier avea, în 1830, 19 ani*[2]*, studia pictura în atelierul lui Rioult şi avea pregătit pentru tipar un volum de* Poésies *ce va apărea în iulie al aceluiaşi an. Pledând pentru* Hernani, *el pleda, de fapt, pentru altceva decât romantismul piesei.*

În 1829, Victor Hugo publicase Les Orientales, *cu o prefaţă ce devenise repede, pentru tinerii artişti (pictori, sculptori, muzicieni dar şi poeţi) din*

anturajul viitorului Pair al Franţei o adevărată Biblie a artei. Se proclama acolo dreptul absolut al poetului de a păşi netulburat pe teritoriul fanteziei, erau insinuate imperativele unei poetici a „pitorescului^ şi a „vizibilului^, imputând o foarte acută percepţie a lumii exterioare. Tinerii poeţi găsiseră în Orientales *confirmarea acestei atitudini, făcuseră din concisul program hugolian un punct de plecare spre arta totală, arta de dragul artei, ceea ce, mai întii Cousin, la Universitate, apoi Hugo însuşi, numiseră „Vart pour Vart“.*

Théophile Gautier, Gérard de Nerval, Arsène Houssaye şi alţi câţiva pe care istoria i-a uitat, animaţi de dorinţa afirmării pe toate căile a noii poetici, trec principiile, încă fragile, în practica existenţei lor diurne, trăind în „rue du Doyenné^ o boemă desăvârşită, impregnată de subtilul parfum al artei totale: „splendide picturi pe pereţi, şedinţe de poezie, femei frumoase, supeuri savuroase, serbări costumate, o orgie «nebună, dezordonată, zgomotoasă» pe care sticlăria agapelor o lumina diabolic"[3]. În 1833, Gautier publică Les Jeunes France, romans goguenards, *cronică sentimentală şi apologetică a acestei „boeme de aur „”. Printre altele aflăm de la Daniel Jovard, personajul din* Les Jeunes France, *că în rue du Doyenné se deprindea tehnica versificaţiei policrome, în manieră picturală („o paletă strălucitoarea, negru, roşu, bleu, toate culorile curcubeului, o veritabilă coadă de păun” "), se căuta rima bogată şi se încerca o revigorare a alexandrinilor. Intenţia poeţilor cuprinşi în orientarea „artistică „” era limpede: „Să facem – va zice Théodore de Banville într-o* Balade sur lui-même – *versuri pentru nimic, pentru stricta plăcere. Să cântăm, să povestim precum Şeherezada!” "*

Nu e uşor de explicat această deviaţie a romantismului, fiindcă gustul artei de dragul plăcerii „pour rien” ", le venise, lui Gautier şi celorlalţi, oarecum întâmplător, vreau să zic pe negândite* fără motive aparente, era ca o schimbare ce plutea în aer, imprecisă dar, în acelaşi timp, inevitabilă, după cum s-ar putea să nu fie doar pură ipoteză părerea că ar fi apărut ca o reacţie a spiritului aventuros, a imaginaţiei libere, la pragmatismul introdus în toate cele de către infirma „revoluţie „” din iulie 1830. Fiindcă, deseori în manifestările lor publice, „poeţii artişti” " făceau repetate aluzii la structura existenţei lor sociale. Dar, dincolo de legăturile imediate cu atmosfera socială, politică şi spirituală a acelor ani, mişcarea „artiştilor „” – „şcoala artistică” " i se mai spunea – poate fi considerată, din perspectiva omului de azi şi cu sprijinul literaturii comparate* ca un prim*

semn al unei aventuri estetice extraordinare, ce se va întinde, sub diverse denumiri şi într-o sumedenie de convenţii, de-a lungul unui întreg secol (1850—1950). Théophile Gautier trebuie privit, în acest context, ca un precursor, şi încă unul care, dacă n-a obţinut sufragiile superlative ale istoriei literare, s-a bucurat de un imens prestigiu printre creatorii de literatură, printre poeţi în primul rând.

Nu-i dedica Baudelaire, în 1857, lui Gautier, Florile răului? *(„Poetului desăvârşit, perfectului magician al literelor franceze, scumpului şi veneratului maestru şi prieten, […] cu sentimentul celei mai profunde smerenii În 1857, deci la două decenii de la apariţia romanului* Mademoiselle de Maupin *(1836), în a cărui prefaţă Gautier schiţa programul „şcolii de Artă" şi la numai câteva luni după ce îşi reafirmase în revista* L'Artiste *(decembrie 1856) poziţia estetică, „poetica vizibilului", de data aceasta în termenii unei veritabile biografii intelectuale, ce nu lăsau niciun dubiu în privinţa situaţiei acestui revizionist utopic al romantismului: „Cât despre principiile noastre, ele sunt suficient cunoscute: noi credem în autonomia artei; arta pentru noi nu e mijlocul, ci scopul; artistul care-şi propune altceva decât frumosul nu e în ochii noştri artist; n-am putut niciodată înţelege separarea ideii şi a formei aşa cum nu înţelegem corpul fără suflet sau sufletul fără corp; o formă frumoasă înseamnă o idee frumoasă, căci ce va fi o formă care n-ar exprima nimic?"*

De altfel, istoricii literari francezi deşi nu recunoşteau – pe bună dreptate – în Gautier un mare poet, n-au putut trece peste importanţa programului şi a experienţei sale poetice pentru evoluţia poeziei franceze, trăgând, de aici, concluzii valabile.

Un Gustave Lanson, bunăoară, autorul unui portret Gautier uşor maliţios, avea despre rolul poetului în contextul dinamicii literare a epocii o părere limpede şi măgulitoare.

*„Importanţa lui Gautier e mare în literatura noastră, pe de o parte prin ura sa faţă de tot ce era burghez a degajat romantismul excentric, nesănătos, greţos, care pozează drept feroce şi imoral; el l-a generat pe Baudelaire. Pe de altă parte, exactitudinea de pictor sau de gravor l-a făcut să iasă din romantism; a renunţat la lirismul subiectiv pentru a se închina obiectului, modelului. E începutul literaturii impersonale. *[4]*

Mai reţinut, Albert Thibaudet nu întârzie totuşi să afirme că „Gautier este reprezentantul romantismului dar având idei de artist.[5]*

Poezia lui Gautier – deşi a practicat aproape toate genurile literare: proză scurtă, roman, memorialistică, şi a făcut foarte multă publicistică, el rămâne în primul rând un poet – e o ilustrare perfectă a drumului său teoretic de la romantismul „ortodox, propriu-zis, la parnasianismul „artei pentru artă*. Primele cărţi* (Poésies *1830,* Albertus ou l'âme et le péché, légende théologique, *1833) colportează într-o tehnică de împrumut marile teme romantice, sub influenţa masivă a lui Victor Hugo din* Odes et Ballades *şi, apoi, din* Orientales. *Apar totuşi încă în acestea câteva procedee care-l vor caracteriza mai târziu, patima policromă, intenţia picturală, descriptivismul la nivelul detaliilor, şocul pitoresc, dar amestecul de culori e nevoit să se adapteze substanţei poeziei: gustul pentru macabru, evocarea evului mediu şi a întunecatelor sale arhitecturi. Următoarele cărţi de poeme sunt prima încercare reuşită de a pune temele romantice într-o ecuaţie literală personală.* Comédie de la mort *(1838), succesiune de viziuni escatologice, e nu atât o meditaţie asupra morţii cât urmărirea, în spiritul poeticii „vizibilului" ", a descompunerii în mineral; imaginile, vădind aceeaşi obsesie a detaliului, anunţă, prin grotesc şi prin materialitatea frustă a viziunii, baudelairismul:* Une charogne. Espana *(1845), cu poemele sale de mare vizualitate, cu policromia descriptivă aşa de caracteristică poetului, pare să constituie momentul renunţării la temele romantismului negru, în favoarea unui romantism mai luminos, prevestind capodopera poetică* Emaux et Camées *(1852). Octosilabii acestor poezii, vădind o tehnică savantă a versului, de un parnasianism fără egal, exacerbează, uneori exclusiv şi obositor, funcţia plastică a poeziei, perfecta armonie a liniilor şi, în genere, pun mare preţ pe efectele sinesteziei. Peste toate, ca o* summa summarum *parnasiană, tonul impersonal brodând din imagini feerice, din descripţii miniaturale, o viziune (totuşi! carevasăzică romantism) poetică a unui om „pentru care lumea extraordinară există „ ".*

Parnasianul Théophile Gautier se credea, în fond, un clasic, aşa cum Baudelaire se credea un parnasian.

*

Théophile Gautier, autor de literatură fantastică, iată o ipostază poate surprinzătoare pentru cititorul nostru, chiar şi pentru cel avizat, fiindcă marile Istorii ale literaturii franceze nu dau nicio informaţie în legătură cu acest capitol din biografia literară a poetului, iar cele câteva referinţe existente în lucrările specioase dedicate literaturii fantastice sunt greu accesibile din pricina circulaţiei relativ restrânse a lucrărilor respective.

Cu atât mai puţin pot fi consultate studiile cu caracter monografic precum cel din 1887, al lui Spoelberch de Lovenjoul (Histoire des oeuvres de Th.G.) *ori al lui R. Jasinski, din 1929* (Les années romantiques de Th.G.). *Dar lucrul cel mai interesant este că acest Gautier cvasinecunoscut, în orice caz foarte puţin comentat, deşi lasă să se vadă în scriitură maniera celuilalt, a poetului ori a romancierului* (Le roman de la momie, Capitaine Fracasse) *este, în gen, un imitator ca să zic aşa original. Imitator prin substanţa epică a fantasticului, împrumutată, nu la amănunt, ci în motive, în teme, de la J. Potocki, dar original în scriitură, în maniera de a pune în evidenţă fenomenologia fantastică.*

Plecând de la constatarea că „fantasticul este ezitarea încercată de către o fiinţă care nu cunoaşte decât legile naturale, faţă de un eveniment în aparenţă supranatural", Ţvetan Todorov propunea, de curând, în Introduction *à* la littérature fantastique o *definiţie a fantasticului literar bazată pe o triadă condiţională: bizareria întâmplărilor (condiţia obiectivă), ezitarea personajului – sau a lectorului – în interpretare (condiţia subiectivă) şi absenţa alegoriei (condiţia subiectiv-obiectivă a receptării). „E necesar mai întâi – afirmă teoreticianul – ca textul să oblige lectorul la a considera lumea personajelor drept o lume de indivizi vii şi să ezite între o explicaţie naturală şi una supranaturală a întâmplărilor evocate. Apoi, această ezitare să fie resimţită la fel şi de către un personaj; rolul lectorului este, aşa zicând, încredinţat unui personaj iar, totodată, ezitarea, găsind o reprezentare, devine una din temele operei; în cazul unei lecturi naive, lectorul real se identifică în personaj. În fine, trebuie ca lectorul să adopte o anume atitudine în privinţa textului; el va refuza deopotrivă interpretarea alegorică şi interpretarea poetică* Definiţia lui Tedorov delimitează fantasticul pur de alegorie şi de fantezia poetică, insistând asupra diferenţei specifice, cu intenţia explicită de a evita confuziile şi de a garanta fantasticului claritate maximă.*

Raportate la viziunea lui Todorov, povestirile fantastice ale lui Théophile Gautier deţin, mai mult poate decât alte opere citate de cercetătorul francez – o pregnantă funcţiune ilustrativă. Cel puţin ecuaţia ezitării *e dezvoltată, în variante diferite de la o povestire la alta, iar, în totul, cele cinci povestiri închipuie un tablou unitar al caracterologici fantastice şi deopotrivă un caz particular al ei. Poate că farmecul lor aparte vine şi din aceea că ilustrând un principiu teoretic, aşadar generalizator, al fantasticului, reuşesc să dizolve caracterele generale într-o masă epică de o stranie particularitate.*

Ce se observă numaidecât este că bizareria *întâmplărilor prin care trec personajele lui Gautier, întotdeauna la limita naturalului, favorizează, oarecum automat*, ezitarea.

În Avatar, *„operaţia* magică de transferare a sufletului lui Octave de Saville în trupul contelui Labinski şi invers, efectuată de doctorul Cherbonneau, la cererea primului şi fără ştirea celuilalt* are ca urmare mai întâi mulţumirea lui Octave* îndrăgostit de soţia contelui şi sperând ca, locuind trupul acestuia, să obţină dragostea contesei, iar, mai târziu, când mistificarea se dovedeşte inutilă, nedumerirea,* ezitarea *în interpretarea intervenţiei doctorului. Personajul ezită între a lua lucrurile în ordinea naturală (ca pe un act medical, chiar dacă nu oarecare) şi a le considera de domeniul ocultului, al supranaturalului (ca pe un gest mefistofelic). Ezitarea, pe de o parte, şi insuccesul practic al operaţiei pe de alta, îl fac să ceară reintegrarea în propriul trup. O nouă operaţie, aşadar, care, în ce-l priveşte pe Octave, se sfârşeşte prost, sufletul său abia ieşit din trupul lui Labinski porneşte într-o direcţie necunoscută, scapă de sub puterea magică a doctorului, iar trupul îi rămâne inert, fiziceşte vorbind, mort. Cherbonneau, ins în vârstă, se decide să-şi schimbe aşa zicând pielea, mutându-şi propriul suflet în trupul tânărului.*

Moarta îndrăgostită *aminteşte frapant de aventurile lui Alfons van Worden printre demoniţe. Spre deosebire de eroul lui Potocki, personajul lui Gautier dă întâmplărilor bizare – mai mult imaginare, ca sub stare de vis – o interpretare univocă, ezitarea e vremelnică şi nesemnificativă. Absenţa ezitării, de la un anume moment al povestirii, se explică prin calitatea taumaturgică a relaţiei amoroase a personajului. Tensiunea psihică îl obligă să creadă în posibilitatea de a face să apară ceea ce numeşte. Fireşte, insul e în totală inocenţă, dar lucrul cel mai curios e că absenţa ezitării pare să fie, de fapt, provocată de ezitarea însăşi, teribil de accentuată şi obsedantă în prima parte a povestirii.*

Influenţa, sau, poate mai corect, similitudinea de situaţie cu Manuscrisul de la Saiagosa *e vizibilă în* Ibricul de cafea. *Un tânăr trăieşte o aventură extraordinară, noaptea, în camera pe care un prieten unde se află în vizită i-o destinase pentru odihnă. Pe pereţi, câteva tablouri de familie cu scene dintr-o „soirée* de epocă. Rând pe rând, figurile ies din tablouri, iar tânărul se prinde întrun dans pasionat cu domnişoara pictată. Impresia de realitate îl absoarbe, iar ezitarea îl va cuprinde târziu, după consumarea iluziei, când, dimineaţa, se trezeşte pe jos, iar lumea lângă care* îşi amintea

că petrecuse scena de bal îl privea imobilă din tablou. Nu cazul înşine, tipic pentru viziunile de coşmar, este interesant aici, ci modul în care personajul interpretează întâmplarea. El ezită a posteriori, întâmplările îl depăşesc şi-i anulează voinţa, încât ezitarea ulterioară nu mai poate fi înţeleasă ca o modalitate de realizare a fantasticului ci, cel mult, ca o nedumerire a conştientului în faţa semnalelor din subconştient, propagate hipnotic, prin somn.

Jettatura, *alături de* Avatar, *o piesă „clasică* a fantasticului, pune în evidenţă nu doar ezitarea personajului cât, mai cu seamă, consecinţele ei. E singura povestire în care ezitarea devine temă în jurul căreia se consumă drama eroului. Bănuit, la Neapole, de a fi un* jettatore, *un ins deci care poate influenţa malign existenţa semenilor prin simpla privire, Paul d'Aspremont parcurge, cu concursul unor coincidenţe tulburătoare, drumul tragic de la ezitare la sinucidere, care este, în cazul lui, o soluţie singura de abolire a ezitării insuportabile. Mai puţin impersonală decât celelalte, povestirea aceasta impresionează prin dramatism, este, dacă vreţi, ipostaza dramatică a fantasticului.*

În fine, Onufrius, *a cincea povestire, nu ţine de ceea ce înţelegeam până aici prin literatură fantastică, deşi peripeţiile personajului, fiind cel puţin la fel de bizare precum ale eroilor din povestirile anterioare, ar putea sugera sau justifica apartenenţa la gen. Dar bizareria e doar o condiţie necesară, nu şi suficientă, a fantasticului. În cazul lui Onufrius chestiunea ezitării nu se pune; tânărul pictor e un bolnav psihic într-o fază acută, iar anecdota epică nu face altceva decât să ilustreze drumul bolii, încât bizareria situaţiilor trebuie privită ca o emanaţie a patologicului.*

Dacă proza fantastică nu e o descoperire a romantismului şi cu atât mai puţin o dominantă a lui, din acest punct privite povestirile lui Gautier nefiind determinate de programul literar al scriitorului, în schimb stilul povestirilor, scriitura lor, se conformează până la evidenţă poeticii parnasiene. Ponderea cea mai mare în economia prozelor o au descripţiile, făcute cu meticulozitate de artizan, cu o insistenţă constantă asupra detaliilor de orice natură: vestimentare, de cadru natural, de arhitectură. Prezenţa „artistului" e autorizată iar, uneori, obositoare şi dezepicizantă. Relevantă pentru scriitura impersonală şi amănunţit vizuală a poeticei parnasiene, proza fantastică a lui Théophile Gautier este, din alt unghi de vedere, un exemplu pentru constituţia interioară, aşa de specifică, a fantasticului literar altfel zis, o proză fantastică exemplară. Dar nota*

particulară a prozelor lui Gautier în contextul literaturii fantastice europene nu vine nici din temele practicate, comune acestea multora dintre romantici – nici din amănuntele epicului propriu-zis, ale întâmplărilor narate, detectabile şi acestea în proza fantastică de la Apuleius la Potocki, Hoffmann, Nerval. Poate să pară bizar, dar Gautier nu preţuieşte „povestea” ", „anecdota „ ”, nu e sedus de aventura imaginaţiei, evenimentul fantastic are la el o funcţiune pretextuală, e necesar în măsura în care facilitează* artistului *desfăşurarea întregii sale palete. Gautier povesteşte întâmplări abia după ce epuizează descrierea, de o minuţiozitate pedantă şi insistentă, a subiecţilor şi obiectelor angajate în întâmplări. El compune tablouri, cel mai adesea static: portrete, naturi moarte, peisaje tenebroase, aglomerări obiectuale, pe care le pune apoi în mişcare prin naraţiune, legând imagine de imagine, tablou de tablou, după canoanele literaturii şi introducându-le într-un şir de întâmplări extraordinare, care nu fac decât să pună într-o lumină mai înaltă compoziţiile plastice. Pentru a se arăta în toată măreţia, un tablou trebuie privit dintr-un anume unghi, în funcţie de căderea luminii, de ambianţă, de condiţia psihică a privitorului. Unghiul optim \de vizionare a picturii îl realizează Gautier prin naraţiune. Naraţiunea e modul său de a impresiona vizual, iar fantasticul întâmplărilor narate un auxiliar preţios întru obţinerea „plăcerii” " în faţa detailatelor sale portrete.*

Pentru că, parnasianul Gautier consimte la călătoria romantică prin fantastic, păstrându-şi spre deosebire de romantici atitudinea impersonală. Discipolul lui Victor Hugo l-a prevestit pe Baudelaire dar, cum observase Lanson, cu el începe literatura impersonală.

LAURENŢIU ULICI

Avatar

i

Cine ar fi putut înţelege boala care-l ruina încetul cu încetul pe Octave de Saville? Nu stătea în pat şi-şi ducea viaţa lui obişnuită; nu se plângea de nimic şi totuşi se topea văzând cu ochii, întrebat de medicii pe care grija ce i-o purtau părinţii şi prietenii îl obliga să-i consulte, nu se plângea de nicio durere precisă şi ştiinţa nu descoperea la el niciun simptom alarmant: plămânii scoteau sunetul unei răsuflări obişnuite şi de-abia dacă urechea, lipită în dreptul inimii, surprindea o bătaie prea lentă sau prea rapidă; nu tuşea, nu avea febră, dar viaţa îl părăsea şi se scurgea printr-una din fisurile invizibile care abundă în organismul omenesc, după spusele lui Terenţiu.

Câteodată o sincopă ciudată îl făcea să pălească şi să îngheţe ca marmura. Timp de un minut sau două ai fi crezut că a murit; apoi balansierul oprit de un deget misterios, nemaifiind reţinut, îşi relua mişcarea şi Octave părea că se deşteaptă dintr-un vis. Fusese trimis la băi; dar nimfele termale se arătară neputincioase. O călătorie la Neapole nu dădu rezultate mai bune. Soarele atât de lăudat i se păruse negru ca acela din gravurile lui Albert Dürer; liliacul, pe a cărui aripă e scris cuvântul *melancolie,* biciuia acel albastru strălucitor cu membranele lui prăfuite şi zbura între lumină şi el; simţise că îngheaţă pe malul Mergellinei, unde plebea aproape dezbrăcată se coace şi se prăjeşte la soare.

Se întorsese aşadar în micul lui apartament din strada Saint-Lazare şi-şi reluase în aparenţă vechile obiceiuri.

Apartamentul era mobilat cu întreg confortul pe care-l poate îngădui o garsonieră. Dar cum un interior ia cu timpul îmbrăţişarea şi poate modul de a gândi al celui ce-l locuieşte, locuinţa lui Octave se întristase încetul cu încetul; damascul perdelelor se ofilise şi lăsa să pătrundă o lumină cenuşie. Buchetele mari de bujori se îngălbeniseră pe fondul covorului, care nu mai era chiar alb; ramele aurii ale celor câteva acuarele şi schiţe celebre ajunseseră roşii sub praful necruţător; Ia capătul puterilor, focul se stingea şi fumega acoperit de cenuşă. Vechea pendulă Boule incrustată cu aramă şi cu baga verde nu se mai auzea ticăind şi bătaia orelor plictisite vorbea încet ca în camera unui bolnav; uşile se închideau tăcute şi paşii puţinilor vizitatori erau înăbuşiţi de mochetă; râsul se oprea de la sine când pătrundea în aceste camere neprimitoare, reci şi întunecoase, în care totuşi nu lipsea nimic din luxul modern. Jean, valetul lui Octave, se strecura ca o umbră, cu pămătuful sub braţ, cu o tavă în mână, căci, influenţat fără să-şi dea seama de melancolia locuinţei, ajunsese să nu mai fie vorbăreţ. Pe ziduri erau agăţate în chip de trofee mănuşi de box, măşti şi florete; dar era uşor să-ţi dai seama că nu mai umblase nimeni la ele de multă vreme; cărţi luate şi aruncate neglijent zăceau pe toate mobilele ca şi cum Octave ar fi vrut, cu această lectură maşinală, să adoarmă o idee fixă. O scrisoare începută pe o hârtie care se îngălbenise părea că aşteaptă de luni de zile să fie terminată şi stătea la vedere, ca un reproş tăcut, în mijlocul biroului. Deşi locuit, apartamentul părea pustiu. Nu avea viaţă şi când intrai te izbea în faţă acelaşi suflu de aer rece care te întâmpină când deschizi un mormânt.

În această locuinţă lugubră în care niciodată o femeie nu-şi arăta vârful pantofului, Octave se simţea mai bine ca oriunde: liniştea, tristeţea,

părăsirea îi erau pe plac; tumultul vesel al vieţii îl speria, deşi făcea uneori eforturi casă ia parte la el; dar se întorcea încă şi mai întunecat de la mascaradele, petrecerile sau supeurile la care îl luau prietenii; de aceea nici nu mai lupta împotriva cestei dureri misterioase şi lăsa să i se scurgă zilele cu indiferenţa unui om care nu aşteaptă nimic de la ziua de mâine. Nu făcea niciun proiect pentru că nu credea în viitor, îi trimisese lui Dumnezeu, în mod tacit, demisia de la viaţă şi aştepta să fie primită. Totuşi, dacă vă închipuiţi un chip slăbit şi brăzdat, un obraz pământiu, membre extenuate, o mare răvăşire exterioară, vă înşelaţi; de-abia dacă zăreai nişte umbre dureroase sub pleoape, nişte nuanţe portocalii în jurul orbitelor, pielea puţin subţiată la tâmple şi brăzdată de vine albăstrii. Doar scânteia sufletului nu-i lucea în ochii din care zburaseră voinţa, speranţa şi dorinţa. Această privire moartă pe o faţă tânără forma un contrast ciudat şi făcea o impresie mai penibilă decât masca suptă cu ochii aprinşi de febră a bolii obişnuite.

Octave fusese, înainte de a tânji în felul acesta, ceea ce se cheamă un băiat frumos; şi încă mai era: părul des şi negru, cu bucle bogate, se aşeza, mătăsos şi lucios, pe ambele tâmple; în ochii prelungi, catifelaţi, de un albastru ca noaptea, împodobiţi cu gene întoarse, se aprindea uneori o scânteie umedă; când stăteau liniştiţi şi când nu-i înflăcăra nicio pasiune, se deosebeau prin tihna senină pe care o au ochii orientalilor, când, la uşa unei cafenele din Smirna sau Constantinopol, se cufundă în liniştea aceea deplină după ce şi-au fumat narghileaua. Nu avusese niciodată faţa îmbujorată şi semăna mai curând cu meridionalii: tenul de un alb-măsliniu nu era pus în valoare decât sub lumină; avea mâini fine şi delicate, picioare subţiri şi arcuite. Se îmbrăca bine, fără s-o ia înaintea modei sau să rămână în urmă şi ştia minunat să-şi pună în valoare calităţile cu care îl hărăzise natura. Deşi nu avea nicio pretenţie de *dandy* sau *d'O gentelman rider*[6], dacă s-ar fi prezentat la Jockey-Club, n-ar fi fost refuzat.

Cum se făcea că, deşi tânăr, frumos, bogat, cu atâtea motive de a fi fericit, Octave se măcina în mod atât de jalnic? Veţi spune că era blazat, că romanele după moda zilei îi stricaseră mintea cu ideile lor nesănătoase, că nu credea în nimic, că din tinereţea şi averea lui risipite în orgii nebuneşti nu-i mai rămâneau decât datorii; toate aceste presupuneri nu sunt adevărate. Cum nu gustase decât foarte puţine plăceri, Octave nu putea fi dezgustat; nu era nici atins de spleen, nici romanţios, nici libertin, nici desfrânat, îşi petrecuse viaţa până atunci studiind şi distrându-se, ca toţi tinerii; se aşeza dimineaţa la cursurile Sorbonei şi seara era nelipsit de pe scările Operei,

spre a vedea cum se scurge cascada toaletelor. Nu se ştia să aibă nici vreo fetişcană neîndurătoare, nici vreo ducesă, şi-şi cheltuia venitul fără ca fanteziile să-i atace capitalul, ceea ce-i atrăgea stima notarului; era deci o persoană ponderată, incapabil să se arunce în gheţarul lui Manfred sau să aprindă para lui Escousse. Cât despre cauza stării ciudate în care se afla, ştiinţa Facultăţii era neputincioasă în faţa ei, nici nu îndrăznim s-o mărturisim, într-atât lucrul e de necrezut la Paris, în secolul al nouăsprezecelea, şi lăsăm în seama eroului să ne-o povestească singur.

Cum medicii obişnuiţi nu se pricepeau la această boală curioasă, căci sufletul nu a fost încă disecat în amfiteatrele de anatomie, familia a apelat în ultimă instanţă la un medic ciudat care se întorsese din Indii după o lungă şedere şi despre care se spunea că face adevărate minuni cu tratamentele lui.

Octave, presimţind o perspicacitate superioară, în stare să-i descifreze taina, părea să se teamă de vizita doctorului şi doar după insistenţele repetate ale mamei sale a acceptat să-l primească pe domnul Balthazar Cherbonneau.

Când intră doctorul, Octave stătea întins pe un divan: o pernă îi susţinea capul, o alta îi sprijinea umărul, o a treia îi acoperea picioarele; o gandura îl înfăşură în cutele ei suple şi moi; citea, sau mai bine zis ţinea în mână o carte, căci ochii fără privire i se opriseră pe o pagină. Era palid la faţă dar, după cum am spus, nu prezenta nicio schimbare prea vizibilă. La prima privire n-ai fi spus că acest tânăr bolnav e în primejdie: pe măsuţă se aflau ţigări în loc de fiole, aparate, siropuri, infuzii şi alte articole din farmacopeea obişnuită în asemenea cazuri. Trăsăturile pure, deşi puţin obosite, nu pierduseră aproape nimic din farmecul lor şi de n-ar fi fost profunda atonie şi incurabila disperare ce i se citeau în ochi, Octave ar fi părut un om sănătos.

Oricât de indiferent ar fi fost Octave, aspectul bizar al doctorului îl izbi. Domnul Balthazar Cherbonneau părea o figură scăpată dintr-o povestire fantastică a lui Hoffmann şi care se plimba prin lume, uimind oamenii cu faţa lui ştearsă, înghiţită parcă de o ţeastă enormă şi care părea şi mai mare încă datorită cheliei. Această ţeastă cheală, netedă ca fildeşul, îşi păstrase culoarea albicioasă, în timp ce faţa, expusă razelor soarelui, se acoperise, prin suprapunerea straturilor de bronz, cu o culoare asemănătoare trunchiului unui stejar bătrân sau unui portret afumat. Părţile plate, cavităţile şi proeminenţele oaselor erau atât de puternic accentuate încât puţina carne care le acoperea, încreţită în mii de zbârcituri, semăna cu o

piele udă aplicată pe un cap de mort. Puţinul păr cenuşiu care rătăcea încă pe occiput forma trei meşe firave – două deasupra urechilor şi a treia pornind de la ceafă şi oprindu-se în dreptul frunţii – făcându-te să regreţi antica perucă cu ciocane sau smocul modern de pir şi încununau în mod grotesc această fizionomie de burlac. Dar ceea ce reţinea în mod stăruitor atenţia la doctor erau ochii; în mijlocul figurii tăbăcite de vârstă, calcinată de ceruri incandescente, uzată de studiu, în care istovirea datorată ştiinţei sau vieţii se înscria în brazde adânci, în labe de gâscă radiale, în cute mai îndesate decât foile unei cărţi, străluceau două pupile bleu-turcoaz de o limpezime, de o prospeţime, de o tinereţe de neconceput. Aceste stele albastre străluceau în fundul unor orbite întunecate şi a unor membrane concentrice ale căror cercuri ruginii aminteau vag de penele aşezate în formă de aureolă în jurul pupilei nictalope a bufniţelor. Ai fi zis că, printr-o vrăjitorie învăţată de la brahmani şi de la pândiţi, doctorul furase nişte ochi de copil şi că şi-i instalase în chipul lui de cadavru. La moşneag, privirea avea douăzeci de ani, la omul tânăr, şaizeci.

Îmbrăcămintea era cea obişnuită a unui medic: frac şi pantaloni de postav negru, vestă de mătase de aceeaşi culoare şi, pe cămaşă, un diamant mare – darul vreunui rajah sau nabab. Dar hainele fluturau ca şi cum ar fi fost agăţate de un umeraş şi desenau cute perpendiculare pe care femurul şi tibia le frângeau în unghiuri ascuţite atunci când se aşeza. Această slăbiciune fenomenală nu putea fi produsă doar de soarele mistuitor al Indiei. Probabil că Balthazar Cherbonneau se supusese, în scopul unei iniţieri, posturilor lungi ale fachirilor şi stătuse pe piele de gazdă alături de ioghini, între patru vase incandescente; dar această pierdere de substanţă nu acuza nicio slăbire a puterilor. Ligamente solide şi întinse pe mâini, asemenea coardelor pe coada viorii, legau între ele oscioarele uscate ale falangelor şi le puneau în mişcare fără să scârţâie prea tare.

Doctorul se aşeză pe scaunul pe care Octave i-l arăta cu mina, lângă divan; coatele parcă erau un metru pe care-l îndoi şi avea mişcări ce arătau obişnuinţa inveterată de-a sta ghemuit pe rogojini. Astfel aşezat, domnul Cherbonneau stătea cu spatele la lumină, care-l izbea în plină faţă pe bolnavul lui, poziţie favorabilă examinării şi pe care şi-o iau de preferinţă observatorii, mai curioşi să vadă decât să fie văzuţi. Deşi figura doctorului era scăldată în umbră şi partea de sus a capului, lucioasă şi rotunjită ca un ou uriaş de struţ, era singură luminată de o rază fugară, Octave deosebea scânteierea ciudatelor pupile albastre care păreau înzestrate cu o pâlpâire

proprie, cum sunt corpurile fosforescente: din ele ţâşnea o rază ascuţită şi luminoasă pe care tânărul bolnav o primea în plin piept cu acele pişcături şi senzaţia de căldură pe care o dau vomitivele.

— Aşadar, domnule, spuse doctorul după un moment de tăcere în care păru că rezumă indiciile recunoscute în rapida lui inspecţie, văd că nu este vorba la dumneavoastră de un caz patologic vulgar; nu aveţi niciuna din acele boli catalogate, cu simptome bine cunoscute, pe care doctorul le vindecă sau le agravează; şi după ce voi fi vorbit cu dumneavoastră câteva minute, n-am să vă cer hârtie ca să reproduc o formulă banală a codexului, în josul căreia să-mi pun o semnătură hieroglifică, pe care valetul dumneavoastră s-o ducă la farmacistul din colţ.

Octave surâse palid, ca şi cum ar fi vrut să-i mulţumească domnului Cherbonneau că-l scuteşte de medicamente inutile şi plictisitoare.

— Dar, continuă doctorul, nu vă grăbiţi să vă bucuraţi că nu aveţi nici inima hipertrofiată, nici tubercule la plămâni, nici măduva spinării slăbită, nici lichid la creier, nici febră tifoidă sau nervoasă; asta nu înseamnă că sunteţi sănătos. Daţi-mi mâna.

Crezând că domnul Cherbonneau îi va lua pulsul şi aşteptându-se să-l vadă că scoate un ceas cu secundar, Octave îşi suflecă mâneca de la gandura, îşi descoperi încheietura mâinii şi i-o întinse automat doctorului. Fără să caute cu degetul mare pulsaţia rapidă sau înceată care arătă că ceasornicul vieţii s-a stricat la om, domnul Cherbonneau luă în mâna lui negricioasă, ale cărei degete scheletice semănau cu ghearele unui crab, mâna subţirică, vânoasă şi umedă a tânărului; o palpă, o frământă, o malaxă oarecum, parcă ar fi vrut să se pună în comunicaţie magnetică cu subiectul. Octave, deşi era sceptic în ce priveşte medicina, nu putea să alunge o anumită emoţie anxioasă, căci i se părea că doctorul îi sustrage sufletul prin această apăsare şi că sângele îi dispare cu totul din obraji.

— Dragă domnule Octave, spuse doctorul dând drumul mâinii tânărului, situaţia dumneavoastră e mai gravă decât vă închipuiţi şi ştiinţa, cel puţin aşa cum o practică vechea rutină europeană, este neputincioasă. Vă lipseşte voinţa de a trăi şi sufletul dumneavoastră se desprinde pe nesimţite de trup; nu e vorba în cazul dumneavoastră nici de ipohondrie, nici de lipemanie, nici de tendinţă melancolică spre sinucidere. Nu! — caz rar şi curios, aţi putea, dacă nu v-aş împiedica eu, să muriţi fără nicio leziune internă sau externă apreciabilă. Era şi timpul să mă chemaţi, căci spiritul nu se mai ţine de trup decât printr-un fir, dar o să-i facem noi un nod solid.

Şi doctorul îşi frecă bucuros mâinile surâzând scâlciat, ceea ce pricinui un reflux de riduri în miile de cute ale obrazului.

— Domnule Cherbonneau, nu ştiu dacă mă veţi vindeca şi, la urma urmelor, nici nu râvnesc la asta, dar trebuie să mărturisesc că aţi pătruns dintr-o dată cauza stării misterioase în care mă aflu. Mi separe că trupul meu a devenit permeabil şi eul se strecoară prin el ca apa prin găurile unui ciur. Simt că mă topesc în marele tot şi îmi vine greu să mă deosebesc de mediul în care mă cufund. Îndeplinesc pe cât se poate pantomima obişnuită a vieţii ca să nu-mi necăjesc părinţii şi prietenii, dar mi se pare atât de departe de mine, încât sunt momente când am impresia că am ieşit din sfera umană: mă duc încoace şi încolo împins de motive care mă determinau altădată şi al căror impuls mecanic mai durează, dar fără să particip la ceea ce fac. Mă aşez la masă la orele obişnuite şi par că mănânc şi beau, deşi felurile cele mai picante şi băuturile cele mai tari nu au niciun gust pentru mine; lumina soarelui mi se pare palidă ca aceea a lunii, iar lumânările au flăcări negre. Mi-e frig în cele mai călduroase zile ale verii; uneori simt în mine o mare tăcere ca şi cum inima nu mi-ar mai bate şi mecanismele interioare s-ar fi oprit dintr-o cauză necunoscută. Moartea nu trebuie să se deosebească de această stare, dacă cei duşi dintre noi ar putea-o înregistra.

— Aveţi, spuse doctorul, o imposibilitate cronică de a trăi, boală ce ţine întru totul de spirit şi mai frecventă decât s-ar crede. Gândirea este o forţă care poate ucide ca şi acidul prusic, ca scânteia de la butelia de Leyda, deşi urma ravagiilor ei nu este perceptibilă cu slabele mijloace ale analizei de care dispune ştiinţa vulgară. Ce necaz şi-a înfipt ciocul coroiat în ficatul dumneavoastră? Din înaltul cărei ambiţii secrete aţi căzut frânt şi zdrobit? Ce disperare amară rumegaţi în nemişcare? Vă frământă setea de putere? Aţi renunţat de bună voie la un ţel aşezat mai presus de puterea omului? Sunteţi foarte tânăr pentru aşa ceva. V-a înşelat vreo femeie?

— Nu, doctore, răspunse Octave, nici măcar n-am avut această fericire.

— Şi totuşi, reluă domnul Balthazar Cherbonneau, citesc în ochii dumneavoastră abătuţi, în atitudinea descurajată a corpului, în timbrul surd al vocii titlul unei piese a lui Shakespeare, tot atât de clar ca şi cum ar fi scris în litere de aur pe dosul unei cărţi legate în piele.

— Şi care este această piesă pe care o traduc fără să ştiu? spuse Octave, a cărui curiozitate se trezea fără voia lui.

— *Love's labours lost,* continuă doctorul cu un accent curat, care trăda o şedere îndelungată în posesiunile engleze ale Indiei.

— Asta vrea să însemne, dacă nu mă înşel, *Zadarnicele chinuri ale dragostei.*

— Întocmai.

Octave nu răspunse; se îmbujoră puţin şi, ca să nu pară încurcat, începu să se joace cu bumbii de la cordon: doctorul îşi îndoise un picior peste altul, ceea ce dădea impresia de oseminte încrucişate pe un mormânt, şi îşi ţinea piciorul cu mâna, după moda orientală. Ochii săi albaştri se înfipseseră întrebători în ochii lui Octave, privirea îi era imperioasă şi blândă totodată.

— Haide, zise domnul Balthazar Cherbonneau, nu-mi ascundeţi nimic, eu sunt doctor de suflete, dumneavoastră sunteţi bolnavul meu şi vă cer, ca preotul catolic unui credincios, să-mi faceţi o mărturisire completă, pentru care nu e nevoie să staţi în genunchi.

— Ce folos? Presupunând că aţi ghicit adevărul, dacă vă povestesc suferinţele mele, tot nu le pot uşura. Nu-i vorba de o durere care să se stingă de îndată ce-ar fi împărtăşită şi nicio putere omenească, chiar şi a dumneavoastră, nu mă poate tămădui.

— Poate, spuse doctorul afundându-se mai tare în fotoliu, ca cineva care se pregăteşte să asculte o confidenţă mai lungă.

— Nu vreau să mă învinuiţi de o încăpăţânare copilărească şi tăcând să vă dau putinţa de-a vă spăla pe mâini de moartea mea: aşadar, pentru că ţineţi, am să vă spun povestea mea; aţi ghicit în mare, dar n-am să vă cruţ nici de amănunte. Nu vă aşteptaţi la nimic ciudat sau romanţios.

Este o întâmplare foarte simplă, foarte comună, foarte des întâlnită; dar, după cum spune un cântec de Heinrich Heine, ea pare întotdeauna nouă celui care o trăieşte şi îi frânge sufletul. La drept vorbind, mi-e ruşine să spun un lucru atât de banal unui om care a trăit în ţările cele mai fabuloase şi cele mai himerice.

— Nu vă fie teamă; doar lucrurile obişnuite mi se mai par extraordinare, spuse doctorul surâzând.

— Ei bine, doctore, mă prăpădesc de dragoste.

II

Mă aflam la Florenţa, la sfârşitul verii lui 184… anotimpul cel mai frumos în acest oraş. Aveam timp, bani, scrisori frumoase de recomandare şi pe atunci eram un tânăr bine dispus, neurmărind altceva decât să mă distrez. M-am instalat pe Arno, am închiriat o caleaşcă şi gustam din dulcea viaţă florentină care are atâta farmec pentru un străin. Dimineaţa mă duceam să vizitez câte o biserică, un palat sau vreo galerie, încetişor, fără să

mă grăbesc, nevrând să capăt acea indigestie de capodopere care, în Italia, îi face pe turiştii prea grăbiţi să li se aplece de artă; mă uitam ba la porţile de bronz ale Baptisteriului, ba la Perseu al lui Benvenuto, de sub loggia dei Lanzi, la portretul Fornarinei de la Uffizi sau la Venus de Canova la palatul Pitti, dar niciodată la mai mult de un obiect în acelaşi timp. Apoi luam, la cafeneaua Doney, un café frappé şi fumam câteva ţigări, parcurgeam ziarele şi, cu o floare la butonieră, primită de voie, de nevoie de la acele frumoase florărese cu pălării de paie care stau în faţa cafenelei, mă întorceam să-mi fac siesta; la ora trei, caleaşca venea să mă ia spre a mă duce la Cascini. Cascini este la Florenţa ceea ce este Bois de Boulogne la Paris, cu diferenţa că toată lumea se cunoaşte şi că locul de întretăiere al aleilor formează un salon în aer liber, în care fotoliile sunt înlocuite de trăsuri, oprite şi aşezate în semicerc. Femeile, foarte elegante, pe jumătate răsturnate pe perne, primesc vizitele amanţilor şi curtezanilor, ale unor *dandy* şi ataşaţi de legaţie care stau în picioare, cu pălăria în mână, pe treapta trăsurii. Dar ştiţi acest lucru Ia fel de bine ca şi mine. Acolo se fac proiecte pentru seară, se dau întâlniri, se dau răspunsuri, se acceptă invitaţii; e ca o Bursă a plăcerii care are loc de la ora trei la cinci, la umbra unor copaci frumoşi, sub cerul cel mai blând din lume. Este obligatoriu pentru orice persoană cu o oarecare situaţie să-şi facă în fiecare zi apariţia la Cascini. Nici nu-mi trecea prin gând să lipsesc, şi seara, după ce luam masa, mă duceam în câte un salon sau la Pergola, dacă merita cântăreaţa.

Am petrecut astfel una din cele mai frumoase luni ale vieţii mele; dar această fericire nu e ia sortită să dăinuiască. O caleaşcă minunată îşi făcu într-o zi apariţia la Cascini. Acest superb produs al carosierilor vienezi, capodoperă a lui Laurenzi, cu Iacul strălucitor ca oglinda, împodobit cu un blazon aproape regal, era tras de cea mai frumoasă pereche de cai ce s-a ivit vreodată la Hyde-Park, sau Saint-James, sau la Drawingroom-ul reginei Victoria şi condusă în cel mai pur stil Daumont de către un jocheu foarte tânăr cu pantaloni de piele albă şi cazacă verde; alămurile de la hăţuri, lemnul roţilor, clanţele portierelor străluceau ca aurul şi aruncau fulgere către soare; toate privirile urmăreau acest splendid echipaj care, după ce a descris pe nisip o curbă tot atât de perfectă ca şi cum ar fi fost desenată cu compasul, se duse să se aşeze în rând cu celelalte trăsuri. Caleaşca nu era goală, cum bine vă închipuiţi; dar în mişcarea ei rapidă nu puturăm deosebi decât un vârf de ghetuţă întins pe perniţa din faţă, cuta adâncă a unui şal, şi discul unei umbrele cu ciucuri de mătase albă. Umbrela se închise şi apăru

strălucitoare o femeie de o frumuseţe neasemuită. Eram călare şi am putut să mă apropii destul ca să nu pierd niciun detaliu din această capodoperă umană. Străina purta o rochie de un verde ca apa, cu fir de argint, ce-ar fi făcut să pară neagră ca o cârtiţă orice femeie fără un ten ireproşabil – o insolenţă de blondă sigură de sine. Un *crêpe de Chine* mare, alb, bătut cu broderie în culoare, o înfăşură ca o draperie suplă şi încreţită în cute mici, ca o tunică de Fidias. Figura era aureolată de o pălărie din paiul cel mai fin de Florenţa, împodobită cu nu-mă-uita şi plante acvatice delicate cu frunze subţiri de un verde-albăstrui; drept orice bijuterie, o şopârlă de aur înstelată de turcoaze încercuia braţul care ţinea mânerul de fildeş al umbrelei.

Iertaţi-mi, dragă doctore, această descriere de jurnal de modă făcută de un îndrăgostit pentru care aceste mici amintiri au o importanţă enormă. Şuviţe groase blonde şi ondulate, ale căror inele formau ca valuri de lumină, coborau în falduri bogate de ambele părţi ale frunţii mai albe şi mai pure decât o zăpadă imaculată căzută noaptea pe cel mai înalt pisc al Alpilor; gene lungi şi subţiri ca acele fire de aur pe care miniaturiştii din evul mediu le aşază în raze în jurul capetelor de îngeri umbreau uşor pupilele de un albastru-verzui, asemănător cu lucirile pe care le reflectă gheţarii la anumite efecte de soare; gura ei, desenată divin, prezenta anumite tonuri purpurii care spală cutele scoicilor lui Venus, iar obrajii semănau cu nişte timizi trandafiri albi ce-ar roşi de mărturisirea unei privighetori sau de sărutul unui fluture; niciun penel uman n-ar putea să redea acest ten de o suavitate, de o prospeţime şi de o transparenţă imateriale, ale cărui culori nu par a se datora sângelui vulgar ce colorează fibrele noastre; primele tonuri roşii ale răsăritului pe culmile unor Sierra Nevada, tonul de culoarea cărnii al anumitor camelii albe, către rădăcina petalelor, marmura de Păros întrevăzută printr-un voal de mătase roz pot singure să redea pe departe culoarea. Ceea ce se zărea din ı gâtul ei între panglicile pălăriei şi partea de sus I a şalului strălucea de-o albeaţă irizată în jurul conturelor, în vagi reflexe de opal. Acest cap strălucitor nu izbea prin trăsăturile lui, ci prin colorit, ca frumoasele portrete ale şcolii veneţiene, deşi trăsăturile erau atât de pure şi de delicate, încât aduceau cu profilele antice decupate în agată sau camee.

Aşa cum Romeo o uită pe Rozalinda când o vede pe Julieta, la apariţia acestei frumuseţi supreme am uitat iubirile mele trecute. Paginile inimii redeveniră albe: orice nume, orice amintire dispărură. Nu înţelegeam cum putusem să mă j las atras de aceste legături vulgare pe care puţini J tineri le

evită şi mi le reproşam ca infidelităţi vinovate. O viaţă nouă începu pentru mine din ׀ clipa acestei întâlniri fatale.

Caleaşca părăsi Cascini şi reluă drumul spre! oraş, ducând cu sine viziunea orbitoare; mi-am priponit calul lângă cel al unui tânăr rus foarte j amabil, mare curtezan al localităţilor balneare, j plimbat în toate saloanele cosmopolite ale Europei şi care cunoştea bine persoanele din înalta societate iubitoare de călătorii; am adus vorba despre străină şi am aflat că era contesa Prascovia! Labinska, o lituaniană dintr-o familie ilustră şi foarte bogată, al cărei soţ lupta de doi ani în! războiul din Caucaz.

Inutil să vă spun câtă diplomaţie am pus în mişcare ca să fiu primit la contesă, pe care absenţa contelui o făcea să fie foarte rezervată în privinţa prezentărilor; în sfârşit, am fost primit;! două prinţese văduve şi patru baroane străvechi răspundeau de mine cu antica lor virtute.

Contesa Labinska închiriase o vilă splendidă care aparţinuse odinioară familiei Salvaţi, la o jumătate leghe de Florenţa, şi în câteva zile, ’ ştiuse să instaleze tot confortul modern în reşedinţa străveche, fără să-i tulbure cu nimic frumuseţea severă şi eleganţa serioasă. Uşi mari cu blazoane se îmbinau în mod fericit cu arcade ogivale; fotoliile şi mobila de formă veche se armonizau cu zidurile acoperite cu lemnărie de culoare închisă sau cu fresce în tonuri slabe şi trecute, ca ale unor vechi tapiţerii; nicio culoare prea nouă, niciun metal prea strălucitor nu irita privirea, încât prezentul nu distona în mijlocul trecutului. Contesa avea un aer atât de natural de castelană, încât vechiul palat părea construit anume pentru ea.

Dacă fusesem sedus de strălucitoarea frumuseţe a contesei, am fost încă şi mai mult subjugat, după câteva vizite, de spiritul ei atât de ales, atât de fin, atât de cuprinzător; când vorbea de un subiect interesant, sufletul i se ridica la suprafaţa pielii, ca să spun aşa, şi devenea vizibil. Albeaţa ei se lumina ca alabastrul unei lămpi, de o rază interioară; în ten apăreau străluciri fosforescente, acele pâlpâiri luminoase despre care vorbeşte Dante când pictează splendorile paradisului; ai fi zis că e un înger care se desprinde luminos din soare. Am rămas uluit, extaziat şi mut. Scufundat în contemplarea frumuseţii ei, răpit de sunetul vocii cereşti care transforma orice limbă într-o muzică inefabilă, atunci când trebuia cu orice preţ să răspund bolboroseam câteva cuvinte incoerente care îi dădeau probabil o tristă idee despre inteligenţa mea, uneori chiar un surâs imperceptibil, de o ironie amicală, trecea ca o pâlpâire roz pe buzele ei fermecătoare la unele

fraze care dovedeau, din partea mea, o tulburare profundă sau o prostie incurabilă.

Nu-i spusesem încă nimic despre dragostea mea; mă aflam în faţa ei fără niciun gând, fără putere, fără curaj; inima îmi bătea ca şi cum ar fi vrut să-mi iasă din piept şi să se arunce pe genunchii stăpânei inimii mele. De zeci de ori hotărâsem să mă declar, dar o timiditate nestăpânită mă oprea; cea mai mică răceală sau rezervă din partea contesei mă arunca în chinurile morţii, asemănătoare cu cele ale condamnatului care, cu capul pe butuc, aşteaptă ca fulgerul securii să-i reteze gâtul. Mi se puneau noduri în gât, sudori îngheţate mă treceau prin tot corpul. Roşeam, păleam şi plecam fără să-i fi spus nimic, găsind cu greu uşa şi clătinându-mă ca un om beat pe trepte.

Când ajungeam afară, îmi veneam în fire şi aruncam în vânt ditirambii cei mai înflăcăraţi. Adresam idolului absent mii de declaraţii de o elocvenţă irezistibilă. Mă luam la întrecere în aceste apostrofe mute cu marii poeţi ai dragostei. Cântarea Cântărilor a lui Solomon, cu ameţitoru-i parfum oriental şi lirismul ei halucinant, sonetele lui Petrarca cu subtilităţile lor platonice şi delicateţele eterate, Intermezzo-ul lui Heinrich Heine cu sensibilitatea lui nervoasă şi delirantă nici nu pot sta alături de efuziunile necontenite ale sufletului meu în care mi se istovea viaţa. După fiecare monolog, mi se părea că, învinsă, contesa trebuia să coboare din cer pe inima mea şi, de mai multe ori, mi-am încrucişat mâinile pe piept crezând că o strâng în braţe.

Eram atât de posedat încât petreceam ore întregi murmurând, în chip de rugăciuni de dragoste, aceste două cuvinte: Prascovia Labinska – şi găsind, un farmec inexprimabil în aceste două nume, când înşirate încet ca nişte perle, când spuse cu volubilitatea aprinsă a credinciosului pe care îl exaltă însăşi rugăciunea lui. Alteori, scriam numele adorat pe cele mai frumoase foi veline, cu rafinamentele caligrafice ale manuscriselor medievale, reliefări cu aur, flori de azur, crenguţe de cuarţ roşu. Petreceam în această ocupaţie de o minuţiozitate pasionată şi o perfecţie puerilă lungile ore care despărţeau vizitele mele la contesă. Nu puteam nici să citesc, nici să fac orice altceva. Nimic nu mă interesa în afară de Prascovia, şi nici nu deschideam scrisorile pe care le primeam din Franţa. În mai multe rânduri, m-am străduit să ies din starea asta; am încercat să-mi amintesc mijloacele de seducţie practicate de către tineri, stratagemele pe care le folosesc Valmont[7]-ii din cafenelele pariziene şi Don Juan-ii de la Jockey-Club; dar când să le pun în aplicare, nu mai aveam curaj şi regretam că nu am, ca

Julien Sorel al lui Stendhal, modele de scrisori de dragoste din ce în ce mai înflăcărate, ca să le trimit contesei. Mă mulţumeam să iubesc, dăruindu-mă cu totul, fără să cer nimic în schimb, fără vreo speranţă, nici chiar îndepărtată, căci visele mele cele mai îndrăzneţe deabia îndrăzneau să atingă cu buzele vârful degetelor trandafirii ale Prascoviei. În secolul al cincisprezecelea, tânărul novice cu fruntea pe treptele altarului, cavalerul îngenuncheat în armura lui ţeapănă nu puteau să aibă pentru madonă o adoraţie mai prosternată.

Domnul Balthazar Cherbonneau îl ascultase pe Octave cu o profundă atenţie, căci pentru el relatarea tânărului nu era numai o poveste romantică şi îşi spuse, ca pentru el singur, într-una din pauzele naratorului:

— Da, e diagnosticul dragostei-pasiune, o boală curioasă pe care n-am întâlnit-o decât o dată – la Şandernagor – la o tânără paria îndrăgostită de un brahma; a şi murit, biata fată, dar era o sălbatică; dumneata, domnule Octave, eşti un civilizat şi te vom vindeca.

Iar când închise paranteza, făcu semn cu mâna domnului de Saville să continue, şi, îndoindu-şi piciorul pe coapsă ca piciorul articulat alunei lăcuste, în aşa fel încât să-şi poată sprijini bărbia pe genunchi, se stabili în această poziţie imposibilă pentru oricine altul, dar care părea deosebit de comodă pentru el.

— Nu vreau să vă plictisesc cu amănuntele martirajului meu secret, continuă Octave; mă opresc numai asupra unei scene decisive. Într-o zi, nemaiputând să stăvilesc imperioasa mea dorinţă de a o vedea pe contesă, am venit mai devreme decât ora obişnuită; era o vreme furtunoasă şi apăsătoare. N-am găsit-o pe doamna Labinska în salon. Era aşezată sub un portic susţinut de coloane zvelte, dând într-o terasă din care se cobora în grădină; îşi mutase acolo pianul, o canapea şi scaune de paie; jardinierele pline cu flori splendide-nicăieri nu sunt atât de proaspete şi de mirositoare ca la Florenţa – erau aşezate între coloane şi înmiresmau cu parfumul lor rarele adieri de briză care veneau dinspre Apenini. Priveliştea care se desfăşura în faţa arcadei îţi înfăţişa boschetele de tisă şi merişor din grădina unde se înălţau câţiva chiparoşi centenari şi care era populată de statui de marmură, personaje mitologice în stilul frământat al lui Baccio Bandinelli sau al lui Ammanato. În fund, deasupra siluetei Florenţei, se profila rotund domul Catedralei Santa Maria del Fiore şi se ridica clopotniţa pătrată de la Palazzo Vecchio.

Contesa era singură, pe jumătate culcată pe canapeaua de paie; niciodată nu mi se păruse atât de frumoasă; corpul ei nonşalant, moleşit de căldură, se scălda ca acela al unei nimfe marine în spuma albă a unui capot de muselină de India, brodat de sus şi până jos cu o garnitură de franjuri ca vârful de argint al unui val; o broşă de oţel incrustată cu email negru din Khorassan închidea pe piept rochia ei uşoară ca pânza ce fâlfâie în jurul Victoriei legându-şi sandaua. Din mânecile despicate de la cot, ca pistilul cupei unei flori, ieşeau braţele de un ton mai pur decât cel al alabastrului din care statuarii florentini cioplesc copii după statuile antice; o panglică neagră, lată, încinsă în jurul taliei, lăsa capetele să cadă făcând o pată închisă pe tot albul acela. Ceea ce contrastul de culori ar fi putut avea trist era înveselit de un papuc circazian, mic, fără cusătură, din marochin albastru, gofrat cu arabescuri galbene şi care se găsea sub ultimul fald al muselinei.

Părul blond al contesei, ale cărui şuviţe buclate uşor, ca şi cum ar fi fost umflate de o adiere, îi descoperea fruntea pură şi tâmplele transparente, forma ca un nimb în care lumina scânteia cu sclipiri de aur.

Lângă ea, pe un scaun, palpita în vânt o pălărie mare de pai de orez, împodobită de panglici mari, asemenea celei de la rochie şi era aruncată o pereche nou-nouţă de mănuşi de Suedia. Când mă văzu, Prascovia închise cartea pe care o citea – poeziile lui Mickiewiez – şi-mi făcu un semn binevoitor din cap; era singură – împrejurare favorabilă şi rară. M-am aşezat în faţa ei pe scaunul pe care mi l-a arătat. Între noi se aşeză timp de câteva minute una dintre acele tăceri penibile când se prelungesc. Nu găseam la îndemână niciuna din banalităţile conversaţiei, mintea mise încurca, valuri de flăcări mi se urcau de la inimă spre ochi, şi dragostea îmi striga: „Nu pierde această ocazie supremă“.

Nu ştiu ce-aş fi făcut dacă, ghicind cauza tulburării mele, contesa nu s-ar fi ridicat puţin, întinzându-mi mâna ei frumoasă, parcă spre a-mi închide gura.

— Nu-mi spune niciun cuvânt, Octave; mă iubeşti, ştiu, simt, te cred; nu sunt supărată pe dumneata, căci dragostea ne cuprinde fără voia noastră. Alte femei mai severe s-ar arăta jignite; eu te plâng, pentru că nu pot să te iubesc şi mă întristează faptul că te fac nefericit. Regret că m-ai întâlnit şi blestem capriciul care m-a făcut să plec din Veneţia şi să vin la Florenţa. Speram la început că răceala mea veşnică te va obosi şi te va îndepărta; dar adevărata dragoste, şi văd toate semnele ei în ochii dumitale, nu se descurajează de nimic. Blândeţea mea să nu dea naştere în sufletul dumitale

nici unei iluzii, nici unei speranţe, şi nu lua mila drept o încurajare. Un înger cu scut de diamant, cu spadă înflăcărată, mă apără de orice seducţie, mai bine decât religia, mai bine decât datoria, mai bine decât virtutea; şi acest înger este inima mea; îl ador pe contele Labinski. Am fericirea de a fi întâlnit pasiunea în căsătorie.

Un val de lacrimi ţâşni de sub pleoapele mele la auzul acestei mărturisiri atât de sincere, atât de loiale şi de o pudoare atât de nobilă încât am simţit cum se sfarmă în mine resortul întregii mele vieţi.

Prascovia, emoţionată, se ridică şi, cu o mişcare graţioasă, de milă feminină, îmi şterse uşor ochii cu batista ei fină.

— Haide, nu mai plânge, îmi spuse ea, îţi interzic. Încearcă să te gândeşti la altceva, închipuie-ţi că am plecat pentru totdeauna, că am murit, uită-mă. Călătoreşte, lucrează, fă binele şi ia parte activă la viaţa omenească, consolează-te cu artele sau cu dragostea…

Am făcut un gest de protest.

— Crezi că vei suferi mai puţin dacă vei continua să mă vezi? reluă contesa; vino, am să te primesc întotdeauna. Dumnezeu spune că trebuie să le ierţi duşmanilor tăi; de ce i-am trata mai rău pe cei care ne iubesc? Totuşi, absenţa mi se pare un leac mai sigur. Peste doi ani vom putea să ne strângem mâna fără primejdie – pentru dumneata, adăugă ea încercând să surâdă.

A doua zi am părăsit Florenţa, dar nici studiul, nici călătoriile, nici timpul nu mi-au alinat suferinţa şi simt că am să mor: nu mă opri, doctore!

— Ai revăzut-o pe contesa Prascovia Labinska? spuse doctorul, ai cărui ochi albaştri aveau sclipiri ciudate.

— Nu, răspunse Octave, dar este la Paris. Şi-i întinse domnului Balthazar Cherbonneau o carte de vizită gravată cu următoarele cuvinte:

Contesa Prascovia Labinska primeşte joia.

III

Printre trecătorii destul de rari pe vremea aceea care străbăteau aleea Gabriel din preajma bulevardului Champs-Élysées, pornind de la ambasada turcă până la Elysée Bourbon, preferind vârtejului împrăfoşat şi zgomotului elegant al marii şosele izolarea, liniştea şi prospeţimea calmă a acestui drum cu arbori şi grădini pe ambele părţi, puţini nu s-ar fi oprit, visători şi cu un sentiment de admiraţie şi invidie, în faţa unei locuinţe poetice şi misterioase, în care, lucru rar, bogăţia părea a adăposti fericirea.

Cui nu i s-a întâmplat să se oprească din mers la grilajul unui parc, să privească îndelung vila albă printre tufişurile de verdeaţă şi să se îndepărteze cu o piatră pe inimă, ca şi cum visul vieţii lui ar fi fost ascuns în spatele acestor ziduri? Dimpotrivă, alte locuinţe, văzute astfel de afară, inspiră o tristeţe indescriptibilă; plictiseala, singurătatea, disperarea îngheaţă faţada cu tonurile lor gri şi îngălbenesc coroana pe jumătate dezgolită a pomilor. Statuile sunt spuzite de muşchi, florile se veştejesc, apa din bazinuri se înverzeşte, buruienile acoperă potecile în ciuda urmelor de sapă; păsările, dacă mai există, nu cântă.

Grădinile de la poalele aleii erau despărţite de aceasta printr-un şanţ şi se prelungeau în fâşii mai late sau mai înguste până la reşedinţele aristocratice a căror faţadă răspundea în strada Faubourg Saint-Honoré. Cea despre care vorbim avea dincoace de şanţ un rambleu susţinut de un zid de pietre mari, alese pentru curioasa neregularitate a formelor şi care, ridicându-se în ambele părţi ca nişte uşi, încadrau cu asperităţile şi masa lor sumbră peisajul proaspăt şi verde cuprins între ele.

În scobiturile acestor pietre, cactusul rachet, asclepiada roşie, pojarniţa, saxifraga, linariţa, urechelniţa, licnida alpină, iedera irlandeză găseau îndestulător pământ ca să-şi hrănească rădăcinile şi-şi decupau verdele variat pe fondul viguros al pietrei; un pictor n-ar fi găsit, ca prim plan al tabloului său, un contrast mai fericit.

Zidurile laterale care închideau acest rai pământesc dispăreau sub o perdea de plante agăţătoare: aristoloşe, garoafe albastre, clopoţei, barba-caprei, gipsofile, glicine chinezeşti, periplocaze greceşti ale căror cârcei, ace şi vrejuri se împleteau într-un spalier verde, pentru că nici chiar fericirea nu vrea să fie întemniţată şi, datorită acestei aşezări, grădina semăna cu un luminiş de pădure mai degrabă decât cu un strat de flori destul de îngust încătuşat de zidurile civilizaţiei.

Puţin în urma stâncilor stăteau grupate câteva pâlcuri de pomi cu siluetă elegantă şi coroană bogată, ale căror frunze formau un contrast pitoresc: cenuşar japonez, tuia canadian, arţar din Virginia, frasin verde, salcie albă, sâmbovină provenţală, dominate de două, trei zade. Dincolo de pomi, se aşternea un gazon de *ray-grass* tăiat perfect egal, un gazon mai fin, mai mătăsos decât catifeaua unei haine regeşti, acest ideal verde ca smaraldul care nu se obţine decât în Anglia, în faţa peronului castelelor feudale, covor natural, moale, pe care ochiul îl mângâie cu plăcere şi pe care piciorul se teme să-l calce, mochetă vegetală pe care, ziua, doar gazela domesticită şi

tânărul prunc al ducelui în rochiţa sa de dantelă pot să se tăvălească, şi, noaptea, să se strecoare la lumina lunii vreo Titania din West-End braţ la braţ cu un Oberon înscris în cartea perilor şi a baroneţilor.

O alee de nisip fin cernut prin sită, de teamă ca vreo scoică sau vreun silex ascuţit să nu rănească picioarele aristocratice care îşi lăsau delicata lor amprentă, încercuia ca o panglică galbenă acest covor verde, scurt şi des, pe care tăvălugul îl netezea iar ploaia artificială a stropitorii îi întreţinea prospeţimea umedă chiar în zilele cele mai călduroase ale verii.

La marginea acestui strat de iarbă ţâşnea, în vremea când se petrece această poveste, un adevărat foc de artificii înflorat care pornea dintr-o tufă de muşcate, ale cărei steluţe roşu aprins ardeau pe fondul întunecat al unui pământ negru.

Eleganta faţadă a casei închidea priveliştea; coloane zvelte, ionice, susţinând aticul pe care se afla la fiecare colţ un graţios grup de marmură, îl făceau să semene cu un templu grecesc transportat aici de capriciul unui milionar şi corectau, trezind o idee de poezie şi de artă, tot ceea ce acest lux ar fi putut să aibă prea fastuos; între coloane, storuri cu dungi late, roz, aproape mereu lăsate, apărau şi desenau ferestrele ce se deschideau la nivelul porticului ca nişte uşi de oglindă.

Ori de câte ori cerul fantezist al Parisului binevoia să întindă un văl albastru în spatele acestui *palazzino*, contururile sale se desenau în chip atât de fericit între tufişurile de verdeaţă, încât putea fi luat drept lăcaşul crăiesei zânelor sau un tablou mărit de Baron.

De fiecare parte a casei înaintau în grădină două sere formând ca două aripi şi ale căror pereţi de cristal luceau în soare printre nervurile aurite ca nişte diamante, dând unei mulţimi de plante exotice dintre cele mai rare şi mai preţioase iluzia climatului lor natal.

Dacă vreun poet matinal ar fi trecut pe aleea Gabriel, la primele flăcări ale răsăritului, ar fi auzit privighetoarea cântându-şi ultimele triluri şi mierla plimbându-se în papuci galbeni pe aleea grădinii ca o pasăre care se află la ea acasă; dar noaptea, după ce se stingeau în mijlocul liniştii şi-al vieţii adormite ultimule tropote ale trăsurilor ce se întorceau de la Operă, acelaşi poet ar fi desluşit vag o umbră albă la braţ cu un tânăr frumos şi s-ar fi întors în mansarda lui singuratică pătrunsă de-o tristeţe de moarte în suflet.

Acolo locuiau de câtăva vreme cititorul a ghicit de bună seamă – contesa Prascovia Labinska şi soţul ei contele Olaf Labinski, întors din războiul Caucazului după o campanie glorioasă. Se ferise de gloanţe aşa cum se

feresc vitejii, aruncându-se înaintea lor, şi săbiile curbe de Damasc ale sălbaticilor războinici se frânseseră de pieptul lui fără să-l rănească. Curajul e un scut care nu dă greş. Contele Labinski poseda această neînfrânată virtute războinică a raselor slave cărora le place primejdia de dragul primejdiei şi cărora li se mai potriveşte refrenul unui vechi cântec scandinav: „Vitejii omoară, mor şi cântă!“

Cu ce îmbătare se regăsiseră cei doi soţi pentru care căsătoria nu era decât pasiunea îngăduită de Dumnezeu şi de oameni, numai Thomas Moore ar putea s-o spună în stilul *Dragostei îngerilor!* Ar trebui ca fiecare picătură de cerneală să se transforme, pe pana noastră, în picături de lumină şi ca fiecare cuvânt să se evapore pe hârtie dând naştere unei flăcări şi unui parfum ca un bob de tămâie. Cum să descriem aceste două suflete contopite într-unul singur şi asemănătoare cu două picături de rouă care, alunecând pe o petală de crin, se întâlnesc, se amestecă, se absorb una pe alta şi nu mai constituie decât o singură perlă? Fericirea este un lucru atât de rar în lumea asta încât omul nu s-a gândit să invente cuvinte pentru a o reda, în timp ce vocabularul suferinţelor morale şi fizice umple nenumărate coloane în dicţionarul tuturor limbilor.

Olaf şi Prascovia se iubiseră de copii, din totdeauna inima lor nu bătuse decât la auzul unui singur nume; ştiau aproape din leagăn că-şi vor aparţine unul altuia şi restul lumii nu exista pentru ei; s-ar fi zis că bucăţile androginului lui Platon, care se caută zadarnic încă de la despărţirea dintru începuturi, se regăsiseră reunindu-se în ei; formau acea dualitate în cadrul unităţii care constituie armonia completă şi, cot la cot, mergeau sau mai bine zis zburau de-a lungul vieţii cu un avânt egal, susţinut, planând ca doi porumbei chemaţi de aceeaşi dorinţă, ca să ne servim de frumoasa expresie a lui Dante.

Pentru ca nimic să nu tulbure această fericire, o avere imensă o înconjura, ca într-o atmosferă de aur. De îndată ce cuplul radios apărea, mizeria tămăduită îşi părăsea zdrenţele, lacrimile se uscau; căci Olaf şi Prascovia aveau nobilul egoism al fericirii şi nu puteau îndura nicio durere în preajma strălucirii lor.

De când politeismul a luat cu sine pe tinerii zei, genii surâzătoare, efebi cereşti de o perfecţie atât de absolută, de un ritm atât de armonios, de un ideal atât de pur şi de când Grecia antică nu mai cântă imnul frumuseţii în strofe de Păros, omul a abuzat în mod groaznic de îngăduinţa de a fi urât şi, deşi făcut după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, îl reprezintă destul de

prost. Dar contele Labinski nu se servise de această permisiune; ovalul puţin lunguieţ al feţei, nasul subţire, desenat îndrăzneţ şi fin, buza cu contururi hotărâte, accentuată de o mustaţă blondă, ascuţită la capete, bărbia ridicată şi pecetluită cu o gropiţă, ochii negri, ciudăţenie picantă, stranie şi graţioasă, îl făceau să semene cu unul din acei îngeri războinici, sfântul Mihail sau Rafael, care luptă cu diavolul îmbrăcaţi în armuri de aur. Ar fi fost prea frumos dacă n-ar fi avut o sclipire bărbătească în pupile şi un strat de bronz pe care soarele Asiei îl depusese pe trăsăturile lui.

Contele era de statură mijlocie, subţire, zvelt, nervos, ascunzând nişte muşchi de oţel sub o înfăţişare plăpândă şi când, la vreun bal de ambasadă, îşi punea costumul de magnat, împodobit cu aur, scânteind de diamante, brodat cu perle, trecea printre grupuri ca o apariţie strălucitoare, stârnind gelozia bărbaţilor şi dragostea femeilor, pe care prezenţa Prascoviei le făcea indiferente. Nu mai adăugăm că avea şi daruri spirituale pe lângă cele trupeşti; zânele binevoitoare îl înzestraseră din leagăn, iar vrăjitoarea cea rea care strică totul fusese bine dispusă în ziua aceea.

Înţelegeţi că pe lângă un asemenea rival, Octave de Saville avea puţine şanse şi că făcea bine zăcând mai mult mort decât viu între pernele de pe canapea, în ciuda speranţei pe care încerca să i-o sădească în inimă fantasticul doctor Balthazar Cherbonneau. S-o uite pe Prascovia ar fi fost singura soluţie, dar era cu neputinţă; s-o revadă, pentru ce? Octave simţea că hotărârea acestei femei nu se va strămuta niciodată din blinda ei implacabilitate, din răceala ei înţelegătoare. Se temea ca rănile care nu se cicatrizaseră să nu se deschidă şi să sângereze în faţa celei care îl ucisese fără voie şi nu dorea s-o acuze pe blinda şi iubita ucigătoare!

IV

Doi ani se scurseseră din ziua în care contesa Labinska oprise pe buzele lui Octave declaraţia de dragoste pe care nu trebuia s-o asculte; Octave, căzut din înaltul visului său, se îndepărtase, cu ciocul unei sumbre melancolii înfipt în ficat şi nu-i mai trimisese nicio veste Prascoviei. Singurul cuvânt pe care l-ar fi putut scrie era singurul interzis. Dar, în repetate rânduri, gândul contesei speriate de tăcerea aceasta se îndreptase cu melancolie spre bietul ei adorator: uitase? în divina ei lipsă de cochetărie, ar fi dorit acest lucru fără să-i vină să creadă, căci flacăra de nestins a pasiunii lumina ochii lui Octave şi nu fusese cu putinţă ca ea să se înşele. Dragostea şi zeii se cunosc din privire: acest gând străbătea ca un norişor albastrul limpede al fericirii contesei şi îi inspira uşoara tristeţe a îngerilor care, în

cer, îşi amintesc de pământ: inima ei fermecătoare suferea ştiind că cineva, acolo, era nefericit din cauza ei; dar ce poate să facă steaua de aur sclipitoare în înaltul bolţii pentru păstorul obscur care ridică spre ea braţe disperate? în vremurile mitologice, Phoebe cobora din cer în chip de raze de argint spre somnul lui Endymion; dar ea nu era căsătorită cu un conte lituanian.

Îndată după sosirea ei la Paris, contesa Labinska îi trimisese lui Octave această invitaţie banală pe care doctorul Balthazar Cheibonneau o învârtea distrat între degete; şi văzând că nu vine, deşi ar fi dorit-o, îşi spusese, fără să vrea, cu bucurie: „Tot mă mai iubeşte!“ Era totuşi o femeie de o puritate angelică şi imaculată ca zăpada ultimului pisc al Himalaiei.

Dar Dumnezeu însuşi, în străfundul infinitului său, nu are, ca să-şi abată gândul de la necazurile veşniciei, decât plăcerea de a auzi că bate pentru el inima unei sărmane şi mici creaturi pieritoare, de pe un glob fragil, pierdut în imensitate. Prascovia nu era mai severă decât Dumnezeu, şi contele Olaf n-ar fi putut să condamne această delicată voluptate a sufletului.

— Povestirea pe care am ascultat-o cu atenţie, spuse doctorul lui Octave, îmi dovedeşte că orice speranţă din partea dumneavoastră ar fi himerică. Niciodată contesa nu vă va împărtăşi dragostea.

— Vedeţi bine, domnule Cheibonneau, că aveam dreptate să nu caut a mă mai îngriji de viaţa mea care se duce.

— Am spus că nu există speranţă cu mijloacele obişnuite, continuă doctorul; dar există forţe oculte pe care ştiinţa modernă nu le recunoaşte şi tradiţia lor s-a păstrat în acele ţări stranii numite barbare de către o civilizaţie ignorantă. Acolo, în primele zile ale lumii, specia umană în contact imediat cu forţele vii ale naturii, ştia secrete care, cred oamenii, s-au pierdut şi pe care nu le-au luat cu sine în migraţiile lor triburile ce-au alcătuit mai târziu popoarele. Aceste secrete au fost transmise la început din iniţiat în iniţiat, în profunzimile misterioase ale templelor, scrise mai întâi în idiomuri sacre, neînţelese de vulg, sculptate pe panouri cu ieroglife, de-a lungul pereţilor criptici de la Ellora; o să mai găsiţi pe şalele muntelui Meru, de unde îşi ia izvorul Gangele, pe partea inferioară a scării de marmură albă de Benares, oraşul sfânt, în fundul pagodelor dărăpănate din Ceylon, câţiva brahmani centenari descifrând manuscrise necunoscute, c îţi va ioghini care se îndeletnicesc cu repetarea inefabilei monosilabe *om,* fără să-şi dea seama că păsările cerului se cuibăresc în părul lor; câţiva fachiri ai căror umeri sunt însemnaţi cu cicatricele cârligelor de fier de Jaggernat, din

cei care posedă secretul pierdut al alchimiştilor şi obţin rezultate miraculoase atunci când binevoiesc să se servească de el. Europa noastră, prea absorbită de interese materiale, nici nu-şi dă seama de gradul de spiritualitate la care au ajuns credincioşii din India: posturi totale, contemplaţii înspăimântătoare prin nemişcarea lor, atitudini imposibile, menţinute timp de ani întregi, slăbindu-le atât de mult trupul, încât ai zice, privindu-i cum stau pe vine sub un soare apăsător ca plumbul printre focuri aprinse, lăsându-şi unghiile să crească până le găuresc palma, că sunt mumii egiptene scoase din sarcofag şi încovoiate în poziţii de maimuţă; învelişul lor omenesc nu mai e decât o crisalidă, pe care sufletul, fluture nemuritor, poate să-l părăsească sau să-l reia după voie, în timp ce subţiatele lor rămăşiţe pământeşti stau, împietrite, oribile ca o larvă nocturnă surprinsă de lumina zilei, spiritul, liber de orice legătură, se avântă pe aripile halucinaţiei la înălţimi incalculabile, în lumile supranaturale. Au viziuni şi vise stranii; urmăresc dintr-un extaz într-altul ondulaţiile pe care le desenează epocile dispărute pe oceanul eternităţii; parcurg infinitul în toate sensurile, asistă la crearea universurilor, la geneza zeilor şi la metamorfoza lor; îşi amintesc ştiinţele înghiţite de cataclismele plutoniene şi diluviene, raporturile uitate ale omului cu elementele. În această stare ciudată, bolborosesc cuvinte aparţinând unor limbi pe care niciun popor nu le mai vorbeşte de mii de ani pe suprafaţa globului, regăsind Cuvântul primordial, Cuvântul care a făcut să ţâşnească lumina din anticele tenebre: sunt socotiţi nebuni; sunt aproape zei!

Acest preambul ciudat absorbea la culme atenţia lui Octave care, neştiind unde voia să ajungă domnul Balthazar Cherbonneau, fixa asupra lui ochi miraţi în care licăreau nedumeriri: nu vedea legătura dintre credincioşii din India şi dragostea lui pentru contesa Prascovia Labinska.

Doctorul, ghicind gândul lui Octave, îi făcu un semn cu mâna ca pentru a preîntâmpina întrebările lui şi îi spuse:

— Răbdare, scumpul meu pacient; o să înţelegi îndată că nu mă pierd în digresiuni inutile. Plictisit să tot pun întrebări cu scalpelul, pe marmura amfiteatrelor, cadavrelor care nu răspundeau şi nu mă lăsau să întrevăd decât moartea, când eu căutam viaţa, am plănuit – plan la fel de îndrăzneţ ca şi acela al lui Prometeu căţărându-se în cer spre a fura focul – să ating şi să surprind sufletul, să-l analizez şi să-l disec, pentru a spune aşa: am părăsit efectul şi m-am îndreptat spre cauză, manifestând un dispreţ profund pentru ştiinţa materialistă care se dovedise neputincioasă. Să acţionezi

asupra acestor forme vagi, asupra acestor grupări întâmplătoare de molecule care se dizolvă repede, mi se părea a fi menirea unui empirism vulgar. Am încercat să slăbesc lanţurile care încătuşează spiritul în învelişul lui; curând i-am depăşit pe Mesmer, Desion, Maxwel, Puységur, Deleuze şi pe cei mai pricepuţi, în experienţe cu adevărat prodigioase, dar care tot nu mă mulţumeau; catalepsie, somnambulism, vedere de la depărtare, luciditate extatică, produceam după bunul meu plac toate aceste efecte inexplicabile pentru mulţime, simple şi inteligibile pentru mine. M-am ridicat mai sus: de la extazurile lui Cardan şi ale Sfântului Toma din Aquino am trecut la crizele nervoase ale pitii-lor; am descoperit arcadele epoptii-lor şi ale nebiim-ilor ebraici; m-am iniţiat retrospectiv în misterele lui Trophonius şi ale lui Esculap, recunoscând de fiecare dată în minunile legate de numele lor o concentrare sau o expansiune a sufletului provocată fie de un gest, fie de privire, fie de cuvânt, fie de voinţă sau de oricare agent necunoscut. Am reconstituit unul câte unul miracolele lui Apollonius din Tiana. Totuşi, visul meu ştiinţific nu era îndeplinit; sufletul tot îmi scăpa; îl presimţeam, îl auzeam, aveam o putere asupra lui; îi amorţeam sau îi excitam facultăţile; dar între el şi mine exista un văl de carne pe care nu-l puteam înlătura fără să-şi ia zborul; eram ca vânătorul care a prins o pasăre într-o plasă şi nu îndrăzneşte s-o ridice de teamă ca prada înaripată să nu se piardă în văzduh.

M-am dus în India sperând să găsesc cheia misterului în acest leagăn al înţelepciunii antice. Am învăţat sanscrita şi pacrita, idiomele savante şi vulgare: am putut sta de vorbă cu pandiţii şi brahmanii. Am străbătut junglele în care rage tigrul culcat pe labe; am înconjurat lacurile sfinte smălţuite de spinările crocodililor; am răzbătut prin păduri de nepătruns, înlănţuite de liane din care-şi luau zborul nori de lilieci şi maimuţe, întâlnindu-mă faţă-n faţă cu elefantul la cotitura potecii unde umblau fiare sălbatice, ca să ajung la cabana vreunui ioghin celebru, aflat în comunicaţie cu muniş-ii şi-am stat aşezat ore întregi lângă el, pe pielea de gazelă, ca să notez vagile incantaţii pe care le murmura extazul pe buzele lui negre şi crăpate. Am surprins astfel cuvinte atotputernice, formule evocatoare, silabe ale Cuvântului creator.

Am studiat sculpturile simbolice în încăperile interioare ale pagodelor pe care nu le-a văzut niciun ochi profan şi în care un veşmânt de brahman îmi îngăduia să pătrund; am citit multe mistere cosmogonice, multe legende despre civilizaţii dispărute; am descoperit sensul emblemelor pe care le ţin în mâinile lor numeroase zeii hibrizi şi stufoşi ca natura Indiei; am meditat

asupra cercului lui Brahma, asupra lotusului lui Vişnu, asupra cobrei lui Şiva, zeul albastru. Ganeza, desfăşurându-şi trompa de pachiderm şi clipind din ochii lui mici cu gene lungi, părea să întâmpine surâzător eforturile mele şi să-mi încurajeze cercetările. Toate aceste figuri monstruoase îmi spuneau pe limba lor de piatră: „Nu suntem decât forme, spiritul pune în mişcare masa“.

Un preot al templului Tirunamalay, căruia i-am împărtăşit ceea ce mă preocupa, mi-a arătat un penitent care locuia într-una din grotele insulei Elephanta, care ajunsese la cel mai înalt grad de sublimitate. L-am găsit sprijinit de peretele cavernei, învelit cu o rogojină, cu genunchii aduşi la bărbie, cu degetele încrucişate pe picioare, într-o stare de imobilitate absolută; ochii îi erau întorşi pe dos, încât nu li se vedea decât albul, buzele se întindeau pe dinţii stricaţi, pielea, tăbăcită de o nemaipomenită slăbiciune, era lipită de pomeţi; părul lăsat pe spate atârna în şuviţe ţepene ca nişte filamente de plante din puţinul pământ de pe o stâncă; barba era împărţită în două valuri care atingeau aproape pământul, şi unghiile erau încovoiate ca ghearele unui vultur.

Soarele îl uscase şi îl înnegrise în aşa fel încât dăduse pielii lui de indian, negricioasă de felul ei, aspectul bazaltului; astfel aşezat, semăna cu forma şi culoarea unui vas canopic. La prima vedere, am crezut că e mort. I-am scuturat braţele parcă anchilozate de o rigiditate cataleptică, i-am strigat la ureche cât am putut de tare cuvintele sacramentale care trebuiau să-l încunoştinţeze că sunt un iniţiat; el nu tresări, pleoapele-i rămaseră nemişcate. Era să mă îndepărtez nemaisperând să obţin ceva, când am auzit un sfârâit ciudat; o scânteie albăstruie trecu prin faţa ochilor mei cu viteza fulgerătoare a unei scântei electrice, pâlpâi o clipă pe buzele întredeschise ale penitentului şi dispăru.

Brahma-Logum (acesta era numele personajului sacru) păru că se trezeşte dintr-o letargie; pupilele îşi reluară locul; mă privi cu o privire omenească şi răspunse la întrebările mele.“ Ei bine, dorinţele tale sunt satisfăcute: ai văzut un suflet. Am reuşit să-mi desprind propriul meu suflet de trup după pofta inimii; iese sau intră ca o albină luminoasă, perceptibilă numai pentru ochii adepţilor. Am postit atât, m-am rugat atât, am meditat atât, m-am supus atâtor mortificări, încât am putut desface legăturile pământeşti care-l înlănţuiau, şi Vişnu, zeul cu zece incarnări, mi-a revelat cuvântul misterios care îl conduce în avatarurile[8] sale prin forme diferite. Dacă, după ce aş face gesturile consacrate, aş pronunţa acest cuvânt, sufletul tău te-ar părăsi

şi s-ar întrupa în omul sau animalul pe care i l-aş desemna eu. Te fac legatarul acestui secret pe care acuma îl posed singur pe lume, îmi pare foarte bine că ai venit, căci tânjesc să mă topesc în sânul necreaţiunii ca o picătură de apă în mare.“ Şi penitentul îmi şopti cu o voce slăbită, ca ultima răsuflare a unui muribund, şi totuşi inteligibile, câteva silabe care au făcut să mă treacă acel mic fior de care vorbeşte Iov.

— Ce vreţi să spuneţi, doctore? exclamă Octave; nu îndrăznesc să măsor înspăimântătoarea adâncime a gândului dumneavoastră.

— Vreau să spun, răspunse liniştit domnul Balthazar Cheibonneau, că n-am uitat formula magică a prietenului meu Brahma-Logum, iar contesa Prascovia ar fi tare şireată dacă ar recunoaşte sufletul lui Octave de Saville în trupul lui Olaf Labinski.

V

Reputaţia doctorului Balthazar Cherbonneau ca medic şi taumaturg începea să se răspândească în Paris; ciudăţeniile lui, afectate sau reale, făcuseră din el un om foarte căutat. Dar, departe de a încerca să-şi facă, după cum se spune, o clientelă, se străduia să-i îndepărteze pe clienţi neprimindu-i sau dându-le prescripţii ciudate, regimuri imposibile. Nu accepta decât cazuri disperate, trimiţând confraţilor, cu un dispreţ covârşitor, vulgarele pneumonii, banalele enterite, burghezele febre tifoide şi, în acele ocazii supreme, obţinea vindecări cu adevărat de neînchipuit. În picioare lângă pat, făcea gesturi magice deasupra unei ceşti cu apă, iar trupuri ţepene şi reci, gata să fie puse în sicriu, după ce înghiţeau câteva picături din licoarea dată de el, îşi descleştau fălcile crispate de agonie, redobândeau supleţea vieţii, culorile omului sănătos şi se ridicau în şezut, plimbând în jur priviri parcă obişnuite gata cu întunecimea mormântului. De aceea era şi numit doctorul moriilor sau „învietorul“. Dar el nu accepta întotdeauna să opereze aceste cure şi deseori refuza sume enorme din partea bogătaşilor muribunzi. Ca să se hotărască să intre în luptă cu descompunerea, trebuia să fie mişcat de durerea unei mame implorând salvarea unicului ei copil, de disperarea unui îndrăgostit cerând mântuirea femeii adorate, sau să considere că acea viaţă ameninţată era folositoare poeziei, ştiinţei şi progresului speciei umane. Salvă în felul acesta un bebeluş fermecător căruia crupul îi strângea gâtul cu degetele-i de fier, o delicioasă tânără roasă de tuberculoză, un poet pradă aşa-numitului *delirium tremens*, un inventator atacat de o congestie cerebrală şi care ar fi îngropat secretul descoperirii lui sub câteva lopeţi de pământ. În celelalte cazuri,

spunea că natura nu trebuie contrariată, că moartea are uneori raţiunea ei, şi că rişti, împotrivindu-te, să tulburi ceva în ordinea universală. Vedeţi bine că domnul Balthazar Cherbonneau era doctorul cel mai paradoxal din lume şi că adusese cu sine din India o excentricitate desăvârşită; dar renumele lui de magnetizator era mai mare încă decât notorietatea de medic; făcuse pentru câţiva aleşi nişte şedinţe despre care se povesteau miracole, puteau tulbura toate noţiunile posibilului sau imposibilului şi care depăşeau minunile lui Cagliostro.

Doctorul locuia la parterul unei vechi reşedinţe aristocratice din strada Regard, într-un apartament vagon, aşa cum se construiau odinioară, şi ale cărui ferestre dădeau într-o grădină plantată cu pomi având trunchiul negru şi un frunziş răsfirat, verde. Deşi era vară, calorifere puternice suflau din gurile lor acoperite de alamă trombe de aer fierbinte în camerele mari şi menţineau temperatura la treizeci şi cinci sau patruzeci de grade, căci domnul Balthazar Cherbonneau, obişnuit cu clima incendiară a Indiei, dârdâia sub soarele nostru palid, ca acel călător care, întors de la izvoarele Nilului Albastru din Africa Centrală, tremura de frig la Cairoşi nu ieşea decât într-o trăsură închisă, înfăşurat călduros cu o blană de vulpe albastră de Siberia şi cu picioarele aşezate pe un manşon de metal plin cu apă clocotită.

Nu erau alte mobile în aceste încăperi decât divane joase, acoperite cu pânză malabareză împodobită cu elefanţi himerici şi păsări fabuloase, etajere cioplite, colorate şi aurite cu *o* naivitate barbară de către indigenii din Ceylon, vase japoneze pline cu flori exotice; iar pe podea era întins, dintr-un cap într-altul al apartamentului, unul din acele covoare funebre cu ramuri şi flori negre şi albe pe care le ţes drept penitenţă *thugg-ii* în închisoare şi a căror urzeală pare a fi făcută din cânepă, ca şi funiile cu care-şi gâtuie victimele; câţiva idoli hinduşi din marmură sau bronz, cu ochi migdalaţi, cu inele în nas, cu buzele groase şi surâzătoare, cu coliere de perle ce coborau până la buric, cu atribute ciudate şi numeroase, stăteau turceşte pe câte un piedestal prin colţurile camerelor; de-a lungul zidurilor erau atârnate miniaturi guaşate,. Opera vreunui pictor din Calcutta sau din Lucknow care reprezentau cele nouă avataruri gata înfăptuite ale lui Vişnu: ca peşte, broască ţestoasă, porc, leu cu chip de om, pitic brahmin, Rama, erou luptându-se cu uriaşul cu o mie de braţe Cartasuciriargunen, Kişna, copilul minune în care unii visători văd un Christos indian, Buddha, adorator al marelui zeu Mahaderi; şi, în sfârşit, îl arătau adormit, în mijlocul

căii lactee, pe năpârca cu cinci capete răsucite ca un baldachin, aşteptând ora la care să ia, pentru o ultimă incarnaţie, forma acelui cal alb înaripat care, lovind cu copita universul, trebuie să aducă sfârşitul lumii.

În încăperea din fund, încălzită şi mai puternic decât altele, stătea domnul Balthazar Cherbonneau, înconjurat de cărţi sanscrite scrise cu ponsonul pe lame subţiri de lemn găurite şi strânse pe un şiret astfel încât semănau mai mult cu nişte jaluzele decât cu volume aşa cum le concepe librăria europeană. O maşină electrică cu sticle umplute de foi de aur şi discuri de sticlă învârtite de nişte manivele îşi înălţa silueta îngrijorătoare şi complicată în mijlocul camerei, alături de un hârdău mesmerian în care se afla o lance de metal şi din care ieşeau, ca nişte raze, numeroase tije de fier. Domnul Cherbonneau nu era câtuşi de puţin un şarlatan şi nu urmărea efectul punerii în scenă, dar era greu să pătrunzi în această locuinţă ciudată fără să ai senzaţia pe care trebuie să o fi produs odinioară laboratoarele alchimiştilor.

Contele Olaf Labinski auzise vorbindu-se de miracolele produse de doctor care stârnise o curiozitate aproape credulă. Rasele slave au o înclinaţie din fire spre miraculos şi deseori educaţia cea mai îngrijită nu o corectează; de altfel, martori demni de a fi crezuţi, care asistaseră la acele şedinţe, spuneau lucruri pe care nu le poţi crede fără să le fi văzut, oricâtă încredere ai avea în povestitor. Se duse deci să-i facă o vizită taumaturgului.

Atunci când contele Labinski intră la doctorul Cherbonneau, se simţi cuprins ca de o vagă flacără; tot sângele i se urcă la cap, vinele şi tâmplele începură să-i şuiere, căldura excesivă care domnea în apartament îl sufoca; lămpile în care ardeau plante aromate, florile mari din Java care-şi legănau enormele cupe ca nişte cădelniţe îl îmbătau cu emanaţiile lor ameţitoare şi cu parfumurile asfixiante. Clătinându-se, făcu câţiva paşi spre domnul Cherbonneau care stătea chircit pe divan, într-una din acele ciudate poziţii de fachir ori de sannyâsi cu care prinţul Saltâkov a ilustrat atât de pitoresc călătoria sa în India. Văzând cum se desenează unghiurile articulaţiilor sub cutele hainelor lui, ai fi zis că este un păianjen omenesc ghemuit în mijlocul pânzei şi care stă la pândă în faţa pradei. Când apăru contele, pupilele lui turcoaz se luminară cu licăriri fosforescente în mijlocul orbitei aurite de bistrul hepatitei, apoi se stinseră imediat, acoperiţi parcă de o membrană supusă ordinelor sale. Doctorul îi întinse mâna lui Olaf, înţelese că se simte prost şi din două-trei mişcări ale mâinilor îl înconjură cu o atmosferă primăvăratică, crcându-i un paradis proaspăt în acest iad de căldură.

— Vă simţiţi mai bine acum? Plămânii dumneavoastră, obişnuiţi cu vânturile Balticei care sosesc încă reci datorită zăpezilor centenare ale polului, unde s-au tăvălit, gâfâiau probabil ca nişte foaie de fierărie în aerul acesta fierbinte în care eu totuşi dârdâi, copt, răscopt şi calcinat parcă de arşiţa soarelui.

Contele Olaf Labinski făcu un semn ca să arate că nu mai suferea de temperatura ridicată care domnea în apartament.

— Ei bine, spuse doctorul cu un accent de bonomie, aţi auzit desigur vorbindu-se despre scamatoriile lui Cherbonneau şi vreţi un eşantion al ştiinţei mele; o! eu sunt mai grozav decât Cornus, Comte sau Bosco.

— Curiozitatea mea nu e atât de frivolă, răspunse contele, şi am ceva mai mult respect pentru unul din prinţii ştiinţei.

— Eu nu sunt un om de ştiinţă în accepţia obişnuită; dimpotrivă, studiind anumite lucruri pe care ştiinţa le dispreţuieşte, am ajuns să domin forţele oculte neîntrebuinţate şi obţin rezultate care par miraculoase, deşi sunt naturale. Tot pândindu-l, am surprins de câteva ori sufletul; acesta mi-a făcut confidenţe de care am profitat şi mi-a spus cuvinte pe care le-am reţinut. Spiritul e totul, materia nu există decât în aparenţă; universul nu este, poate, decât un vis al lui Dumnezeu sau o iradiere a Cuvântului în imensitate. Mototolesc după voia mea zdreanţă trupului, opresc sau grăbesc viaţa, deplasez simţurile, suprim spaţiul, alung durerea fără să am nevoie de cloroform, de eter sau de orice alt medicament anestezic. Înarmat cu voinţă, această electricitate intelectuală, dau viaţă sau trăsnesc ca fulgerul; privirea mea străbate orice. Văd foarte clar razele gândirii, şi, aşa cum proiectezi spectrul solar pe un ecran, tot aşa eu pot să-l fac să treacă prin prisma mea invizibilă şi să-l forţez să se reflecte pe pânza albă a creierului meu. Dar toate astea nu sunt nimic pe lângă minunile pe care le săvârşesc anumiţi ioghini «ai Indiei, ajunşi la ultima treaptă a ascetismului. Noi europenii suntem prea uşuratici, prea distraţi, prea fluşturatici, prea ne iubim închisoarea de lut ca să deschidem ferestre mari spre eternitate şi infinit. Totuşi, am obţinut câteva rezultate destul de stranii şi o să le puteţi aprecia, spuse doctorul Balthazar Cherbonneau, dând la o parte o perdea grea care ascundea un fel de firidă construită în fundul încăperii.

La lumina unei flăcări de alcool care pâlpâia pe un trepied de bronz, contele Olaf Labinski zări un spectacol îngrozitor care-i dădu fiori, cu tot curajul lui. Pe o masă de marmură neagră se afla corpul unui tânăr, gol până la brâu şi de-o imobilitate cadaverică; din torsul străpuns de suliţe, ca acela

al sfântului Sébastian, nu curgea nicio picătură de sânge; ai fi zis că este poza colorată a unui martir pe care pictorul ar fi uitat să dea cu cinabru pe buze şi la răni.

„Acest straniu doctor, îşi spuse Olaf, este poate. Un adorator al lui Şiva şi va fi sacrificat această! victimă idolului său.“

— O, nu suferă deloc; înţepaţi-l fără teamă, niciun muşchi al feţei nu se va mişca; şi doctorul îi scotea suliţele din trup aşa cum scoţi acele dintr-o perniţă.

Câteva mişcări rapide ale mâinilor îl desprinseră pe pacient de reţeaua de emanaţii care-l înconjura şi se trezi cu un zâmbet extaziat pe buze, de parcă se deşteptase dintr-un vis fericit.

Domnul Balthazar Cheibonneau îi făcu semn să iasă şi se retrase pe o uşă mică, făcută în lemnul care acoperea alcovul.

— Aş fi putut să-i tai un picior sau o mână fără să-şi dea seama, spuse doctorul desenând un zâmbet cu ridurile feţei; n-am făcut-o pentru că nu creez încă şi pentru că omul, inferior şopârlei în această privinţă, nu are o sevă destul de puternică sprea-i putea creşte la loc membrele tăiate. Dar dacă nu creez, cel puţin întineresc.

Şi ridică voalul ce acoperea o femeie în vârstă adormită magnetic într-un fotoliu, nu departe de masa de marmură neagră; trăsăturile ei, care fuseseră probabil frumoase, erau ofilite şi urmele timpului se citeau pe forma braţelor slăbite, a umerilor, a pieptului. Doctorul fixă asupra ei timp de câteva minute, cu o intensitate stăruitoare, privirea ochilor lui albaştri; liniile alterate dobândiră vigoare, conturul sinilor îşi reluă puritatea virginală, o carnaţie albă şi mătăsoasă luă locul gâtului slăbit; obrajii se rotunjiră şi deveniră catifelaţi ca piersicile, în toată prospeţimea tinereţii; ochii se deschiseră clipind într-un fluid persistent; masca bătrâneţii, ridicată ca prin farmec, făcu loc femeii tinere şi frumoase dispărută de mult.

— Credeţi că fântâna Tinereţii a lăsat să curgă pe undeva apele sale miraculoase? spuse doctorul contelui, uimit de această transformare. Eu unul aşa cred, căci omul nu inventă nimic şi fiecare vis al lui este ori divinaţie, ori amintire. Dar să părăsim această formă replămădită o clipă prin voinţa mea şi să consultăm pe tânăra fată ce doarme liniştită în colţul ăsta. Puneţi-i întrebări, ştie mai multe decât o pitie sau o sibilă. Puteţi să o trimiteţi într-unul din cele şapte castele ce le aveţi în Boemia, s-o întrebaţi ce se află în sertarul cel mai secret; vă va răspunde „căci sufletul ei nu are nevoie decât de o secundă ca să facă această călătorie, lucru ce nu trebuie să

ne mire, de altfel, de vreme ce electricitatea parcurge şaptezeci de mii de leghe tot în acest interval, iar electricitatea este faţă de gândire ceea ce este cupeul faţă de vagon. Daţi-i mâna ca să puteţi intra în legătură cu ea; n-o să fie nevoie să vă formulaţi întrebarea, o va ghici în mintea dumneavoastră.

Fata, cu o voce înăbuşită ca aceea a unei umbre, răspunse la întrebarea contelui, pusă doar în minte.

— În cutia de cedru se află un bulgăre de pământ acoperit cu nisip fin pe care se vede urma unui picioruş.

— A ghicit exact? spuse doctorul cu nepăsare, ca şi cum ar fi fost încredinţat de infailibilitatea somnambulei.

Un roşu-aprins coloră obrajii contelui. Într-adevăr, la începutul dragostei lor, luase de pe o alee urma pasului Prascoviei şi o păstra ca o relicvă pe fundul unei cutii incrustate cu sidef şi argint, lucrată scump, şi a cărei cheie microscopică o păstra atârnată de gâtul lui pe un lănţişor fin de Veneţia.

Domnul Balthazar Cherbonneau, care era un om de lume, văzându-l pe conte într-atât de stingherit, nu insistă şi-l conduse la o masă pe care era aşezată o apă limpede ca diamantul.

— Aţi auzit desigur vorbindu-se despre oglinda magică în care Mefisto îi arată lui Faust chipul Elenei; deşi ciorapul meu de mătase nu ascunde o copită de cal, deşi nu am două pene de cocoş la pălărie, pot totuşi să vă ofer acest miracol nevinovat. Aplecaţi-vă peste cupă şi gândiţi-vă intens la persoana care doriţi să-şi facă apariţia; vie sau moartă, de departe sau de aproape, ea va răspunde la chemarea dumneavoastră, de la capătul lumii sau din adâncurile istoriei.

Contele se aplecă deasupra cupei a cărei apă se tulbură curând sub privirea lui şi luă tente opaline, ca şi cum ai fi picurat în ea benzină, un cerc irizat în culorile prismei se aşeză pe marginile vasului încadrând tabloul care prindea chip sub norul alburiu.

Ceaţa se împrăştie. O tânără în capot de dantelă, cu ochi verzi ca marea, cu părul auriu şi creţ, plimbându-şi distrat ca pe nişte fluturi albi mâinile frumoase pe fildeşul pianului, se arătă ca într-o oglindă pe fundul apei ce-şi recăpătase transparenţa într-un mod atât de perfect încât ar fi putut să-i facă pe toţi pictorii să moară de deznădejde: era Prascovia Labinska; fără să ştie, asculta de evocarea pasionată a contelui.

— Şi acum să trecem la ceva mai curios, spuse doctorul luând mâna contelui şi punându-i-o pe tijele de fier ale hârdăului mesmerian. Olaf de-

abia atinsese metalul încărcat cu un magnetism fulgurant că şi căzu ca lovit de trăsnet.

Doctorul îl luă în braţe, îl ridică de parcă ar fi fost un fulg, îl aşeză pe divan, sună şi spuse servitorului care apăru pe pragul uşii:

— Du-te să-l aduci pe domnul Octave de Saville.

VI

Roţile unui cupeu se auziră în curtea liniştită a clădirii şi aproape imediat Octave se prezentă înaintea doctorului; rămase uimit când domnul Cherbonneau i-l arătă pe contele Olaf Labinski întins pe un divan având înfăţişarea unui mort. Crezu la început că fusese asasinat şi rămase câteva clipe mut de groază; dar, după o privire mai atentă, îşi dădu seama că o respiraţie aproape imperceptibilă mişca pieptul tânărului adormit.

— Iată, spuse doctorul, travesti-ul dumitale te aşteaptă; este mai greu de pus decât un domino închiriat la Babin; dar lui Romeo, când urcă pe balconul din Verona, nu-i pasă că e îm primejdie să-şi frângă gâtul; ştie că Julieta îl aşteaptă sus în cameră, sub vălul nopţii; şi contesa Prascovia Labinska face fără îndoială cât descendenta Capuleţilor.

Octave, tulburat de ciudăţenia situaţiei, nu răspundea nimic: continua să se uite la conte al cărui cap, uşor dat pe spate, era aşezat pe o perniţă şi care semăna cu acele efigii de cavaleri culcaţi pe mormintele lor în mânăstirile gotice, având sculptată sub ceafa ţeapănă o pernă de marmură. Acest chip frumos şi nobil căruia urma să-i fure sufletul îi inspira fără să vrea remuşcări.

Doctorul interpretă meditaţia lui Octave drept şovăire: un vag sur îs dispreţuitor rătăci pe cutele buzelor sale şi el îi spuse:

— Dacă nu eşti hotărât, pot să-l trezesc pe conte, care va pleca aşa cum a sosit, uimit de puterea mea magnetică; dar gândeşte-te bine, se prea poate să nu mai întâlneşti o astfel de împrejurare. Oricât m-ar interesa dragostea dumitale, oricât aş dori să fac o experienţă care nu a mai fost făcută în Europa, nu pot să-ţi ascund • că acest schimb de suflete are primejdiile lui. Pune-ţi mâna pe conştiinţă, consultă-ţi inima, îţi rişti cu convingere viaţa pe această carte supremă? „Dragostea e puternică precum moartea“, spune Biblia.

— Sunt gata, răspunse simplu Octave.

— Bine, tinere, exclamă doctorul frecându-şi cu o rapiditate extraordinară mâinile negricioase şi uscate, ca şi cum ar fi vrut să aprindă focul ca sălbaticii. Această pasiune pe care n-o opreşte nimic îmi place.

Există două lucruri pe lume: pasiunea şi voinţa. Dacă nu eşti fericit, nu va fi în orice caz din vina mea. Ah! dragă Brahmalogum, prietene, ai să vezi din depărtarea cerului Indra unde apsaraşii te înconjoară cu corul lor voluptuos dacă am uitat formula irezistibilă pe care mi-ai suflat-o la ureche când ţi-ai părăsit carcasa mumificată. Cuvintele şi gesturile, am reţinut totul. La treabă! La treabă! O să facem în tingire o mâncare ciudată, ca vrăjitoarele lui Macbeth, dar fără nedemna vrăjitorie a nordului. Aşază-te în faţa mea în acest fotoliu; lasă-te cu toată încrederea în voia mea. Aşa! Ochii drept în ochii mei, mâinile lipite de ale mele.

— Vraja a şi început să opereze. Noţiunile de timp şi spaţiu se pierd, conştiinţa eului se şterge, pleoapele se lasă; muşchii, nemai primind impulsurile de la creier, se destind; gândirea aţipeşte, toate firele delicate care leagă sufletul de trup s-au dezlegat. Brahma, în oul de aur în care a visat zece mii de ani, nu era mai dezlegat de lucrurile dinafară; să-l saturăm de miresme, să-l scăldăm în raze.

Tot bolborosind aceste fraze întrerupte, doctorul nu înceta nicio clipă să gesticuleze: din mâinile lui întinse ţâşneau jeturi luminoase care loveau fruntea sau inima pacientului, în jurul căruia se forma încetul cu încetul o atmosferă vizibilă, fosforescentă ca o aureolă.

— Prea bine! făcu domnul Balthazar Cherbonneau, aplaudându-se singur. Iată-l aşa cum vreau. Ia stai, ia stai, ce mai rezistă încă pe aici? exclamă el după o pauză, ca şi cum ar fi citit în creierul lui Octave ultimul efort al personalităţii gata să fie nimicită. Ce idee răzvrătită, gonită din circumvoluţiunile creierului, încearcă să se sustragă influenţei mele, prelungindu-se pe monada primitivă, pe punctul central al vieţii? Am s-o prind şi am s-o supun.

Pentru a învinge această răzvrătire involuntară, doctorul îşi încarcă şi mai puternic bateria magnetică a privirii, atinse gândirea răsculată între baza creierului mic şi inserţia şirei spinării, sanctuarul cel mai ascuns, tabernacolul cel mai misterios al sufletului. Triumful îi era desăvârşit.

Atunci se pregăti cu o solemnitate maiestuoasă pentru experienţa nemaipomenită pe care urma s-o încerce; se îmbrăcă precum un mag cu un anteriu de în, se spală pe mâini cu o apă parfumată, scoase diverse cutii de pudră cu care se tatua hieratic pe obraz şi pe frunte; îşi încinse braţul cu cordonul brahmilor, citi două sau trei slocasuri din poemele sacre şi nu uită niciunul din ritualurile recomandate de sannyâsi-ul din grotele de la Elephanta.

După ce termină aceste ceremonii, deschise larg toate gurile de căldură şi curând sala se umplu de o atmosferă supraîncălzită care i-ar fi leşinat pe tigrii din junglă, ar fi crăpat carapacea de noroi de pe pielea aspră a bivolilor şi ar fi făcut să înflorească cu o detunătură marea floare de aloes.

— Nu trebuie ca aceste două scântei ale focului divin care se vor afla goale peste puţin timp şi despuiate pentru câteva secunde de învelişul lor muritor să pălească sau să se stingă în aerul nostru îngheţat, spuse doctorul privind termometrul care arăta 120 de grade Fahrenheit.

Doctorul Balthazar Cherbonneau, între aceste două corpuri lipsite de viaţă, părea, în haina lui albă, sacrificatorul vreuneia din acele religii sângeroase care aruncă leşuri omeneşti pe altarul zeilor. Amintea de acel preot din Yitzilipulzili, sălbaticul idol mexican de care vorbeşte Heinrich Heine într-una din baladele sale, dar intenţiile lui erau cu siguranţă mai paşnice.

Se apropie de contele Olaf Labinski, care stătea tot nemişcat, şi pronunţă inefabila silabă pe care se duse repede să o repete deasupra lui Octave ce dormea profund. Faţa, în mod obişnuit curioasă a domnului Cherbonneau, devenise în acel moment de o ciudată maiestate; măreţia puterii de care dispunea înnobila trăsăturile lui răvăşite, şi dacă cineva l-ar fi văzut efectuând aceste ritualuri misterioase cu o gravitate sacerdotală, nu ar fi recunoscut în el doctorul de felul celor ai lui Hoffmann, care chema, sfidându-l, creionul caricaturii.

Se petrecură atunci lucruri foarte ciudate: Octave de Saville şi contele Olaf Labinski părură agitaţi în aceeaşi clipă de o convulsie a agoniei parcă, faţa lor se descompuse, o uşoară spumă le ieşi din gură; paloarea morţii le decoloră pielea; în acest timp două luminiţe albăstrii şi tremurătoare sclipeau şovăitor deasupra capetelor lor.

La un gest fulgerător al doctorului care părea că le arată drumul în aer, cele două puncte fosforescente se puseră în mişcare şi, lăsând în urma lor o dâră de lumină, se duseră spre noul lor lăcaş: sufletul lui Octave se instală în corpul contelui Labinski, sufletul contelui în cel al lui Octave: avatarul era îndeplinit.

O uşoară roşeaţă a pomeţilor arăta că viaţa se întorsese în aceste luturi omeneşti rămase fără suflet pentru câteva secunde şi care ar fi putut deveni prada îngerului negru, de n-ar fi fost puterea doctorului.

Bucuria izbânzii înflăcăra ochii albaştri ai lui Cherbonneau, care îşi spunea, mergând cu paşi mari prin cameră: „Să încerce să facă doctorii cei

mai renumiţi una ca asta, ei, cei atât de mândri că pot repara de bine de rău ceasornicul omului când se defectează: Hipocrat, Galieniu, Paracelsiu, Van Helmont, Boerhaave, Tronchin, Hahnemann, Rasori! Cel mai neînsemnat fachir indian ghemuit pe scara unei pagode ştie de o mie de ori mai mult decât voii Ce importanţă are cadavrul dacă porunceşti spiritului!“

Terminându-şi discursul, doctorul Balthazar Cherbonneau făcu câteva salturi de fericire şi dansă ca munţii în Sir-Hasirim-ul regelui Solomon; era chiar cât pe-aci să cadă în nas, piciorul împiedicându-i-se de anteriul brahmanic, mic accident care-l făcu să-şi vină în fire, redându-i tot sângele rece.

— Să-mi trezesc pacienţii, spuse domnul Cherbonneau, după ce-şi şterse dungile de pudră colorată cu care îşi stricase chipul şi-şi scoase haina de brahman – şi, aşezându-se în faţa corpului contelui Labinski, locuit de sufletul lui Octave, făcu gesturile necesare ca să-l scoată din starea de somnambul, scuturându-şi la fiecare gest degetele încărcate cu fluidul pe care-l scotea.

După câteva minute, Octave-Labinski (aşa îi vom spune de aci înainte pentru ca povestirea; să fie clară) se ridică în şezut, îşi frecă ochii cu mâinile şi plimbă în jur o privire mirată, pe care conştiinţa eului nu o lumina încă. Când putu să perceapă net obiectele, primul lucru pe care îl zări fu forma lui aşezată în afara sa pe un divan.;

Se vedea pe el! Şi nu reflectat de o oglindă, ci, aievea. Scoase un ţipăt, acesta nu suna ca timbrul vocii lui şi îl înspăimântă oarecum; schimbul de suflete avusese loc în timpul somnului magnetic, nu şi-l amintea şi nu se simţea deloc ţ în apele lui. Gândirea lui, servită de organe noi, era ca un muncitor căruia i s-au luat uneltele! obişnuite spre a i se da altele. Psyhé derutată bătea cu aripi neliniştite de bolta acestei cutii craniene necunoscute şi se pierdea în meandrele unui creier în care se mai aflau urme de idei străine.

— Ei bine, spuse doctorul, când simţi că s-a bucurat suficient de surpriza lui Octave-Labinski, i cum ţi se pare noua dumitale locuinţă? Sufletul dumitale s-a instalat comod în corpul acestui L fermecător cavaler, hatman, gospodar sau magnat, soţul celei mai frumoase femei din lume.? Mai eşti dornic să mori, aşa cum plănuiai prima i dată când te-am văzut în tristul dumitale apartament din strada Saint-Lazare, acum când porţile casei Labinski îţi sunt toate deschise şi nu * te mai temi ca Prascovia să-ţi astupe gura cu mâna ca la vila Salviati, atunci când ai vrut să-i vorbeşti de

dragoste? Eşti de acord că bătrânul i Balthazar Cherbonneau, cu mutra lui de maimuţoi ca oricare alta, are încă destule reţete foarte 4 bune în sacul său de prestidigitator?

— Domnule doctor, răspunse Octave-Labini ski aveţi puterea unui Dumnezeu sau, cel puţin, a unui diavol.

— O! o! nu te teme, n-am făcut nici cel mai mic lucru necurat. Mântuirea sufletului dumitale nu este periclitată; n-am să te pun să semnezi un pact cu parafă roşie. Ceea ce s-a întâmplat e cum nu se poate mai simplu. Cuvântul care a creat lumina poate fără îndoială să strămute un suflet. Dacă oamenii l-ar asculta pe Dumnezeu dincolo de timp şi de infinit, ar face, pe cinstea mea, multe altele.

— Nu ştiu cum să vă arăt recunoştinţa şi devotamentul pentru acest serviciu neasemuit.

— Nu-mi datorezi nimic; cazul dumitale mă interesa şi, pentru o vulpe bătrână ca mine, ars de soarele mai multor latitudini, încercat de* viaţă, o emoţie este un lucru rar. Mi-ai oferit spectacolul dragostei şi ştii bine că noi, cei visători, puţin alchimişti, puţin vrăjitori, puţin filosofi, căutăm cu toţii, mai mult sau mai puţin, absolutul. Dar ridică-te, mişcă-te, umblă şi spune-mi dacă pielea asta nouă nu te jenează la încheieturi.

Octave-Labinski îl ascultă pe doctor şi se plimbă de câteva ori de jur-împrejurul camerei; nu mai era chiar atât de stângaci; deşi locuit de un suflet nou, corpul contelui păstra impulsul vechilor lui obiceiuri şi proaspătul musafir se încredinţă acestor amintiri fizice, căci voia cât mai repede să adopte mersul, ţinuta şi gesturile proprietarului expulzat.

— Dacă n-aş fi operat eu însumi schimbul sufletelor voastre, aş crede, spuse râzând doctorul Balthazar Cheibonneau, că nu s-a petrecut nimic neobişnuit în seara asta şi te-aş lua drept adevăratul, legitimul şi autenticul conte lituanian Olaf de Labinski, al cărui eu doarme încă acolo în crisalida pe care i-ai lăsat-o cu dispreţ. Dar este în curând miezul nopţii; pleacă, să nu te cei te Prascovia şi să nu te acuze că preferi să joci bacara sau ruletă decât să stai în compania ei. Nu trebuie să-ţi începi viaţa de soţ cu o ceartă „ar fi un semn rău. În timpul ăsta o să purced la deşteptarea fostului dumitale înveliş, cu toate precauţiile şi atenţia pe care o merită.

Recunoscând că doctorul avea dreptate, Octaveâ Labinski se grăbi să iasă. În faţa uşii tropăiau de (nerăbdare minunăţii murgi ai contelui care, tot nuşcându-şi zăbalele, făcuseră numai spumă pe pavaj. Când auzi pasul tânărului conte, un fecior îmbrăcat cu o minunată livrea verde, din rasa

pierdută a haiducilor, se grăbi spre cupeu şi coborî scara cu zgomot. Octave, care se îndreptase maşinaliceşte către modesta lui trăsură, se instală în cupeul înalt şi splendid şi spuse feciorului, acesta transmiţând la rândul său vizitiului: „Acasă!“ Cum se închise uşa, caii porniră arcuindu-se şi demnul succesor al Almanzor-ilor şi Azolan-ilor se agăţă de cordonul din firet cu o rapiditate pe care n-ai fi putut-o presupune la un om atât de înalt.

Pentru nişte cai de acest fel, drumul nu e lung de pe strada Regard în Faubourg Saint-Honoré; spaţiul fu înghiţit în câteva minute şi vizitiul strigă cu o voce de stentor: „Poarta!“

Portarul deschise cele două canaturi imense şi cupeul putu trece, coti într-o curte mare cu nisip pe jos şi opri cu o precizie remarcabilă sub o marchiză în dungi albe şi roz.

Curtea pe care Octave Labinski o examină «cu o privire atât de rapidă cum n-o ai decât în anumite ocazii solemne – era mare, înconjurată de clădiri simetrice, luminată de lampadare de bronz în care gazul scotea limbi de foc în felinarele de cristal, asemănătoare cu cele ce împodobeau odinioară Bucentaurul; părea mai mult un palat decât o casă; lădiţe cu portocali demne de terasele de la Versailles erau aşezate din loc în loc pe marginea de asfalt care încadra ca o bordură covorul de nisip din mijloc.

Sărmanul îndrăgostit preschimbat, când puse ^piciorul pe prag, fu nevoit a se opri câteva secunde • ca să-şi ducă mâna la inimă, spre a-i opri bătăile. Avea el trupul contelui Olaf Labinski, dar nu-şi însuşise decât aparenţa fizică; toate noţiunile pe care le conţinea creierul fugiseră cu sufletul primului proprietar; nu cunoştea casa care de aici înainte trebuia să fie a lui, nu ştia cum era împărţită în interior; se află în faţa unei scări, urcă la întâmplare, pregătit să explice eventuala greşeală spunând că fusese distrat.

Treptele de piatră ponsată erau de un alb strălucitor şi subliniau roşul opulent al bandei late de mochetă, prinsă în baghete de aramă aurită, care arătau piciorului drumul catifelat; jardiniere pline de cele mai frumoase flori exotice te însoţeau cu fiecare treaptă.

O imensă lanternă – decupată şi ferestruită atârnată de un cablu gros de purpură, împodobit cu ciucuri şi funde – proiecta umbre aurii pe pereţii acoperiţi cu stuc alb, neted ca marmura şi arunca o masă de lumină pe o reproducere făcută de însăşi mâna sculptorului unuia din cele mai celebre grupuri de Canova, *Dragostea sărutând-o pe Psyhé.*

Palierul singurului etaj era pavat cu mozaicuri frumos lucrate şi, de perete, frânghii de mătase susţineau patru tablouri de Paris Bordone,

Bonifazzio, Palma cel bătrân şi Veronese – stilul lor arhitectural şi pompos armonizându-se cu acea splendidă scară.

Pe acest palier se afla o uşă de serj bătută în> cuie aurii; Octave-Labinski o deschise şi se aflǎ într-un vestibul încăpător în care dormeau câţiva lachei în mare ţinută; când intră, se ridicară toţi parcă împinşi ca de un arc şi se aliniară de-a lungul pereţilor, cu impasibilitatea sclavilor din orient.

Îşi continuă drumul. Un salon alb cu aur, în care nu se afla nimeni, venea după vestibul Octave sună. O slujnică apăru.

— Doamna poate să mă primească?

— Doamna contesă tocmai se dezbracă, dar numaidecât e gata.

VII

Rămas singur cu trupul lui Octave de Saville, locuit de sufletul contelui Olaf Labinski, doctorul Balthazar Cherbonneau se apucă să redea vieţii obişnuite această formă inertă. După câteva gesticulări Olaf de Saville (să ne fie permis să punem alături aceste două nume pentru a desemna un personaj dublu) ieşi ca o fantomă din somnul adânc, sau mai degrabă din catalepsia care îl înlănţuia, nemişcat şi ţeapăn pe colţul divanului; se ridică automat, fără să fie încă mânat de voinţă şi se clătină de-o ameţeală ce nu dispăruse cu totul. Obiectele se legănau în jurul lui, întruchipările lui Vişnu dansau o sarabandă de-a lungul pereţilor, doctorul Cherbonneau îi apărea sub chipul sannyâsi-ului din Elephanta, dând din mâini ca din nişte aripioare de pasăre şi rostogolindu-şi ochii albaştri în orbitele cu riduri negricioase, asemănătoare cu cercurile unor ochelari; scenele ciudate la care asistase înainte de a cădea în nimicirea magnetică îşi produceau efectul în mintea lui şi nu revenea decât cu greu la realitate: era ca un om trezit brusc dintr-un coşmar şi care ia încă drept fantome hainele risipite prin cameră, cu vagi forme umane şi drept ochi fulgerători de ciclop suporturile de aramă ale perdelelor luminate pur şi simplu de veioză.

Încetul cu încetul această fantasmagorie se evaporă; totul reveni la înfăţişarea obişnuită; domnul Balthazar Cherbonneau nu mai era un penitent indian, ci un simplu doctor în medicină care-i adresa clientului un surâs banal, binevoitor.

— Este domnul conte satisfăcut de cele câteva experienţe pe care am avut onoarea să le fac în faţa lui? spuse el cu un ton umil şi servil în care s-ar fi putut distinge o uşoară nuanţă ironică; îndrăznesc să cred că nu va regreta seara aceasta şi că va pleca de-aici convins că tot ce se povesteşte despre magnetism nu e basm şi jonglerie, aşa cum pretinde ştiinţa oficială.

Olaf de Saville dădu din cap a aprobare şi ieşi din apartament condus de doctorul Cherbonneau care se înclina adânc în faţa lui la fiecare uşă.

Trăsura înaintă şi se opri la scară iar sufletul soţului contesei Labinska sui cu trupul lui Octave de Saville, fără să-şi dea bine seama că nu era nici livreaua, nici trăsura lui.

Vizitiul întrebă unde mergea domnul.

— Acasă, răspunse olaf de Saville, oarecum surprins că nu recunoaşte vocea feciorului în verde care de obicei îi adresa această întrebare cu un accent unguresc din cele mai pronunţate. Trăsura în care se afla era căptuşită cu damasc albastru-închis, pe când un şaten albastru-auriu capitona cupeul lui şi contele se mira de această deosebire, acceptând-o, aşa cum în vis obiectele obişnuite se prezintă sub cu totul alte aspecte, fără ca totuşi să pară de nerecunoscut: se simţea de asemenea mai scund decât de obicei; în plus i se părea că venise în frac la doctor şi, fără să-şi amintească să se fi schimbat, se vedea îmbrăcat cu un pardesiu din stofă uşoară, pe care nu-l avusese niciodată în garderoba sa; mintea lui simţea o stingherealã neobişnuită şi gândurile, atât de lucide de dimineaţă, se descurcau greoi. Punând această stare ciudată pe seama scenelor bizare din seara aceea, nu se mai gândi la nimic, îşi sprijini capul de peretele trăsurii şi se lăsă în voia unei visări uşoare, a unei vagi somnolenţe ce nu era nici trezie, nici veghe.

Calul care se opri brusc şi vocea vizitiului strigând: „Poartal“ îl deşteptară complet; dădu geamul jos, scoase capul şi văzu, la lumina felinarului, o stradă necunoscută, o casă care nu era a lui.

— Unde dracu mă duci, vită încălţată? strigă el; ce, suntem în Faubourg Saint-Honoré, la casa Labinski?

— Scuzaţi-mă, domnule; nu înţelesesem, mormăi vizitiul mânând calul în direcţia indicată.

În drum, contele transfigurat îşi puse mai multe întrebări la care nu putu răspunde. Cum de trăsura lui plecase fără el din moment ce dăduse ordin să-i aştepte? De ce se afla în trăsura altuia? presupuse că o uşoară febră îi tulbura claritatea percepţiilor sau poate că doctorul taumaturg, ca să-l impresioneze mai tare în neştiinţa lui, îi dăduse să respire în somn vreun flacon cu haşiş sau alt preparat stupefiant şi că o noapte de odihnă îi va risipi iluziile.

Trăsura sosi la casa Labinski; portarul refuză să deschidă poarta, spunând că nu era nicio primire în seara aceea şi că domnul se întorsese de mai bine de un ceas iar doamna se retrăsese în apartamentele ei.

— Eşti beat, secătură, sau nebun? spuse Olaf de Saville îmbrâncind colosul care se ridica gigantic în pragul porţii întredeschise, ca una din acele statui de bronz care, în povestirile arabe, interzic cavalerilor rătăcitori să intre în castelele vrăjite.

— Beat sau nebun eşti dumneata, domnişorule, răspunse portarul care, din roşu cum era de obicei, deveni albastru de mânie.

— Ticălosule, mugi olaf de Saville, dacă nu m-aş respecta…

— Taci din gură că de nu te frâng pe genunchi şi te arunc în bucăţi pe trotuar, răspunse uriaşul, deschizând o palmă mai mare şi mai lată decât palma colosală de ghips expusă la mânuşerul din strada Richelieu; nu trebuie să faci pe răul cu mine, domnişorule, numai pentru că ai băut o sticlă sau două de şampanie mai mult.

Olaf de Saville, exasperat, îl îmbrânci atât de tare pe portar încât trecu pragul. Nişte valeţi care nu se culcaseră încă sosiră auzind zgomot şi ceartă.

— Te gonesc, dobitocule, pungaşule, nemernicule! Nu-ţi îngădui să stai nici măcar noaptea asta la mine; cară-te sau te gonesc ca pe un câine turbat. Nu mă face să vărs sângele tău nevrednic de lacheu.

Şi contele, deposedat de trupul lui, se avântă cu ochii injectaţi, cu spume la gură, cu pumnii strânşi, către uriaşul portar care, strângând ambele mâini ale agresorului într-una de-a lui, le strivi în menghina degetelor groase şi scurte, cărnoase şi noduroase ca degetele unui călău din evul mediu.

— Haide, fii calm, spuse uriaşul, cumsecade la drept vorbind, care nu se mai temea de nimic din partea adversarului şi-l zgâlţâia puţin ca să-l ţină la respect. Nu e frumos să ajungi în halul ăsta când eşti îmbrăcat ca un om de lume şi să vii pe urmă ca un scandalagiu să faci zgomot noaptea în casele respectabile? Se cuvine să iei seama când bei vin şi trebuie să fi fost grozav cel care te-a îmbătat aşa de straşnic. De asta nici n-am să te bat măr şi-am să te las doar frumuşel în stradă, unde patrula o să te ridice dacă mai faci scandal; puţină pârnaie o să-ţi răcorească mintea.

— Nemernicilor, strigă olaf de Saville lacheilor, îl lăsaţi pe stăpânul vostru, nobilul conte Labinski, să fie insultat de canalia asta abjectă!

Când auziră acest nume, valeţii începură cu toţii într-un glas să-l huiduiască; un hohot de râs enorm, homeric, convulsiv izbucni în aceste piepturi încărcate de fireturi: „Domnişorul ăsta se crede contele Labinski! ha! ha! ho! ho! Nemaipomenit!“

O sudoare de gheaţă umezi tâmplele lui olaf de Saville. Un gând ascuţit îi străbătu creierul ca o lamă de oţel şi simţi că-i îngheaţă măduva în oase.

Smarra îi pusese genunchiul pe piept sau trăia în viaţa reală? Judecata i se înecase oare în oceanul fără fund al magnetismului, sau era victima unei maşinaţii diabolice? Niciunul din lacheii atât de timizi, atât de supuşi, atât de plecaţi în faţa lui nu-l recunoştea. Îi schimbase cineva trupul aşa cum făcuse cu haina şi trăsura?

— Ca să fii încredinţat că nu eşti contele de Labinski, spuse unul dintre cei mai obraznici din bandă, uită-te acolo, el e cel care coboară scara, la auzul scandalului dumitale.

Prizonierul portarului întoarse capul către fundul curţii şi văzu, sub acoperişul marchizei, un tânăr cu talie elegantă şi zveltă, cu figura ovală, cu ochii negri, cu nasul acvilin, cu o mustaţă fină, care nu era altul decât el însuşi sau spectrul lui modelat de diavol, de o asemănare care te putea înşela.

Portarul îi dădu drumul la mâini din strânsoarea mâinilor sale. Valeţii se înşiruiră respectuos de-a lungul zidului, cu ochii în jos, mâinile atârnând, absolut nemişcaţi, ca icoglami când se apropie padişahul; îi prezentau acestei fantome onorurile pe care le refuzau contelui adevărat.

Pe soţul Prascoviei, deşi curajos ca un slav, şi prin asta am spus totul, îl cuprinse o spaimă de nedescris când se apropie acest Menechmus, care, mai înfiorător decât cel din teatru, se amesteca în viaţa reală şi-l făcea pe geamănul lui de nerecunoscut. O veche legendă a familiei îi veni în minte şi îl sperie şi mai tare. Ori de câte ori un Labinski trebuia să moară, era prevenit de o fantomă absolut identică cu el. Printre naţiunile nordice, să-ţi vezi propriul chip, chiar în vis, a fost întotdeauna considerat o prevestire fatală, şi viteazul războinic din Caucaz, când i se prezentă această viziune exterioară a eului său, fu cuprins de o nespusă groază superstiţioasă; el care şi-ar fi întins braţul în gura tunului gata să tragă, se retrase în faţa lui însuşi.

Octave-Labinski înaintă spre fosta lui formă în care se zbătea, se indigna şi fremăta sufletul contelui şi îi spuse pe un ton de politeţe glacială:

— Domnule, nu vă mai compromiteţi cu aceşti valeţi. Domnul conte Labinski, dacă vreţi să vorbiţi cu el, primeşte de la ora douăsprezece la două. Doamna contesă primeşte joia persoanele care au avut onoarea să-i fie prezentate.

După ce debită această frază, încet şi apăsând pe fiecare silabă, falsul conte se retrase cu un pas domol şi uşile se închiseră în urma lui.

Olaf de Labinski leşină şi fu dus la trăsură. Când îşi reveni, era culcat pe un pat care nu avea forma patului său, într-o cameră în care nu-şi amintea să

fi intrat vreodată; lângă el se afla un slujitor străin care îi susţinea capul şi-i dădea să respire o sticluţă cu eter.

— Domnul se simte mai bine? îl întrebă Jean pe conte, pe care-l lua drept stăpânul lui.

— Da, spuse olaf de Saville; n-am avut decât o slăbiciune trecătoare.

— Pot să mă retrag sau trebuie să stau lângă domnul?

— Nu, lasă-mă singur; dar înainte de a te retrage, aprinde sfeşnicele de lângă oglindă.

— Domnul nu se teme că această lumină puternică îl va împiedica să doarmă?

— Nicidecum; de altfel, încă nu mi-e somn.

— N-am să mă culc, şi dacă domnul are nevoie de ceva, am să sosesc la prima sonerie, spuse Jean destul de alarmat de paloarea şi trăsăturile descompuse ale contelui.

Când Jean se retrase după ce aprinse luminările, contele se repezi la oglindă şi, în cristalul profund şi limpede care strălucea la lumină, văzu un cap tânăr, blând şi trist, cu păr negru bogat, cu ochii de un albastru-închis, cu faţa palidă, umbrită de o barbă mătăsoasă şi neagră, un cap care nu era al lui şi care, din străfundul oglinzii, îl privea cu un aer mirat. Se strădui să creadă că cineva îi face o farsă încadrându-şi masca în marginea incrustată de aramă şi sidef a oglinzii cu bizo-uri veneţiene. Întinse mâna în spatele oglinzii; nu simţi decât lemnul parchetului: nu era nimeni.

Mâinile, pe care şi le palpă, erau mai lungi, mai vânoase: pe un deget ieşea în relief un inel de aur cu piatră de aventurin pe care era gravat un blazon – un ban fasciat cu guri de argint şi drept armoarii o coroană de baron. Acest inel nu aparţinuse niciodată contelui, care purta un vultur de aur cu cioc, labe şi chiar gheare; pe deasupra o coroană de perle. Se scotoci prin buzunare, găsi un portmoneu mic, conţinând cărţi de vizită cu numele: „Octave de Saville".

Râsul lacheilor la casa Labinski, apariţia dublurii sale, figura necunoscută prezentată spre meditaţie în oglindă – puteau să fie, la rigoare, iluziile unui creier bolnav; dar aceste haine străine, acest inel pe care-l scotea din deget erau probe materiale, palpabile, mărturii ce nu puteau fi înlăturate. O metamorfoză completă avusese loc fără ca el să ştie, un vrăjitor, cu siguranţă, un diavol poate, îi furaseră forma, titlul, numele, toată personalitatea lui, nelăsându-i decât sufletul pe care nu şi-l putea manifesta.

Povestirile fantastice cu Peter Schlemil şi cele din noaptea de Anul nou îi veniră în minte; dar personajele lui Chamisso şi Hoffmann nu-şi pierduseră decât unul umbra, celălalt putinţa de-a se reflecta. Şi dacă lipsa cam ciudată a unei proiecţiuni pe care toată lumea o are inspira bănuieli îngrijorătoare, nimeni nu nega în schimb că erau ei înşişi.

Situaţia lui era cu mult mai dezastruoasă; el nu putea pretinde la titlul lui de conte Labinski sub înfăţişarea în care era prizonier. Ar trece în ochii tuturor drept un impostor neruşinat sau cel puţin drept nebun. Nici chiar soţia lui nu l-ar recunoaşte cu aspectul acesta caraghios şi înşelător. Cum să-şi dovedească identitatea? Desigur, existau o mie de împrejurări intime, o mie de detalii misterioase pe care nimeni altul nu le cunoştea şi pe care dacă i le-ar aminti Prascoviei, ar face-o să recunoască sufletul soţului ei sub această mască; dar ce-ar valora această convingere izolată, în cazul că ar obţine-o, împotriva părerii tuturor oamenilor? Era, în modul cel mai evident şi cel mai absolut, deposedat de eul lui. Altă îngrijorare: transformarea afecta oare numai partea exterioară: statura, trăsăturile, sau sălăşluia într-adevăr în trupul altuia? în acest caz ce devenise trupul lui? îl mistuise o groapă cu var sau intrase în proprietatea unui hoţ îndrăzneţ? Dublura pe care o zărise la casa Labinski putea fi un spectru, o viziune, dar şi o fiinţă fizică, vie, instalată în această piele ce-i fusese furată cu o îndemânare infernală de către acel doctor cu înfăţişare de fachir.

O idee îngrozitoare îşi înfipse colţii de viperă în inimă: „Dar acest conte de Labinski fictiv, plămădit în forma mea de mâinile diavolului, acest vampir care locuieşte acum în casa mea, căruia valeţii îi dau ascultare împotriva mea, poate, în clipa asta, calcă, cu piciorul lui despicat, pragul uşii pe care am păşit întotdeauna emoţionat ca în prima zi, şi Prascovia îi zâmbeşte blând şi-şi pleacă îmbujorată capul ei fermecător pe umărul pecetluit de gheara diavolului, crezând că eu sunt acea larvă mincinoasă, acel spurcat, acea târâtură, acel fiu hidos al nopţii şi al iadului. Dacă aş fugi până acolo şi aş da foc casei ca să-i strig Prascoviei printre flăcări: «Te înşală, nu pe Olaf al tău iubit îl strângi în braţe! Fără să fii vinovată ai să comiţi o crimă îngrozitoare de care sufletul meu disperat îşi va aminti şi atunci când veciile îşi vor fi obosit mâinile tot întorcând clepsidrele!» “

Valuri de foc izbeau creierul contelui care, de furie, scotea ţipete înăbuşite şi nearticulate, îşi muşca pumnii, se plimba prin cameră ca o sălbăticiune. Nebunia era să înece slaba conştiinţă de sine pe care o mai

avea; se năpusti la toaleta lui Octave, umplu o chiuvetă cu apă şi-şi cufundă în ea capul care ieşi fumegând din această baie rece.

Îşi redobândi calmul. Îşi spuse că vremea magiei şi a vrăjitoriei trecuseră: că doar moartea putea dezlega sufletul de trup; că nu putea fi prădat astfel, în mijlocul Parisului, un conte care dispunea de un credit de câteva milioane la Rothschild, înrudit cu cele mai mari familii, soţul iubit al unei femei cu succese, decorat cu ordinul Sfântul Andrei clasa întâi şi că toate acestea nu erau, desigur, decât o glumă de prost gust a domnului Balthazar Cherbonneau, ce se va lămuri în modul cel mai firesc, ca sperietorile din romanele Annei Radeliffe.

Cum era frânt de oboseală, se aruncă pe patul lui Octave şi adormi; fu un somn greu, opac, asemănător cu moartea şi care continua în clipa când Jean, crezând că stăpânul lui s-a trezit, veni să pună pe masă scrisorile şi ziarele.

VIII

Contele deschise ochii, plimbă în jurul său o privire pătrunzătoare, văzu un dormitor confortabil, dar simplu: un covor cu rotocoale imitând pielea de leopard se afla pe jos; perdele lucrate de mână, pe care Jean tocmai le dăduse la o parte, atârnau la ferestre şi ascundeau uşile; pereţii erau tapisaţi cu o hârtie catifelată, verde, fără desen, imitând stofa. O pendulă formată dintr-un bloc de marmură neagră, cu cadranul de platină, pe care se afla o statuetă din argint oxidat a Dianei din Gabia, într-o copie redusă de Barbedienne şi însoţită de două cupe antice, tot din argint, decora şemineul de marmură albă cu vine albăstrii; oglinda veneţiană în care contele descoperise în ajun că nu mai era în posesia chipului său obişnuit, un portret al unei femei în vârstă pictat de Flandrin, fără îndoială cel al mamei lui Octave, erau singurele ornamente ale încăperii cam tristă şi severă; un divan, un fotoliu à la Voltaire aşezat lângă şemineu, o masă cu sertare acoperită de hârtii şi cărţi compuneau un interior plăcut dar care nu amintea cu nimic somptuoasa casă Labinski.

— Domnul se scoală? spuse Jean cu vocea scăzută pe care o adoptase în timpul bolii lui Octave şi prezentând contelui cămaşa colorată, pantalonii de flanelă şi o gandura algeriană, hainele de dimineaţă ale stăpânului său. Deşi contelui îi era silă să pună haine străine, dacă nu voia să stea dezbrăcat, trebuia să le accepte pe cele pe care i le prezenta Jean, încât îşi puse picioarele pe pielea de urs mătăsoasă şi neagră din faţa patului.

Îşi făcu repede toaleta şi Jean, fără să pară a avea cea mai mică bănuială asupra identităţii falsului Octave de Saville pe care-l ajuta să se îmbrace, îi

spuse:

— La ce oră doreşte domnul să ia masa?

— La ora obişnuită, răspunse contele care, pentru a nu întâmpina dificultăţi în demersurile pe care voia să le facă spre a-şi redobândi personalitatea, hotărâse să nu trădeze faţă de ceilalţi inexplicabila transformare.

Jean se retrase şi olaf de Saville deschise cele două scrisori care fuseseră aduse cu ziarele, sperând să găsească câteva informaţii; prima cuprindea reproşuri amicale şi se plângea de bunele raporturi de colegialitate care fuseseră întrerupte fără motiv; semnătura reprezenta un nume necunoscut. Cea de-a doua era de la notarul lui Octave şi-l chema urgent să încaseze renta trimestrială al cărei termen trecuse de mult sau cel puţin să indice în ce mod să fie folosite aceste capitaluri care rămâneau nefructificate.

— Asta-i bună, îşi spuse contele, se pare că acel Octave de Saville în pielea căruia locuiesc fără voia mea există într-adevăr: nu e o fiinţă fantastică, un personaj al lui Achim de Arnim sau de Clément Brentano; are un apartament, prieteni, un notar, rente de încasat, tot ceea ce constituie starea civilă a unui gentleman. Mi se pare însă că totuşi eu sunt contele Labinski.

O privire aruncată spre oglindă îl convinse că nimeni nu va fi de această părere; fie la lumina soarelui, fie la cea îndoielnică a luminărilor, imaginea era aceeaşi.

Continuându-şi inspecţia domiciliară, deschise sertarele mesei: într-unul găsi titluri de proprietate, două hârtii de o mie de franci şi cincizeci de napoleoni, pe care şi-i însuşi fără scrupul, pentru necesităţile campaniei pe care urma s-o întreprindă, şi în celălalt o mapă din piele rusească închisă cu o broască cu secret.

Jean intră, anunţându-l pe domnul Alfred Humbert, care se repezi în cameră cu familiaritatea unui vechi prieten, fără să aştepte ca slujitorul să vină să-i spună răspunsul stăpânului.

— Bună ziua, Octave, spuse străinul, un tânăr frumos cu un aer prietenesc şi sincer; ce faci, ce învârţi, ai murit sau mai trăieşti? Nu te văd pe nicăieri; îţi scriu şi nu răspunzi. Ar trebui să fiu supărat pe tine, dar, pe cinstea mea, nu fac caz de amor propriu în prietenie şi am venit să-ţi strâng mâna. Ce dracul Nu-l pot lăsa să moară de melancolie pe colegul meu de liceu, într-un apartament lugubru, ca celula lui Carol Quintul de la mânăstirea Yuste. Îţi închipui că eşti bolnav, te plictiseşti şi atâta tot; dar am

să te oblig să te distrezi şi te forţez să vii la o masă veselă la care Gustave Raimbaud îşi ia adio de la viaţa de burlac.

Debitând această tiradă pe un ton pe jumătate supărat, pe jumătate comic, scutura voiniceşte, după obiceiul englezesc, mâna contelui pe care o apucase.

— Nu, răspunse bărbatul Prascoviei, intrându-şi în rol, mă simt mai prost astăzi decât de obicei; nu sunt deloc dispus şi v-aş întrista, v-aş jena.

— Într-adevăr, eşti foarte palid şi pari obosit; cu altă ocaziei Fug, pentru că sunt în întârziere cu trei duzine de stridii verzi şi cu o sticlă de vin de Sauterne, spuse Alfred îndreptându-se către uşă: Raimbaud o să fie supărat că nu te vede.

Această vizită spori tristeţea contelui. Jean îl lua drept stăpânul lui, Alfred drept prietenul lui. Mai avea să suporte încă o încercare. Uşa se deschise; o doamnă cu fir de argint prin păr şi care semăna izbitor cu portretul atârnat pe* zid intră în cameră, se aşeză pe divan şi-i spuse contelui:

— Cum te simţi, bietul meu Octave? Jean mi-a spus că te-ai întors târziu ieri şi într-o stare* de slăbiciune îngrijorătoare; menajează-te, iubitul meu fiu, ştii doar cât te iubesc, cu toată supărarea ce mi-o pricinuieşte această tristeţe inexplicabilă al cărei secret n-ai vrut niciodată să mi-l dezvălui.

— Nu te teme, mamă, nu e nimic grav, răspunse olaf de Saville; mă simt mult mai bine astăzi.

Doamna de Saville, mai liniştită, se ridică şi ieşi, nevrând să-l deranjeze pe fiul ei, despre care ştia că nu-i place să fie tulburat prea mult timp în singurătatea lui.

— Lată-mă definitiv Octave de Saville, exclamă contele după ce plecă bătrâna; mama lui mă recunoaşte şi nu ghiceşte că se află un suflet străin sub epiderma fiului ei. Aşa că sunt pe veci ferecat în acest înveliş; ce închisoare ciudată e pentru un spirit trupul altuia! E totuşi greu să renunţi a fi contele Olaf Labinski, să-ţi pierzi blazonul, nevasta, averea şi să te vezi condamnat să duci o viaţă sărăcăcioasă de burghez. O, am s-o sfâşii, ca să ies din ea, această piele a lui Nessus care nu se dezlipeşte de mine, şi am s-o dau sfârtecată primului ei posesor. Dacă m-aş întoarce acasă! Nu! Aş face un scandal inutil şi portarul m-ar da pe uşă afară, pentru că nu mai am putere în acest halat de om bolnav; haide, să căutăm, căci trebuie să cunosc puţin viaţa acestui Octave de Saville care sunt eu acuma. Încercă să deschidă mapa. Atinse broasca din întâmplare, care se deschise, şi contele

scoase din compartimentele ei mai întâi nişte hârtii înnegrite de un scris îndesat şi fin, pe urmă un pătrat de hârtie velină; pe hârtie, o mână stângace dar fidelă desenase, cu memoria inimii şi asemănarea la care nu ajung totdeauna marii artişti, un portret în creion al contesei Labinski, încât era imposibil să n-o recunoşti de prima dată.

Contele rămase uimit de ce descoperise. După surpriză urmă o pornire mânioasă de gelozie; cum de portretul contesei se afla în mapa secretă a acestui tânăr necunoscut? de unde îl avea, cine îl făcuse, cine i-l dăduse? Această Prascovia adorată cu atâta religiozitate să fi coborât din cerul ei de dragoste într-o intrigă vulgară? Ce ironie infernală îl întrupa, pe el, soţul, în trupul amantului acestei femei pe care o crezuse până atunci atât de pură? După ce fusese soţ, urma să fie curtezan! Sarcastică metamorfoză şi răsturnare de poziţii de-ţi venea să înnebuneşti, s-ar putea înşela el însuşi, să fie în acelaşi timp Clitandru şi Georges Dandin!

Toate aceste idei îi huruiau tumultuos în cap; simţea că îl părăseşte raţiunea şi făcu, spre a-şi regăsi puţin calmul, un efort de voinţă suprem. Fără să-l asculte pe Jean care-l înştiinţa că masa e servită, continuă cu o înfrigurare nervoasă cercetarea mapei misterioase.

Foile alcătuiau un fel de jurnal psihologic, părăsit şi reluat din timp în timp; iată câteva fragmente, pe care contele le sorbi cu anxietate şi curiozitate:

„Niciodată nu mă va iubi, niciodată, niciodată! Am citit în ochii ei atât de dulci gândul acesta crud încât Dante nu a exprimat altul pentru a-l scrie pe porţile de fier ale Infernului: «Părăsiţi orice speranţă». Ce i-am făcut lui Dumnezeu ca să mă blesteme de viu? Mâine, poimâine, întotdeauna, va fi acelaşi lucru! Aştrii pot să-şi încrucişeze orbitele, stelele conjugate să se înnoade, nimic nu-mi va schimba soarta; cu un cuvânt mi-a risipit visul; cu un gest, s-a frânt aripa himerei. Combinaţiile fabuloase ale imposibilităţilor nu-mi oferă nicio şansă; din toate cifrele, aruncate de un miliard de ori în roata norocului, n-ar ieşi niciuna – pentru mine nu există număr câştigător.

Ce nefericit sunt! ştiu că raiul este închis pentru mine şi stau prosteşte aşezat pe prag, cu spatele sprijinit de uşa care nu se va deschide şi plâng în tăcere, fără să mă zdruncin, fără eforturi, ca şi când ochii mei ar fi izvoare de apă vie. Nu am curajul să mă scol şi să mă afund în deşertul imens sau în turnul Babei cel tumultuos al oamenilor.

Uneori, când noaptea nu pot să dorm, mă gândesc la Prascovia; dacă dorm, o visez; – o, ce frumoasă era în ziua aceea, în grădina vilei Salviati, la Florenţa. Rochia aceea albă cu funde negre – era fermecătoare şi funebră! Alb pentru ea, negru pentru mine! Uneori fundele bătute de vânt formau o cruce pe fondul unui alb strălucitor, un spirit nevăzut făcea, pe tăcute, slujba de înmormântare pentru inima mea.

Dacă vreo catastrofă nemaipomenită ar aşeza pe fruntea mea coroana împăraţilor şi a califilor, dacă pământul ar sângera pentru mine în vinele lui de aur, dacă minele de diamant din Golconda şi Visapur m-ar lăsa să sap în gangele lor strălucitoare, dacă lira lui Byron ar răsuna sub degetele mele, dacă cele mai desăvârşite capodopere ale artei antice şi moderne mi-ar dărui frumuseţile lor, dacă aş descoperi o lume, ei bine, lucrurile tot nu s-ar schimba!

Ce ţi-e şi cu soarta! Am dorit să mă duc la Constantinopole; n-aş fi întâlnit-o; rămas la Florenţa, o văd şi mor.

M-aş fi omorât; dar ea respiră în acest aer în care trăim şi poate buzele mele avide vor aspira fericire nespusă! — o mireasmă îndepărtată a respiraţiei sale parfumate; şi apoi sufletul meu vinovat va fi exilat pe o planetă şi nu voi avea norocul să fiu iubit de ea pe lumea cealaltă. Să fiu despărţit de ea şi acolo, căci ea va merge în rai şi eu în iad: ce gând apăsător.

De ce a trebuit să iubesc tocmai această singură femeie care nu mă poate iubi! altele despre care se spune că sunt frumoase, care erau libere, îmi surâdeau cu surâsul lor cel mai dulce şi chemau parcă o mărturisire pe care n-o făceam. O, ce fericit e el! Ce sublimă viaţă trecută răsplăteşte Dumnezeu în el cu darul minunat al acestei dragoste?"

Era inutil să citească mai departe. Bănuiala pe care contele ar fi putut s-o aibă când văzuse portretul Prascoviei se topise încă de la primele rânduri ale acestei triste confidenţe. Pricepu că imaginea iubită, reluată de o mie de ori fusese mângâiată departe de modelul ei cu acea răbdare neobosită a dragostei nefericite şi că era madona unei capele mistice în faţa căreia îngenunchea dragostea fără speranţă.

— Dar dacă acest Octave a făcut un pact cu diavolul ca să-mi fure trupul şi sub această înfăţişare să-mi fure dragostea Prascoviei?

În secolul al nouăsprezecelea, o astfel de presupunere era de necrezut şi contele o părăsi, dar ea îl tulburase în mod straniu.

Surâzând singur de credulitatea lui, mâncă după ce se răciseră cele pregătite de Jean, se îmbrăcă şi ceru să vină trăsura. Când caii fură înhămaţi, dădu adresa doctorului Balthazar Cherbonneau; traversă acele încăperi în care intrase în ajun mai chemându-se încă Olaf Labinski şi din care ieşise salutat de toată lumea sub numele de Octave de Saville. Doctorul era aşezat, cum îi era obiceiul, pe divanul din ultima cameră, ţinându-şi piciorul cu mâna şi părând cufundat într-o meditaţie profundă.

Când auzi paşii contelui, doctorul ridică privirea.

— A, dumneata eşti, dragă Octave; era să trec pe la dumneata; dar e semn bun când bolnavul vine singur la doctor.

— Tot Octavei spuse contele, cred că am să înnebunesc, am să turbez! Apoi, încrucişându-şi mâinile, se aşeză în faţa doctorului şi ţintuindu-l cu o privire înfricoşător de fixă: Ştii bine, domnule Balthazar Cherbonneau, că nu sunt Octave, ci contele Olaf Labinski, din moment ce aseară, chiar aici, mi-ai furat chipul cu ajutorul vrăjitoriilor dumitale exotice.

La auzul acestor cuvinte, doctorul izbucni într-un râs puternic, se lăsă pe perne şi se ţinu de fălci ca să-şi stăvilească veselia năvalnică.

— Potoleşte-ţi, doctore, această veselie nestăvilită, s-ar putea să te căieşti de ea. Vorbesc serios.

— Cu atât mai rău, cu atât mai rău! Asta dovedeşte că anestezia şi ipohondria de care te îngrijeam se transformă în demenţă. Va trebui să schimbi regimul şi atâta tot.

— Nu ştiu ce mă face, doctore diabolic, să nu te sugrum cu propriile mele mâini, exclamă contele îndreptându-se spre Cherbonneau.

Doctorul zâmbi de ameninţarea contelui pe care-l atinse cu vârful unui beţişor de oţel. Olaf de Saville avu o comoţie teribilă şi crezu că şi-a rupt braţul.

— O, avem noi mijloace să potolim bolnavii când se răzvrătesc, spuse el fixând asupra lui acea privire rece ca un duş care-i îmblânzeşte pe nebuni şi-i face pe lei să se lase pe burtă. Întoarce-te la dumneata, fă o baie, surescitarea se va potoli.

Olaf de Saville, zăpăcit de şocul electric, ieşi de la doctorul Cherbonneau mai îndoit şi mai tulburat ca niciodată. Se duse cu trăsura până la Passy, la doctorul B***, pentru a-l consulta.

— Sunt, îi spuse el acelui medic celebru, pradă unei halucinaţii ciudate; când mă uit într-o oglindă, chipul meu nu-mi apare cu trăsăturile lui obişnuite; forma obiectelor care mă înconjoară e schimbată; nu recunosc

nici pereţii, nici mobila din camera mea; mi se pare că sunt. Altcineva decât eu însumi.

— Sub ce chip vă vedeţi? întrebă doctorul; eroarea poate să provină de la ochi sau de la creier.

— Mi se pare că am păr negru, ochi albaştriâ-nchis, o faţă palidă şi barbă.

— Semnalmentele unui paşaport nu ar putea fi mai exacte: nu aveţi nici halucinaţie intelectuală, nici tulburarea privirii. Arătaţi, într-adevăr, aşa cum spuneţi.

— Ba nu! Am cu-adevărat părul blond, ochii negri, faţa smeadă şi o mustaţă subţire ungurească.

— Aici, răspunse doctorul, începe o uşoară alterare a facultăţilor intelectuale.

— Totuşi, doctore, nu sunt câtuşi de puţin nebun.

— Fireşte, doar înţelepţii vin la mine singuri. Puţină oboseală, studiul sau distracţii excesive au pricinuit probabil această tulburare. Vă înşelaţi, perceperea dumneavoastră corespunde realităţii, ideea doar e închipuită: în loc să fiţi un blond care se crede brun, sunteţi un brun care se crede blond.

— Dar sunt sigur că sunt contele Olaf de Labinski şi toată lumea începând de ieri îmi spune Octave de Saville!

— Exact asta spuneam şi eu, răspunse doctorul. Sunteţi domnul de Saville şi vă închipuiţi că sunteţi domnul conte Labinski, pe care îmi amintesc că l-am văzut şi care, într-adevăr, e blond. Asta explică perfect de ce vi se pare că aveţi alt chip în oglindă; acest chip, care e al dumneavoastră, nu răspunde ideii dumneavoastră lăuntrice şi vă miră. Gândiţi-vă că toată lumea vă spune domnul de Saville şi, prin urmare, nu împărtăşeşte credinţa dumneavoastră. Veniţi să staţi vreo două săptămâni aici; băile, odihna, plimbările sub copacii mari vor spulbera această influenţă supărătoare.

Contele lăsă capul în jos şi promise că va reveni. Se întoarse în apartamentul din Strada Saintlazare şi văzu, din întâmplare, pe masă, o invitaţie a contesei Labinska, pe care Octave i-o arătase lui Cherbonneau.

— Cu acest talisman, strigă el, mâine voi putea s-o văd.

IX

Pe când slujitorii îl duceau la trăsură pe adevăratul conte Labinski, gonit din paradisul lui pământesc de falsul înger păzitor care stătea în picioare în pragul uşii, Octave cel transfigurat intra în salonaşul alb cu aur ca să aştepte momentul când contesa îl va putea primi.

Sprijinit de marmura albă a şemineului, a cărui vatră era plină cu flori, se vedea răsfrânt în oglinda plasată simetric pe consola cu picioare modelate şi aurite. Deşi cunoştea taina metamorfozei lui sau, mai exact, a transpunerii lui, îi venea greu să se convingă de această înfăţişare atât de deosebită de a lui, şi nu putea să-şi desprindă ochii de la acea fantomă străină care totuşi devenise el. Se privea şi vedea un altul. Fără voia lui se uita dacă Olaf nu era sprijinit lângă el de marmura şemineului, proiectându-şi chipul în oglindă, dar era fără tăgadă singur; doctorul Cherbonneau făcuse treaba în mod conştiincios.

După câteva minute, Octave-Labinski nu se mai gândea la miraculoasa metamorfoză care strămutase sufletul lui în trupul soţului Prascoviei, gândurile i se adaptară la noua situaţie. Acest eveniment de necrezut, în afară de orice posibilitate şi pe care speranţa cea mai himerică n-ar fi putut îndrăzni să-l viseze în delirul ei, se realizase! Avea să se afle în prezenţa frumoasei făpturi adorate şi ea nu avea să-l îndepărteze! Singura combinaţie care să fi putut împăca fericirea lui cu imaculata virtute a contesei se realizase!

În apropierea momentului suprem, îşi simţea sufletul pradă unui zbucium şi unei tulburări nesigure: timidităţile dragostei adevărate îl făceau să se piardă cu firea, ca şi cum s-ar mai fi aflat în forma dispreţuită a lui Octave de Saville.

Intrarea jupânesei puse capăt acestui tumult de gânduri care se înfruntau. Când se apropie, nu mai putu să-şi stăpânească o tresărire nervoasă, şi tot sângele i se strânse în inimă când ea îi spuse:

— Doamna contesă poate acum să-l primească pe domnul.

Octave-Labinski o urmă pe jupâneasă pentru că nu cunoştea casa şi nu voia să-şi trădeze neştiinţa prin mersul lui nesigur.

Jupâneasa îl introduse într-o cameră destul de mare, un cabinet de toaletă împodobit luxos şi cu bun-gust. Un şir de dulapuri din lemn preţios sculptat de Knecht Silienhart şi ale căror uşi erau despărţite prin coloane răsucite în jurul cărora se încolăceau rămurele de convulvulus cu frunză în formă de inimă şi cu florile ca nişte clopoţei lucraţi cu multă artă alcătuia un fel de lemnărie arhitecturală, un portic de un ordin capricios, de-o eleganţă rară, de-o execuţie desăvârşită; în aceste dulapuri erau strânse rochiile de catifea şi de moar, caşmirurile, pelerinele, blănurile de jder, zibelină, vulpe albastră, pălăriile cu mii de forme, toate podoabele unei femei frumoase.

În faţă se repeta acelaşi motiv, cu singura diferenţă că panourile pline erau înlocuite cu oglinzi prevăzute cu balamale, ca un paravan, în aşa fel încât te puteai vedea din faţă, din profil, din spate, ca să-ţi dai seama ce impresie face o rochie sau o pieptănătură.

Pe al treilea perete era aşezată o masă de toaletă lungă, placată cu alabastru-onix pe care robinete de argint lăsau să curgă apa caldă şi rece în imense farfurii japoneze montate pe margini cu acelaşi metal; sticluţe din cristal de Boemia care, sub lumina luminărilor sclipeau ca diamantele şi rubinele, conţineau esenţe şi parfumuri.

Zidurile şi plafonul erau capitonate cu şaten verde ca apa, la fel ca interiorul unui scrin. Un covor gros de Smirna, cu culori care se armonizau în tonuri dulci, acoperea podeaua.

În mijlocul camerei, pe un soclu de catifea verde, era aşezat un sipet mare cu o formă ciudată din oţel de Chorasan cizelat, împodobit cu ramuri şi arabescuri atât de complicate, încât ornamentele din Sala Ambasadorilor de la Alhambra păreau simple, comparate cu acestea. Arta orientală părea să-şi fi spus ultimul cuvânt în această muncă minunată la care trebuie să-şi fi dăruit îndemânarea degetele zânelor. În acest sipet îşi ţinea contesa Prascovia Labinska podoabele, bijuteriile demne de o regină şi pe care nu le punea decât foarte rar, găsind pe drept cuvânt că nu merită locul pe care îl ocupau. Era preafrumoasă ca să fi avut nevoie să fie bogată: instinctul ei de femeie i-o spunea. De aceea nici nu le scotea la lumină decât în ocazii solemne, în care fastul ereditar al vechii case Labinski trebuia să apară în toată splendoarea. Niciodată n-au existat diamante mai puţin folosite.

Lângă fereastră, ale cărei perdele cădeau în falduri grele, în faţa unei toalete stil *duchesse*, privind într-o oglindă pe care i-o întindeau doi îngeri sculptaţi de domnişoara de Fauveau cu acea eleganţă prelungă şi subţire ce caracterizează talentul ei, luminată de lumina albă a două sfeşnice cu câte şase luminări, stătea aşezată contesa Prascovia Labinska, strălucind de prospeţime şi frumuseţe. Un burnus de Tunis, de o fineţe ideală, cu un desen în dungi albastre şi albe, alternativ opace şi transparente o înfăşură ca un nor suplu; stofa uşoară alunecase pe umerii catifelaţi şi lăsa să se vadă începutul şi prelungirea gâtului de-o albeaţă ce-ar fi făcut să pară cenuşiu gâtul de zăpadă al unei lebede, în intervalul dintre cute ieşea stufoasă dantela unui capot de batist, veşmânt de noapte care nu era strâns cu niciun cordon; părul contesei era desfăcut şi curgea pe spate în valuri bogate, ca haina unei împărătese. Desigur, torsadele de aur fluid din care Venus

Afrodita scotea perle, în genunchi în scoica ei de fildeş, atunci când a ieşit ca o floare a mărilor din albastrul ionic, nu erau atât de blonde, atât de bogate, atât de grele! Combinaţi chihlimbarul lui Tiţian şi argintul lui Veronese cu lacul auriu al lui Rembrandt; priviţi în soare un topaz şi tot n-o să obţineţi tonul minunat al acestui păr stufos ce părea că radiază lumina în loc s-o primească, şi care ar fi meritat să lumineze mai mult decât cel al Berenicei, constelaţie nouă printre vechile astre. Două femei îl împărţeau, îl netezeau, îl ondulau şi îl potriveau în bucle grijuliu aşezate, ca să nu-l strivească atingerea pernei.

În timpul acestei operaţii delicate, contesa îşi juca în vârful piciorului un papuc de catifea albă, brodat cu canetile de aur, atât de mic încât ar fi putut umple de gelozie kanunele şi odaliscele padişahului. Uneori, când dădea pe spate cutele mătăsoase ale burnusului, îşi dezvelea braţul alb şi aşeza cu mâna cele câteva fire care scăpaseră cu o graţie maliţioasă.

Stând astfel în poza ei nonşalantă, amintea de chipurile acelea zvelte în port grecesc care împodobesc vasele antice şi al căror contur suav şi pur, frumuseţe tânără şi uşoară, nu a putut fi găsit de niciun artist; era de o mie de ori mai seducătoare decât în vila Salviati la Florenţa; şi dacă Octave nu ar fi fost îndrăgostit nebuneşte de ea, cu siguranţă s-ar fi îndrăgostit atunci; dar, din fericire, nu poţi adăuga nimic infinitului.

Octave-Labinski în faţa acestei privelişti, ca şi cum ar fi fost martorul unui spectacol înfiorător, simţi că genunchii i se clatină şi nu-l mai susţin. Gura i se uscă şi frica îl strânse de gât ca mâna unui *thugg* flăcări roşii i se învârteau în jurul ochilor. Atâta frumuseţe îl făcea să încremenească de admiraţie.

Îşi adună tot curajul spunându-şi că această comportare speriată şi neroadă, potrivită pentru un curtezan respins, ar fi ridicolă din partea unui soţ, oricât de îndrăgostit ar mai fi de soţia lui, şi se îndreptă destul de hotărât către contesă.

— A! dumneata eşti, Olaf! ce târziu te-ai întors în seara asta! spuse ea fără a se întoarce, căci capul îi era imobilizat de două cozi groase pe care cameristele le împleteau şi, scoţând din burnus una din neasemuitele ei mâini, i-o întinse lui Olaf.

Octave-Labinski prinse această mână mai moale şi mai proaspătă decât o floare, o duse la buze şi aşternu pe ea un sărut înflăcărat, tot sufletul lui adunându-i-se pe acest mic loc.

Nu ştim ce delicateţe a simţurilor, ce instinct divin al pudoarei, ce intuiţie iraţională a inimii o înştiinţă pe contesă: dar un nor roz trecu subit pe faţa, pe gâtul şi pe braţul ei care se acoperiră cu acea culoare cu care se colorează în înălţimea munţilor zăpada imaculată surprinsă de primul sărut al soarelui. Tresări şi-şi retrase încet mâna pe jumătate supărată, pe jumătate ruşinată; buzele lui Octave produseseră o impresie ca de fier roşu. Totuşi îşi reveni destul de repede şi surise de copilăria ei.

— Nu-mi răspunzi, dragă Olaf; ştii că nu te-am mai văzut de mai bine de şase ore; mă neglijezi, spuse ea cu un ton de reproş; altădată nu m-ai fi părăsit aşa timp de o seară întreagă. Te-ai gândit măcar la mine?

— Tot timpul, spuse Octave-Labinski.

— O, nu, nu tot timpul; eu simt când te gândeşti la mine, chiar de departe. În seara asta de pildă eram singură, aşezată la pian şi cântam o bucată de Weber, legănându-mi plictiseala cu muzica; sufletul dumitale a zburat câteva clipe în jurul meu în vârtejul sonor al notelor; apoi a zburat nu ştiu unde, la ultimul acord şi nu s-a întors. Nu mă minţi, sunt sigură de ceea ce spun.

Prascovia într-adevăr nu se înşela; era momentul când, la doctorul Balthazar Cherbonneau, contele Olaf Labinski se apleca pe oglinda apei magice, evocând un chip adorat cu toată forţa gândirii concentrate. De atunci, contele, înecat în oceanul fără fund al magnetismului, nu mai avusese nici idee, nici gând, nici voinţă.

Cameristele terminară toaleta nocturnă a contesei şi se retraseră; Octave-Labinski stătea tot în picioare, urmărind-o pe Prascovia cu o privire înflăcărată. Jenată şi arsă de această privire, contesa se înfăşură în burnus ca Polimnia în draperia ei. I se vedea doar capul care apărea din cutele albe şi bleu, neliniştit dar fermecător.

Deşi nici cea mai pătrunzătoare minte omenească n-ar fi putut ghici misterioasa deplasare de suflete pe care o operase doctorul Cherbonneau cu ajutorul formulei sannyâsi-ului Brahma-Logum, Prascovia nu recunoştea în ochii lui Octave-Labinski expresia obişnuită a ochilor lui Olaf, aceea a unei dragoste curate, calme, egale, veşnice ca dragostea îngerilor; o pasiune pământeană ardea în această privire şi o tulbura, o făcea să roşească. Nu-şi dădea seama ce se întâmplase, dar ceva se întâmplase. O mie de presupuneri ciudate îi trecură prin minte: nu mai era oare pentru Olaf decât o femeie vulgară, dorită pentru frumuseţea ei, ca o femeie uşoară? acordul sublim al sufletelor lor se ştirbise datorită unei disonanţe de care ea nu ştia?

Olaf iubea o alta? corupţiile Parisului murdăriseră cumva sufletul lui curat? îşi puse repede aceste întrebări fără să poată răspunde mulţumitor şi îşi spuse că era nebună; dar, de fapt, simţea că are dreptate. O spaimă tăinuită o cuprindea, ca şi cum ar fi fost în prezenţa unei primejdii necunoscute dar ghicite de această a doua vedere a sufletului de care greşim de câte ori nu ascultăm.

Se ridică agitată şi nervoasă şi se îndreptă spre uşa dormitorului. Falsul conte o însoţi, aşezându-şi mâna pe talia ei, aşa cum Othello o conduce pe Desdemona la fiecare ieşire din scenă, în piesa lui Shakespeare; dar când fu în prag, ea se întoarse, se opri o clipă, albă şi rece ca o statuie, aruncă o privire speriată tânărului şi intră, închise repede uşa şi puse cârligul.

„Privirea lui Octave!“ exclamă ea, căzând pe jumătate leşinată pe o banchetă. Când îşi reveni, îşi spuse: „Dar cum se face că această privire a cărei expresie n-am uitat-o niciodată sclipeşte azi în ochii lui Olaf? Cum de i-am văzut flacăra întunecată şi disperată în pupilele ochilor soţului meu? Să fi murit Octave? Să fie sufletul lui cel care a strălucit o clipă în faţa mea ca pentru a-şi lua rămas bun înainte. De a părăsi pământul ăsta? Olaf! Olaf! Dacă m-am înşelat, dacă m-am lăsat învinsă de spaime zadarnice, ai să mă ierţi; dar dacă te-aş fi primit în seara asta, aş fi simţit că mă dăruiesc altuia/4

Contesa verifică cârligul, aprinse lampa agăţată de tavan, se cuibări în pat ca un copil sperios cu un sentiment de teamă de neînţeles şi nu adormi decât spre dimineaţă: visuri incoerente şi ciudate tulburară un somn agitat. Ochi arzători – ochii lui Octave – se opreau asupra ei din fundul unei ceţe şi-i aruncau flăcări, în timp ce, la picioarele patului, o faţă neagră şi brăzdată de riduri stătea chircită, bolborosind silabe într-o limbă necunoscută; contele Olaf apăru şi el în acest vis absurd, dar sub o formă care nu era a lui.

Nu vom încerca să descriem decepţia lui Octave, atunci când se găsi în faţa unei uşi închise şi când auzi înăuntru scârţâitul cârligului. Suprema lui speranţă se năruia. Cum? Apelase la mijloace teribile, stranii, se dăduse pe mâna unui vrăjitor, a unui diavol, poate, punându-şi în primejdie viaţa pe lumea asta şi sufletul pe lumea cealaltă, ca să cucerească o femeie care îi scăpa, deşi se afla în mâinile lui fără nicio apărare, datorită vrăjitoriilor indiene! Respins ca iubit, respins ca soţ; neînvinsa puritate a Prascoviei dejuca maşinaţiile cele mai infernale. În pragul dormitorului, ea îi apăruse ca un înger alb al lui Swedenborg, lovind cu trăsnetul în duhul necurat.

Nu putea să stea toată noaptea în această postură ridicolă; căută apartamentul contelui şi, după un şir de încăperi, văzu una în care se ridica

un pat cu coloane de abanos, cu perdele lucrate de mână pe care, printre ramuri şi arabescuri, erau brodate blazoane. Panoplii de arme orientale, scuturi şi căşti de cavaler, atinse de reflexul unei lămpi, aruncau lumini vagi în umbră; o piele de Boemia gofrată cu aur sclipea pe pereţi. Trei sau patru fotolii mari, sculptate, un sipet împodobit cu figurine completau această mobilă de gust feudal şi care nu ar fi fost nelalocul ei în sala mare a unui castel gotic; nu era din partea contelui o frivolă imitaţie a modei, ci amintiri cucernice. Această încăpere reproducea exact odaia locuită la mama lui şi, cu toate că fusese deseori luat peste picior din pricina acestui decor de al V-lea act, refuzase de fiecare dată să-i schimbe stilul.

Octave-Labinski, epuizat de oboseală şi de emoţii, se aruncă pe pat şi adormi blestemându-l pe doctorul Balthazar Cherbonneau. Din fericire, zorii zilei îi aduseră idei mai vesele; promise să se comporte de aici înainte într-un mod mai ponderat, să-şi înăbuşe privirea, să ia felul de • a fi al unui soţ; ajutat de valetul contelui, îşi făcu toaleta grijuliu şi se îndreptă cu un pas liniştit spre sufragerie, unde contesa îl aştepta pentru micul dejun.

X

Octave-Labinski coborî pe urmele valetului, căci nu ştia unde se află sufrageria în această casă unde el părea a fi stăpânul; sufrageria era o încăpere mare, la parter, cu deschidere spre curte, în stil nobil şi sever, semănând în acelaşi timp cu un castel şi cu o mânăstire: lambriuri de stejar maroniu în tonuri calde şi bogate, împărţite în panouri şi compartimente simetrice, urcau până la tavan, unde bârne în relief şi sculptate formau chesoane hexagonale colorate în albastru şi împodobite cu uşoare arabescuri aurite; pe panourile lungi ale lambriurilor, Philippe Rousseau pictase cele patru anotimpuri, nu simbolizate prin figuri mitologice, ci prin trofee de natură moartă, alcătuite din produse referitoare la fiecare moment al anului; scene de vânătoare erau aşezate simetric cu naturile moarte ale lui Philippe Rousseau şi deasupra fiecărui cartuş strălucea, ca discul unui scut, o farfurie de Bernard Palissy sau de Leonard de Limoges, de porţelan japonez, de majolică sau de ceramică arabă, cu lacul irizat în toate culorile prismei; trofee de cerbi, cornuri de bouri alternau cu faianţa şi, Ia cele două capete ale sălii, vitrine mari, mari ca tabloul unui altar de biserică spaniolă, îşi înălţau arhitectura lucrată şi sculptată cu ornamente vrednice să rivalizeze cu cele mai frumoase opere ale lui Berruguete, Cornejo Duque şi Verbruggen; pe rafturile agăţate sclipeau uşor piese din străvechea argintărie a familiei Labinski, ceainice cu toarte himerice, solniţe de modă

veche, hanapuri, cupe, vase croite după ciudata fantezie germană şi demne să-şi găsească un loc în tezaurul de la Bolta-Verde din Dresda. În faţa acestei argintării străvechi sclipeau piesele minunate ale giuvaergiilor moderni, capodopere ale lui Wagner, Duponchel, Rudolphi, Froment-Meurice; ceainice din argint aurit cu figurine de Feuchère şi Vechte, platouri incrustate cu email negru, căldăruşe cu toartă pentru şampanie imitând crengi de viţă, având bacanale în basorelief; fără să mai vorbim de cristalele de Boemia, de sticlăria de Veneţia, de servicii vechi de Saxa şi de Sèvres.

Scaune de stejar tapisate cu piele verde erau aşezate de-a lungul zidurilor şi, pe masa cu picioarele sculptate ca o gheară de vultur, cădea din tavan o lumină egală şi curată, cernită de sticle albe ce-şi pierduseră lustrul şi garniseau chesonul din centrul lăsat gol. O cunună transparentă de viţă încadra acest panou lăptos cu frunzele lui verzi.

Pe masa servită după moda rusească, fructele înconjurate cu un brâu de violete erau aşezate şi felurile de mâncare aşteptau cuţitul comesenilor sub clopotele lor de metal neted, lustruit ca nişte căşti de emir; un samovar de la Moscova scotea şuierând un jet de aburi: doi valeţi în pantaloni scurţi şi cravată albă stăteau nemişcaţi şi tăcuţi în spatele celor două fotolii, aşezaţi unul în faţa celuilalt, ca două statui ale domesticităţii.

Octave îşi însuşi toate aceste detalii dintr-o privire grăbită, ca să nu fie fără voia lui preocupat de noutatea obiectelor ce-ar fi trebuit să-i fie familiare.

O alunecare uşoară pe dale, un foşnet de tafta îl făcură să întoarcă privirea. Era contesa Prascovia Labinska: se apropie şi se aşeză, după ce-i făcu un mic gest prietenesc.

Purta un capot de mătase cadrilat verde cu alb, împodobit cu un guler din acelaşi material plisat şi despicat ca nişte dinţi de lup; părul ei strâns în şuviţe largi pe tâmple şi învârtit la începutul cefii într-o torsadă aurie asemănătoare cu voluta unui capitel ionian alcătuia o pieptănătură pe cât de simplă, pe atât de nobilă şi la oare un sculptor grec n-ar fi avut nimic de modificat; tenul trandafiriu-roşietic era puţin mai palid de emoţia din ajun şi de somnul agitat de peste noapte; o imperceptibilă aureolă de fildeş îi înconjura ochii, în mod obişnuit atât de calmi şi puri; părea obosită şi fără vlagă; dar astfel înduioşată, frumuseţea ei era cu atât mai pătrunzătoare şi avea ceva omenesc; zeiţa devenea femeie; îngerul îşi strângea aripile, înceta să mai plutească.

Mai prudent de data asta, Octave îşi ascunse flacăra din ochi şi-şi mască extazul sub un aer indiferent.

Contesa întinse piciorușul ei încălţat cu un papuc de piele castaniu-aurie pe lâna mătăsoasă a covorului aşezat sub masa din sufragerie pentru a îmblânzi atingerea cu mozaicul de marmură albastră şi de brocatelă de Verona, făcu un gest uşor din umeri, ca străbătută de un fior de febră şi, fixându-l cu ochii de un albastru polar pe comeseanul pe care-l lua drept soţul ei, căci lumina zilei înlăturase presimţirile, spaimele şi fantomele nocturne, îi spuse cu o voce armonioasă şi tandră, cu o nuanţă de răsfăţ, o frază în limba poloneză!!! Deseori folosea cu contele scumpa limbă maternă în momentele de afecţiune şi de intimitate, mai cu seamă în faţa slujitorilor francezi care nu cunoşteau această limbă.

Parizianul Octave ştia latina, italiana, spaniola, câteva cuvinte englezeşti; dar ca toţi galoromanii, nu cunoştea niciun cuvânt din limbile slave. Suporturile consoanelor care apără puţinele vocale din limba polonă l-ar fi oprit, chiar dacă ar fi vrut să se apropie de ea. La Florenţa, contesa îi vorbise totdeauna franţuzeşte sau italieneşte, şi ideea să înveţe limba în care Mickiewiez l-a egalat aproape pe Byron nu-i venise. Nu poţi niciodată să prevezi totul!

La auzul acestei. Fraze, în creierul contelui, locuit de *eul* lui Octave, se petrecu un fenomen foarte ciudat: sunetele străină parizianului pătrunzând în cutele unei urechi slave sosiră în locul obişnuit în care Olaf le primea spre a le traduce în gânduri şi provocară un fel de memorie fizică; sensul lor îi apăru în mod confuz lui Octave; cuvinte ascunse în circumvoluţiunile cerebrale, în fundul sertarelor secrete ale amintirii, se prezentară zumzăind, gata să răspundă; dar aceste reminiscenţe vagi, nefiind în legătură cu creierul, se risipiră de îndată şi curând, totul redeveni opac. Bietul îndrăgostit era cumplit de încurcat; nu se gândise la complicaţiile acestea când îmbrăcase pielea contelui Olaf Labinski şi înţelese că, furând forma altuia, te expui la grele încercări.

Prascovia, mirată de tăcerea lui Octave şi crezând că, gândindu-se la altceva, nu o auzise, îşi repetă fraza mai rar şi cu voce mai tare.

Acum auzea mai bine cum sună cuvintele, dar falsul conte nu le pătrundea cu nimic mai mult înţelesul; făcea eforturi disperate ca să ghicească despre ce ar putea fi vorba; dar pentru cine nu le cunoaşte, compactele limbi nordice nu au nicio transparenţă şi, dacă un francez poate bănui ce spune o italiancă, va fi ca şi surd la auzul cuvintelor unei poloneze. Fără voia lui, roşi puternic; îşi muşcă buzele şi, ca să nu se dea de gol, începu să taie mânios bucata aşezată la el în farfurie.

— S-ar zice într-adevăr, scumpul meu stăpân, spuse contesa de data asta în franţuzeşte, că nu mă auzi sau că nu mă înţelegi.

— Într-adevăr, bâigui Octave-Labinski, neprea ştiind ce spune… afurisita asta de limbă e aşa de grea!

— Grea! da, poate pentru străini; dar pentru cel care a îngânat-o pe genunchii mamei lui, ea ţâşneşte de pe buze ca însuşi suflul vieţii, ca emanaţia însăşi a gândirii.

— Da, fără îndoială, dar sunt momente când mi se pare că n-o mai ştiu.

— Ce tot spui, Olaf? Cum! să fi uitat limba străbunilor dumitale, limba sfintei patrii, limba care te face să-ţi recunoşti fraţii printre oameni şi, adăugă ea mai încet, limba în care mi-ai spus prima dată că mă iubeşti?

— Obişnuinţa de a mă sluji de alt idiom… riscă Octave-Labinski nemaiavând argumente.

— Olaf, replică atunci contesa pe un ton de reproş, cred că Parisul te-a stricat; aveam dreptate când spuneam că nu vreau să vin aici. Cine ar fi putut să-mi spună că, atunci când nobilul conte Labinski se va întoarce pe moşiile lui, nu va mai şti să răspundă felicitărilor supuşilor săi?

Chipul fermecător al Prascoviei căpătă o expresie dureroasă; pentru prima oară tristeţea îşi aruncă umbra pe fruntea ei pură ca aceea a unui înger; această ciudată uitare o mâhnea în străfundul sufletului şi i se părea aproape o trădare.

Masa continuă în tăcere. Prascovia se arăta supărată pe cel pe care-l lua drept conte. Octave se chinuia îngrozitor, pentru că se temea de alte întrebări pe care ar fi fost obligat să le lase fără răspuns.

Contesa se ridică şi urcă în apartamentele ei.

Octave, rămas singur, se juca cu minerul unui cuţit pe care îi venea să şi-l înfigă în inimă, căci se afla într-o situaţie intolerabilă: mizase pe o surpriză şi acum se vedea antrenat în încurcăturile, fără ieşire pentru el, ale unei existenţe pe care n-o cunoştea: când îi luase trupul contelui Olaf Labinski, ar fi trebuit să-i fure şi noţiunile anterioare, limbile pe care le ştia, amintirile din copilărie şi mii de alte detalii intime care constituie *eul* unui om, raporturile care-i leagă existenţa de alte existenţe: iar pentru una ca asta întreaga ştiinţă a doctorului Balthazar Cherbonneau n-ar fi fost de ajuns. Îi venea să turbeze; să fie în acest rai, la al cărui prag de-abia îndrăznea să se uite de departe; să locuiască sub acelaşi acoperiş cu Prascovia, s-o vadă, să vorbească cu ea, să-i sărute mâna frumoasă chiar cu buzele soţului şi să nu poată înşela pudoarea ei cerească, să se trădeze în fiecare clipă prin câte o inexprimabilă stupiditate! „E scris în destinul meu ca Prascovia să nu mă iubească niciodată! Totuşi, am făcut cel mai mare sacrificiu la care poate coborî orgoliul omului: am renunţat la *eul* meu, am acceptat să profit, sub o formă străină, de mângâierile destinate unui altuia!“

Astfel îl munceau gândurile când un *groom* se înclină în faţa lui cu toate semnele celui mai profund respect, întrebându-l ce cal va călări în ziua aceea…

Văzând că nu răspunde, *groom-ul* îndrăzni, speriat singur de un atare curaj, să murmure:

— Vultur sau Rustem? n-au mai ieşit de o săptămână.

— Rustem, răspunse Octave-Labinski, la fel cum ar fi spus Vultur, dar ultimul nume se agăţase în mintea lui distrată.

Se îmbrăcă de călărie şi plecă la pădurea Boulogne, vrând să ia o baie de aer pentru a-şi potoli exaltarea nervoasă.

Rustem, cal minunat de rasă Nedji, care purta pe piept, într-o punguţă orientală de catifea brodată cu fir de aur, titlurile lui de nobleţe, nu avea nevoie să fie îndemnat. Părea că înţelege gândul celui care-l încăleca şi, de

îndată ce părăsi caldarâmul şi dădu de pământ, porni ţintă fără ca Octave să-l împungă cu pintenii. După două ore de goană furioasă, călăreţul şi calul se întoarseră acasă, primul calmat iar al doilea spumegând şi cu nările roşii.

Presupusul conte intră la contesă pe care o găsi în salon la ea, îmbrăcată cu o rochie de tafta albă, cu volane suprapuse până în talie şi o panglică înnodată deasupra urechii, căci era tocmai joi, ziua când stătea acasă şi primea vizite.

— Ei, îi spuse ea cu un surâs graţios, căci supărarea nu se putea opri mult timp pe buzele ei, ţi-ai regăsit memoria pe aleile pădurii?

— Doamne, nu, scumpa mea, răspunse Octavelabinski: dar trebuie să-ţi fac o mărturisire.

— Nu cunosc eu dinainte toate gândurile dumitale? nu mai suntem fără taine unul pentru celălalt?

— Ieri am fost la doctorul acela despre care se vorbeşte atât.

— Da, doctorul Balthazar Cherbonneau care a stat mult timp în India şi a învăţat, se spune, de la brahmani o mulţime de secrete unul mai minunat decât celălalt. Voiai chiar să mă iei cu dumneata; dar nu sunt curioasă – pentru că ştiu că mă iubeşti şi asta îmi ajunge.

— A făcut în faţa mea experienţe atât de ciudate, minuni chiar, încât mi-e şi acuma mintea tulbure. Acest om ciudat, care dispune de o putere irezistibilă, m-a scufundat într-un somn magnetic atât de profund încât atunci când m-am deşteptat nu mi-am regăsit toate facultăţile: uitasem multe lucruri; trecutul îmi apărea ca printr-o ceaţă adâncă: doar dragostea mea pentru dumneata rămăsese neatinsă.

— N-ai făcut bine, Olaf, că te-ai supus influenţei acestui doctor. Dumnezeu, care a creat sufletul, are dreptul să se atingă de el: dar omul, dacă încearcă acest lucru, săvârşeşte o faptă nelegiuită, spuse cu gravitate contesa Prascovia Labinska. Sper că n-ai să te mai duci la el şi că, atunci când îţi voi spune o vorbă dulce în poloneză, ai să mă înţelegi ca în trecut.

Octave inventase această scuză a magnetismului în timpul plimbării, ca să repare gafele care cu siguranţă urmau să se adune în noua lui existenţă; dar nu era la capătul suferinţelor. Un valet, deschizând uşa, anunţă un musafir:

Domnul Octave de Saville.

Deşi trebuia să se aştepte că, într-o bună zi, îl va întâlni, adevăratul Octave păli la auzul acestor cuvinte, ca şi cum trâmbiţa Judecăţii de Apoi i-ar fi sunat deodată în urechi. A trebuit să-şi adune tot curajul şi să-şi spună

că avantajele erau de partea lui în această situaţie ca să nu se clatine; instinctiv îşi înfipse degetele în spătarul unei banchete şi reuşi astfel să se ţină pe picioare, cu un aer hotărât şi liniştit.

Contele Olaf, purtând înfăţişarea lui Octave, se îndreptă spre contesă pe care o salută profund.

— Domnul conte Labinski… Domnul Octave de Saville… spuse contesa Labinska, prezentându-i pe gentilomi unul altuia.

Cei doi bărbaţi se salutară cu răceală, aruncându-şi priviri sălbatice prin masca de marmură a politeţei mondene care ascunde deseori pasiuni atroce.

— Aţi fost supărat pe mine încă de la Florenţa, domnule Octave, spuse contesa cu o voce amicală şi familiară, şi mă temeam să nu plec de la Paris fără să vă mai văd. Eraţi mai asiduu la vila Salviati şi vă număraţi pe vremea aceea printre vizitatorii mei permanenţi.

— Doamnă, răspunse stânjenit falsul Octave, am călătorit, nu m-am simţit bine, am fost chiar bolnav şi, primind plăcuta dumneavoastră invitaţie, m-am întrebat dacă îi voi da curs, căci nu trebuie să fii egoist şi să abuzezi de indulgenţa pe care lumea o are faţă de un om plicticos.

— Plictisit poate; plictisitor nu, răspunse contesa; întotdeauna aţi fost melancolic dar oare nu unul din poeţii dumneavoastră spune despre melancolie că „După trândăvie este cel mai bun dintre rele“?

— Este un zvon pe care îl răspândesc cei fericiţi spre a nu-i plânge pe cei ce suferă, spuse Olaf de Saville.

Contesa aruncă o privire inefabil de blândă spre contele îmbrăcat în forma lui Octave, ca şi cum ar fi vrut să-i ceară iertare pentru dragostea pe care, fără voia ei, o inspirase.

— O să mă credeţi mai frivolă decât sunt; orice durere adevărată îmi trezeşte milă şi, dacă n-o pot alina, ştiu s-o compătimesc. Aş fi vrut să fiţi fericit, dragă domnule Octave; dar de ce v-aţi închis în tristeţea dumneavoastră, refuzând cu încăpăţânare viaţa care vă ieşea în cale cu bucuriile, încântările şi datoriile ei? De ce aţi refuzat prietenia pe care v-o ofeream?

Aceste fraze atât de simple, atât de sincere, impresionară în mod diferit pe cei doi ascultători. Octave înţelegea că se confirmă sentinţa pronunţată în grădina Salviati de către această gură frumoasă pe care n-o murdărise niciodată minciuna; Olaf găsea încă o dovadă a virtuţii de neîntinat a femeii care nu putea să fie învinsă decât de un artificiu diabolic. De aceea o mânie

subită puse stăpânire pe el văzându-şi propriul spectru însufleţit de alt suflet şi instalat în propria lui casă şi se repezi la gâtul contelui.

— Hoţule, pungaşule, ticălosule, dă-mi înapoi pielea!

La văzul unei fapte atât de extraordinare, contesa se agăţă de sonerie şi lacheii îl scoaseră afară pe conte.

Bietul Octave a înnebunit! spuse Prascovia în timp ce-l duceau pe Olaf care se zbătea în zadar.

— Da, răspunse adevăratul Octave, e nebun de dragoste! Contesă, hotărât lucru eşti prea frumoasă!

XI

Două ore după această scenă, falsul conte primi de la cel adevărat o scrisoare închisă cu pecetea lui Octave de Saville – nefericitul deposedat nu avea alta la dispoziţie. I se păru curios uzurpatorului entităţii lui Olaf Labinski să deschidă o scrisoare pecetluită cu armele lui, dar totul trebuia să fie ciudat în această postură anormală.

Scrisoarea conţinea următoarele rânduri, scrise de o mână stânjenită şi cu un scris care părea imitat căci Olaf nu era obişnuit să scrie cu degetele lui Octave:

„Citită de oricine altcineva, această scrisoare ar părea trimisă de la Petites-Maisons[9], dar dumneavoastră mă înţelegeţi. Un concurs de împrejurări inexplicabile şi fatale, care nu s-au mai produs poate niciodată de când pământul se învârte în jurul soarelui, mă obligă la o faptă pe care nimeni n-a făcut-o vreodată. Îmi scriu mie însumi şi scriu pe această adresă un nume care e al meu, un nume pe care mi l-aţi furat împreună cu fiinţa mea. Căror maşinaţii tenebroase sunt victima, în ce cerc de iluzii infernale am călcat, nu ştiu; dumneavoastră ştiţi, fără îndoială. Acest secret, dacă nu sunteţi un laş, ţeava pistolului meu vi-l va cere pe un teren pe care orice om onorabil sau infam răspunde întrebărilor care i se pun; mâine, va trebui ca unul din noi să nu mai vadă lumina cerului. Acest univers necuprins este prea îngust acum pentru noi doi: voi ucide corpul în care s-a instalat spiritul dumneavoastră impostor sau îl veţi ucide pe al dumneavoastră, în care sufletul meu e indignat de a fi închis. Nu încercaţi să faceţi în aşa fel încât să fiu considerat nebun – voi avea curajul să fiu cumpătat şi, peste tot unde vă voi întâlni, vă voi insulta cu o politeţe de gentilom şi un sânge rece de diplomat: mustăţile domnului conte Olaf Labinski pot să nu fie pe placul domnului Octave de Saville şi în fiecare zi oamenii se calcă pe picioare la

ieşirea de la operă, dar sper că rândurile mele, deşi obscure, nu vor avea nicio ambiguitate pentru dumneavoastră şi că martorii mei se vor înţelege perfect cu ai dumneavoastră privind ora, locul şi condiţiile duelului”.

Această scrisoare îl lăsă pe Octave cât se poate de descumpănit. Nu putea refuza provocarea contelui şi totuşi nu-i făcea plăcere să se bată cu el însuşi, căci păstrase pentru vechea lui piele o oarecare afecţiune. Gândul că ar putea să fie obligat la această luptă printr-o ofensă răsunătoare îl făcu să ia hotărârea să accepte, deşi, la rigoare, ar fi putut să-l pună pe adversarul lui în cămaşă de forţă şi să-i oprească în felul acesta braţul; dar delicateţea lui nu se împăca cu acest mijloc violent. Dacă împins de o patimă de neînvins, săvârşise o faptă reprobabilă şi-l ascunsese pe îndrăgostit sub masca soţului, pentru a învinge o virtute care se ridica deasupra oricărei seducţii, nu era totuşi un om fără onoare şi fără curaj; această cale extremă n-o adoptase totuşi decât după trei ani de lupte şi suferinţe, în momentul când viaţa lui, istovită de dragoste, era pe cale să-i scape. Nu-l cunoştea pe conte; nu era prietenul lui; nu-i datora nimic şi profitase de mijlocul riscant pe care i-l oferise doctorul Balthazar Cherbonneau.

De unde să ia martori? fără îndoială dintre prietenii contelui; dar, Octave, de o zi de când locuia la el, nu putuse să lege nicio prietenie.

Pe şemineu stăteau, rotunde, două cupe verzui cu smalţul plesnit. Într-una se aflau inele, ace, peceţi şi alte bijuterii mici; în cealaltă, cărţi de vizită pe care, sub nişte coroane de duce, de marchiz, de conte, cu caractere gotice, ronde, englezeşti, erau înscrise de gravori pricepuţi o mulţime de nume poloneze, ruseşti, ungureşti, nemţeşti, italieneşti, spaniole, atestând călătoriile contelui, care avea prieteni în toată lumea.

Octave alese două la întâmplare: contele Zamoieczki şi marchizul Sepulveda. Ceru trăsura şi porunci să fie dus la ei acasă. Îi găsi şi pe unul şi pe celălalt. Aceştia nu părură miraţi de cererea celui pe care-l luau drept contele Olaf Labinski. Total lipsiţi de sensibilitatea martorilor burghezi, nu întrebară dacă lucrurile nu se puteau aranja şi păstrară o linişte de bun-gust asupra motivului neînţelegerii, ca nişte gentilomi desăvârşiţi ce erau.

Adevăratul conte sau, dacă preferaţi, falsul Octave, era la fel de încurcat; îşi aminti de Alfred Humbert şi de Gustave Raimbaud la masa căruia refuzase să se ducă şi îi convinse să-l servească în această întâlnire. Cei doi tineri se arătară oarecum miraţi văzându-l pe prietenul lor angajat într-un duel, ştiind că de un an nu ieşise din casă şi că era mai curând o fire paşnică

decât una bătăioasă; dar când el le spuse că era vorba de o luptă pe viaţă şi pe moarte pentru un motiv care nu urma să fie dat în vileag, nu se mai împotriviră şi se duseră acasă la contele Labinski.

Condiţiile fură repede stabilite. O monedă de aur aruncată în aer stabili arma, căci adversarii declaraseră că le era indiferent dacă trebuiau să se lupte cu spada sau pistolul. Trebuiau să se întâlnească la Bois de Boulogne la şase dimineaţa, pe aleea Poteaux, lângă pavilionul acoperit cu paie şi susţinut de stâlpi rustici, în acel loc fără pomi unde nisipul bătătorit prezenta o arenă potrivită pentru astfel de lupte.

Când totul fu aranjat, era aproape de miezul nopţii «i Octave se îndreptă către apartamentul Prascoviei. Cârligul era pus ca şi în ajun şi vocea ironică a contesei îi aruncă prin uşă:

— Întoarce-te când o să ştii polona, sunt prea patriotă ca să primesc la mine un străin.

De dimineaţă, doctorul Cherbonneau, pe care Octave îl anunţase, sosi cu o trusă de instrumente de chirurgie şi un pachet cu bandaje. Urcară împreună în trăsură. Domnii Zamoieczki şi de Sepulveda îi urmau în cupeul lor.

— Ia spune, dragă Octave, spuse doctorul, lucrurile au şi început să ia o întorsătură tragică? Ar fi trebuit să-l las pe conte să doarmă în corpul dumitale vreo săptămână, la mine pe divan. Am prelungit chiar mai mult astfel de adormiri magnetice. Dar degeaba studiezi înţelepciunea la brahmanii, pandiţii sau sannyâsi-ii Indiei, tot uiţi ceva, se ivesc imperfecţiuni în planurile cele mai bine ticluite. Dar cum a primit contesa Labinska pe admiratorul de la Florenţa, astfel travestit?

— Cred, răspunse Octave, că m-a recunoscut cu toată metamorfoza mea, sau îngerul ei păzitor i-a suflat la ureche să se ferească de mine; am găsit-o la fel de castă, la fel de rece, la fel de pură ca zăpada de la pol. În trupul iubit, sufletul ei minunat ghicea fără îndoială un suflet străin. V-am spus eu că nu puteţi face nimic pentru mine; sunt şi mai nefericit decât atunci când m-aţi vizitat pentru prima oară.

— Cine ar putea stabili o limită facultăţilor sufletului, spuse doctorul Balthazar Cherbonneau gânditor, mai cu seamă când acesta nu e pângărit de niciun gând terestru, nici întinat de vreun mâl omenesc şi se menţine aşa cum a ieşit din mâinile Creatorului, în lumina şi contemplarea dragostei? Da, ai dreptate, te-a recunoscut; pudoarea ei angelică a tremurat sub privirea dorinţei şi, din instinct, s-a acoperit cu aripile ei albe. Te plâng, bietul meu

Octave! Suferinţa dumitale este într-adevăr fără leac. Dacă am fi în evul mediu ţi-aş spune: călugăreşte-te.

— M-am gândit deseori Ia asta, răspunse Octave.

Sosiseră. Cupeul falsului Octave se şi afla oprit la locul întâlnirii.

Pădurea avea la această oră matinală o înfăţişare cu adevărat pitorească pe care o pierde în timpul zilei: era în acel moment al verii în care soarele nu avusese timp să întunece verdele frunzişului; culori proaspete, transparente, spălate de rouă nopţii nuanţau pomii din care emana un miros de vegetaţie tânără. Pomii sunt deosebit de frumoşi în acest loc, fie că au găsit un teren mai favorabil, fie că sunt singurii supravieţuitori ai unei plantaţii mai vechi, trunchiurile lor viguroase acoperite de muşchi sau învelite într-o scoarţă argintie îşi înfig în pământ rădăcini noduroase, aruncă crăci ciudat îndoite şi ar putea servi drept model studiilor pentru pictori sau decoratori care caută aiurea lucruri mai puţin remarcabile. Câteva păsări care tac când încep zgomotele dimineţii ciripeau vesele în frunziş; un iepure de pripas străbătea din trei salturi nisipul aleii şi fugea să se ascundă în iarbă, speriat de zgomotul roţilor.

Această poezie a naturii surprinsă în intimitatea ei îi preocupa foarte puţin, după cum bine vă închipuiţi, pe cei doi adversari şi pe martorii lor.

Apariţia doctorului Cherbonneau făcu o impresie neplăcută contelui Olaf Labinski; dar îşi reveni foarte repede.

Se măsurară spadele, se desemnă locul luptătorilor care, după ce îşi scoaseră haina, se aşez ară în poziţie de luptă cu spadele vârf în vârf.

Martorii strigară: „Porniţi!“

în orice duel, cât de înverşunaţi ar fi adversarii, există un moment de imobilitate solemnă; fiecare luptător îşi studiază adversarul în tăcere, îşi face un plan, gândindu-se cum să atace şi pregătindu-se de ripostă; apoi spadele se caută, se întărită, se pipăie, ca să spun aşa, fără să se dea în lături; asta durează câteva secunde care par minute, ore, spectatorilor neliniştiţi.

Aici, condiţiile duelului, în aparenţă obişnuite pentru martori, erau atât de ciudate pentru luptători, încât rămaseră în poziţie de atac timp mai îndelungat ca de obicei. Într-adevăr, fiecare avea în faţa lui propriul său corp şi trebuia să înfigă lama într-un trup care îi aparţinea încă cu o zi mai înainte. Lupta se complica, devenea un fel de sinucidere neprevăzută şi, deşi erau curajoşi amândoi, Octave şi contele simţeau instinctiv un fel de

oroare să stea cu spada în mină în faţa spectrului lor, gata să se năpustească asupra lor înşile.

Martorii impacientaţi erau să strige iarăşi: „Domnilor, dar porniţi odată!“ când fiarele se întretăiară în sfârşit pe muche.

Câteva atacuri fură parate cu repeziciune de o parte şi de alta.

Contele, datorită educaţiei lui militare, era un luptător priceput; pătase cu sânge plastronul multor maeştri, dintre cei mai vestiţi; dar, dacă tot mai poseda teoria, nu mai avea pentru execuţie acel braţ nervos obişnuit să creeze dificultăţi murizilor lui Şamil; ţinea spada în mâna slabă a lui Octave.

Dimpotrivă, Octave, în corpul contelui, simţea o putere neobişnuită şi, cu toate că era mai puţin priceput, înlătura întotdeauna de la pieptul lui spada care-l căuta.

În zadar Olaf se străduia să-şi atingă adversarul şi încerca lovituri hazardate. Octave, mai stăpân pe sine şi mai dârz, para toate fentele.

Contele începu să se înfurie; mişcările lui deveniră nervoase şi dezordonate. Cu riscul de-a nu fi decât Octave de Saville, voia să ucidă acest trup impostor care putea s-o înşele pe Prascovia, idee care-l făcea să turbeze de mânie.

Înfruntând primejdia de-a fi străpuns, încercă un atac frontal ca să ajungă, înfigându-şi spada în propriul lui trup, la sufletul şi la viaţa rivalului său; dar spada lui Octave se învârti în jurul spadei sale cu o mişcare atât de iute, atât de seacă, atât de irezistibilă, încât arma îi fu smulsă din mină şi sări în aer, căzând câţiva paşi mai departe.

Viaţa lui Olaf era la discreţia lui Octave: nu trebuia decât să fandeze ca să-l străpungă. Chipul contelui se crispă, nu pentru că i-ar fi fost frică de moarte, dar se gândea că o s-o lase pe soţia lui acestui răpitor de trupuri pe care nimic nu-l va mai putea demasca.

Octave, departe de a profita de superioritatea lui, îşi aruncă spada şi, făcând semn martorilor să nu intervină, se îndrepta spre contele uimit, pe care-l luă de braţ şi porni cu el în adâncul pădurii.

— Ce doreşti de la mine? spuse contele. De ce nu mă omori atunci când poţi s-o faci? De ce nu continui lupta după ce m-ai fi lăsat să-mi reiau spada, dacă-ţi face silă să loveşti un om dezarmat? Ştii bine că soarele nu trebuie să proiecteze împreună cele două umbre ale noastre pe nisip. E bine ca pământul să-l înghită pe unul din noi.

— Ascultaţi-mă cu răbdare, răspunse Octave. Fericirea dumneavoastră e în mâinile mele. Pot să păstrez veşnic pentru mine acest trup în care sunt instalat astăzi şi care este proprietatea dumneavoastră legitimă: pot s-o recunosc acum când suntem singuri şi nu ne aud decât păsările care n-o să se ducă să mă divulge; dacă reluăm lupta, vă voi omorî. Contele Olaf Labinski pe care-l reprezint cât de bine pot este mai tare la scrimă decât Octave de Saville, al cărui chip îl purtaţi acum şi pe care voi fi nevoit să-l suprim cu mare părere de rău; şi această moarte, deşi n-ar fi reală, din moment ce sufletul mi-ar supravieţui, ar îndurera-o pe mama mea.

Contele, recunoscând că are dreptate, rămase tăcut, părând a fi de acord.

— Niciodată, continuă Octave, n-o să reuşiţi, dacă eu mă opun, să vă reintegraţi în individualitatea dumneavoastră; aţi văzut ce soartă au avut cele două încercări pe care le-aţi făcut. Dacă le repetaţi veţi fi luat drept nebun. Nimeni nu va crede niciun cuvânt din afirmaţiile dumneavoastră şi atunci când veţi pretinde că sunteţi contele Olaf Labinski, toată lumea vă va râde în nas, cum aţi putut de altfel să vă convingeţi. Veţi fi închis şi vă veţi petrece restul zilelor să protestaţi după gratii că sunteţi cu adevărat soţul frumoasei contese Prascovia Labinska. Sufletele miloase vor spune auzindu-vă: „Bietul Octave!“ Nu veţi fi recunoscut, întocmai ca şi Colonelul Chabert al lui Balzac, care voia să dovedească lumii că nu murise.

Tot ce spunea era atât de matematic adevărat încât contele, abătut, îşi lăsă capul în jos.

— Dar fiindcă sunteţi pentru moment Octave de Saville, aţi cotrobăit cu siguranţă prin sertarele lui, i-aţi răsfoit hârtiile şi nu sunteţi străin de faptul că nutreşte de trei ani pentru contesa Prascovia Labinska o dragoste deznădăjduită, fără speranţă, pe care zadarnic a încercat să şi-o smulgă din inimă şi care nu va trece decât odată cu viaţa, dacă nu cumva îl va urma şi în mormânt.

— Da, ştiu, spuse contele muşcându-şi buzele.

— Ei bine, ca să ajung la ea, am întrebuinţat un mijloc oribil, înspăimântător şi pe care nu putea să-l rişte decât o pasiune nebună; doctorul Cherbonneau a încercat pentru mine o operaţie care i-ar face să dea înapoi pe cei mai mari taumaturgi din toate ţările şi din toate timpurile. După ce ne-a scufundat pe amândoi într-un somn adânc, a făcut, datorită magnetismului, ca sufletele noastre să-şi schimbe învelişul. Minune zadarnică! Vă voi înapoia trupul: Prascovia nu mă iubeşte! în trupul soţului

ea a ghicit că se află sufletul îndrăgostitului; privirea ei a îngheţat în pragul camerei conjugale ca şi în grădina vilei Salviati.

O mâhnire atât de adevărată se citea în tonul lui Octave, încât contele dădu crezare cuvintelor sale.

— Sunt un îndrăgostit, continuă Octave zâmbind, şi nu un hoţ; şi, din moment ce singurul lucru pe care l-am dorit pe acest pământ nu poate să-mi aparţină, nu văd de ce-aş păstra titlurile, castelele, pământul, banii, caii, armele dumneavoastră. Haideţi, luaţi-mă de braţ, să părem că ne-am împăcat, să le mulţumim martorilor noştri, să-l luăm cu noi pe doctorul Cherbonneau şi să ne întoarcem la laboratorul magic din care am ieşit transfiguraţi; bătrânul brahman va şti să desfacă ceea ce a făcut.

— Domnilor, spuse Octave, susţinând pentru câteva minute încă rolul contelui Olaf Labinski, adversarul meu şi cu mine am avut o explicaţie confidenţială care face inutilă continuarea luptei. Nimic nu lămureşte gândurile între oamenii de lume ca încrucişarea armelor.

Domnii Zamoieczki şi Sepulveda se urcară în trăsură. Alfred Humbert şi Gustave Raimbaud se îndreptară şi ei spre cupeu. Contele Olaf Labinski, Octave de Saville şi doctorul Balthazar se îndreptau în mare grabă către strada Regard.

XII

în timpul drumului de la Bois de Boulogne la strada Regard, Octave de Saville îi spuse doctorului Cherbonneau:

— Dragă doctore, am să pun încă o dată ştiinţa dumitale la încercare: trebuie să ne reluăm fiecare sufletul în trupul său obişnuit. Pentru dumneata nu va fi greu; sper că domnul conte Labinski n-o să se supere că l-ai făcut să se mute dintr-un palat într-o cocioabă şi să-şi adăpostească strălucita lui personalitate în bietul meu trup. Aveţi de altfel o putere care nu are nevoie să se teamă de nicio răzbunare.

După ce făcu un gest că e de acord, doctorul Balthazar Cherbonneau spuse:

— Operaţia va fi mult mai simplă de data asta decât prima dată; imperceptibilele filamente care leagă sufletul de corp au fost rupte de curând la dumneavoastră şi nu au avut timp să se înnoade din nou, aşa că voinţa nu va opune magnetismului împotrivirea instinctivă a pacientului. Domnul conte îl va ierta desigur pe un bătrân savant ca mine că nu a putut rezista plăcerii de a întreprinde o experienţă pentru care nu găseşti uşor pacienţi, de vreme ce această tentativă nu a făcut altceva decât să confirme

în mod strălucit o virtute atât de delicată încât a putut chiar ghici mistificarea şi care a triumfat acolo unde oricare altcineva ar fi căzut victimă. O să priviţi, dacă vreţi, drept un vis ciudat această transformare trecătoare şi poate că mai târziu nu veţi fi supărat să resimţiţi senzaţia ciudată şi foarte rară că aţi sălăşluit în două trupuri. Metempsihoză nu este o doctrină nouă; dar, înainte de a transmigra în altă existenţă, sufletele beau cupa uitării şi nu oricine poate, ca Pitagora, să-şi amintească de a fi asistat la războiul troian.

— Bucuria că mă voi instala curând în individualitatea mea, răspunse politicos contele, este la fel de mare pe cât a fost neplăcerea că am fost expropriat din ea, ni treacăt fie spus fără nicio intenţie rea la adresa domnului Octave de Saville, cel care sunt încă şi voi înceta de a mai fi.

Octave surâse cu buzele contelui Labinski la auzul acestei fraze care nu ajungea la adresa lui decât prin învelişul străin şi tăcerea se aşternu între cei trei – cărora situaţia lor anormală le îngreuia orice conversaţie.

Bietul Octave se gândea la speranţele-i spulberate şi gândurile lui nu erau, trebuie să mărturisim, prea vesele. Ca toţi îndrăgostiţii respinşi, se mai întreba încă de ce nu-i iubit – ca şi cum dragostea ar avea un motiv! Singurul motiv care poate exista este: aşa; răspuns logic în laconismul lui încăpăţânat şi cu care femeile răspund la toate întrebările delicate. Totuşi recunoştea că e învins şi simţea că resortul vieţii pe care i-l redresase pentru o clipă doctorul Cherbonneau era din nou frânt şi zăngănea în inima lui ca resortul unui ceas căzut pe jos. Octave n-ar fi vrut să-i pricinuiască mamei sale mâhnirea sinuciderii şi căuta un loc unde să se stingă în tăcere din pricina durerii sale necunoscute, sub numele ştiinţific al unei boli plauzibile. Dacă ar fi fost pictor, poet sau compozitor şi-ar fi cristalizat durerea în capodopere, şi Prascovia, îmbrăcată în alb, încununată de stele, la fel ca Béatrice a lui Dante, ar fi plutit asupra inspiraţiei sale ca un înger luminos; dar am spus-o la începutul acestei povestiri, deşi cultivat şi distins, Octave nu era din acele spirite alese care lasă în lume o urmă a trecerii lor. Suflet sublim dar obscur, nu ştia decât să iubească şi să moară.

Trăsura intră în curtea casei vechi din strada Regard. Printre crăpăturile pavajului creştea iarbă verde; paşii vizitatorilor îşi croiră drum pe lângă zidurile înalte şi cenuşii ale construcţiilor care-i inundau cu umbre reci, ca acelea ce se lasă din bolţile unei mânăstiri: Tăcerea şi Nemişcarea vegheau pe prag ca două statui invizibile, spre a ocroti meditaţia savantului.

Octave şi contele coborâră iar doctorul sări din trăsură cu un pas mai ager decât te-ai fi putut aştepta la vârsta lui, fără să se sprijine de mâna pe care valetul i-o oferea cu acea politeţe pe care slujitorii de casă mare o afectează pentru persoanele plăpânde sau bătrâne.

De îndată ce uşile duble se închiseră în spatele lor, Olaf şi Octave se simţiră învăluiţi de această atmosferă caldă care-i amintea doctorului de cea din India, singura în care putea respira în voie, dar care îi sufoca aproape pe cei ce nu stătuseră ca el timp de treizeci de ani la soarele tropical. Incarnaţiile lui Vişnu se strâmbau în ramele lor, mai ciudate la lumina zilei decât la lumina artificială; Şiva, zeul albastru, rânjea pe soclul lui iar Durga, muşcându-şi buzele bătătorite cu dinţii de mistreţ, părea că-şi scutură şiragul făcut din ţeste de oameni. Locuinţa îşi păstra impresia misterioasă şi magică.

Doctorul Balthazar Cherbonneau îi conduse pe cei doi pacienţi în încăperea unde operase prima transformare, învârti discul de sticlă al maşinii electrice, scutură braţele de fier ale hârdăului mesmerian, deschise gurile de căldură astfel încât temperatura să se ridice cu repeziciune, citi două sau trei rânduri pe nişte papirusuri atât de vechi încât semănau cu nişte scoarţe gata să se prefacă în praf, şi, după ce se scurseră câteva minute, le spuse lui Octave şi contelui:

— Domnilor, sunt la dispoziţia dumneavoastră; vreţi să începem?

În timp ce doctorul făcea aceste pregătiri, gânduri neliniştitoare treceau prin capul contelui.

„Când o să adorm, ce va face cu sufletul meu acest bătrân magician cu chip de maimuţoi care se prea poate să fie diavolul în persoană? îl va restitui trupului meu sau îl va duce cu sine în iad? Acest schimb care trebuie să-mi restituie ceea ce-mi aparţine nu-i oare o nouă capcană, o combinaţie machiavelică în vederea unei vrăjitorii al cărei scop îmi scapă? Totuşi, situaţia mea nu poate să se înrăutăţească. Octave posedă trupul meu şi, după cum foarte bine spunea azi-dimineaţă, dacă l-aş revendica având înfăţişarea pe care o am, aş fi bun de vârât la balamuc. Dacă ar fi vrut să scape definitiv de mine, nu avea decât să împingă spada puţin mai mult; mă aflam dezarmat în mâinile lui; justiţia omenească nu se putea amesteca; formele duelului erau reglementare şi totul se petrecuse după obicei. Hai să ne gândim la Prascovia şi, fără spaime copilăreşti! Să încerc singurul mijloc care mă poate face s-o redobândesc.“

Şi întinse mâna, ca şi Octave, pe tija de fier pe care doctorul Balthazar Cherbonneau i-o prezenta.

Străfulgeraţi de conductorii de metal încărcaţi la maximum cu fluid magnetic, cei doi tineri căzură curând într-o destindere atât de mare încât ar fi semănat cu moartea însăşi pentru orice persoană neprevenită: doctorul făcu pasele magnetice, îndeplini tot ritualul, rosti anumite silabe, aşa cum făcuse prima dată şi, curând, două mici scântei apărură deasupra lui Octave şi a contelui cu o pâlpâire luminoasă; doctorul conduse la primul lui domiciliu sufletul contelui Olaf Labinski, care urmă cu un zbor pripit gestul magnetizatorului.

În acest timp, sufletul lui Octave se îndepărta încet de trupul lui Olaf şi, în loc să se ducă spre al lui, se înălţa, se înălţa, părând vesel că e liber, fără gând să se lase din nou ferecat. Doctorul se înduioşă de această Psyhé care dădea din aripi şi se întrebă dacă ar face bine să-l readucă în valea noastră a plângerii. În timpul acestei clipe de şovăire, sufletul continua să urce. Amintindu-şi rolul său, domnul Cherbonneau repetă pe tonul cel mai imperativ irezistibila silabă şi făcu o manevră fulgerătoare de voinţă; dar mica licărire şovăitoare era de pe acum în afara cercului de atracţie şi, trecând prin geamul de sus, dispăru.

Doctorul îşi încetă eforturile pe care le ştia zadarnice şi-l deşteptă pe conte care, văzându-se într-o oglindă cu trăsăturile lui obişnuite, scoase un strigăt de bucurie, aruncă o privire asupra trupului rămas nemişcat al lui Octave, parcă pentru a-şi dovedi că se descotorosise definitiv de acest înveliş, şi ieşi în goană după ce-l salutase cu mâna pe domnul Balthazar Cherbonneau.

Câteva clipe mai târziu, se auzi zgomotul surd al unei trăsuri şi doctorul Balthazar Cherbonneau rămase singur faţă-n faţă cu cadavrul lui Octave de Saville.

— Pe trompa lui Ganeza! strigă elevul brahmanului din Elephanta, după ce contele plecă, iată o poveste supărătoare; am deschis uşa coliviei, pasărea a zburat iar acum se află în afara sferei acestei lumi, atât de departe încât Brahma-Logum însuşi nu l-ar mai putea prinde; rămân cu trupul lui pe cap. Pot să-l dizolv într-o baie atât de corozivă şi de energică încât să nu mai rămână din el niciun atom apreciabil, sau să fac din el o mumie de Faraon asemănătoare cu cele închise în cutiile pline de ieroglife; dar ar începe anchete, mi se vor face percheziţii, mi se vor deschide lăzile, mi se vor lua tot felul de interogatorii plictisitoare…

Atunci o idee luminoasă îi trecu prin minte doctorului; apucă o pană şi scrise la repezeală câteva cuvinte pe o foaie de hârtie pe care o puse în sertarul de la masă.

Hârtia conţinea următoarele:

„Neavând nici părinţi, nici rude colaterale, las toate bunurile mele domnului Octave de Saville pentru care am o afecţiune deosebită, cu obligaţia să constituie o donaţie de o sută de mii de franci spitalului brahmanic din Ceylon, pentru animalele bătrâne, obosite sau bolnave, să plătească o mie două sute de franci rentă viageră slujitorului meu indian şi valetului meu englez – şi să predea bibliotecii Mazarine manuscrisul legilor lui Manu.”

Acest testament făcut unui mort de către un om în viaţă nu este unul din lucrurile cele mai lipsite de ciudăţenie din această povestire neverosimilă şi totuşi reală; dar ea se va lămuri pe loc.

Doctorul atinse corpul lui Octave de Saville pe care căldura vieţii nu-l părăsise încă, privi în oglindă chipul lui brăzdat de cute, tăbăcit şi zgrunţuros, ca o piele desagri, cu un aer ciudat de dispreţuitor şi, făcând asupra lui gestul cu care arunci o haină veche atunci când croitorul îţi aduce una nouă, murmură formula sannyâsiului Brahma-Logum.

De îndată, trupul lui Balthazar Cherbonneau se prăvăli parcă străfulgerat pe covor şi cel al lui Octave de Saville se ridică puternic, sprinten, vioi.

Octave-Cherbonneau stătu în picioare câteva minute în faţa rămăşiţelor pământeşti, osoase şi livide care, nemaifiind susţinute de sufletul puternic care le dădea viaţă până nu de mult, oferiră pe loc semnele celei mai avansate senilităţi şi luară repede o înfăţişare de cadavru.

— Adio, sărmană zdreanţă omenească, mizerabilă cârpă găurită la coate, tocită la toate cusăturile, pe care am târât-o şaptezeci de ani în cele cinci colţuri ale lumii! M-ai slujit destul de bine şi nu te părăsesc fără o oarecare părere de rău. Ne obişnuisem unul cu altul după atâta trai împreună! Dar cu acest înveliş tânăr, căruia ştiinţa mea îi va reda în curând vigoarea, voi mai putea studia, lucra, citi câteva cuvinte din marea carte, fără ca moartea s-o închidă la paragraful cel mai interesant spunând: „Destul!”

După acest discurs funebru adresat sieşi, Octave-Cherbonneau ieşi cu un pas liniştit pentru a se duce să intre în posesia noii sale existenţe.

Contele Olaf Labinski se întorsese acasă şi dori imediat să ştie dacă îl putea primi contesa.

O găsi aşezată pe o bancă de muşchi, în seră; prin geamurile de cristal ridicate pe jumătate, trecea un aer cald şi luminos în mijlocul unei adevărate păduri virgine de plante exotice şi tropicale; citea o carte de Novalis, unul din autorii cei mai subtili, cei mai rarefiaţi, cei mai imateriali pe care i-a produs spiritul german; contesei nu-i plăceau cărţile care descriu viaţa în culori reale şi puternice – căci viaţa i se părea puţin cam grosolană, datorită faptului că ea trăise într-o lume elegantă, plină de dragoste şi poezie.

Dădu la o parte cartea şi ridică încet ochii către conte. Se temea să nu întâlnească iar în pupilele negre ale soţului ei acea privire arzătoare, furtunoasă, plină de gânduri misterioase care o tulburase într-atâta şi care îi părea a fi – teamă nebunească, idee extravagantă – privirea altuia!

Ochii lui Olaf scânteiau de o bucurie senină, ardeau de un foc potolit, o dragoste castă şi pură; sufletul străin care-i schimbase expresia feţei zburase pentru totdeauna: Prascovia îl recunoscu de îndată pe Olaf al ei adorat şi o roşeaţă de bucurie trecu repede pe obrajii săi transparenţi. Deşi nu cunoştea transformările operate de doctorul Cherbonneau, delicateţea ei simţitoare presimţise toate aceste schimbări fără ca totuşi să-şi dea seama cum anume.

— Ce citeşti acolo, scumpă Prascovia? spuse Olaf ridicând de pe muşchi cartea legată în carton bleu. A! povestea lui Heinrich von Ofterdingen[10] – e chiar volumul pe care m-am dus să ţi-l aduc în goana calului de la Mohilev, într-o zi pe când stând la masă, ţi-ai exprimat dorinţa de a-l avea. La miezul nopţii era pe măsuţa dumitale, lângă lampă; dar şi Ralph a rămas cu tignafes de atunci!

— Şi ţi-am spus că niciodată nu-mi voi mai manifesta nici cea mai mică fantezie în faţa dumitale. Ai firea acelui grande de Spania care o ruga pe iubita lui să nu se uite la stele, de vreme ce nu i le putea dărui.

— Dacă te-ai uita la vreuna, răspunse contele, aş încerca să mă urc în cer şi să mă duc să i-o cer lui Dumnezeu!

În timp ce-l asculta pe soţul ei, contesa aşeza o meşă de păr care nu stătea cum se cade în coafură şi sclipea ca o flacără într-o rază de aur. Această mişcare făcuse să-i alunece mâneca şi dezvelise frumosul ei braţ, înconjurat la încheietură de o şopârlă bătută în turcoaze, pe care o purtase în ziua acelei apariţii la Cascine, atât de fatală pentru Octave.

— Ce frică ţi-a fost, spuse contele, mai de mult de această şopârlă pe care am omorât-o cu o nuia când ai coborât pentru prima dată în grădină după rugăminţile mele insistente! I-am luat forma în aur şi am împodobit-o cu

nişte pietre; dar, chiar în formă de podoabă, te mai speria şi nu te-ai hotărât s-o porţi decât după un timp.

— O! m-am obişnuit bine cu ea acum, şi o prefer dintre toate giuvaerurile, căci îmi aminteşte de lucruri dragi.

— Da, reluă contele, în ziua aceea ne-am hotărât ca, a doua zi, să te cer oficial în căsătorie mătuşei dumitale.

Contesa, regăsind privirea, vocea adevăratului Olaf, se ridică, liniştită de altfel la auzul acestor detalii intime, îi zâmbi, îl luă de braţ şi se plimbă cu el de jur-împrejurul serei, rupând în trecere, cu mâna liberă, câteva flori şi muşcând din petale cu buzele ei proaspete, ca Venus a lui Schiavone.

— Din moment ce memoria dumitale e atât de bună astăzi, spuse ea aruncând floarea pe care o tăie cu dinţii ca perlele, trebuie să-ţi fi reamintit şi limba maternă… pe care n-o mai ştiai de ieri.

— O! răspunse contele în poloneză, va fi limba pe care o va folosi sufletul meu în cer ca să-ţi spună că te iubeşte, dacă sufletele păstrează în rai o limbă omenească.

Tot mergând, Prascovia îşi lăsă încet capul pe umărul lui Olaf.

— Suflet drag, murmură ea, aşa te iubesc. Ieri mă speriai şi am fugit de dumneata ca de un străin.

A doua zi, Octave de Saville, însufleţit de spiritul bătrânului doctor, primi o scrisoare cu margine neagră care îl ruga să asiste la slujba, convoiul şi înmormântarea domnului Balthazar Cherbonneau.

Doctorul, înveşmântat în noua sa întrupare, îşi urmă rămăşiţele pământeşti la cimitir, văzu cum este îngropat, ascultă cu un aer recules foarte bine jucat discursul care fu pronunţat la mormânt şi în care era deplânsă pierderea ireparabilă pe care o suferea ştiinţa; apoi se întoarse în strada Saint-Lazare şi aşteptă să se deschidă testamentul pe care îl făcuse în favoarea lui.

În ziua aceea apăru în jurnalul de seară la *fapte diverse:*

„Domnul doctor Balthazar Cherbonneau, cunoscut în urma unei îndelungate şederi în India pentru cunoştinţele filologice şi tratamentele sale miraculoase, a fost găsit mort ieri, în biroul său. Examinarea minuţioasă a trupului îndepărtează orice presupunere de crimă. Domnul Cherbonneau a fost probabil victima unor oboseli intelectuale excesive sau a pierit într-o experienţă îndrăzneaţă. Se spune că un testament olograf găsit în biroul doctorului lasă bibliotecii Mazarine manuscrise extrem de preţioase şi îl

instituie drept moştenitor pe un tânăr aparţinând unei familii distinse, domnul O. De S.“ ’

Moarta îndrăgostită

Mă întrebi, frate, dacă am iubit; da. Este o poveste ciudată şi îngrozitoare şi, cu toate că am şaizeci şi şase de ani, de-abia îndrăznesc să scutur cenuşa care a acoperit această amintire. Nu vreau să te refuz, dar n-aş povesti unui suflet mai puţin încercat o astfel de întâmplare. E vorba de evenimente atât de ciudate, încât nu pot crede că s-au întâmplat aievea. Timp de mai bine de trei ani am fost pradă unei iluzii curioase şi diabolice. Eu, sărman preot de ţară, am dus în vis, în fiecare noapte (de-ar da Dumnezeu să fi fost visl) o viaţă de câine blestemat, o viaţă de om de lume şi de Sardanapal. O singură privire prea binevoitoare asupra unei femei, şi era cât pe-aci să-mi vând sufletul; dar, în sfârşit, cu ajutorul lui Dumnezeu şi al sfântului meu patron am reuşit să izgonesc duhul rău care pusese stăpânire pe mine. Existenţa mea se împletea cu o existenţă nocturnă cu totul diferită. În timpul zilei, eram un preot al Domnului, cast, făcându-mi rugăciunile şi ocupându-mă de cele sfinte; noaptea, îndată ce închideam ochii, deveneam un tânăr senior, mare cunoscător la femei, priceput în rasele de câini şi de cai, jucând barbut, bând şi blestemând; şi când în zori mă deşteptam, mi se părea că, dimpotrivă, adormeam şi visam că sunt preot. Din această viaţă de somnambul am rămas cu amintiri despre lucruri şi cuvinte pe care nu pot să le reneg şi, cu toate că n-am ieşit niciodată dintre pereţii casei parohiale, s-ar spune mai degrabă, auzindu-mă, că sunt un om care a trecut prin multe şi e dezgustat de lume, care apoi s-a dedicat bisericii şi vrea să-şi termine în sânul lui Dumnezeu o viaţă prea agitată, decât un umil seminarist care a îmbătrânit într-o parohie necunoscută, în fundul unei păduri şi fără nicio legătură cu cele lumeşti.

Da, am iubit cum nimeni pe lume n-a iubit; o dragoste nebună şi furioasă, atât de puternică încât mă mir că nu mi-a zdrobit sufletul. Ah! ce nopţi! ce nopţi?

Din cea mai fragedă copilărie, am simţit chemare către preoţie; de altfel, toată învăţătura mea a fost îndreptată în această direcţie şi viaţa mea până la douăzeci şi patru de ani n-a fost decât un lung noviciat. După ce am terminat teologia, am trecut rând pe rând prin toate treptele inferioare ale preoţiei şi superiorii mei m-au găsit demn, deşi eram foarte tânăr, să păşesc pe ultima şi cea mai grea dintre ele. Ziua când trebuia să fiu hirotonisit se stabilise în Săptămâna Paştilor.

Nu umblasem niciodată în lume; lumea se mărginea pentru mine la zidurile liceului şi ale seminarului. Ştiam vag că există ceva numit femeie, dar nu mi-am oprit gândurile asupra ei, eram cu desăvârşire inocent. Nu-mi vedeam mama, bătrână şi infirmă, decât de două ori pe an. Acestea erau singurele mele legături cu lumea din afară.

Nu regretam nimic, nu aveam nici cea mai mică şovăială în faţa acestei făgăduieli irevocabile; eram bucuros şi nerăbdător. Niciodată vreun logodnic n-a numărat ceasurile cu mai multă nerăbdare şi aprindere; nu mai dormeam, visam că slujesc în biserică; a fi preot – nimic nu mi se părea mai frumos pe lume: aş fi refuzat să devin rege sau poet. Ambiţia mea nu concepea altceva.

Îţi spun toate acestea ca să-ţi dai seama cât de mult ceea ce mi s-a întâmplat nu trebuia să mi se întâmple şi că am fost victima unei halucinaţii inexplicabile.

Când a venit ziua cea mare, am păşit către biserică cu un pas atât de uşor încât mi se părea că plutesc în aer sau că am aripi pe umăr. Mi se părea că sunt un înger şi mă miram de chipul întunecat şi preocupat al tovarăşilor mei; căci eram mai mulţi. Petrecusem întreaga noapte în rugăciuni şi mă aflam într-o stare apropiată de extaz. Episcopul, un bătrân venerabil, mi se părea a fi însuşi Dumnezeu-Tatăl aplecat peste veşnicie şi vedeam cerul printre bolţile templului.

Cunoşti detaliile acestei ceremonii: binecuvântarea, împărtăşania în cele două feluri, ungerea palmei cu uleiul catecumenic şi, în sfârşit, sfântul sacrificiu oferit împreună cu episcopul. N-am să zăbovesc asupra acestor lucruri! O! ce dreptate are Iov şi cât de lipsit de prevedere e cel care-şi crede ochilor! Mi-am ridicat întâmplător capul, pe care-l ţinusem aplecat până atunci, şi am zărit în faţa mea, atât de aproape încât aş fi putut s-o ating, deşi în realitate era la o distanţă destul de mare, dincolo de balustradă, o femeie tânără, de o frumuseţe rară, şi îmbrăcată cu un fast regesc. A fost ca şi cum mi s-ar fi luat un văl de pe ochi. Am avut aceeaşi senzaţie ca un orb care şi-ar fi recăpătat dintr-o dată vederea. Episcopul, atât de strălucitor până atunci, se stinse deodată, lumânările deveniră mai palide în sfeşnicele de aur, ca stelele dimineaţa, şi în toată biserica se aşternu întunericul. Fermecătoarea făptură se desprindea pe acest fond întunecat ca o revelaţie angelică; era ca şi cum s-ar fi luminat singură şi în loc să primească lumină dinafară părea că răspândeşte ea însăşi lumină în jur.

Am închis ochii, cât se poate de hotărât să nu-i deschid, pentru a mă sustrage influenţei obiectelor din jur; căci eram din ce în ce mai distrat şi de-abia îmi dădeam seama ce fac.

O clipă după aceea, am deschis din nou ochii, căci printre gene o vedeam sclipind în culorile curcubeului într-o penumbră roşietică, aşa cum se întâmplă când priveşti soarele.

O! ce frumoasă era! Cei mai mari pictori atunci când, urmărind în cer frumuseţea ideală, au adus pe pământ portretul Madonei, nici nu se apropie de această realitate fabuloasă. Nici versurile poeţilor, nici paleta pictorului nu pot da o idee despre ea. Era destul de înaltă, cu o talie şi un port de zeiţă; părul, de un blond blând, se despărţea în creştetul capului încât aluneca pe tâmple ca două râuri de aur; parcă era o regină purtându-şi diadema; fruntea, de o albeaţă care bătea în albastru, şi transparentă, se întindea înaltă şi senină deasupra unor sprâncene arcuite şi aproape negre, ciudăţenie care punea în lumină ochii verzi ca marea, de-o vioiciune şi o strălucire orbitoare. Ce ochi! cu o străfulgerare hotărau soarta unui om; aveau o viaţă, o limpezime, o flacără, o sclipire pe care nu le-am mai văzut în ochii altor oameni; aruncau raze asemănătoare cu nişte săgeţi, care vedeam limpede că se opresc în inima mea. Nu ştiu dacă flacăra care-i lumina venea din cer sau din iad, dar cu siguranţă că veneau sau dintr-o parte, sau din cealaltă. Această femeie era sau un înger, sau un demon şi poate amândouă la un loc; cu siguranţă că nu ieşise din pântecul Evei, mama noastră a tuturor. Dinţii îi sclipeau într-un surâs roşu şi făcea gropiţe la fiecare mişcare a gurii în mijlocul şatenului roz al feţei adorabile. Iar nasul era de o fineţe şi de o mândrie regească, vădind cea mai aleasă obârşie. Luciri de agată sclipeau pe pielea netedă şi albă a umerilor pe jumătate descoperiţi, iar şiruri de perle mari, sidefii îi coborau pe piept. Din când în când, ridicând capul cu o mişcare unduită de şarpe sau de păun care-şi înfoaie penele, îşi tremura gulerul înalt, plisat şi brodat care îi înconjura gâtul ca o împletitură de argint.

Purta o rochie de catifea roşu-deschis şi din mânecile largi căptuşite cu hermină ieşeau nişte mâini patriciene, de o mare delicateţe, cu degete lungi şi pufoase, de o transparenţă ideală, încât lumina trecea prin ele ca prin degetele Aurorei.

Toate aceste amănunte îmi sunt tot atât de vii ca şi cum s-ar fi petrecut ieri şi, cu toate că eram grozav de tulburat, nimic nu-mi scăpa: cea mai uşoară nuanţă, micul punct negru în colţul bărbiei, puful imperceptibil la

colţul buzelor, pielea catifelată a frunţii, umbra tremurătoare a genelor pe obraz, toate le înregistram cu o luciditate uimitoare.

Pe măsură ce-o priveam, simţeam că se deschid în mine uşi care până atunci fuseseră închise; răsuflători înfundate se deschideau în toate direcţiile lăsând să se întrevadă perspective necunoscute; viaţa îmi apărea sub un aspect cu totul nou; începeau să precumpănească alte gânduri decât până atunci. O frică îngrozitoare îmi sfâşia sufletul; fiecare minut care trecea mi se părea o secundă şi un secol. Ceremonia continua totuşi şi mă ducea departe de lumea pe care dorinţe născânde o asediau cu furie. Am spus totuşi da, când aş fi vrut să spun nu, când totul în mine se revolta şi protesta împotriva tiraniei pe care limba i-o impunea sufletului: o putere ocultă îmi smulgea fără voie cuvintele din gură. Aşa se face poate că atâtea fete tinere păşesc spre altar cu hotărârea neînduplecată de-a refuza în chip răsunător soţul care li se impune şi că niciuna nu-şi realizează planul. Aşa se face fără îndoială că atâtea sărmane novice îmbracă rasa, deşi sunt hotărâte s-o sfâşie în clipa jurământului. Nu îndrăzneşti să provoci un asemenea scandal în faţa lumii, nici să înşeli aşteptările atâtor persoane; toate aceste voinţe, toate aceste priviri parcă te apasă ca o povară; şi apoi toate măsurile sunt atât de bine luate, totul este mai dinainte atât de bine pus la punct şi într-un mod atât de evident irevocabil, încât gândul cedează acestei presiuni şi totul se prăbuşeşte.

Expresia ochilor frumoasei necunoscute se schimba după mersul ceremoniei. La început afectuoşi şi blânzi, deveniră apoi dispreţuitori şi parcă nemulţumiţi că nu au fost înţeleşi.

Am făcut un efort în stare să mute un munte ca să strig că nu vreau să mă fac preot; dar n-am izbutit; limba parcă mi-era bătută în cuie şi mi-a fost cu neputinţă să-mi manifest dorinţa prin cel mai mic gest negativ. Treaz fiind, eram ca într-un coşmar, când vrei să strigi un cuvânt de care depinde toată viaţa ta, fără să reuşeşti.

Ea păru că-şi dă seama de martiriul meu şi, ca şi cum ar fi vrut să mă încurajeze, îmi aruncă o privire plină de făgăduieli divine. Ochii ei erau un adevărat poem iar privirile alcătuiau fiecare câte un cântec.

Îmi spunea:

„Dacă vrei să fii al meu, am să te fac mai fericit decât însuşi Dumnezeu în raiul său; îngerii te vor pizmui. Sfâşie linţoliul acela funebru în care vor să te înfăşoare; eu sunt frumuseţea, tinereţea, viaţa; vino la mine, vom fi

împreună dragostea. Ce-ar putea să-ţi ofere lehova în schimb? Vom trăi ca în vis şi viaţa noastră nu va fi decât un veşnic sărut.

Aruncă vinul din potir şi eşti liber. Te voi duce cu mine către insule necunoscute; vei dormi pe sânul meu într-un pat cu totul şi cu totul de aur, sub un baldachin de argint; pentru că te iubesc şi vreau să te smulg de la Dumnezeul tău către care atâtea suflete nobile îndreaptă râuri de dragoste care nu ajung până la el."

Mi se părea că aud aceste cuvinte într-un ritm de o blândeţe nesfârşită pentru că privirea ei aproape că vorbea, iar cuvintele pe care ochii ei mi le trimiteau răsunau în fundul sufletului meu ca şi cum o gură invizibilă mi le-ar fi suflat în inimă. Mă simţeam gata să renunţ la Dumnezeu şi totuşi sufletu-mi îndeplinea orbeşte formalităţile ceremoniei. Frumoasa mea îmi aruncă o nouă privire atât de rugătoare, atât de disperată, încât lame ascuţite îmi sfârtecau inima şi junghiuri de durere îmi sfâşiau pieptul, mai tare decât pe cel al Precistei îndurerate.

Se sfârşise, eram preot.

Niciodată o faţă de om n-a exprimat o spaimă mai sfâşietoare; fata tânără care-şi vede logodnicul căzând şi murind fulgerător, mama lângă leagănul gol al copilului, Eva pe pragul uşii raiului, zgârcitul care găseşte un pietroi în locul comorii, poetul care a scăpat în flăcări manuscrisul unic al celei mai frumoase lucrări n-ar fi avut un aer mai abătut şi mai nemângâiat. Sângele i se retrase cu totul din obraz şi se făcu albă ca marmura; braţele frumoase îi căzură de-a lungul trupului ca şi cum muşchii i s-ar fi desprins de pe ele şi se sprijini de un stâlp, deoarece i se tăiaseră picioarele şi n-o mai susţineau. Iar eu, alb ca varul, cu fruntea inundată de o sudoare mai sângeroasă decât cea a patimilor, mă îndreptam clătinându-mă pe picioare spre uşa bisericii; mă sufocam; bolţile îmi cădeau pe umeri şi mi se părea că toată greutatea cupolei mi se lăsa pe creştet.

Când să trec pragul, o mână îmi apucă brusc mâna; o mână de femeie! Nu atinsesem niciodată o mână de femeie. Era rece ca pielea unui şarpe şi locul mă ardea ca un fier roşu. Ea era. „Nenorocitule! nenorocitule! ce-ai făcut?“ îmi spuse ea încet; apoi dispăru în mulţime.

Bătrânul episcop trecu; mă privi cu un aer sever. Aveam cea mai ciudată înfăţişare cu putinţă; mă îngălbeneam, mă roşeam, mă lua cu ameţeli. Unuia dintre tovarăşii mei i se făcu i milă de mine, mă apucă de mână şi mă luă cu el; mi-ar fi fost cu neputinţă să regăsesc singur drumul spre seminar. După colţul unei străzi, în timp ce tânărul preot întorcea capul în altă parte, un paj

negru, îmbrăcat ciudat, se apropie de mine şi îmi dădu, fără să se oprească din mers, un mic portofel cu colţuri de aur cizelate, făcându-mi semn să-l ascund; i-am dat drumul pe mânecă şi l-am păstrat acolo până când am fost singur în chilie. L-am deschis, nu se aflau înăuntru decât două foi de hârtie pe care era scris: „Clarimonda, la palatul Concini". Eram pe atunci atât de puţin la curent cu cele lumeşti încât n-o cunoşteam pe Clarimonda, în ciuda celebrităţii ei, şi nu ştiam câtuşi de puţin unde se afla palatul Concini. Am făcut o mie de presupuneri, unele mai extravagante decât altele; dar, la drept vorbind, ca s-o pot revedea, prea puţin îmi păsa ce putea fi, doamnă din înalta societate sau curtezană.

Dragostea aceea abia înfiripată se şi înrădăcinase cu toată puterea; nici nu mă gândeam să încerc s-o mulg, într-atât simţeam că nu e cu putinţă. Această femeie pusese cu totul stăpânire pe mine, o singură privire fusese de ajuns ca să mă schimbe; îmi insuflase voinţa ei; nu mai trăiam în mine, ci în ea prin ea. Mă dedam la toate extravaganţele, sărutam pe mâna mea locul unde mă atinsese, îi repetam numele timp de ore întregi. Era de-ajuns să închid ochii ca s-o văd la fel de clar ca şi când ar fi fost aievea şi-mi repetam aceste cuvinte pe care mi le spusese în uşa bisericii: „Nenorocitule! nenorocitule! ce-ai făcut?" înţelegeam întreaga grozăvie a situaţiei mele şi îmi dădeam seama de laturile funebre şi cumplite ale profesiei pe care o îmbrăţişasem. Să fii preot! Adică să fii cast, să nu iubeşti, să nu deosebeşti nici sexul, nici vârsta fiinţelor, să întorci spatele frumuseţii, să te legi la ochi, să te târăşti în umbra de gheaţă a unei mânăstiri sau a unei biserici, să nu vezi decât muribunzi, să veghezi leşuri necunoscute şi să porţi singur, sub rasa neagră, propriul tău doliu, în aşa fel încât să se poată croi din haina ta un linţoliu pentru propriul tău sicriul

Simţeam cum viaţa urcă în mine ca un lac interior care se umflă şi se revarsă; sângele îmi bătea puternic în vine; tinereţea mea, atât de mult timp înăbuşită, izbucnea deodată ca un aloes care înfloreşte la o mie de ani şi care se deschide fulgerător.

Cum să fac s-o revăd pe Clarimonda? Nu aveam niciun pretext ca să părăsesc seminarul, necunoscând pe nimeni în oraş; nu urma să rămân i acolo, ci aşteptam doar să mi se indice locul pe care trebuia să-l ocup. Am încercat să desprind gratiile de la geamuri; dar erau la o înălţime îngrozitoare şi, neavând scară, nici nu trebuia să mă gândesc la una ca asta. Şi, de altfel, nu puteam coborî decât noaptea; şi cum m-aş fi descurcat în labirintul străzilor? Toate aceste greutăţi care n-ar fi fost mari pentru un

altul erau de netrecut pentru mine, biet seminarist îndrăgostit de curând, fără experienţă, fără bani şi fără haine.

Ah! dacă n-aş fi fost preot, aş fi putut s-o văd zilnic; aş fi fost iubitul ei, soţul ei – îmi spuneam în orbirea mea; în loc să fiu înfăşurat în tristul meu giulgiu aş avea haine de mătase şi de catifea, lanţuri de aur, o spadă şi panaş ca I tinerii şi frumoşii cavaleri. Părul meu în loc să fie dezonorat de tunsoarea călugărească mi-ar înconjura gâtul în bucle unduitoare. Dar un ceva petrecut în faţa altarului, câteva cuvinte abia desluşite mă scoteau pentru totdeauna din rândul celor vii; eu însumi îmi pecetluisem piatra mormântului, închisesem cu mâna mea uşa temniţei!

M-am aşezat la fereastră. Cerul era minunat de albastru, pomii îşi îmbrăcaseră haina de primăvară, natura arbora o veselie ironică. Piaţa era plină de lume; unii plecau, alţii veneau; tineri eleganţi şi fete frumoase se îndreptau perechi-perechi spre grădini şi umbrare. Oamenii treceau cântând cântece de pahar; era o mişcare, o viaţă, o bucurie care puneau dureros în evidenţă tristeţea şi singurătatea mea. O tânără mamă îşi juca pe braţe copilul în pragul porţii; îi săruta guriţa roz pe care mai erau picături de lapte şi îl necăjea cu mii de giumbuşlucuri divine, pe care doar mamele ştiu să le născocească. Tatăl, care stătea în picioare la o oarecare depărtare, le surâdea mulţumit privind acest grup fermecător şi îşi contenea cu braţele încrucişate la piept bucuria. N-am putut suporta această privelişte, am închis geamul şi m-am aruncat pe pat cu o ură şi o gelozie cumplite, muşcându-mi pumnii şi plapuma ca un tigru nemâncat de mult timp.

Nu ştiu câte zile am stat aşa; dar, întorcându-mă într-un spasm furios, l-am zărit pe preotul Serapion care stătea în picioare în mijlocul camerei şi mă privea atent. Mi-a fost ruşine de mine însumi şi, cu bărbia în piept, mi-am acoperit ochii cu mâinile.

— Dragă Romuald, se petrece ceva extraordinar în dumneata, îmi spuse după câteva minute de tăcere Serapion; purtarea dumitale e ou adevărat inexplicabilă! Dumneata, atât de cucernic, atât de calm şi atât de blând, te agiţi în chilie ca o fiară sălbatică. Ia seama, frate, nu asculta poveţile diavolului; necuratul, supărat că te-ai hărăzit pentru totdeauna Domnului, îţi dă târcoale ca un lup răpitor şi face o ultimă sforţare ca să te atragă de partea lui. În loc să te dai bătut, dragă Romuald, fă-ţi un scut din • rugăciunile tale, din suferinţele pe care ţi le impui, şi luptă curajos împotriva duşmanului; ai să-l învingi. Virtutea trebuie pusă la încercare şi aurul iese mai fin din creuzet. Nu te speria şi nu te descuraja; suflete foarte

bine păzite şi mai neînduplecate au avut astfel de clipe. Roagă-te, posteşte, meditează şi necuratul se va retrage.

Discursul părintelui Serapion mă ajută să mă regăsesc şi am devenit ceva mai calm.

— Veneam să-ţi anunţ numirea în parohia C***; preotul de acolo a murit şi sfinţia sa episcopul m-a însărcinat să merg să te instalez; fii gata pentru mâine.

Am dat din cap că voi fi gata şi preotul se retrase. Am deschis cartea de rugăciuni şi am început să mă rog; dar rândurile se amestecară, firul gândurilor mi se încâlci în minte şi cartea îmi alunecă din mâini fără să-mi dau seama.

Să plec mâine fără s-o mai văd! Să mai adaug încă o imposibilitate celor care existau de pe acum între noi! Să pierd pentru totdeauna speranţa de a o mai vedea, afară doar dacă s-ar întâmpla o minune! Să-i scriu? prin cine să-i trimit scrisoarea? Acum, după ce primisem învestitura, cui să mă destăinui, în cine să am încredere? încercam o nelinişte fără seamăn. Apoi ceea ce preotul Serapion îmi spusese despre şiretlicurile diavolului îmi venea în minte; ciudăţenia întâmplării, frumuseţea supranaturală a Clarimondei, scânteierea fosforescentă a ochi! lor ei, senzaţia arzătoare a mâinii, tulburarea pe care mi-o pricinuise, schimbarea bruscă ce se petrecuse în mine, cucernicia dispărută într-o singură clipă, toate acestea dovedeau clar prezenţa diavolului, şi acea mână catifelată nu era poate decât mănuşa cu care îşi acoperise ghearele. ’ Aceste gânduri mă înspăimântară, am ridicat cartea de rugăciuni care îmi alunecase de pe genunchi pe podea şi am început din nou să mă rog.

A doua zi, Serapion a venit să mă ia; doi catâri ne aşteptau la poartă, încărcaţi cu puţinul nostru bagaj; am încălecat amândoi, de bine de rău. Tot străbătând străzile oraşului „mă uitam la toate ferestrele şi Ia toate balcoanele doar, doar aş vedea-o pe Clarimonda; dar era prea devreme şi oraşul nu deschisese încă ochii. Privirea mea încerca să străbată în spartele jaluzelelor şi dincolo de perdelele tuturor palatelor prin faţa cărora treceam. Serapion credea desigur că eram curios şi admiram frumuseţea arhitecturii, căci îşi încetinea mersul ca să mă lase să privesc. În sfârşit ajunserăm la poarta oraşului şi începurăm să urcăm dealul. Când am ajuns sus de tot, m-am întors ca să privesc încă o dată locul unde trăia Clarimonda. Umbra unui nor acoperea în întregime oraşul; acoperişurile lui albastre şi roşii se contopeau într-o culoare în care plutea ici şi colo, ca nişte fulgi albi de

spumă, aburul dimineţii. Datorită unei stranii iluzii optice, se contura, blond şi auriu, sub singura rază de lumină, un edificiu care întrecea în înălţime construcţiile învecinate, complet acoperite de fum; deşi se afla la mai bine de patru kilometri, părea foarte aproape. Se vedeau clar cele mai mici detalii, turnuleţele, platformele, geamurile, până şi giruetele în formă de coadă de rândunică.

— Ce palat se vede acolo, departe, luminat de o rază de soare? îl întrebai pe Serapion.

Îşi puse mâna streaşină la ochi şi-mi spuse după ce se uită:

— Este fostul palat pe care prinţul Concini i l-a dăruit curtezanei Clarimonda; se petrec acolo lucruri înfiorătoare.

În clipa aceea, nici acum nu ştiu dacă a fost adevărat sau doar o iluzie, mi s-a părut că văd alunecând pe terasă o formă zveltă şi albă care străluci o secundă şi se stinse. Era Clarimonda!

O! Să fi ştiut ea oare că la ora aceea, din înaltul drumului povârnit care mă îndepărta de ea şi pe care nu aveam să mai cobor, înfierbântat şi neliniştit, îmbrăţişam cu privirea palatul pe care-l locuia şi că un joc derizoriu de lumină îl apropia de mine parcă, vrând să mă invite să pătrund acolo ca stăpân? Fără îndoială că ştia, pentru că inima îi era prea legată de a mea ca să nu-i simtă cele mai mici zdruncinături şi doar acest sentiment o făcuse, învăluită încă de umbrele nopţii, să urce în înaltul terasei, în rouă îngheţată a dimineţii.

Umbra acoperi palatul şi nu se mai vedea decât un ocean nemişcat de case şi mansarde în care nu se deosebea nimic altceva decât nişte valuri muntoase. Serapion dădu pinteni catârului său, iar cel călărit de mine se luă numaidecât după el şi un cot al drumului îmi ascunse pentru totdeauna oraşul S… căci n-aveam să mă mai întorc acolo. După trei zile de mers peste câmpuri destul de triste, văzurăm în depărtare, printre pomi, clopotniţa bisericii în care urma să slujesc; şi, după ce merserăm pe câteva străzi întortocheate, mărginite de bordeie şi de scurtături, ne aflarăm în dreptul faţadei unei clădiri nu prea impunătoare. Un pridvor împodobit cu câteva nervuri şi doi sau trei stâlpi din gresie grosolan cioplită, un acoperiş de ţigle şi contraforţi din aceeaşi gresie ca stâlpii, asta era tot: la stânga, cimitirul plin de bălării, cu o cruce mare de fier la mijloc; în dreapta şi în umbra bisericii, casa parohială. Era o casă tare simplă, şi de o curăţenie rară. Intrarăm; câteva găini ciuguleau în ţărână ici-colo vreun bob de ovăz; obişnuite pesemne cu haina neagră a preoţilor, nu se speriară de prezenţa

noastră şi de-abia dacă se dădură la o parte ca să ne lase să trecem. Se auzi un lătrat aspru şi răguşit şi văzurăm venind în goană un câine bătrân.

Era câinele predecesorului meu. Avea o privire lâncedă, părul cenuşiu şi purta semnele celei mai mari bătrâneţi pe care o poate atinge un câine. L-am mângâiat încet cu mâna şi începu imediat să umble alături de mine cu un aer de mulţumire greu de redat. O femeie destul de în vârstă veni şi ea în întâmpinarea noastră şi, după ce m-a introdus într-o încăpere cu tavanul jos, mă întrebă dacă am intenţia s-o păstrez, îi răspunsei că da, o voi păstra, şi pe ea, şi pe câine, şi găinile, şi tot mobilierul pe care stăpânul ei i-l lăsase la moartea lui, ceea ce o bucură nespus de mult, părintele Serapion dându-i pe loc preţul pe care-l ceruse.

După ce m-am instalat, părintele Serapion se întoarse la seminar. Rămăsei deci singur şi fără alt sprijin decât eu însumi. Amintirea Clarimondei începu din nou să mă bântuie şi, oricât mă străduiam s-o izgonesc, nu izbuteam întotdeauna, într-o seară, plimbându-mă pe aleile din grădină plantate pe margine cu merişor, mi se păru că văd printre carpeni un chip de femeie care îmi urmărea toate mişcările şi, prin frunze, strălucind doi ochi verzi ca marea; dar nu era decât o iluzie şi, trecând de partea cealaltă a aleii, n-am mai găsit decât urma unui picior pe nisip, atât de mic încât ai fi zis că-i un picior de copil. Grădina era împrejmuită de ziduri foarte înalte; am cotrobăit în toate colţurile, nu era nimeni. N-am putut niciodată să-mi explic această împrejurare care, de altfel, nu era nimic pe lângă lucrurile ciudate care aveau să mi se întâmple. Trăiam astfel de un an, îndeplinindu-mi conştiincios toate îndatoririle funcţiei mele, rugându-mă, postind, îndemnându-i şi ajutându-i pe bolnavi, dând de pomană până a mă lipsi de lucrurile cele mai trebuincioase. Dar simţeam în mine o cumplită sterilitate şi izvoarele harului ceresc mi se închiseseră. Nu simţeam acea bucurie pe care o dă împlinirea unei misiuni sacre; ghidul mi-era în altă parte şi cuvintele Clarimondei îmi reveneau adeseori pe buze, ca un fel de refren involuntar. O, fraţilor, gândiţi-vă bine la asta! Pentru că am ridicat o singură dată privirea asupra unei femei, pentru o greşeală în aparenţă atât de uşoară, am resimţit timp de mai mulţi ani cele mai groaznice tulburări: viaţa mea era răscolită pe veci.

N-am să insist mai mult asupra acestor înfrângeri şi biruinţi lăuntrice, mereu urmate de noi căderi mai adânci şi voi trece, fără să zăbovesc, la o împrejurare hotărâtoare. Într-o noapte cineva sună apăsat la uşa mea. Bătrâna îngrijorare se duse să deschidă şi un bărbat cu chipul ars de soare şi

îmbrăcat cu haine scumpe, dar după o modă străină, cu un pumnal lung, apăru sub lumina lămpii ţinută de Barbara. La prima vedere bătrâna se sperie; dar omul o linişti şi îi spuse că trebuia să vorbească cu mine neîntârziat în legătură cu ceva privitor la slujba mea. Barbara îl pofti să urce. Tocmai era să mă culc. Omul îmi spuse că stăpâna lui, o doamnă din lumea mare, era pe patul morţii şi ceruse un preot. I-am răspuns că sunt gata să-l urmez; am luat cu mine cele trebuincioase pentru Sfântul-Maslu şi am coborât în grabă. La poartă făceau spume de nerăbdare doi cai negri ca noaptea, scoţând pe nări două valuri de fum. Îmi ţinu scara şi mă ajută să urc pe unul din ei, apoi sări pe celălalt, sprijinindu-se doar cu o mână de oblâncul şeii. Strânse din pulpe şi lăsă dârlogul pe gâtul calului care porni ca o săgeată. Calul meu porni numaidecât la galop şi se menţinu în acelaşi pas cu al lui. Înghiţeam pământul; drumul gonea sub noi cenuşiu şi vărgat iar siluetele negre ale copacilor goneau ca o armată în derută. Străbăturăm o pădure atât de întunecată, pâcloasă şi rece încât am simţit pe spinare un fior de groază superstiţioasă. Buchetul de scântei pe care potcoavele cailor noştri îl scoteau izbindu-se de pietre lăsa în urmă ca o dâră de flacără şi, dacă ne-ar! fi văzut cineva, pe însoţitorul meu şi pe mine, la această oră din noapte, ne-ar fi luat drept două fantome călare pe coşmar. Spiriduşi treceau din când în când drumul şi stăncuţele croncăneau jalnic în adâncul pădurii unde străluceau ici-colo ochii fosforescenţi ai vreunei pisici sălbatice. Coama cailor sălta tot mai tare, sudoarea le şiroia pe coaste şi răsuflarea pripită le ieşea ca un şuier pe nas. Dar, când vedea că-şi încetinesc mersul, tovarăşul meu, ca să-i îmbărbăteze, scotea din gât câte un strigăt gutural ce nu avea nimic omenesc, şi goana reîncepea năprasnic. În sfârşit, vârtejul se opri; o masă neagră ţintuită de câteva puncte sclipitoare se ridică deodată în faţa noastră; paşii cailor se auziră mai tare pe o platformă de fier şi intrarăm sub o boltă ce se deschidea hâdă între două turnuri enorme. O mare forfotă domnea în castel; slujitori cu torţe în mână străbăteau curţile dintr-un capăt într-altul, şi luminile urcau şi coborau din etaj în etaj. Am întrevăzut nedesluşit o arhitectură imensă, coloane, arcade, trepte şi rampe, o construcţie de un lux cu totul şi cu totul regesc şi feeric. Un paj negru, acelaşi care îmi dăduse biletul de la Clarimonda şi pe care l-am recunoscut deîndată, veni să mă ajute să descalec şi un majordom îmbrăcat în catifea neagră, cu un lanţ de aur la gât şi un baston de fildeş în mână, se îndreptă spre mine. Lacrimi grele îi curgeau din ochi de-a lungul obrajilor, pe barba albă.

— Prea târziu! făcu el dând din cap, prea târziu, domnule părinte; dar, dacă n-aţi putut mântui sufletul, veniţi să-i privegheaţi bietul trup.

Mă luă de braţ şi mă conduse în sala mortuară; plângeam la fel de tare ca şi el, căci înţelesesem că moarta nu era alta decât acea Clarimonda pe care o iubeam atât de mult şi atât de nebuneşte. Lângă pat se afla un scăunel de rugăciune; o flacără albăstruie pâlpâind deasupra unui vas de bronz arunca în toată camera o lumină slabă şi îndoielnică, iar ici-colo sclipea în umbră câte un colţ de mobilă sau de cornişă. Pe masă, într-o urnă cizelată, se afla un trandafir alb, ofilit, ale cărui frunze, cu excepţia uneia singure care se mai ţinea, căzuseră toate la piciorul vasului ca nişte lacrimi aromate, o mască neagră, sfărâmată, un evantai, travestiuri de tot felul zăceau pe fotolii şi arătau că moartea se strecurase în această locuinţă somptuoasă pe neaşteptate şi fără să fie anunţată. Am îngenuncheat fără să îndrăznesc să-mi arunc privirea spre pat şi începui să recit psalmii cu mare cucernicie, mulţumindu-i lui Dumnezeu că a pus un mormânt între această femeie şi mine ca să pot rosti, în rugăciunile mele, numele ei acum sfinţit. Dar încetul cu încetul elanul mi se domoli iar eu am început să visez.

Odaia aceea nu aducea întru nimic cu o odaie mortuară. În loc de aerul stătut şi înăbuşitor cu care eram obişnuit la astfel de veghi mortuare, un fum languros de esenţe orientale, nu ştiu ce parfum amoros de femeie plutea domol în aerul uşor încălzit. Acea licărire palidă părea mai degrabă o semiobscuritate orânduită în vederea voluptăţii decât sfeşnicul cu lumina lui galbenă care pâlpâie la căpătâiul morţilor. Mă gândeam la ciudata întâmplare care făcuse s-o revăd pe Clarimonda în clipa în care o pierdeam pentru totdeauna şi un suspin de părere de rău îmi ieşi din piept. Mi se păru că cineva suspinase în spatele meu şi m-am întors fără voia mea. Era ecoul. Făcând această mişcare privirea îmi căzu pe patul funerar pe care îl ocolise până atunci. Pe după perdelele de damasc roşu, cu flori mari, subliniate de torsade de aur, se vedea moarta culcată şi cu mâinile împreunate pe piept. Era acoperită cu un văl de în de-o albeaţă orbitoare pe care purpura întunecată a tapetului o sublinia şi mai mult; era atât de subţire încât nu răpea întru nimic din forma fermecătoare a trupului şi îţi îngăduia să urmăreşti frumoasele linii unduite, asemănătoare cu gâtul unei lebede pe care nici moartea nu-l putuse înţepeni. Ai fi crezut că o statuie de alabastru făcută de un sculptor priceput spre a fi pusă pe mormântul unei regine, sau o fată tânără adormită peste care ar fi căzut zăpada.

N-am mai putut rezista; aerul de alcov mă îmbăta, mirosul de trandafir pe jumătate veştejit mă ameţea şi-am început să mă plimb cu paşi mari prin cameră, oprindu-mă de fiecare dată în faţa catafalcului, spre a contempla graţioasa făptură neînsufleţită sub transparenţa vălului. Gânduri stranii îmi treceau prin minte; îmi închipuiam că nu a murit cu adevărat şi că nu folosise decât un vicleşug pentru a mă atrage în palat la ea, ca să-mi împărtăşească dragostea ei. O clipă chiar am crezut că văd piciorul mişcându-se sub vălul alb şi că faldurile drepte ale linţoliului se clintesc din loc.

Îmi spuneam apoi: „E cu adevărat Clarimonda? ce dovadă am oare? Acest paj negru n-a putut trece în slujba altei femei? Nebun trebuie să fiu ca să sufăr şi să mă frământ atât“. Dar inima-mi bătea ca un răspuns: „Ea e, ea e“. M-am apropiat de pat şi-am privit cu mai multă atenţie, ca să mă dumiresc. Să-ţi mărturisesc? Perfecţiunea formelor, deşi purificată şi sanctificată de umbra morţii, mă tulbura mai voluptos decât s-ar fi cuvenit, iar odihna aceea semăna într-atât cu un somn, încât te-ai fi putut înşela. Am uitat că venisem pentru un oficiu funerar, închipuindu-mi că sunt un tânăr soţ care intră în camera miresei ce-şi ascunde chipul din pudoare şi nu vrea să se arate. Adânc îndurerat, nebun de fericire, tremurând de teamă şi de plăcere, m-am aplecat asupra ei şi am apucat de colţul pânzei; am ridicat-o încet, oprindu-mi răsuflarea de teamă să n-o trezesc. Vinele-mi băteau atât de tare încât simţeam că-mi şuieră la tâmple, iar pe frunte îmi curgeau şiroaie de sudoare, ca şi cum aş fi ridicat o dală de marmură. Era într-adevăr ea, Clarimonda, cea pe care o văzusem la biserică în timpul confirmării mele; era la fel de fermecătoare, şi moartea părea la ea o cochetărie în plus. Paloarea obrajilor, buzele mai puţin colorate, pleoapele căzute ce desenau marginea genelor negre pe faţa ei albă îi dădeau o expresie de castitate melancolică şi de suferinţă gânditoare, având o putere de seducţie de nespus; părul lung, despletit, şi în care se mai afla câte o floricică albastră, alcătuia ca o perniţă sub cap, apărând cu buclele lui goliciunea umerilor: mâinile-i frumoase, mai pure, mai diafane decât azima, erau încrucişate într-o atitudine de odihnă cucernică şi de rugăciune reculeasă, corectând ceea ce-ar fi putut părea prea seducător, chiar şi în moarte: minunata rotunjime şi fildeşul neted al braţelor care rămăseseră cu brăţările lor de perle. Am stat multă vreme absorbit de o contemplare mută şi, cu cât o priveam mai mult, cu atât puteam mai puţin să-mi închipui că moartea pusese stăpânire pe acest trup frumos. Nu ştiu dacă era o iluzie sau reflexul

lămpii, dar ai fi spus că sângele începe din nou să curgă sub această paloare mată; totuşi nemişcarea cea mai desăvârşită o stăpânea. I-am atins uşor braţul; era rece, dar nu mai rece decât mâna ei atunci când o atinsese pe a mea în uşa bisericii. Mi-am reluat poziţia cu capul aplecat asupra capului ei, lăsând să-i picure pe obraji rouă umedă a lacrimilor mele. Ah! ce sentiment amar de disperare şi de neputinţă! Ce agonie a însemnat privegherea aceea! Aş fi vrut să-mi pot aduna viaţa ca pe o moviliţă, ca să i-o dau şi să suflu pe trupul ei îngheţat flacăra ce mă mistuia. Se apropiau zorile şi, simţind că soseşte clipa despărţirii veşnice, nu m-am putut împiedica să depun o sărutare pe buzele neînsufleţite ale aceleia căreia îi dăruisem toată dragostea mea. O minune! o boare uşoară se împleti cu răsuflarea mea şi gura Clarimondei răspunse apăsării mele: ochii i se deschiseră şi îşi reluară puţin strălucirea, ea suspină şi, ridicându-şi braţele, mă luă de gât cu un aer nespus de fermecat:

— Ah! tu eşti, Romuald, spuse cu o voce» tărăgănată şi dulce, ca ultimele vibraţii ale unei harfe; dar ce faci? Te-am aşteptat atât de mult încât am murit; dar acum suntem cununaţi, voi putea să te văd şi să merg la tine. Adio, Romuald, adio! Te iubesc; asta e tot ce mai voiam să-ţi spun şi îţi înapoiez viaţa pe care ai, readus-o asupră-mi timp de o clipă cu sărutarea ta; pe curând!

Capul îi căzu pe spate, dar tot mă înlănţuia cu braţele, pentru a mă reţine parcă. Un vârtej de vânt năprasnic smulse fereastra şi pătrunse în cameră; ultima petală a trandafirului alb tremură câtva timp ca o aripă aninată de o tulpină, apoi se desprinse şi zbură pe geamul deschis, luând cu sine sufletul Clarimondei. Lampa se stinse şi eu am căzut leşinat pe pieptul frumoasei răposate.

Când mi-am revenit în simţiri, eram culcat pe un pat în cămăruţa mea din casa parohială şi câinele fostului preot îmi lingea mâna care ieşea din plapumă. Barbara se agita în cameră cu un tremurat senil, deschizând şi închizând sertarele, sau amestecând prafuri prin pahare. Văzând că deschid ochii, bătrâna lăsă să-i scape un strigăt de bucurie, câinele lătră scurt şi dădu din coadă; dar eram aşa de slăbit, încât n-am putut să scot o singură vorbă, nici să fac vreo mişcare. Am aflat mai târziu că stătusem trei zile în această stare, nearătând prin nimic altceva că trăiesc decât printr-o respiraţie aproape imperceptibilă. Aceste trei zile nu le pot socoti drept trăite şi nu ştiu unde mi-a rătăcit mintea în timpul acesta; nu am nicio amintire. Barbara mi-a povestit că acelaşi om cu chipul ars de soare care venise să mă ia

noaptea mă adusese dimineaţa într-o lectică închisă şi se întorsese numaidecât apoi. De îndată ce-am putut să-mi adun gândurile, mi-am depănat în minte toate împrejurările acelei nopţi fatale. La început mi s-a părut că am fost victima unei iluzii magice; dar împrejurări reale şi palpabile spulberară curând presupunerea. Nu puteam să cred că visasem, de vreme ce Barbara văzuse ca şi mine bărbatul cu doi cai negri şi-i descria foarte exact ţinuta şi înfăţişarea. Totuşi nimeni nu ştia în împrejurimi un castel care să corespundă celui în care o regăsisem pe Clarimonda.

Într-o dimineaţă l-am văzut intrând pe părintele Serapion. Barbara îi trimisese vorbă că sunt bolnav şi alergase în mare pripă să mă vadă. Deşi această grabă dovedea afecţiune şi interes pentru persoana mea, vizita lui nu mi-a făcut plăcerea pe care ar fi trebuit să mi-o facă. Părintele Serapion avea în privire ceva pătrunzător şi iscoditor care mă stânjenea. În faţa lui mă simţeam stingherit şi vinovat. Descoperise primul tulburarea mea lăuntrică şi eram supărat de pătrunderea lui.

În timp ce mă întreba de sănătate cu un ton ipocrit şi mieros, aţintea asupra mea ochii lui galbeni de leu şi-şi înfigea privirile ca nişte sfredele în sufletul meu. Apoi îmi puse câteva întrebări asupra felului cum mă îngrijeam de parohie, dacă mă simţeam bine aici, cum îmi petreceam timpul pe care slujba mi-l lăsa liber, dacă legasem cunoştinţă cu localnicii, care erau lecturile mele preferate şi o mie de alte amănunte asemănătoare. La toate astea răspundeam cât se poate de scurt, iar el, fără să aştepte să termin, trecea la altceva. Această conversaţie nu avea, bineînţeles, nicio legătură cu ceea ce voia să spună. După aceea, fără altă introducere şi parcă amintindu-şi o veste pe care s-ar fi temut să n-o uite mai târziu, îmi spuse cu o voce limpede şi puternică ce-mi răsună în ureche ca trâmbiţele judecăţii de apoi:

— Marea curtezană Clarimonda a murit de curând, în urma unei orgii care a durat opt zile şi opt nopţi. A fost ceva infernal de frumos. S-au săvârşit iarăşi nelegiuirile ospeţelor lui Baltazar şi ale Cleopatrei. Pe ce lume trăim, Doamne! Comesenii erau serviţi de sclavi arămii care vorbeau o limbă necunoscută şi care mi se par a fi fost adevăraţi diavoli; livreaua celui mai neînsemnat dintre ei ar fi putut sluji drept haină de gală unui împărat. S-au povestit întruna despre această Clarimonda lucruri foarte ciudate şi toţi amanţii ei au sfârşit în chip năprasnic, sau vrednic de milă. S-a spus că era o femeie vampir; dar eu cred că era Belzebut în carne şi oase.

Tăcu şi mă privi mai atent ca oricând, să vadă impresia pe care o produseseră cuvintele astea asupra mea. Nu m-am putut opri să nu fac un

gest când am auzit numele Clarimondei şi ştirea morţii ei, în afară de durerea pe care mi-o pricinuia prin ciudata coincidenţă cu scena nocturnă la care fusesem martor, mă tulbură şi mă înspăimântă vădit, oricât aş fi vrut să mă stăpânesc. Serapion îmi aruncă o privire neliniştită şi aspră; apoi îmi spuse:

— Fiule, trebuie să te previn, ai păşit deasupra unei prăpăstii; fereşte-te să cazi în ea. Satana are gheare lungi şi mormintele nu sunt întotdeauna o pavăză. Piatra Clarimondei ar trebui să fie pecetluită de trei ori; căci se spune că nu a murit pentru prima dată. Dumnezeu să te aibă în pază, Romuald.

După ce spuse aceste cuvinte, Serapion se îndreptă spre uşă cu paşi domoli şi nu l-am mai văzut, căci plecă la S * * * aproape deîndată.

Mă însănătoşisem complet şi-mi reluasem ocupaţiile obişnuite. Amintirea Clarimondei şi cuvintele bătrânului preot îmi reveneau mereu în minte; totuşi nicio întâmplare nelalocul ei nu confirmase prevestirile funebre ale lui Serapion şi începeam să cred că temerile lui şi spaimele mele erau prea exagerate; dar într-o noapte am avut un vis. De abia gustasem primele înghiţituri ale somnului când auzii perdelele de la pat deschizându-se şi inelele lunecând cu un zgomot puternic pe vergele; m-am ridicat repede într-un cot şi am văzut o umbră de femeie care stătea în picioare în faţa mea. Am recunoscut-o de îndată pe Clarimonda. Avea în mână un mic felinar de felul celor ce se pun la morminte, iar lumina dădea degetelor ei lungi o transparenţă roz, ce se prelungea tot mai şters până la albul opac şi lăptos al braţului gol. Avea drept orice veşmânt linţoliul de în în care era înfăşurată pe patul de moarte şi pe care îl strângea la piept, ruşinată parcă de toaleta ei sumară, cu mânuţa-i prea puţin cuprinzătoare; era atât de albă, încât culoarea pânzei se îngemăna cu cea a cărnii sub palida lumină a lămpii. Astfel înfăşurată în ţesătura aceea uşoară i se vedeau toate contururile trupului şi semăna mai mult cu o statuie de marmură antică, după scăldat, decât cu o femeie însufleţită. Moartă sau vie, statuie sau femeie, umbră sau trup, era la fel de frumoasă; dar strălucirea ochilor săi verzi era puţin ştearsă şi gura, atât de roşie altădată, nu mai era colorată decât de un roz-pal şi dulce, aproape asemănător obrazului. Floricelele albastre pe care le observasem în păr erau cu totul uscate şi-şi pierduseră aproape frunzele; ceea ce nu o împiedica să fie fermecătoare, atât de fermecătoare încât, cu toată ciudăţenia întâmplării şi modul inexplicabil în care pătrunsese în camera mea, nu m-am speriat nici o singură clipă.

Puse felinarul pe masă şi se aşeză la picioarele patului, apoi îmi spuse aplecându-se spre mine cu acea voce argintie şi catifelată totdeodată pe care am auzit-o doar la ea:

— M-am lăsat aşteptată tare mult, dragul meu Romuald, şi te-ai gândit probabil că te-am uitat. Dar vin de tare departe şi dintr-un loc din care nimeni nu s-a mai întors încă; nu există nici lună, nici soare în ţara de unde sosesc; ci numai spaţiu şi umbră; nici drum, nici potecă; nici pământ pentru umblat, nici aer pentru zburat; şi totuşi iată-mă, căci dragostea e mai puternică decât moartea şi va învinge în cele din urmă. Ah! câte figuri posomorite şi câte lucruri îngrozitoare am văzut în călătoria mea. Cât de greu sufletu-mi reîntors în această lume prin puterea voinţei şi-a regăsit trupul şi a intrat în el! Ce sforţări a trebuit să fac ca să ridic piatra cu care fusesem acoperită! Uite! palmele îmi sunt rănite. Sărută-le ca să le vindeci, dragostea mea!

Îmi aşeză una după alta palmele reci pe gură; le-am sărutat într-adevăr de mai multe ori şi ea mă privea cu un surâs de inefabilă plăcere.

Mărturisesc spre ruşinea mea că uitasem cu desăvârşire sfaturile părintelui Serapion şi haina pe care o purtam. Căzusem fără împotrivire de la primul asalt. Nici măcar nu încercasem să resping ispita; mâna Clarimondei îmi transmitea răcoarea ei şi simţeam fiori voluptoşi de-a lungul trupului. Biata copilă! în ciuda celor văzute, îmi vine greu şi acum să cred că era un diavol; cel puţin nu părea, şi niciodată Satana nu şi-a ascuns mai bine ghearele şi coarnele, îşi îndoise picioarele sub ea, pe marginea patului, într-o poziţie plină de leneşă cochetărie. Din când în când îmi dădea cu mâna ei mică prin păr, mi-l răsucea în bucle ca şi cum încerca felurite pieptănături pentru chipul meu. Eu mă lăsam în voia ei cu cea mai vinovată plăcere şi, în acest timp, ea sporovăia în chip fermecător. Lucru curios, nu mă miram câtuşi de puţin de o întâmplare atât de extraordinară şi, cu uşurinţa pe care o ai în vedenii de-a accepta drept foarte simple întâmplările cele mai ciudate, nu vedeam în toate decât ceva foarte firesc.

— Te iubeam cu mult înainte de a te fi văzut, dragă Romuald, şi te căutam peste tot. Erai visul meu şi când te-am zărit în biserică în momentul fatal, am spus numaidecât: „El este!“ Ţi-am aruncat o privire în care am pus toată dragostea pe care o avusesem, o aveam şi urma s-o am pentru tine; o privire ce putea afurisi pe un cardinal şi face să îngenunche un rege la picioarele mele, în faţa întregii curţii. Ai rămas de piatră şi l-ai preferat pe Dumnezeul tău.

Ah! ce geloasă sunt pe Dumnezeu, pe care Lai iubit şi-l mai iubeşti încă mai mult decât pe mine!

Ce nenorocită, ce nenorocită sunt! Sufletul tău n-o să fie nici când numai al meu, eu care am înviat datorită sărutării tale, răposata Clarimonda care înlătură din pricina ta pietrele mormântului şi care vine să-ţi închine o viaţă pe care n-a reluat-o decât pentru a te face fericit!

Cuvintele acestea erau urmate de mângâieri delirante care-mi zăpăciră simţurile şi mintea în asemenea măsură încât nu m-am temut, ca să o îmbunez, să cad în afurisenie, spunându-i că o iubesc la fel ca pe Dumnezeu.

Ochii i se aprinseră şi străluciră ca crizoprasul.

— Adevărat! adevărat! La fel ca pe Dumnezeu! spuse ea înlănţuindu-mă cu braţele-i frumoase. Dacă e aşa ai să vii cu mine, ai să mă urmezi unde voi vrea. Ai să laşi hainele astea negre şi urâte. Ai să fii cel mai mândru şi cel mai pizmuit dintre cavaleri, ai să fii amantul meu. Să fii amantul recunoscut al Clarimondei, care a refuzat pe un papă, nu-i puţin lucru! Ah! ce viaţă frumoasă şi fericită, ce trai plăcut o să ducem! Când plecăm, nobilul meu domn?

— Mâine, mâine! strigai în delirul meu.

— Mâine, fie! reluă ea. Voi avea timp să-mi schimb toaleta, pentru că asta e cam sumară şi nu-i potrivită pentru călătorie. Mai trebuie să mă duc să-mi previn slujitorii, care mă cred cu adevărat moartă şi mă plâng cât pot. Banii, hainele, caleştile, totul va fi gata; am să vin să te iau la ora asta. Adio, sufletul meu. Şi-mi atinse cu buzele fruntea. Lampa se stinse, perdelele se strânseră şi n-am mai văzut nimic; un somn de plumb, un somn fără vise se abătu asupra mea şi mă amorţi până la ziuă. M-am trezit mai târziu decât de obicei şi această ciudată vedenie m-a tulburat toată ziua; în cele din urmă m-am convins că nu erau decât aburii imaginaţiei mele încinse. Totuşi, senzaţiile fuseseră atât de vii că era greu să cred că nu erau adevărate şi m-am culcat nu fără o oarecare teamă de ceea ce se va întâmpla, după ce m-am rugat la Dumnezeu să mă ferească de gânduri rele şi să-mi apere castitatea somnului.

Curând am adormit adânc şi visul continuă. Perdelele se dădură la o parte şi am văzut-o pe Clarimonda nu ca prima dată, palidă în linţoliul ei palid şi cu violetele morţii pe obraz, ci veselă, vioaie şi elegantă, cu o haină de călătorie de catifea verde, împodobită cu fir de aur şi ridicată într-o parte astfel încât să se vadă o fustă de şaten. Părul blond ieşea în bucle mari de

sub pălăria de fetru negru, cu pene albe, capricios răsucite; avea în mână o cravaşă mică cu un fluier de aur la vârf. Mă atinse uşor cu el şi-mi spuse:

— Ei! frumosule somnoros, aşa te pregăteşti de drum? Credeam că te găsesc în picioare. Scoală-te repede, nu avem timp de pierdut.

Am sărit din pat.

— Haide, îmbracă-te, şi să mergem, spuse ea arătându-mi cu degetul un pacheţel pe care-l adusese; caii se plictisesc la poartă şi fac spume la gură. Ar fi trebuit să fim la zece leghe depărtare.

M-am îmbrăcat în grabă şi-mi întinse ea hainele una câte una, râzând în hohote de stângăcia mea şi spunându-mi cum să le îmbrac când nu nimeream. Îmi potrivi frumos părul şi, când termină, îmi întinse o oglinjoară de Veneţia, înconjurată de un filigran de argint şi-mi spuse:

— Îţi place cum arăţi? vrei să mă iei în slujba ta ca valet?

Eram altul şi nu m-am recunoscut. Nu mai semănăm cu mine cum nu seamănă o statuie terminată cu un bloc de piatră. Fostul meu chip părea să fie o eboşă grosolană a celui care se uita în oglindă. Eram frumos, şi vanitatea îmi fu destul de măgulită de această metamorfoză. Hainele elegante, vesta brodată atât de scump făceau din mine cu totul alt om şi am admirat puterea câtorva metri de stofă croită într-un anume fel. Croiala costumului meu îmi pătrundea în piele şi după zece minute eram destul de încrezut.

M-am plimbat în lungul şi-n latul camerei ca să mă obişnuiesc. Clarimonda mă privea cu o bucurie maternă şi părea foarte mulţumită de opera ei.

— Acum, destul cu copilăriile; la drum, dragă Romuald! Mergem departe şi altfel n-o să ajungem.

Mă luă de mină şi mă trase după ea. Toate uşile se deschideau în faţa ei de îndată ce le atingea şi am trecut prin faţa câinelui fără să-l trezim.

La poartă l-am găsit pe Margheriton; era scutierul care mă condusese, ţinea în frâu trei cai, negri ca şi primii, unul pentru mine, unul pentru el şi unul pentru Clarimonda. Trebuie să fi fost cai andaluzi, născuţi din iepe împreunate cu zefirul; căci mergeau iute ca vântul, şi luna care răsărise la plecarea noastră spre a ne lumina se rostogolea pe cer ca o roată desprinsă de la car; o vedeam în dreapta noastră sărind din pom în pom şi gâfâind ca să se poată ţine după noi. Ajunserăm în curând într-o câmpie unde, lângă câţiva pomi, ne aştepta o trăsură cu patru cai vânjoşi; ne urcarăm şi vizitiii îi puseră pe un galop nebunesc. O ţineam pe Clarimonda pe după mijloc şi

una din mâinile ei era îndoită într-a mea; îşi sprijinea capul de umărul meu şi-i simţeam sânul pe jumătate gol atingându-mi braţul. Niciodată n-am simţit o fericire mai mare. Uitasem tot în momentul acela şi nu-mi mai aminteam că fusesem preot cum nu-mi aminteam ce făcusem în pântecele mamei, atât de puternică era fascinaţia pe care duhul său o exercita asupra mea. Cu începere i din noaptea aceea firea mea s-a dedublat şi au fost în mine două fiinţe, iar una nu o cunoştea pe cealaltă. Ba mă credeam un preot care visa în fiecare seară că e gentilom, ba un gentilom care visa că e preot. Nu mai puteam deosebi somnul de veghe şi nu ştiam unde începe realitatea şi unde sfârşeşte iluzia. Tânărul nobil încrezut şi desfrânat râdea de preot, preotul ura desfrâul tânărului nobil. Două spirale împletite una cu cealaltă şi suprapuse fără să se atingă niciodată reprezintă foarte bine această viaţă bicefală care a fost viaţa mea. În pofida ciudăţeniei acestei situaţii, nu cred că am atins vreodată nebunia. Mi-au fost întotdeauna foarte clare percepţiile celor două existenţe pe care le duceam. Numai că era un lucru absurd pe care nu mi-l puteam închipui: şi anume cum sentimentul aceluiaşi eu putea exista în doi oameni atât de diferiţi. Era o anomalie de care nu-mi dădeam seama, fie că mă credeam preotul sătucului***, fie *il signor Romualdo*, amantul oficial al Clarimondei.

Fapt este că eram, sau cel puţin credeam că eram, la Veneţia; nu am putut încă desprinde ce era iluzie şi ce realitate în această ciudată aventură. Locuiam un palat mare de marmură de Canaleio, plin de ferestre şi de statui, cu două tablouri de Tiţian din perioada cea mai bună, aflate în dormitorul Clarimondei, un palat demn de un rege. Aveam fiecare gondola şi barcarolele noastre cu livrea proprie, camera de muzică şi poetul nostru. Clarimonda înţelegea viaţa în chip măreţ şi avea ceva din Cleopatra în firea ei; cât despre mine, duceam un trai de prinţ, ca şi cum aş fi fost din familia unuia din cei doisprezece apostoli sau a celor patru evanghelişti ai serenissimei republici; nu m-aş fi dat în lături spre a-l lăsa să treacă pe doge şi cred că, de la Satana care a căzut din cer, nimeni nu era mai orgolios şi mai insolent decât mine. Mă duceam la Ridotto şi jucam un joc infernal. Frecventam cea mai aleasă societate din lume, băieţi de familie ruinaţi, actriţe, escroci, paraziţi şi spadasini. Totuşi, cu toată această viaţă dezordonată, îi rămâneam credincios Clarimondei. O iubeam la disperare. Ea ar fi biruit până şi societatea şi ar fi statornicit nestatornicia. A o avea pe Clarimonda însemna să ai o sută de metrese, însemna să ai toate femeile, într-atât era veşnic alta, schimbătoare şi diferită de ea însăşi; un adevărat

cameleon! Te făcea să săvârşeşti cu ea infidelitatea pe care ai săvârşit-o cu altele, împrumutând întru totul firea, felul şi genul de frumuseţe al femeii care părea că-ţi place. Ea îmi răsplătea de o sută de ori mai mult dragostea, iar tinerii patricieni şi chiar bătrânii din sfatul celor Zece zadarnic i-au făcut cele mai măreţe propuneri. Un Foscari merse până la a-i propune să fie nevasta lui; ea refuză tot. Avea destul aur; nu mai voia decât dragostea, o dragoste tânără, pură, trezită de ea şi care trebuia să fie prima şi ultima. Aş fi fost deplin fericit fără un coşmar blestemat care revenea în fiecare noapte şi în care mă credeam un preot de ţară care se mortifica şi făcea penitenţă spre a i se ierta excesele din timpul zilei. Liniştit prin faptul că mă aflam zilnic alături de ea, nu mă mai gândeam la modul în care făcusem cunoştinţă cu Clarimonda. Totuşi, ceea ce îmi spusese părintele Serapion îmi revenea din când în când în minte şi nu-mi dădea pace.

De câtva timp Clarimonda nu se simţea prea bine; tenul îşi pierdea din strălucire zi de zi. Medicii care fură chemaţi nu dădeau de rostul bolii şi nu ştiau cum s-o vindece. Era tot mai palidă şi devenea din ce în ce mai rece. Se făcuse aproape tot atât de albă şi de moartă ca în noaptea de pomină din castelul necunoscut. Sufeream cumplit văzând-o cum se stinge cu încetul. Ea, sensibilă la durerea mea, îmi surâdea blând şi trist, cu surâsul fatal al oamenilor care ştiu că vor muri.

Într-o dimineaţă, stăteam aşezat pe marginea patului ei şi mâncam pe o măsuţă ca să n-o părăsesc nicio clipă. Tăind o fructă, m-am tăiat din întâmplare destul de adânc. Sângele începu să-mi curgă şiroaie şi câteva picături căzură pe ea. Ochii i se luminară, faţa ei luă o expresie de bucurie feroce şi sălbatică pe care nu i-o cunoşteam. Sări jos din pat cu o supleţe de animal, o supleţe de maimuţă sau de pisică şi se năpusti asupra ranei mele începând s-o sugă cu un aer de nespusă voluptate. Bea sângele în înghiţituri mici, încet şi preţuindu-l ca un cunoscător care savurează un vin de Xeres sau de Siracuza; clipea pe jumătate şi pupila ochilor ei verzi devenise prelungă în loc de rotundă. Din timp în timp se oprea ca să-mi sărute mâna, apoi începea din nou să apese cu buzele pe buzele rănii, ca să mai scoată câteva picături roşii. Când văzu că nu mai curge sânge, se sculă cu ochii umezi şi strălucitori, mai roz decât o auroră de primăvară, cu mâna călduţă şi umedă, în sfârşit, mai frumoasă că oricând şi deplin însănătoşită.

— Nu voi muri! Nu voi muri! strigă ea aproape nebună de fericire şi agăţându-se de gâtul meu; voi putea să te mai iubesc încă multă vreme.

Viaţa mea este într-a ta. Câteva picături din sângele tău bogat şi nobil, mai preţios şi mai binefăcător decât toate elixirurile din lume, mi-au redat viaţa.

Această scenă m-a preocupat multă vreme şi mi-a inspirat ciudate îndoieli cu privire la Clarimonda şi, chiar în seara aceea, când somnul m-a readus în casa parohială, l-am revăzut pe părintele Serapion mai grav şi mai îngrijorat ca oricând. Se uită atent la mine şi îmi spuse:

— Nu ţi-e de ajuns că-ţi pierzi sufletul, vrei să-ţi pierzi şi trupul. Nenorocitule, în ce cursă ai căzut!

Tonul cu care îmi spuse aceste puţine cuvinte m-a izbit puternic; dar, cu toate astea, impresia s-a şters curând şi o mie de alte griji o izgoniră din minte. Totuşi, într-o seară, am văzut în oglindă, a cărei poziţie perfidă n-o calculasem, cum Clarimonda îmi punea nişte prafuri în cupa de vin aromat pe care mi-o pregătea de obicei după-masă. Am luat cupa, m-am făcut că o duc la buze, şi am aşezat-o pe un dulap ca şi când aş fi vrut să o beau mai târziu pe-ndelete şi, profitând de o clipă în care ea stătea cu spatele, am aruncat conţinutul sub masă; după care m-am retras în camera mea şi m-am culcat, foarte hotărât să nu dorm şi să văd ce se va întâmpla cu toate astea. N-am aşteptat multă vreme; Clarimonda a intrat îmbrăcată de noapte şi, după ce şi-a scos capotul subţire, s-a culcat în pat lângă mine. Când s-a încredinţat că dorm, îmi dezveli braţul, scoase un ac din cap, apoi începu să bolborosească în şoaptă:

— O picătură, numai o picătură roşie, puţin roşu în vârful acului meu!… De vreme ce mă mai iubeşti, nu trebuie să mor… Ah! bietul meu iubit! Sângele lui frumos de un roşu atât de viu, am să i-l beau. Dormi, singura mea comoară; dormi, zeul meu, copilul meu, nu-ţi fac niciun rău, n-am să-ţi iau din viaţă decât atât cât să n-o las să se stingă pe a mea. Dacă nu te-aş iubi atât, aş putea să mă hotărăsc să am alţi amanţi şi să le secătuiesc vinele; dar de când te cunosc, urăsc pe toată lumea… Ah! ce braţ rotund! Ce frumos e! ce alb! n-am să îndrăznesc nici odată să înţep această frumoasă vână albastră.

Şi în timp ce spunea asta, plângea şi simţeam cum lacrimile ei plouă pe braţul ce-l ţinea în mână. În sfârşit, se hotărî, mă înţepă cu acul şi începu să soarbă sângele care curgea. Deşi n-a băut decât câteva picături, o apucă teama să nu-mi sleiască puterile şi mi-a înfăşurat mâna cu un bandaj, după ce mi-a frecat locul cu o unsoare care a cicatrizat-o pe loc.

Nu mai puteam avea îndoieli. Părintele Serapion avea dreptate. Totuşi, în ciuda acestei certitudini, nu puteam să n-o iubesc pe Clarimonda şi i-aş fi

dat bucuros tot sângele de care avea nevoie ca să-şi susţină existenţa factice. De altfel, nu mă prea temeam; femeia din ea răsplătea vampirul şi ceea ce auzisem şi văzusem mă liniştea pe deplin; aveam pe atunci vine sănătoase care n-ar fi secătuit prea repede şi nu-mi tocmeam viaţa picătură cu picătură. Mi-aş fi înţepat singur braţul şi i-aş fi spus: „Bea! şi fie ca dragostea mea să pătrundă în trupul tău odată cu sângele!” Mă feream să fac cea mai mică aluzie la prafurile adormitoare pe care mi le pusese în pahar, la scena cu acul şi trăiam în cea mai deplină înţelegere. Totuşi, conştiinţa mea de preot mă frământa mai mult ca oricând şi nu ştiam ce cazne să mai invent ca să-mi supun şi să-mi pedepsesc trupul. Deşi toate viziunile pe care le aveam nu ţineau de voinţa mea, şi nu le provocam nici într-un fel, nu îndrăzneam să-l ating pe Christos cu mâini atât de prihănite şi de întinate de un desfrâu adevărat sau visat. Ca să nu mai cad în aceste halucinaţii obositoare, încercam să nu dorm, îmi ţineam pleoapele deschise cu degetele şi stăteam în picioare sprijinit de pereţi, luptând cu somnul din toate puterile; dar urdorile adormirii mi se plimbau curând în jurul ochilor şi văzând că orice luptă este de prisos, lăsam să-mi cadă braţele de descurajare şi de oboseală şi curentul mă purta iarăşi pe maluri viclene. Serapion mă îndemna cu tărie, îmi reproşa aspru moliciunea şi lipsa mea de cucernicie. Într-o zi, când fusesem mai agitat ca de obicei, îmi spuse:

— Pentru a scăpa de obsesia asta nu există decât un singur mijloc şi, cu toate că este violent, trebuie folosit: la boli mari, leacuri mari. Ştiu unde a fost îngropată Clarimonda; trebuie s-o dezgropăm şi să vezi în ce stare jalnică este obiectul dragostei tale; n-ai să mai fii ispitit să-ţi pierzi sufletul pentru un cadavru dezgustător, mâncat de viermi şi gata să se prefacă în ţărână; asta va face cu siguranţă să te regăseşti pe tine însuţi.

Cât despre mine, eram atât de obosit de această viaţă dublă, încât am acceptat, vrând să ştiu o dată pentru totdeauna dacă preotul sau gentilomul era victima unei iluzii; eram hotărât să omor, spre folosul celuilalt, pe unul din aceşti doi oameni care se aflau în mine sau să-i omor pe amândoi, căci o asemenea viaţă nu se putea prelungi. Părintele Serapion se înarmă cu un târnăcop, cu o pârghie şi cu un felinar şi, la miezul nopţii, ne îndreptarăm către cimitirul din *** pe care îl cunoşteam bine. După ce am îndreptat lumina surdă a lămpii pe inscripţiile mai multor morminte, ajunserăm în sfârşit la o piatră pe jumătate ascunsă de ierburi înalte şi năpădite de muşchi şi de plante parazite pe care citirăm începutul inscripţiei:

Aici odihneşte Clarimonda
Care a fost în viaţă
Cea mai frumoasă fată din lume.

— Aici este, spuse Serapion şi, punând lampa pe pământ, vârî dalta sub piatră şi începu să ridice. Piatra cedă şi el se puse pe lucru cu târnăcopul. Eu mă uitam la el, mai negru şi mai tăcut decât însăşi noaptea; iar el, aplecat pe mormânt, era năduşit tot, gâfâia şi răsuflarea-i scurtă părea un suspin de muribund. Spectacol ciudat, şi cine ne-ar fi văzut din afară ne-ar fi luat drept profanatori şi hoţi de giulgiuri mai degrabă decât preoţi ai Domnului. Zelul lui Serapion avea ceva dur şi sălbatic care îl făcea să semene cu un diavol mai degrabă decât cu un apostol sau un înger, şi chipul lui cu trăsături aspre şi prost luminate de felinar era înfricoşător. Simţeam cum îmi curge de-a lungul braţelor o sudoare îngheţată şi părul mi se ridica dureros în vârful capului; în sinea mea socoteam fapta neînduplecatului Serapion ca o nelegiuire îngrozitoare şi aş fi vrut ca, din pântecele norilor întunecaţi care se rostogoleau apăsător deasupra noastră, să iasă un triunghi de foc care să-l prefacă în scrum. Bufniţele cocoţate pe chiparoşi, neliniştite de lumina lămpii, veneau să-şi lovească greoi aripile prăfuite de sticla ei, gemând tânguitor; vulpile chelălăiau în depărtare, şi nenumărate zgomote sinistre se desprindeau din tăcere. În sfârşit, târnăcopul lui Serapion se izbi de coşciug şi scândurile răsunară cu un zgomot surd şi sonor, cu acel zgomot îngrozitor pe care-l face neantul când îl atingi; dădu la o parte capacul şi am văzut-o pe Clarimonda palidă ca marmura, cu mâinile pe piept; giulgiul alb nu făcea decât o singură cută de la cap la picioare. O picătură roşie strălucea ca un trandafir în colţul gurii decolorate. Când văzu, Serapion se înfurie:

— A! tu eşti, diavole, curtezană neruşinată băutoare de sânge şi de auri

Şi stropi cu apă sfinţită trupul şi coşciugul pe care desenă o cruce cu sfeştocul. Sărmana Clarimonda, de îndată ce fu atinsă cu stropii sfinţiţi, se prefăcu în pulbere; nu mai rămase decât un amestec îngrozitor şi inform de cenuşă şi oase pe jumătate calcinate.

— Lat-o pe iubita dumitale, domnule Romuald, spuse necruţătorul preot arătându-mi acele triste rămăşiţe pământeşti, ai mai fi încântat să te plimbi la Lido şi la Fusine cu frumoasa dumitale?

Am lăsat capul în jos; o mare năruire se produsese în mine. M-am întors acasă şi domnul Romuald, iubitul Clarimondei, se despărţi de bietul preot

pe care-l însoţise atât de mult timp şi într-un chip atât de ciudat. Numai că, săptămâna următoare, am văzut-o iar pe Clarimonda; îmi spuse ca prima dată:

— Nenorocitule! Nenorocitule! Ce-ai făcut? De ce l-ai ascultat pe acel preot nerod? nu erai fericit? şi ce-ţi făcusem ca să violezi bietul meu mormânt şi să descoperi nimicnicia mea? Orice legătură între sufletele şi trupurile noastre s-a rupt de aici înainte. Adio, ai să mă regreţi.

Apoi se răspândi în aer ca fumul şi n-am mai văzut-o.

Din păcate, spusese adevărul: am regretat-o de multe ori şi o mai regret. Liniştea inimii mi-a fost scump plătită; dragostea pentru Dumnezeu nu prisosea, încât s-o poată înlocui pe a ei. Iată, frate, povestea tinereţii mele. Nu te uita niciodată la o femeie şi umblă întotdeauna cu ochii în pământ, pentru că oricât de cast şi de calm ai fi, o clipă ajunge ca să pierzi veşnicia.

Ibricul de cafea

Am văzut sub văluri sumbre
Unsprezece stele,
Luna şi cu soarele
Se-nclinau în faţă-mi,
În tăcere,
De-a lungul visului meu.
VIZIUNEA LUI IOSIF

I

Anul trecut, am fost invitat, împreună cu doi colegi de atelier, Arrigo Cohic şi Pedrino Borgnioli, să petrec câteva zile într-o proprietate din fundul Normandiei.

Timpul, care la plecare făgăduia să fie minunat, se schimbă deodată şi a plouat atâta încât drumurile desfundate erau ca albia unui torent.

Ne înfundam în noroi până la genunchi, un strat gros de pământ gras se lipise de tălpile cizmelor şi, atârnând greu, ne încetinea atât de mult mersul, încât nu ajunserăm la destinaţie decât o oră după apusul soarelui.

Eram frânţi; de aceea, gazda noastră, văzând ce eforturi făceam ca să ne oprim căscatul şi să ţinem ochii deschişi, de îndată ce-am luat cina, puse pe slujitor să ne conducă pe fiecare în odaia lui.

Odaia în care urma să dorm eu era mare; am simţit, când am intrat, ca un fior, căci mi s-a părut că intru într-o lume aparte.

Într-adevăr, ai fi putut să te crezi pe timpul Regenţei văzând deasupra uşilor un tablou de Boucher reprezentând cele patru Anotimpuri, mobilele

supraîncărcate cu ornamente imitând stâncile, de cel mai prost gust, şi suporturile oglinzilor sculptate greoi.

Totul era în ordine. Toaleta unde se aflau cutii de piepteni, pămătufuri pentru pudră, părea să fi fost folosită în ajun. Două sau trei rochii şanjante, un evantai presărat cu paiete de argint erau răspândite pe parchetul bine lustruit şi, spre marea mea mirare, o tabacheră de baga deschisă pe şemineu era plină cu tutun proaspăt.

N-am observat aceste lucruri decât după ce slujitorul, punând sfeşnicul pe măsuţa de noapte, îmi ură noapte bună şi, mărturisesc, am început să tremur ca frunza. M-am dezbrăcat repede, m-am culcat şi, ca să termin odată cu frica aceea prostească, am închis curând ochii întorcându-mă cu faţa la perete.

Dar mi-a fost cu neputinţă să stau în această poziţie: patul se clătina sub mine ca un val şi pleoapele mi se deschideau. Am fost nevoit să mă întorc şi să mă uit.

Focul care ardea arunca flăcări roşietice în cameră, în aşa fel încât se desluşeau fără greutate chipurile de pe covoraşul din perete şi figurile din portretele afumate de pe ziduri.

Erau strămoşii gazdei noastre, cavaleri îmbrăcaţi în zale, consilieri cu perucă şi frumoase doamne cu obrajii fardaţi, cu părul pudrat, alb, ţinând un trandafir în mână.

Deodată focul începu să pâlpâie în chip straniu; o licărire palidă lumină încăperea şi am văzut clar că ceea ce luasem drept simple tablouri erau fiinţe aievea; căci pupilele acestor fiinţe încadrate se mişcau, sclipeau în mod ciudat; buzele lor se deschideau şi se închideau ca buzele oamenilor care vorbesc, dar nu auzeam decât tic-tacul pendulei şi şuieratul vântului de toamnă.

O groază de neînvins puse stăpânire pe mine, părul mi se ridică măciucă în cap, dinţii începură să-mi clănţăne gata să se spargă, o năduşeală rece îmi acoperi tot trupul.

Pendula sună ora unsprezece. Vibrarea ultimei bătăi se auzi prelung şi când se stinse de tot…

0! nu, nu îndrăznesc să spun ce s-a întâmplat, nimeni nu m-ar crede şi aş fi luat drept nebun.

Lumânările se aprinseră singure; foalele, fără ca vreo fiinţă vizibilă să le imprime o mişcare, începură să sufle în foc, gemând ca un bătrân astmatic, în timp ce cleştele răscolea jarul şi lopăţica scotea cenuşa.

Apoi, un ibric de cafea se aruncă de pe o masă unde era aşezat şi se îndreptă copăcel spre şemineu, aşezându-se pe jar.

Câteva clipe după aceea, fotoliile începură să se mişte şi, agitându-şi picioarele torsionate în chip uimitor, se aşezară în jurul vetrei.

II

Nu ştiam ce să cred despre ceea ce vedeam; dar ce urma să văd era şi mai extraordinar.

Unul din portrete, cel mai vechi dintre toate, al unui om gras, cu barbă cenuşie, semănând cu imaginea pe care mi-o făceam despre Sir John Falstaff, scoase cu o strâmbătură capul din ramă şi, după mari eforturi, îşi strecură umerii şi burta voluminoasă pe după lemnul ramei şi sări greoi pe jos.

De cum îşi trase sufletul, scoase din buzunarul hainei o cheie deosebit de mică; suflă înăuntru ca să se convingă că gaura era liberă şi o aplică pe toate ramele una după alta.

Şi toate ramele se deschiseră, lăsând să treacă cu uşurinţă chipurile pe care le cuprindeau.

Mici preoţi dolofani, văduve uscăţive şi gălbejite, magistraţi cu aer grav, îngropaţi în robe mari, negre, filfizoni cu ciorapi de mătase, calotă de prunelă şi spada ridicată, toate aceste personaje ofereau un spectacol atât de ciudat încât, deşi mi-era frică, nu m-am putut opri să nu râd.

Demnele personaje se aşezară; ibricul sări uşor pe masă. Luară cafeaua în ceşcuţe japoneze, albe şi bleu, care sosiră în grabă de pe un dulăpior, fiecare dintre ele prevăzută cu o bucăţică de zahăr şi cu o linguriţă de argint.

După ce luară cafeaua, ceştile, ibricul şi linguriţele dispărură deodată şi conversaţia începu, desigur cea mai curioasă pe care am auzit-o vreodată, căci niciunul din aceşti ciudaţi oameni nu se uitau unul la altul când vorbeau: toţi aveau privirile îndreptate spre pendulă.

Nici eu nu mi le puteam desprinde de la ea şi nici nu mă puteam abţine să nu urmăresc acul care se îndrepta spre miezul nopţii cu paşi imperceptibili.

În sfârşit sună şi miezul nopţii; o voce având exact timbrul pendulei se auzi şi spuse:

— A sosit ora, trebuie să dansăm – Toată adunarea se ridică. Fotoliile se retraseră printr-o mişcare de la sine; atunci fiecare cavaler luă mâna unei doamne şi aceeaşi voce spuse:

— Poftiţi domnilor din orchestră, începeţi.

Am uitat să spun că desenul covoraşului din perete reprezenta un concerto italian într-o parte iar în cealaltă o vânătoare de cerbi, cu mai mulţi valeţi sunând din corn. Cântăreţii şi gonaşii care până atunci nu făcuseră niciun gest se înclinară aprobator.

Dirijorul ridică bagheta: o arie vioaie, de dans, răsuna în cele două capete ale sălii. Întâi dansară menuetul.

Dar notele rapide ale partiturii executate de cântăreţi nu se prea potriveau cu reverenţele cele grave: aşa încât fiecare pereche, după câteva minute, începu să facă piruete ca o sfârlează. Rochiile de mătase ale femeilor, mototolite în vârtejul dansului, scoteau sunete neobişnuite; ai fi zis că e zgomotul aripilor unui porumbel ce zboară. Vântul care intra pe dedesubt le umfla în chip uimitor, astfel că păreau nişte clopote în mişcare.

Arcuşul virtuozilor trecea atât de repede pe coarde, încât din ele săreau scântei. Degetele flautiştilor se ridicau şi coborau ca şi cum ar fi fost de argint viu; obrajii gonaşilor erau umflaţi ca nişte baloane şi toate acestea formau un potop de note şi de triluri aşa de rapide, game ascendente şi descendente atât de întortocheate, atât de neobişnuite, încât nici spiriduşii n-ar fi putut urma un asemenea ritm, două minute măcar.

De altfel, ţi-era mai mare mila să vezi toate strădaniile acestor dansatori ca să intre în cadenţă. Săreau, săltau, roteau piciorul, loveau călcâiele unul de altul în aer, la mare înălţime, aşa încât sudoarea li se scurgea de pe frunte pe ochi, de le ştergea dresurile şi sulimanul. Zadarnic însă, căci orchestra le-o lua mereu înainte cu două sau trei note.

Pendula sună ora unu; se opriră. Văzui atunci ceva care îmi scăpase: o femeie care nu dansa.

Era aşezată într-un fotoliu mare, într-un colţ al şemineului, şi nu părea câtuşi de puţin să ia parte la ceea ce se petrecea în jurul ei.

Niciodată, nici măcar în vis, nu văzusem ceva mai frumos; pielea uimitor de albă, părul blond-cenuşiu, genele lungi, ochii albaştri atât de deschişi, atât de transparenţi, încât îi vedeam sufletul prin ei, limpede ca o piatră pe fundul unui râu.

Am simţit că, dacă mi se va întâmpla vreodată să iubesc pe cineva, ea va fi aceea. Am sărit din pat de unde până atunci nu mă putusem mişca şi m-am îndreptat spre ea, împins de ceva care acţiona în mine fără să-mi dau seama; şi m-am trezit la genunchii ei, cu una din mâinile sale în mâna mea, sporovăind cu ea de parcă aş fi cunoscut-o de douăzeci de ani.

Dar, lucru extraordinar şi ciudat, în timp ce vorbeam, băteam tactul muzicii cu capul, căci muzica încetase să cânte; şi cu toate că eram în culmea fericirii să vorbesc cu o femeie atât de frumoasă, picioarele-mi ardeau de poftă să dansez cu ea.

Totuşi, nu îndrăzneam s-o invit. Se pare că înţelese ceea ce doream, căci ridicând spre cadranul pendulei mâna liberă, spuse:

— Când limba va fi acolo, vom vedea, scumpul meu Teodoro.

Nu ştiu cum se face, dar nu eram deloc surprins să aud că-mi spune pe nume, şi am continuat să vorbim. În sfârşit, ora pomenită sună, vocea cu timbru de argint mai vibră o dată în cameră şi spuse:

— Angela, poţi să dansezi cu domnul dacă îţi face plăcere, dar ştii ce va urma.

— N-are importanţă, răspunse Angela bosumflată.

Şi-şi petrecu braţul de fildeş pe după gâtul meu.

— *Prestissimo*! strigă vocea.

Şi începurăm să valsăm. Sinul tinerei fete îmi atingea pieptul, obrazul ei catifelat era aproape de al meu şi răsuflarea-i suavă flutura deasupra gurii mele.

Niciodată în viaţa mea nu simţisem o astfel de emoţie; nervii îmi tresăreau ca nişte arcuri de oţel, sângele îmi curgea în vine ca tot atâtea torente de lavă şi auzeam cum îmi bate inima ca un ceas agăţat de urechile mele.

Totuşi, această stare nu avea nimic dureros. Eram inundat de o bucurie inefabilă şi aş fi vrut să rămân aşa şi, lucru de mirare, deşi orchestra cânta de trei ori mai repede, nu trebuia să facem niciun efort ca să fim în tact.

Cei de faţă, uimiţi cât eram de sprinteni, strigau bravo şi băteau din palme cât puteau, fără să se fi auzit ceva.

Angela, care până atunci valsase cu o energie şi o exactitate surprinzătoare, dădu dintr-o dată semne de oboseală; se sprijinea de umărul meu ca şi cum i s-ar fi tăiat picioarele; picioruşele ei care, cu o clipă înainte zburau pe podea, nu se mai desprindeau decât anevoie, ca şi cum i-ar fi atârnat plumb de fiecare.

— Angela, eşti obosită, spusei eu, să ne odihnim.

— Să ne odihnim, răspunse ea ştergându-şi fruntea cu batista. Dar, în timp ce noi valsam, ceilalţi s-au aşezat cu toţii; nu mai e decât un singur fotoliu, iar noi suntem doi.

— Ce importanţă are, îngeraşul meu frumos? Am să te iau pe genunchi.

III

Fără se să împotrivească întru nimic, Angela se aşeză, înconjurându-mă cu braţele ca o eşarfă albă, ascunzându-şi capul la pieptul meu ca să se încălzească, căci se făcuse rece ca marmura.

Nu ştiu cât timp am rămas în această poziţie, căci toate simţurile mele erau absorbite în contemplarea acestei făpturi misterioase şi fantastice.

Nu mai ştiam cât e ceasul şi nici unde mă aflu; lumea reală nu mai exista pentru mine, şi toate fibrele care mă legau de ea se rupseseră; sufletul, desprins din închisoarea lui de mâl, plutea nestingherit în infinit; înţelegeam ceea ce niciun om nu poate înţelege, gândurile Angelei revelându-mi-se fără ca ea să vorbească; deoarece sufletul îi strălucea în trup ca o lampă de alabastru şi razele ce porneau din pieptul ei mă străpungeau dintr-o parte într-alta.

Ciocârlia cântă, o licărire palidă jucă pe perdele.

Îndată ce Angela o zări, se ridică degrabă, îmi făcu un gest de adio şi, după câţiva paşi, scoase un ţipăt şi se prăvăli.

Îngrozit, m-am repezit s-o ridic… Sângele îmi îngheaţă în vine numai când mă gândesc: n-am găsit altceva decât ibricul de cafea sfărâmat în bucăţele.

Văzând una ca asta, convins că fusesem victima vreunei iluzii diabolice, m-a apucat o asemenea frică, încât am leşinat.

IV

Când mi-am revenit în fire, mă aflam în pat; Arrigo Cohic şi Pedrino Borgnioli stăteau în picioare la căpătâiul meu.

De îndată ce am deschis ochii, Arrigo exclamă:

— Ah! slavă Domnului! De mai bine de o oră îţi frec tâmplele cu apă de colonie. Ce dracu ai făcut în noaptea asta? De dimineaţă, văzând că nu cobori, am intrat în camera ta şi te-am găsit întins pe jos cât eşti de lung, îmbrăcat ca pe vremea bunicilor şi strângând în braţe un ciob de porţelan, de parcă ar fi fost o fată tânără şi drăguţă.

— Fir-ar să fie! e costumul de nuntă al bunicului meu, spuse celălalt, ridicând pulpana de mătase pe fond roz şi cu desen verde. Uite butonii de ştras şi filigran pe care-i lăuda atât. Teodoro l-o fi găsit prin vreun ungher şi s-o fi îmbrăcat ca să se distreze. Dar de ce ţi-a venit rău? adăugă Borgnioli. Mai merge când e vorba de-o femeiuşcă cu umerii albi; îi desfaci corsetul, mărgelele, eşarfa şi atunci, ai cea mai bună ocazie s-o vezi alintându-se.

— M-a cuprins doar o slăbiciune, mi se întâmplă uneori, am răspuns tăios.

M-am ridicat, m-am dezbrăcat de îmbrăcămintea aceea ridicolă.

Şi apoi am luat micul dejun.

Cei trei colegi ai mei au mâncat mult, au băut şi mai mult; eu aproape că n-am mâncat, îmi aminteam de cele întâmplate şi eram ca absent.

După-masă, cum ploua cu găleata, a fost imposibil să ieşim; fiecare îşi găsi de lucru. Borgnioli bătu cu degetele pe geam marşuri războinice; Arrigo şi gazda noastră jucară o partidă de dame; eu am scos din albumul meu o hârtie velină şi am început să desenez.

Liniile aproape imperceptibile pe care le trăgeam cu creionul, fără vreun gând anume, prezentau întâmplător o asemănare uimitoare cu ibricul de cafea care jucase un rol atât de important în scenele din noaptea aceea.

— Ce ciudat seamănă capul ăsta cu al surorii mele Angela, spuse gazda, care terminase partida şi privea cum lucrez pe deasupra umărului meu.

Într-adevăr, ceea ce mi se păruse o clipă înainte a fi ibricul de cafea era întru totul profilul blând şi melancolic al Angelei.

— Pe toţi sfinţii din rai! trăieşte sau a murit? strigai cu vocea tremurândă, ca şi când viaţa mea ar fi atârnat de răspunsul lui.

— A murit acum doi ani de o congestie pulmonară, a răcit după un bal.

— Ce păcat! am răspuns cu durere în glas.

Şi oprind o lacrimă gata să cadă, am aşezat foaia la loc în album.

Înţelesesem că nu mai există fericire pentru mine pe acest pământ

Jettafura

I

Léopold, superbul vapor cu aburi toscan care face drumul da la Marsilia la Neapole, tocmai trecuse de capul Procida. Pasagerii erau toţi pe punte, vindecaţi de răul de mare la vederea pământului, mai eficace decât bomboanele de Malta şi alte reţete folosite în asemenea ocazii.

Pe punte, în locul rezervat clasei întâi, se aflau englezii, care încercau să se distanţeze cât mai mult unii de alţii, alcătuind în jurul lor ca un cerc de netrecut; feţele bărbierite ireproşabil trădau spleen-ul, cravatele erau fără cută, gulerele ţepene şi albe semănau cu nişte coli de hârtie Bristol; mănuşile din piele de Suedia, foarte curate, le acopereau mâinile, lacul Lordului Elliot sclipea pe pantofii noi. Ai fi zis că au coborât dintr-o despărţitură a trusei lor; călătoria nu le deranjase întru nimic ţinuta corectă, aşa cum se întâmplă de obicei. Se aflau acolo lorzi, membri ai Camerei

Comunelor, negustori din City, croitori din Regent's Street şi fabricanţi de cuţite din Sheffield, toţi respectabili, gravi, toţi nemişcaţi, plictisiţi. Erau şi destule femei, pentru că englezoaicele nu sunt sedentare ca femeile din alte ţări şi profită de cel mai mic pretext ca să-şi părăsească insula. Lângă atâtea *ladies* şi *mistresses*, frumuseţi tomnatice, cu obrazul vărgat de vinişoare roşii, străluceau sub voaleta bleu subţire tinere *misses* cu faţa plămădită în cremă, cu spirale strălucitoare de păr blond, cu dinţi lungi şi albi, asemănătoare chipurilor de pe caietele de amintiri şi îndreptăţind gravurile, în ciuda reproşului ce li se face adesea, de-a nu fi reale. Aceste fermecătoare fiinţe modulau, fiecare pe rând, cu cel mai delicios accent britanic, fraza sacramentală: *Vedi Napoli poi mori*[11], consultau ghidul de călătorie sau notau impresii în carneţelele personale, fără să dea cea mai mică atenţie ocheadelor de don Juan ale vreunui parizian împăunat care le dădea târcoale, în timp ce mămicile scandalizate bombăneau pe şoptite la adresa necuviinţei franţuzeşti.

La marginea locului rezervat aristocraţiei, se plimbau fumând ţigări de foi trei sau patru tineri pe care, datorită pălăriei de paie sau de fetru gri, a paltoanelor sac, încheiate cu nasturi mari de fildeş, a pantalonilor largi de doc, era uşor să-i recunoşti drept artişti, indicaţii confirmate de altfel de mustăţile *à la* Van Dyck, de părul buclat *à la* Rubens sau tăiat scurt *à la* Paolo Veronese; încercau şi ei, dar în cu totul alt scop decât filfizonii, să prindă câteva profile ale acestor frumuseţi de care, dat fiind că nu erau bogaţi, nu se puteau apropia mai mult şi această preocupare îi sustrăgea puţin de la minunata panoramă ce li se desfăşura înaintea ochilor.

La pupa vasului, sprijiniţi de bastingaj, sau aşezaţi pe grămezi de odgoane înfăşurate, erau adunaţi săracii de la clasa a treia, terminându-şi merindele de care răul de mare îi împiedicase să se atingă; nu aruncau nicio privire măcar spre cea mai încântătoare privelişte din lume, căci sensibilitatea faţă de natură e un privilegiu al spiritelor cultivate, pe care necesităţile materiale ale vieţii nu le absorb pe de-a întregul.

Era frumos; valurile albastre îşi desfăşurau faldurile şi nu puteau decât cu greu să lupte cu siajul vasului; fumul ce ieşea pe coş forma nori pe acest cer splendid şi se desfăcea încet în fulgi uşori de vată; paletele roţilor agitându-se într-o pulbere de diamant de care soarele atârna curcubee lopătau apa, active şi vesele ca şi cum şi-ar fi dat seama că se apropie portul.

Lungul şir de dealuri care, de la Pausilippe la Vezuviu, desenează golful minunat în fundul căruia Neapole se odihneşte ca o nimfă marină, uscându-

se pe mal după baie, începea să-şi accentueze ondulaţiile violete şi se desprindea în trăsături mai accentuate de pe albastrul strălucitor al cerului; câteva puncte albe începuseră să trădeze prezenţa vilelor răspândite pe câmpie. Pânzele bărcilor de pescari întorcându-se în port alunecau pe albastrul neted ca nişte pene de lebădă plimbate de vânt şi semnalau activitatea omului pe maiestoasa singurătate a mării.

După ce roata se mai învârti de câteva ori, castelul San-Elmo şi mânăstirea San-Martino se profilară desluşit pe vârful muntelui de care se reazemă Neapolul, deasupra domurilor bisericilor, teraselor hotelurilor, acoperişurilor caselor, faţadelor palatelor şi verdeaţa grădinilor, încă vag schiţate într-un abur luminos. Curând castelul Uovo, ghemuit pe stânca spălată de spumă, păru că înaintează către vasul cu aburi, şi digul cu farul se întinse ca un braţ purtător de torţă.

La capătul golfului, Vezuviul, acum mai apropiat, îşi schimbă culorile albăstrii în care-l acoperea depărtarea cu tonuri mai viguroase şi mai tari; pe povârnişurile lui se desenară albiile şi cărările lavei răcite şi, din trunchiul retezat ieşiră foarte vizibile mici jeturi de fum alb ce tremura sub bătaia vântului.

Se desluşea foarte limpede Chiatamone, Pizzo Falcone, cheiul Santa Lucia mărginit în întregime de hoteluri, Palazzo Reale, cu şirurile lui de balcoane, Palazzo Nuovo, străjuit de turnurile cu grilaj de lemn, Arsenalul şi vasele de toate neamurile cu catargele şi vergile lor îngrămădite ca pomii într-o pădure fără frunze, când din cabina lui ieşi un pasager care nu se arătase în tot timpul călătoriei, fie că răul de mare îl reţinuse înăuntru, fie că din sălbăticie nu voise să se amestece cu ceilalţi călători, fie că spectacolul, nou pentru majoritatea celor de pe vas, îi era demult cunoscut şi nu mai oferea niciun interes pentru el.

Era un tânăr între douăzeci şi şase şi douăzeci şi opt de ani sau cel puţin atât erai ispitit să-i dai la prima vedere, căci dacă te uitai cu mai multă atenţie, ţi se părea ori mai tânăr, ori mai bătrân, într-atât chipul lui enigmatic trăda deopotrivă prospeţime şi oboseală. Părul, de un blond-închis, se apropia de acea nuanţă numită de englezi *aubum* şi parcă lua sub soare reflexe arămii şi metalice, în timp ce la umbră părea aproape negru; profilul oferea linii pure şi ferme, fruntea avea protuberante pe care un frenolog le-ar fi admirat, nasul desena o nobilă curbă acvilină, buzele erau frumos desenate iar bărbia, rotundă şi viguroasă, te făcea să te gândeşti la medaliile antice; totuşi, aceste trăsături, frumoase în sinea lor, nu alcătuiau

un tot agreabil. Le lipsea acea misterioasă armonie care îndulceşte contururile şi le topeşte laolaltă. Legenda vorbeşte despre un pictor italian care, vrând să-l reprezinte pe arhanghelul răzvrătit, i-a compus o mască de trăsături frumoase dar disparate, realizând astfel un efect de groază mai puternic decât dacă l-ar fi zugrăvit cu coarne, sprâncene arcuite şi gura strâmbă. Chipul străinului producea şi el o astfel de impresie. Ochii mai cu seamă erau extraordinari; genele negre care îi înconjurau contrastau cu culoarea cenuşiu-deschis a ochilor şi tonul şaten aprins al părului; apoi, osul nasului, foarte îngust, îi făceau să pară mai apropiaţi decât permit principiile desenului iar expresia lor era cu adevărat imposibil de definit. Când nu se opreau asupra vreunui lucru anume, o vagă melancolie, o afecţiune galeşă se citea într-o licărire umedă; dacă se fixau asupra unei persoane sau asupra unui obiect, sprâncenele se apropiau, se crispau şi modelau o cută perpendiculară pe frunte: ochii, din cenuşii deveneau verzi, se striau cu nervuri galbene; privirea ţâşnea ascuţită, aproape tăioasă; apoi, totul îşi lua placiditatea de la început şi personajul cu aer mefistofelic redevenea un tânăr monden, membru al Jockey Clubului, dacă vreţi, mergând să-şi petreacă vacanţa la Neapole şi satisfăcut să pună piciorul pe un caldarâm de lavă mai stabil decât puntea vasului *Leopold*.

Făcând câţiva paşi pe punte, privirea îi rătăcea vag spre malul care se apropia şi pe care se vedeau trecând trăsuri şi mişunând de oameni, unii strânşii în grupuri fără nicio treabă şi pentru care sosirea unei diligenţe sau a unui vapor constituia un spectacol veşnic interesant şi nou, deşi îl mai contemplaseră de mii de ori.

De chei se şi desprindea o escadră de bărcuţe şi şalupe care se pregăteau să asedieze *Leopold-ul*, încărcate cu un echipaj de băieţi de hotel, de servitori cu ziua, hamali şi alte categorii de nevoiaşi obişnuiţi să-l considere pe străin drept o pradă; cei din bărci lopătau puternic ca să ajungă ei primii, şi vâslaşii, după obiceiul lor, se fericeau unii pe alţii cu înjurături şi vociferări în stare să sperie pe oamenii ce n-ar fi fost la curent cu moravurile clasei de jos a Neapolului.

Tânărul cu păr *auburn*, ca să prindă mai bine amănuntele priveliştii minunate ce se desfăşura în faţa lui, îşi puse pe nas lornionul dublu, dar atenţia îi fu abătută de vociferările flotilei, încât îşi aţinti privirea asupra bărcuţelor; cu siguranţă că zgomotul îl stingherea căci îşi încruntă sprâncenele, cuta de pe frunte apăru, şi cenuşiul ochilor căpătă o tentă gălbuie.

Un val neaşteptat venit din larg şi alergând pe mare, tivit cu ciucuri de spumă, trecu pe sub vaporul cu aburi pe care-l ridică apoi îl lăsă cu toată greutatea lui să cadă, se sparse de chei într-un milion de paiete, udă pe trecătorii miraţi de acest duş neaşteptat şi făcu, prin violentul lui resac, să se izbească atât de tare ambarcaţiunile, încât trei sau patru hamali căzură în apă. Accidentul nu era grav, căci netrebnicii înotau ca nişte peşti sau nişte zei marini, şi câteva secunde după aceea reapărură, cu părul lipit de tâmple, scuipând apa amară pe gură şi pe nări, la fel de miraţi fără îndoială de acest plonjon pe cât ar fi putut fi Telemac, fiul lui Ulise, când Minerva, sub chipul înţeleptului Mentor, se azvârli în mare din înaltul unei stânci, ca să-l smulgă dragostei lui Eucharis.

În spatele călătorului ciudat, la o distanţă respectuoasă, stătea în picioare, lângă un maldăr de bagaje, un groom mic, un fel de bătrân de cincisprezece ani, o stârpitură în livrea semănând cu acei pitici crescuţi de răbdarea chinezească în vase de porţelan ca să nu se dezvolte, obrazul turtit pe care nasul de-abia se vedea părea a fi fost comprimat încă din copilărie, iar ochii lui bulbucaţi aveau acea blândeţe pe care anumiţi naturalişti le-o atribuie ochilor broaştei-râioase. Nicio cocoaşă nu-i rotunjea umerii şi nu-i umfla pieptul; dădea totuşi impresia de cocoşat, deşi zadarnic i-ai fi cătat cusurul. La drept vorbind, era un groom foarte decent, care ar fi putut să se prezinte fără antrenament la cursele de la Ascott sau de la Chantilly; orice gentleman l-ar fi primit datorită chipului său pocit. Era neplăcut, dar ireproşabil în genul lui, ca şi stăpânul său.

Pasagerii debarcară; după schimburi de înjurături mai mult decât homerice, hamalii îşi împărţiră străinii şi bagajele şi porniră pe drumuri diferite către numeroasele hoteluri ale Neapolului.

Călătorul cu lornion şi groom-ul său se îndreptară spre Hotel Roma, urmaţi de o falangă numeroasă de hamali robuşti şi care se prefăceau că năduşesc şi gâfâie sub greutatea unei cutii de pălării sau a unei valize uşoare, în speranţa naivă că vor primi un bacşiş mai mare, în timp ce patru sau cinci din tovarăşii lor, scoţând la iveală muşchi la fel de puternici ca ai acelui Hercule care este admirat la Studi, împingeau un cărucior cu două uluci' şi legănau două cufere potrivit de mari şi nu prea grele.

Când ajunseră la poarta hotelului şi după ce *padron di casa* arătă noului venit apartamentul pe care urma să-l ocupe, hamalii, deşi primiseră aproape de trei ori mai mult decât li se cuvenea, începură să gesticuleze disperat şi să ţină discursuri în care formulele rugătoare erau îmbinate cu ameninţările în cea mai comică proporţie; vorbeau cu toţi în acelaşi timp, cu o volubilitate îngrijorătoare, cerând o plată mai mare, jurând pe toţi zeii că nu fuseseră îndeajuns de răsplătiţi pentru osteneala lor. Paddy, rămas singur ca să-i înfrunte, căci stăpânul lui, fără să dea importanţă scandalului, se urcase pe scară, semăna cu o maimuţă înconjurată de o haită de câini. Încercă, pentru a linişti acest uragan de zgomote, să ţină un mic discurs în limba lui maternă, adică engleza. Discursul nu avu succes. Atunci, strângând pumnii şi ridicând braţul la înălţimea pieptului, îşi luă o poză de box foarte corectă, spre marele haz al hamalilor şi, cu o directă demnă de Adams sau de Cribbs, îl nimeri în stomac, astfel că uriaşul bandei se rostogoli cu picioarele în aer pe dalele de lavă ale pavajului.

Această faptă puse pe fugă trupa; colosul se ridică greoi şi frânt din căzătură; şi, fără să încerce să se răzbune pe Paddy, plecă frecându-şi cu mâna şi strâmbându-se întruna amprenta vineţie care începea să-i irizeze pielea, încredinţat că un diavol se ascundea sub jiletca maimuţoiului aceluia, bun cel mult să călărească pe un câine şi pe care crezuse că-l poate răsturna cu o suflare.

Străinul îl chemă pe *padron di casa* şi-l întrebă dacă nu fusese trimisă la Hotel Roma o scrisoare adresată domnului Paul d'Aspremont; hotelierul răspunse că într-adevăr o astfel de scrisoare aştepta de o săptămână în caseta pentru corespondenţă şi se grăbi s-o aducă.

Scrisoarea, pusă într-un plic gros de hârtie *cream-lead* azuriu şi vărgat, pecetluit cu ceară de aventurin, era acoperită de un scris aplecat şi colţuros

care denotă o înaltă educaţie, cea pe care o posedă, poate într-o prea uniformă unanimitate, tinerele englezoaice de familie bună.

Iată ce cuprindea acest plic pe care domnul d'Aspremont îl deschise cu o grabă care nu avea poate drept motiv simpla curiozitate.

„Dragă domnule Paul,

Am ajuns la Neapole de două luni. În timpul călătoriei pe care am făcut-o pe îndelete, unchiul meu s-a plâns amarnic de căldură, de ţânţari, de vin, de unt, de paturi; jura că trebuie să fii într-adevăr nebun ca să părăseşti un *cottage* confortabil, la câteva mile de Londra, şi să te plimbi pe drumuri prăfuite de-a lungul cărora se află hanuri infecte în care un respectabil câine englez n-ar vrea să petreacă o noapte măcar; dar, tot bombănind, mă însoţea şi aş fi putut să-l duc la capătul pământului; el nu se simte mai rău şi eu mă simt mai bine. Ne-am instalat la malul mării într-o casă văruită în alb şi ascunsă într-un fel de pădure virgină de portocali, de lămâi, de mirt, de leandri, de tufişuri şi vegetaţie exotică. De sus, de pe terasă, avem parte de o privelişte minunată şi vei găsi în fiecare seară o ceaşcă de ceai sau o limonadă cu gheaţă, la alegere. Unchiul meu, pe care l-ai fascinat, nu ştiu cum, va fi încântat să-ţi strângă mâna. Mai este nevoie să-ţi spun că sluga dumitale nu va fi nici ea supărată, deşi i-ai tăiat degetele cu inelul de la mână luându-ţi rămas bun de la ea pe digul de la Folkestone.

Alicia W."

II

Paul d'Aspremont porunci să i se servească dejunul în cameră, iar apoi ceru o trăsură. Trăsuri se găsesc întotdeauna în jurul marilor hoteluri, neaşteptând decât fantezia călătorilor; dorinţa îi fu deci satisfăcută pe loc. Caii birjelor de la Neapole sunt atât de slabi, încât Rosinanta pare foarte grasă pe lângă ei; capul lor descărnat, coastele ca nişte cercuri de butoi, spinarea împungând şi mereu jupuită par să implore cuţitul ecarisorului ca pe o binefacere, căci să hrăneşti un animal pare o grijă de prisos pentru nepăsarea meridionalilor; hamurile, în mare parte rupte, sunt drese cu sfoară, şi când birjarul a luat hăţurile în mână şi a plescăit din limbă pentru a hotărî plecarea, t îţi vine să crezi că vor leşina caii şi că birja se va preface în fum, ca trăsura Cenuşăresei când se întoarce de la bal după miezul nopţii, în ciuda poruncii date de zână. Dar nimic din toate acestea nu se întâmplă; mârţoagele se opintesc pe picioare şi, după ce se împleticesc puţin, pornesc într-un galop neostoit: vizitiul le transmite înflăcărarea lui şi biciul subţire

ştie să stoarcă ultima scânteie de viaţă care se ascunde în aceste schelete. Şi ele tropăie, dau din cap, îşi dau aere zglobii, holbează ochii, îşi cască nările şi se menţin într-un mers pe care nu l-ar putea egala cei mai buni cai englezeşti. Cum se produce acest fenomen şi ce putere le face să gonească mâncând pământul pe mortăciunile astea? Nu vom explica acest lucru. Fapt este că acest miracol are loc zilnic la Neapole şi că nimeni nu se arată mirat.

Caleaşca domnului Paul d'Aspremont zbura prin mulţimea compactă, trecând la un milimetru de chioşcurile limonagiilor, *acqaiuoli,* împodobite cu coroniţe de lămâi, barăcile cu friptură sau macaroane, tarabele cu fructe de mare şi maldărele de pepeni verzi aşezaţi pe drum ca ghiulele într-un parc de artilerie. De abia dacă *lazzaroni*[12]*-!* culcaţi de-a lungul zidurilor, înveliţi în bluzele lor, catadicseau să-şi retragă picioarele, să nu le strivească roţile trăsurilor; din când în când un *corricolo* zburând cu roţile lui mari şi roşii, trecea încărcat cu călugări, doici, hamali şi ştrengari de-a lungul trăsurii, atingându-se aproape de oişte, în mijlocul unui nor de praf şi de zgomot; dar se poate adăuga o ladă nouă la roţi vechi sau roţi noi unei lăzi vechi; mijloc ingenios care permite acestor ciudate vehicule să dureze timp îndelungat, spre marea satisfacţie a amatorilor de culoare locală.

Călătorul nostru, distrat, nu dădea prea mare atenţie acestui spectacol însufleţit şi pitoresc care ar fi absorbit cu siguranţă pe un turist ce n-ar fi găsit la Hotel Roma un bilet adresat lui şi semnat Aiicia W.

Privea vag spre marea limpede şi albastră unde se deosebeau, într-o lumină strălucitoare şi nuanţată de depărtare, cu tente de ametist şi de safir, frumoasele insule semănate sub formă de evantai la intrarea în golf: Capri, Ischia, Nisida, Procida, ale căror nume armonioase răsună ca nişte dactili greceşti, dar sufletul îi era absent; zbura în grabă spre Sorrente, către căsuţa albă, ascunsă în frunziş, despre care vorbea scrisoarea lui Alicia. În această clipă, chipul domnului d'Aspremont nu avea acea expresie neplăcută şi greu de definit care îl caracteriza când o bucurie lăuntrică nu-i îmbina armonios trăsăturile desăvârşite dar aspre: era într-adevăr frumos şi simpatic, ca să ne servim de un cuvânt îndrăgit de italieni; sprâncenele se arcuiau lin; colţul gurii nu cobora dispreţuitor şi o licărire afectuoasă îi lumina ochii calmi: ai fi înţeles pe deplin, văzându-l atunci, sentimentele pe care păreau să le conţină la adresa lui frazele pe jumătate tandre, pe jumătate ironice de pe hârtia *cream-lead.* Originalitatea sa, susţinută de multă distincţie, nu trebuia să-i displacă unei tinere miss, crescută liber după obiceiul englezesc de către un bătrân unchi foarte indulgent.

În viteza cu care goneau caii, depăşiră curând Chiaja, Marinellla, şi trăsura alerga pe drumul acela înlocuit azi de o cale ferată. Un praf negru, asemănător cărbunelui pisat, dă un aspect plutonic întregii plaje acoperite de un cer sclipitor şi linse de o mare de cel mai curat albastru; funinginea Vezuviului, cernută de vântul care o presară pe mal, face ca clădirile Porţiei şi Torre del Greco să semene cu uzinele din Birmingham. Domnul d'Aspremont nu se ocupă câtuşi de puţin de contrastul dintre pământul tuciuriu şi cerul de safir, era nerăbdător să ajungă. Cele mai frumoase drumuri sunt lungi când te aşteaptă miss Alicia şi ţi-ai luat rămas bun de la ea cu şase luni în urmă pe digul Folkestone: cerul şi marea de la Neapole îşi pierd magia.

Trăsura părăsi drumul principal, o luă pe un drumeag lateral şi se opri în faţa unei porţi alcătuite din doi piloni de cărămidă zugrăvită; deasupra erau aşezate urne cu pământ roşu, în care nişte aloeşi îşi răsfirau frunzele asemănătoare cu nişte lame de tinichea şi ascuţite ca nişte pumnale. O portiţă de zăbrele vopsite verde închidea curtea. Zidul era înlocuit cu un gard viu de cactuşi cu răsaduri ce creşteau strâmb şi diform şi-şi împleteau strâns reţeaua spinoasă.

Deasupra gardului viu, trei sau patru smochini uriaşi îşi întindeau în mase compacte foile largi, de un verde metalic, cu vigoarea unei vegetaţii de-a dreptul africane; un mare pin parasol îşi legăna umbrele şi de-abia dacă ochiul putea să distingă, printre ochiurile frunzişului luxuriant, faţada casei ce sclipea în plăci albe în spatele acestei perdele stufoase.

O slujitoare smeadă, cu părul creţ şi atât de des încât un pieptene s-ar fi rupt în el, veni în fugă când auzi trăsura, deschise poarta şi, luând-o înaintea domnului d'Aspremont, pe o alee cu tufişuri decorative şi flori care îi mângâiau obrazul, îl conduse la terasa pe care miss Alicia Ward îşi lua ceaiul în tovărăşia unchiului ei.

Dintr-un capriciu foarte potrivit unei tinere blazate în domeniul confortului şi al tuturor eleganţelor, şi poate ca să-l mai contrazică pe unchiul ei, de ale cărui gusturi burgheze râdea, miss Alicia preferase unor clădiri civilizate această vilă; stăpânii călătoreau şi nu fusese locuită de mai mulţi ani. Găsea în grădina ei părăsită şi aproape sălbatică o poezie care-i era pe plac; în clima propice a Neapolului totul crescuse cu o repeziciune prodigioasă. Portocali, mirţi, rodii, lămâi se dezvoltaseră în voie şi ramurile, nemai temându-se de foarfecele grădinarului, se împreunaseră dintr-un capăt al aleii într-altul, sau pătrundeau familiar în camere prin câte un geam

spart. Nu mai era, ca în nord, tristeţea unei case pustii, ci bucuria nebună şi impetuozitatea fericită a naturii sudului lăsate în voia ei; în lipsa stăpânului, plantele exuberante îşi îngăduiau să-şi dezlănţuie în voie frunzişul, florile, fructele şi miresmele; îşi luau înapoi ceea ce omul le precupeţeşte.

Când comodorul[13]- aşa îi spunea Alicia în intimitate – văzu acest stufiş de nepătruns, prin care te-ai fi putut strecura doar cu o sabie de abataj, ca în pădurile Americii, făcu tărăboi şi declară că nepoata lui era, fără doar şi poate, smintită. Dar Alicia îi promise cu gravitate că va porunci să se facă de la intrare la salon şi de la salon la terasă o trecere în care să încapă un butoi de vin grecesc – singura concesie pe care o putea acorda pozitivismului unchiului ei. Comodorul se resemnă, căci îi era cu neputinţă să-i reziste nepoatei şi, în această clipă, aşezat în faţa ei pe terasă, bea cu înghiţituri mici, sub pretext că-şi lua ceaiul, o ceaşcă mare de rom.

Terasa care o sedusese mai cu seamă pe tânăra miss era într-adevăr foarte pitorească şi merită o descriere aparte, căci Paul d’Aspremont se va întoarce deseori aici şi trebuie să prezinţi decorul scenelor pe care le povesteşti.

Ajungeai la terasă, ce se ridica deasupra unui drum prăpăstios, pe o scară din dale prost îmbinate printre care se lăfăiau buruienile. Patru coloane simple, provenind de la vreo ruină antică, ale căror capiteluri pierdute fuseseră înlocuite prin cuburi de piatră, susţineau un spalier cu viţă de vie. De pe balustradă cădeau în valuri viţa sălbatică şi paracherniţa. Lângă ziduri, smochini indieni, aloeşi, arbatuşi creşteau într-o dezordine fermecătoare şi, dincolo de o pădurice, unde se aflau un palmier şi trei pini italieni, priveliştea cuprindea un teren vălurit, presărat cu vile albe, apoi se oprea asupra siluetei viorii a Vezuviului, sau pe imensitatea albastră a mării.

Când domnul Paul d’Aspremont se ivi în vârful scării, Alicia se ridică, scoase un mic strigăt de bucurie şi făcu câţiva paşi în întâmpinarea lui. Paul îi luă mâna după moda englezească, dar tânăra fată ridică această mână până la înălţimea buzelor prietenului ei cu o mişcare plină de drăgălăşenie copilărească şi de cochetărie ingenuă.

Comodorul încercă să se ridice în picioare şi, bolnav de gută cum era, izbuti abia după câteva strâmbături dureroase, care contrastau în mod comic cu aerul vesel pe care-l respira întregul lui chip rotofei; se apropie cu un pas destul de ager de grupul fermecător pe care-l formau cei doi tineri şi-i strânse mâna lui Paul în aşa fel încât degetele să se întipărească unele într-altele, supremă expresie a vechii cordialităţi britanice.

Miss Alicia aparţinea acelei varietăţi de englezoaice brune ce realizează un ideal ale cărui condiţii par să se contrazică între ele: o piesă strălucitor de albă pe lângă care ar fi părut galben laptele, zăpada, crinul, alabastrul, ceara şi tot ce slujeşte poeţilor drept comparaţie pentru a sugera culoarea albă; buze ca cireaşa şi păr la fel de negru ca noaptea şi pana corbului. Efectul acestui contrast este irezistibil şi alcătuieşte o frumuseţe deosebită, de un soi nemaiîntâlnit altundeva. Poate câteva circasiene, crescute din copilărie în serai, mai pot avea asemenea ten miraculos, dar trebuie să ne încredem în privinţa asta în exagerările poeziei orientale şi în guaşele lui Lewis reprezentând haremurile din Cairo. Alicia era cu siguranţă tipul cel mai desăvârşit al acestui gen de frumuseţe.

Ovalul prelung al capului, tenul nemaipomenit de pur, nasul fin, subţire, transparent, ochii de un albastru-închis, mărginiţi de gene lungi, care palpitau pe obrajii roz, ca nişte fluturi negri atunci când închidea pleoapele, buzele de culoarea purpurei aprinse, părul căzând în volute strălucitoare, precum două panglici de şaten de-o parte şi de alta a obrazului şi a gâtului ei de lebădă, pledau în favoarea acelor chipuri romantice de femei ale lui Maclise care, la Expoziţia universală, păreau fermecătoare imposturi.

Alicia purta o rochie de grenadină cu volane festonate şi brodate cu rămurele roşii, ce se potriveau de minune cu împletiturile de corali din bob mărunt împodobind pieptănătura şi din care erau alcătuite colierul şi brăţările ei; cinci lame de firet prinse într-o perlă de corai cu faţete tremurau delicat răsucite şi agăţate de lobul urechilor mici. Dacă vă nemulţumeşte acest abuz de corai, gândiţi-vă că suntem la Neapole şi că pescarii ies dinadins la mal ca să vă ofere aceste rămurele care se înroşesc în contact cu aerul.

Se cuvine, după portretul lui miss Alicia Ward, dacă n-ar fi decât ca să înfăţişăm un contrast, să facem cel puţin o caricatură – în stilul lui Hogarth – a comodorului.

Comodorul, în vârstă cam de şaizeci de ani, avea o particularitate: faţa lui era în întregime roşie, iar pe ea formau un adevărat contrast sprâncenele albe, favoriţii de aceeaşi culoare, ceea ce îl făcea să semene cu un bătrân piele roşie care s-ar fi tatuat cu cretă. Insolaţiile inevitabile într-o călătorie în Italia adăugaseră câteva straturi brune peste această coloraţie aprinsă, şi comodorul te făcea fără voie să te gândeşti la o pralină mare, înconjurată de vată. Era îmbrăcat din cap până în picioare cu o haină, o vestă, pantaloni şi nişte ghetre din stofă de vigonie cenuşiu-verzuie, despre care croitorul a

trebuit să-şi dea cuvântul de onoare că era culoarea cea mai la modă şi care se purta cel mai bine, ceea ce nici nu era poate o minciună. În ciuda feţei aprinse şi a hainei caraghioase, comodorul nu avea deloc o înfăţişare vulgară. Curăţenia lui meticuloasă, ţinuta ireproşabilă şi manierele distinse arătau că e un gentleman desăvârşit, deşi în nenumărate privinţe înfăţişarea lui semăna mai degrabă cu a unui englez de vodevil, aşa cum îi parodiază Hoffmann sau Levassor. Ca trăsături de caracter, îşi adora nepoata şi bea mult porto şi rom de Jamaica, spre a-şi întreţine radicalul umed, după metoda caporalului Trimm.

— Uite ce sănătoasă şi ce frumoasă sunt acum! Priveşte ce culori am; nu chiar ca ale unchiului; nici n-o să-l ajung, vreau să sper. Totuşi aici am roz, roz veritabil, spuse Alicia atingându-şi obrazul cu degetul fin, terminat printr-o unghie lucitoare ca agata; m-am şi îngrăşat şi nu mi se mai văd claviculele care mă necăjeau atâta când mergeam la bal. Spune şi dumneata, cât de cochetă trebuie să fii ca să te lipseşti trei luni de tovărăşia logodnicului, ca după aceea să te găsească proaspătă şi încântătoare!

Şi, debitând această tirada pe un ton vesel şi săltăreţ care nu-i intra în obişnuinţă, Alicia stătea în faţa lui Paul de parcă voia să-l provoace şi să-i înfrunte cercetarea.

— Nu-i aşa, adăugă comodorul, că-i voinică acum şi frumoasă ca fetele de la Procida care poartă amfore greceşti pe cap?

— Desigur, comodore, răspunse Paul; miss Alicia nu s-a făcut mai frumoasă, pentru că una ca asta nu era cu putinţă, dar se vede bine că-i mai sănătoasă decât atunci când, din cochetărie, după cum pretinde, mi-a impus această dureroasă despărţire.

Şi privirea lui se oprea ciudat de fix asupra tinerei fete ce se afla în faţa lui.

Deodată, rozul frumos pe care se lăuda că-l cucerise dispăru de pe obrajii lui Alicia aşa cum roşul serii părăseşte obrajii de zăpadă ai muntelui atunci când soarele dispare la orizont; tremura toată şi duse mâna la inimă; gura ei fermecătoare păli şi se strânse.

Paul, speriat, se ridică, aşa cum făcu şi comodorul; culorile vii ale lui Alicia reapăruseră; surâdea făcând oarecare efort.

— Îţi promisesem un ceai sau o băutură răcoritoare; deşi sunt englezoaică, îţi recomand băutura răcoritoare. Gheaţa e mai bună decât apa caldă în această ţară vecină cu Africa şi în care siroco-ul se năpusteşte de-a dreptul.

Toţi trei luară loc în jurul mesei de piatră sub tavanul cu struguri; soarele se cufundase în mare şi lumina albastră care se numeşte noapte la Neapole urma după lumina galbenă. Luna semăna bani de argint pe terasă, printre frunze; marea foşnea pe mal ca o sărutare la care se adăuga freamătul de alamă al tobelor basce acompaniind tarantelele…

Trebuiră să-şi ia rămas bun; Vice, slujitoarea roşcovană cu părul creţ, sosi cu un felinar ca să-l conducă pe Paul pe aleile întortocheate ale grădinii. În timp ce servea sucul cu gheaţă se uitase lung la noul-sosit, cu o curiozitate amestecată cu teamă. Fără îndoială că rezultatul acestei examinări nu fusese favorabil pentru Paul, căci fruntea lui Vice, şi aşa galbenă ca tutunul, se mai întunecă şi, în timp ce-l conducea pe străin, îndrepta spre el, în aşa fel încât să n-o poată vedea, degetul mic şi arătătorul, iar celelalte două degete erau lipite de palmă împreună cu degetul mare, ca spre a face un semn cabalistic.

III

Prietenul lui Alicia se întoarse la Hotel Roma pe acelaşi drum: era o seară nemaipomenit de frumoasă; o lună limpede şi sclipitoare arunca asupra mării de un albastru diafan o trenă de paiete argintate ce fremătau fără încetare şi străluceau mai puternic datorită valurilor. În larg, bărcile pescarilor, având la proră un felinar din fier cu câlţi aprinşi, punctau marea cu stele roşii şi târau după ele o dâră stacojie; fumul Vezuviului, alb ziua, se transformase în coloane luminoase şi-şi arunca şi el sclipirea pe golf. În această clipă avea aspectul acela neverosimil pentru ochii nordicilor şi pe care i-l dau guaşele italiene încadrate cu negru, atât de răspândite cu câţiva ani în urmă, mai fidele decât se pare în exagerarea lor crudă.

Câţiva *lazzaroni* noctambuli mai rătăceau încă pe mal, mişcaţi fără voia lor de acest spectacol de magie şi-şi cufundau ochii mari, negri, în întinderea albastră. Alţii, aşezaţi pe bordajul unei bărci trase la mal, cântau *Santa Lucia* sau romanţa populară la modă pe-atunci: *Ti voglio ben'assai,* cu o voce pe care ar fi invidiat-o mulţi tenori plătiţi cu o sută de mii de franci. Neapole se culcă târziu, ca toate oraşele din sud; totuşi, luminile ferestrelor se stingeau încetul cu încetul şi doar loteriile mai erau deschise, cu coroniţele lor din hârtie colorată, numerele favorite şi luminile sclipind – gata să primească banii jucătorilor capricioşi pe care fantezia de a da câţiva carlini sau ducaţi pentru un număr visat i-ar fi putut apuca Ia întoarcerea acasă.

Paul se culcă, trase perdelele subţiri ale apărătorii de ţânţari şi adormi repede. Aşa cum se întâmplă după o călătorie cu vaporul, patul deşi

nemişcat, i se părea că are tangaj şi ruliu de parcă Hotel Roma ar fi fost *Leopold.* Această impresie îl făcu să viseze că e încă pe mare şi că o vede pe dig pe Alicia, foarte palidă, lângă unchiul ei aprins la faţă şi care îi făcea semn să nu tragă la mal; chipul fetei exprima o durere adâncă şi respingându-l părea că se supune, împotriva voinţei sale unei fatalităţi imperioase.

Visul, care dobândea o mare realitate datorită unor imagini recente, îl întristă atât de tare încât se deşteptă şi fu fericit să constate că era în camera lui, în care pâlpâia cu un reflex de opal o lampă mică luminând un turnuleţ de porţelan în jurul căruia se zbăteau şi zbârnâiau o mulţime de ţânţari. Ca să nu fie din nou victima acestui vis supărător, Paul se luptă cu somnul şi începu să se gândească la începutul legăturii lui cu miss Alicia, reluând una câte una toate scenele pueril de fermecătoare ale primei lor dragoste.

Revăzu casa de cărămidă roz îmbrăcată în măceş şi barba-caprei, locuinţa de la Richmond unde miss Alicia stătea cu unchiul ei şi unde îl introdusese, în timpul primei lui călătorii în Anglia, una din acele scrisori de recomandare al cărei efect se mărgineşte de obicei la o invitaţie la masă, îşi amintea rochia albă din muselină indiană, împodobită doar cu o fundă, pe care Alicia, care ieşise din pension în ajun, o îmbrăcase în ziua aceea şi ramura de iasomie care se rostogolea. În cascada părului ei ca o floare din coroana Ofeliei dusă de apă; şi ochii, de un albastru catifelat, şi gura, puţin întredeschisă lăsând să se vadă dinţişorii de fildeş, şi gâtul gingaş care se lungea ca acela al unei păsări atente, şi cum roşea deodată când privirea tânărului gentleman francez o întâlnea pe a ei.

Parloarul cu lemnărie de culoare închisă, cu tapet de pânză verde împodobit cu desene de vânătoare şi curse cu obstacole colorate în tonurile tari ale miniaturilor englezeşti i se perinda prin minte ca într-o cameră obscură. Pianul îşi întindea şirul de clape asemănătoare cu dinţii unei bătrâne văduve. Şemineul, festonat cu rămurele de merişor irlandez, îşi arăta strălucitoare vatra de fontă frecată cu miniu de plumb; fotoliile de stejar cu picioarele răsucite îşi deschideau braţele tapisate cu piele, covorul îşi desfăşura desenele, şi miss Alicia, tremurând ca frunza, cânta cu cea mai adorabil de falsă voce din lume romanţa *Anna Bolena, „deh, non voler constringere”* pe care Paul, nu mai puţin emoţionat, o acompania în contratimp, în vreme ce comodorul, moţăind din pricina unei digestii dificile şi mai aprins la faţă ca de obicei, scăpa pe jos un exemplar colosal, cu supliment, al ziarului *Times.*

Apoi scena se schimba: Paul, devenit mai intim, fusese invitat de comodor să petreacă câteva zile la *cottage-ul* lui în Lincolnshire… Un vechi castel feudal, cu turnuri crenelate, cu ferestre gotice, pe jumătate învăluit de iederă, dar aranjat în interior cu tot confortul modern se ridica la marginea unei peluze stropite şi tăiată cu grijă, asemănătoare cu catifeaua; o alee de nisip galben înconjura gazonul şi servea drept manej pentru miss Alicia, care călărea unul din acei ponei scoţieni cu coama încâlcită, pictat cu-atâta dragoste de sir Edward Landseer, şi cărora le dă o privire aproape omenească. Paul, pe un cal murg roşcat, împrumutat de comodor, o însoţea pe miss Ward în plimbarea aceea circulară, căci doctorul găsise că are plămânii cam sensibili şi-i recomandase mişcare.

Altădată o barcă uşoară aluneca pe lac dând în lături crinii de apă şi gonind pescăruşii verzi sub frunzele argintate ale sălciilor. Alicia vâslea şi Paul ţinea cârma; ce frumoasă era în aureola de aur desenată în jurul capului de pălăria de paie prin care treceau razele soarelui! Se apleca pe spate ca să dea din vâsle; botul lustruit al ghetelor cenuşii se sprijinea de scândura băncii; miss Ward nu avea un picior ca cele andaluze, scurt şi rotund ca un fier de călcat şi care e atât de admirat în Spania, dar glezna era subţire, gamba bine cambrată şi talpa ghetuţei, cam lungă, poate, nu era lată nici cât două degete.

Comodorul stătea ţintuit de mal, nu din pricina înălţimii lui, ci din pricina greutăţii care ar fi scufundat mica ambarcaţiune. Îşi aştepta nepoata la debarcader şi îi punea pe umeri cu o grijă maternă o hăinuţă, de teamă să nu răcească – apoi, după ce legau barca, se întorceau să ia *lunchx-ul*[14] castel. Era o plăcere să vezi cum Alicia, care de obicei nu mânca mai mult decât mănâncă o păsărică, muşca vârtos cu dinţii ei perlaţi o felie roz de şuncă de yorc, subţire ca o foaie de hârtie şi cum rodea dintr-o chiflă, fără să arunce o firimitură peştilor aurii din bazin.

Zilele fericite trec atât de repede! Din săptămână în săptămână Paul îşi amâna plecarea şi frumoasele mase de verdeaţă din parc începeau să capete tonuri de şofran; ceaţa albă se înălţa dimineaţa din lac. În ciuda greblei plimbate fără încetare de grădinar, frunzele galbene acopereau nisipul aleii, milioane de perle de gheaţă scânteiau pe gazonul verde al peluzei, iar seara se vedeau coţofene sărind şi certându-se pe vârful pomilor pleşuvi.

Alicia pălea sub privirea neliniştită a lui Paul şi nu mai avea nicio culoare afară de două pete roz pe pometi. Deseori îi era frig şi focul cel mai puternic de cărbuni nu izbutea s-o încălzească. Doctorul păruse îngrijorat şi

ultima lui reţetă prescria ca miss Ward să-şi petreacă iarna la Pisa şi primăvara la Neapole.

Chestiuni familiale îl rechemaseră pe Paul în Franţa; Alicia şi comodorul trebuiau să plece în Italia şi despărţirea avusese loc la Folkestone. Nu rostiseră niciun cuvânt, dar miss Ward îl considera pe Paul logodnicul ei şi comodorul îi strânsese mâna tânărului într-un mod semnificativ: nu-i striveşti în felul acesta degetele decât unui ginere.

Paul, despărţit de logodnică şase luni, care i se păruseră la fel de lungi ca secolele, avusese fericirea s-o găsească pe Alicia vindecată de lâncezeală şi strălucind de sănătate. Ceea ce rămăsese din copil în tânăra fată dispăruse; şi se gândea, beat de fericire, că bătrânul comodor nu va avea nicio obiecţie când îi va cere nepoata în căsătorie.

Legănat de aceste imagini plăcute, adormi şi nu se mai trezi decât la ziuă. Neapolul îşi începea viaţa gălăgioasă; vânzătorii de apă rece strigau; rotisorii întindeau călătorilor carnea înfiptă în frigărui; aplecate pe fereastră, gospodinele leneşe coborau pe o sfoară coşurile pe care le trăgeau în sus pline cu roşii, peşti şi bucăţi mari de bostan. Scribi publici cu haine negre, roase, şi pana pe după ureche, stăteau în dughenele lor; în altele zarafii aşezau în grămăjoare, pe mese mici, monede felurite: garni, carlini, ducaţi; birjarii îşi goneau mârţoagele, căutând clienţi matinali şi toate clopotele sunau vesel rugăciunea de dimineaţă.

Călătorul nostru, înfăşurat în halat, se sprijini de balustrada balconului; de la fereastră se vedea Santa Lucia, fortul Uovo şi o imensă întindere de mare până la Vezuviu şi la promontoriul albastru unde se aflau, albe, vastele *casini* de la Castellamare şi unde apăreau în depărtare vilele din Sorrente.

Cerul era senin, doar un singur nor înainta spre oraş, împins de un vânticel molatic. Paul îşi aţinti spre el acea privire ciudată pe care am mai remarcat-o; sprâncenele i se încruntară. Alţi aburi se adăugară petei aceleia de puf şi în curând o perdea groasă de nori îşi întinse cutele negre deasupra castelului San-Elmo. Stropi mari picară pe pavajele de lavă şi în câteva minute se preschimbară într-una din acele ploi deluviene care transformă străzile Neapolului în şuvoaie şi duc cu ele câinii şi chiar măgarii în canal. Mulţimea surprinsă se răspândi în căutarea unui adăpost; tarabele bătute de vânt se mutară în goană, pierzând din marfă şi ploaia, învingătoare pe câmpul de luptă, gonea în şiruri albe pe malul pustiu de la Santa-Lucia.

Hamalul mătăhălos căruia Paddy îi aplicase un pumn magistral, sprijinit de un zid sub un balcon care îl apăra puţin, nu se lăsase cuprins de panica

generală şi privea adânc gânditor balconul în care stătea sprijinit domnul Paul d'Aspremont

Monologul lui interior se rezumă la această frază pe care o mormăi cu un aer iritat:

— Căpitanul vasului *Léopold* ar fi făcut bine să-l arunce pe acest *forestiere****[15]*** în mare; şi băgând mâna sub cămaşa de pânză groasă, atinse pachetul de amulete legat de gât cu un şiret.

IV

Vremea bună nu întârzie să se întoarcă, o rază puternică de soare uscă în câteva minute ultimele lacrimi ale valului de ploaie şi mulţimea reîncepu să fremete vesel pe chei. Dartimberio, hamalul, nu păru că-şi schimbă părerea despre tânărul francez şi, prudent, se mută în afara razei ferestrelor hotelului: câţiva *lazzaroni* cunoscuţi îşi arătară mirarea că părăseşte un loc excelent pentru unul mult mai puţin favorabil.

— I-l dau cui vrea, răspunse el dând din cap cu un aer misterios; ştiu eu ce ştiu.

Paul mâncă în cameră pentru că, fie din timiditate, fie din dispreţ, nu-i plăcea să fie înconjurat de lume; apoi se îmbrăcă şi, în aşteptarea unei ore potrivite pentru a se duce la miss Ward, vizită muzeul Studi şi admiră cu o privire distrată preţioasa colecţie de vase campaniene, bronzurile găsite la săpăturile de la Pompei, o cască de aramă coclită în care se mai afla capul soldatului care o purta, o bucată de noroi întărită care păstra forma unui tors fermecător de tânără fată surprinsă de erupţia vulcanului la vila lui Arrius Diomede, pe Hercule Farnese şi prodigioasa lui musculatură, Flora, Minerva arhaică, cei doi Balbus şi minunata statuie a lui Aristide, exemplarul cel mai reuşit poate din tot ce ne-a lăsat antichitatea. Dar un îndrăgostit nu apreciază cu entuziasm monumentele de artă; pentru el, profilul abia schiţat al capului adorat valorează cât toate statuile de marmură greceşti sau romane.

După ce reuşi să piardă totuşi două sau trei ore la Studi, se urcă grăbit în caleaşcă pentru a se îndrepta spre vila unde locuia miss Ward. Birjarul, cu intuiţia pasiunilor care caracterizează temperamentul meridional, îşi aţâţa mârţoagele şi, curând, trăsura se opri în faţa stâlpilor ce sprijineau vasele cu plante pe care le-am mai descris. Aceeaşi slujnică veni să-i deschidă poarta; părul ei era la fel de cârlionţat; avea, ca şi prima dată, drept orice îmbrăcăminte o cămaşă de pânză brodată cu fir colorat la mâneci şi la gât şi un jupon dintr-o ţesătură groasă, cu dungi, cum poartă femeile de la

Procida; nu purta, trebuie să mărturisim, ciorapi, şi păşea desculţă în praf cu nişte picioare pe care un sculptor le-ar fi admirat. Dar de un şiret negru era agăţat un pachet cu brelocuri cu forme ciudate, din corn de vită şi corai pe care, spre vădita mulţumire a lui Vice, privirea lui Paul se aşeză.

Miss Alicia era pe terasă, locul pe care-l îndrăgea cel mai mult. Un hamac indian din bumbac roşu şi alb, împodobit cu pene de păsări, legat de două din coloanele care susţineau plafonul de struguri, o legăna leneş pe tânăra fată, îmbrăcată într-un capot uşor de mătase chinezească ecru, ale cărui garnituri dantelate le strivea fără milă. În picioare, al căror vârf se vedea prin ochiurile hamacului, purta papuci din fibre de aloeşi, iar braţele-i frumoase se încrucişau goale deasupra capului, în atitudinea anticei Cleopatre căci, deşi abia începutul lui mai, era foarte cald şi mii de greieri scârţâiau în cor sub tufişurile dimprejur.

Comodorul, în costum de plantator, aşezat într-un fotoliu de trestie, trăgea la intervale regulate sfoara care punea hamacul în mişcare.

Un al treilea personaj completa grupul: era contele Altavilla, un tânăr şi elegant napolitan a cărui prezenţă aduse pe fruntea lui Paul acea contracţie care-i dădea o expresie de răutate diabolică.

Contele era într-adevăr unul din acei bărbaţi pe care nu-i vezi cu plăcere în preajma femeii pe care o iubeşti. Talia lui înaltă avea proporţii desăvârşite, părul negru ca smoala şi stufos însoţea o frunte netedă, frumos arcuită; o licărire din cerul Neapolelui îi sclipea în ochi iar dinţii mari şi puternici, dar albi ca perlele, păreau că strălucesc mai puternic din cauza buzelor roşii şi nuanţei măslinii a tenului. Singura critică pe care un gust pretenţios i-ar fi putut-o găsi era că-i prea frumos.

Cât despre haine, le comanda la Londra, şi dandy-ul cel mai sever i-ar fi încuviinţat ţinuta. Nu avea nimic italian în îmbrăcăminte decât butonii de la cămaşă, care erau prea scumpi. Aci se trăda gustul înnăscut al sudicilor pentru giuvaeruri. Se prea poate, de asemenea, ca oriunde altundeva decât la Neapole să fi fost găsite de un gust îndoielnic bucheţelele de rămurele de corai, mâinile din lavă de Vezuviu cu degetele îndoite sau ridicând un pumnal, câinii întinşi cu botul pe labe, coarnele albe şi negre şi alte mici obiecte asemănătoare, prinse într-un singur inel, agăţat de lanţul de la ceas; dar o plimbare pe strada Toledo sau la Villa Reale ar fi ajuns ca să demonstreze că nu era nimic excentric să porţi la vestă aceste brelocuri ciudate.

Când Paul d'Aspremont se prezentă, contele, la rugămintea insistentă a lui miss Ward, cânta una din acele minunate melodii populare napolitane, fără autor, şi din care una singură, culeasă de un compozitor, ar ajunge să facă succesul unei opere. Celor care nu le-au auzit pe malul Chiaja sau pe dig, din gura unui om din popor, a unui pescar sau a unei *trovatella** fermecătoarele romanţe ale lui Gordigiani le-ar putea da o idee de cum arată. Sunt făcute dintr-un suspin de briză, dintr-o rază de lună, dintr-o mireasmă de portocal şi dintr-o bătaie de inimă.

Alicia, cu frumoasa ei voce englezească, puţin falsă, urma motivul pe care voia să-l reţină şi îi făcu fără să se întrerupă un gest de prietenie lui Paul, care o privea cam aspru, intrigat de prezenţa acestui bărbat tânăr şi frumos.

Una din sforile hamacului se rupse, miss Ward căzu jos, fără să se lovească; şase mâini se întinseră spre ea în acelaşi timp. Dar tânăra fată se şi ridicase, roşie de ruşine, căci e *improper!* să cazi în faţa unor bărbaţi. Totuşi niciuna din castele cute ale rochiei nu se deranjase.

— Doar am încercat sforile astea eu însumi, spuse comodorul, şi miss Ward nu-i mai grea decât un colibri.

Contele Altavilla dădu din cap în mod misterios: în sinea lui îşi explica evident ruperea sforii prin cu totul alt motiv decât cel al greutăţii; dar, ca un om binecrescut, tăcu şi se mulţumi să-şi zăngăne ciorchinele de brelocuri de la vestă.

Ca orice bărbat care devine morocănos şi sălbatic atunci când se află în prezenţa unui rival pe care îl consideră primejdios, în loc să se poarte ceva mai graţios şi mai amabil, Paul d'Aspremont, deşi era om de lume, nu reuşi să-şi ascundă proasta dispoziţie; nu răspundea decât printr-o mormăitură, păstra lungi momente de tăcere şi, când se îndrepta către Altavilla, privirea lui lua o expresie sinistră; petele gălbui se răsuceau sub transparenţa cenuşie a pupilelor ca nişte şerpi de apă pe fundul unui izvor. De fiecare dată când Paul îl privea astfel, contele, cu un gest în aparenţă maşinal, rupea câte o floare dintr-o jardinieră aşezată lângă el şi o arunca, spre a tăia fluxul privirii iritate.

— Ce aveţi de-mi distrugeţi jardiniera? exclamă miss Alicia Ward care-i surprinsese gestul. Ce v-au făcut florile mele de le decapitaţi?

— 0! nimic, miss; doar un tic involuntar, răspunse Altavilla tăind cu unghia un trandafir superb, pe care îl aruncă în aceeaşi direcţie.

— Mă necăjiţi tare mult, spuse Alicia; şi fără să ştiţi, nesocotiţi una din maniile mele. N-am cules niciodată o floare: o floare ruptă e o floare moartă, un cadavru de trandafir, de verbină sau de brebenoc care au pentru mine ceva sfânt.

— Ca să ispăşesc crimele pe care le-am făcut, spuse contele Altavilla înclinându-se, am să vă trimit o sută de coşuri de florii vii.

Paul se ridicase cu un aer stingherit, răsucind marginea pălăriei şi pândind parcă momentul plecării.

— Cum! vrei să şi pleci? spuse miss Ward.

— Trebuie să scriu nişte scrisori foarte importante.

— O! ce cuvânt urât ai rostit! spuse tânăra cu o mică strâmbătură; există scrisori importante atunci când nu-mi scrii mie?

— Hai, rămâi, Paul, spuse comodorul; făcusem un plan pentru seara asta, dacă nepoata mea îşi dă consimţământul: ne-am duce mai întâi să bem un pahar de apă din fântâna Santalucia, care miroase a ouă clocite dar deschide pofta de mâncare; pe urmă am gusta vreo duzină sau două de stridii albe şi roşii la pescărie, apoi am cina sub un umbrar într-o *osteria!* cu adevărat napolitană, şi-am bea nişte vin de falerne şi lacryma-christi şi în sfârşit ne-am încheia petrecerea cu o vizită la domnul Pulcinella. Contele ne-ar explica subtilităţile dialectului.

Acest plan nu păru că-i surâde prea mult domnului d'Aspremont şi se retrase, după ce salută cu răceală.

Altavilla mai rămase câteva clipe: şi cum miss *Ward, supărată de plecarea lui Paul, nu fu doritoare să urmeze planul comodorului, plecă şi el.

Două ore după aceea, miss Ward primea o imensă cantitate de ghivece cu flori dintre cele mai rare şi, ceea ce o surprinse şi mai tare, două monstruoase coarne *de bou sicilian, transparente ca iaspisul, netede ca agata, lung de vreo patru picioare şi la capăt cu nişte puncte negre ameninţătoare. O minunată montură de bronz îngăduia să aşezi coarnele cu vârful în sus pe un şemineu, o consolă sau o cornişă.

Vice, care-i ajutase pe comisionari să despacheteze florile şi coarnele, păru că înţelege semnificaţia acestui dar ciudat.

Aşeză la vedere pe masa de piatră podoabele minunate ce-ai fi putut crede că sunt smulse de pe fruntea taurului divin care o purta pe Europa şi spuse:

— Iată-ne acum gata de apărare.

— Ce vrei să spui, Vice? întrebă miss Ward.

— Nimic… decât că domnul francez are nişte ochi foarte ciudaţi.

V

Ora prânzului trecuse de mult şi focul de cărbuni care în timpul zilei transformă în crater al Vezuviului bucătăria de la Hotel Roma îşi stingea încet jarul, înăbuşit sub nişte tăblii de metal; crătiţile îşi reluaseră locul în cui şi străluceau în şir ca scuturile pe bordul unei trireme antice, o lampă de alamă galbenă, asemănătoare cu cele ce se găsesc în săpăturile de la Pompei, agăţată cu un lanţ în trei şiraguri de grinda cea mare din tavan, lumina cu trei fitile scufundate primitiv în ulei mijlocul bucătăriei încăpătoare, cu ungherele rămase pradă întunericului.

Razele de lumină căzând de sus modelau cu jocuri de umbră şi lumină foarte pitoreşti un grup de chipuri caracteristice, adunate în jurul unei mese groase de lemn ciopârţită şi brăzdată de lovituri de satâr şi aşezată în mijlocul acestei săli mari, unde fumul preparatelor culinare lăcuise pereţii cu acel bitum atât de îndrăgit de pictorii şcolii lui Caravaggio. Fără îndoială că Spagnoleto sau Salvator Roşa, în pătimaşa lor iubire pentru adevăr, n-ar fi dispreţuit modelele adunate acolo din întâmplare sau, mai bine zis, de un obicei repetat seară de seara.

Stătea aşezat întâi de toate şeful, Viigilio Falsacappa, personaj foarte important, cu statură de uriaş, neînchipuit de gras, care ar fi putut trece drept unul din comesenii lui Vitellius dacă în loc de o haină de bumbac alb ar fi purtat o togă romană cu marginile din purpură: trăsăturile lui, deosebit de accentuate, alcătuiau un fel de caricatură serioasă a anumitor tipuri de medalie antică; sprâncenele groase, negre şi proeminente îi încoronau ochii tăiaţi ca aceia ai măştilor de teatru; un nas enorm îşi arunca umbra pe o gură mare care părea căptuşită cu trei rânduri de dinţi, ca botul unui rechin. O guşă puternică, aducând cu a taurului Farnese, unea bărbia, înzestrată cu o gropiţă de-ţi puteai vârî pumnul în ea, de gâtul viguros ca al unui atlet şi străbătut de vine şi muşchi. Două smocuri de favoriţi care ar fi putut, fiecare în parte, să alcătuiască o baibă uriaşă încadrau această faţă mare, cioplită în tonuri violente; păr creţ şi negru, strălucitor, în care se aflau şi câteva fire argintii i se răsuceau pe cap în smocuri scurte; ceafa, brăzdată de trei umflături, se revărsa peste gulerul hainei; de lobii urechilor, atârnând deasupra unor fălci în stare să mistuie un bou într-o zi, luceau nişte cercei cât discul lunii; aşa arăta maestrul Virgilio Falsacappa, pe care şorţul prins în brâu şi cuţitul înfipt într-o teacă de lemn îl făceau să semene cu un călău mai mult decât cu un bucătar.

Apoi putea fi văzut Timberio, hamalul, pe care mişcările meseriei lui şi regimul sobru alimentar, alcătuit dintr-un pumn de macaroane pe jumătate crude şi presărate de *cacio-cavallo!*, o felie de pepene şi un pahar de apă de la gheaţă îl făcea să se menţină într-o stare de slăbiciune relativă şi care, bine hrănit, ar fi fost desigur la fel de gras ca Falsacappa, într-atât oasele lui păreau făcute să suporte o cantitate enormă de carne. Nu avea drept orice îmbrăcăminte decât nişte pantaloni, o vestă de stofă maronie şi o bluză grosolan aruncată pe umăr.

Sprijinit de marginea mesei, Scazziga, birjarul trăsurii de piaţă pe care-l folosea domnul Paul d'Aspremont prezenta şi el o înfăţişare la fel de izbitoare; trăsăturile lui neregulate şi deschise erau pline de-o viclenie naivă; un surâs de comandă zbura pe buzele lui batjocoritoare şi se vedea după amabilitatea purtării că trăia în raporturi permanente cu oameni binecrescuţi; hainele cumpărate la vechituri simulau un fel de livrea de care era foarte mândru şi care, după părerea lui, punea o mare distanţă între el şi sălbaticul Timberio; avea o conversaţie presărată de nume englezeşti şi franţuzeşti care nu cadrau întotdeauna cu ceea ce voia să spună, dar care stârneau totuşi admiraţia fetelor de la bucătărie şi a ajutorilor de bucătari uimiţi de atâta savantlâc.

Puţin mai în spate stăteau două slujnice tinere, ale căror trăsături aminteau, cu mai puţină nobleţe, desigur, tipul atât de cunoscut al monedelor siracuziene: fruntea îngustă, nasul în prelungirea frunţii, buze cam groase, bărbie grasă şi mare; şuviţe de păr de un negru bătând în albăstriu se întâlneau la ceafă într-un fel de coc străbătut de ace mari cu un bob de corai la capăt; coliere din aceeaşi piatră le înconjurau de trei ori gâtul de cariatidă care, din pricina greutăţilor duse pe cap, avea muşchi puternici. Nişte *dandies!* ar fi dispreţuit desigur aceste biete fete care păstrau sângele neamestecat din frumoasa rasă a Marii Grecii; dar orice artist, văzându-le, şi-ar fi scos caietul de schiţe şi ar fi început să-şi ascută creionul.

Aţi văzut la galeria mareşalului Soult tabloul lui Murillo în care nişte îngeraşi fac pe bucătarii? Dacă l-aţi văzut, nu mai suntem nevoiţi aici să facem portretul celor trei-patru ajutoare de bucătari cu părul creţ care completau grupul.

Se dezbătea o chestiune gravă. Era vorba de domnul Paul d'Aspremont, călătorul francez sosit cu ultimul vapor: bucătăria se apucase să judece hotelul.

Timberio, hamalul, avea cuvântul şi făcea câte o pauză între fiecare dintre fraze, ca un actor la modă, spre a da auditoriului timpul să priceapă bine tot sensul, să-şi dea consimţământul sau să ridice obiecţii.

— Ascultaţi bine ce vă spun, zise oratorul; vaporul *Léopold* e un vas cinstit, toscan, care nu poate fi învinovăţit de nimic, doar că transportă prea mulţi eretici englezi…

— Ereticii englezi plătesc bine, îl întrerupse Scazziga, ceva mai tolerant din pricina bacşişurilor.

— Asta ar mai lipsi, ca atunci când un eretic pune să muncească pe un creştin să nu-l răsplătească cu mărinimie, ca să micşoreze umilinţa.

— Nu mă umileşte să duc un *forestiere* în trăsură; eu nu am o meserie de animal de povară, ca a ta, Timberio.

— Da ce, eu nu sunt botezat la fel ca tine? răspunse hamalul încruntând din sprâncene şi strângând din pumni.

— Lăsaţi-l să vorbească pe Timberio, exclamă în cor adunarea, de teamă ca acest discurs interesant să nu degenereze în ceartă.

— Cred că sunteţi de acord cu mine, reluă oratorul mai calm, că era o vreme minunată atunci când vasul *Léopold* a intrat în port.

— De acord, Timberio, spuse şeful cu o maiestate condescendentă.

— Marea era netedă ca oglinda, continuă hamalul, şi totuşi un val uriaş a zgâlţâit atât de tare barca lui Gennaro, că a căzut în apă cu doi sau trei tovarăşi. E firesc lucru? Gennaro cunoaşte bine marea şi ar putea dansa tarantela fără să se clatine pe vergă.

— Poate că băuse un fiasco de Asprino prea mult, obiectă Scazziga, raţionalistul adunării.

— Nici măcar un pahar de limonadă, continuă Timberio, dar la bordul bărcii cu motor se afla un domn care-l privea într-un anume fel – înţelegeţi ce vreau să spun!

— O! prea bine, răspunse corul, întinzând toţi într-un singur gest arătătorul şi degetul mic.

— Şi acest domn, spuse Timberio, nu este altul decât domnul Paul d’Aspremot.

— Cel care locuieşte la numărul 3, întrebă şeful, şi căruia îi trimit masa pe tavă?

— Întocmai, răspunse cea mai tânără şi cea mai frumoasă dintre slujnice; n-am văzut niciodată un călător mai sălbatic, mai nesuferit şi mai

dispreţuitor; nu mi-a spus niciun cuvânt, nici nu s-a uitat la mine şi totuşi merit un compliment, după spusele acestor domni.

— Meriţi şi mai mult, Gelsomina, frumoasa mea, spuse Timberio galant; dar trebuie să te simţi fericită că acest străin nu te-a băgat în seamă.

— Eşti mult prea superstiţios, obiectă scepticul Scazziga, pe care relaţiile lui cu străinii îl făcuseră uşor voltairian.

— Tot având de-a face cu ereticii, n-ai să mai crezi la urmă nici în sfântul Ianuarie.

— Dacă Gennaro a căzut în mare, nu înseamnă continuă Scazziga care-şi apăra clientul, că domnul Paul d'Aspremont are influenţa pe care i-o atribui.

— Îţi mai trebuie dovezi pe câte văd: azi dimineaţă l-am văzut la fereastră, cu ochii ţintă la un nor uşor cât un fulg ce-ar zbura dintr-o pernă descusută, şi deîndată aburi negri s-au adunat şi a plouat atât de tare, încât câinii ar fi putut bea stând în picioare.

Scazziga nu era convins şi dădea din cap, îndoindu-se.

— Groom-ul e şi el de-aceeaşi teapă cu stăpânul, continuă Timberio, şi maimuţa asta încălţată trebuie să fie înţeleasă cu diavolul de m-a dat grămadă, pe mine, care l-aş putea omorî cu un bobârnac.

— Sunt de părerea lui Timberio, spuse maiestuos bucătarul-şef; străinul mănâncă puţin; nici nu s-a atins de dovleceii umpluţi, de friptura de pui şi de macaroanele cu sos de roşii pe care le pregătisem cu mâna mea! O taină ciudată e în spatele acestei cumpătări. De ce s-ar lipsi un om bogat de mâncăruri gustoase şi nu s-ar atinge decât de supă bătută cu ou şi o felie de friptură rece?

— Are părul roşcat, spuse Gelsomina, dându-şi cu degetele prin pădurea neagră a părului ei.

— Şi ochii puţin scoşi, continuă Pepina, cealaltă slujnică.

— Foarte apropiaţi, întări Timberio.

— Şi cuta care se sapă între sprâncene ia formă de potcoavă, spuse încheind cercetarea formidabilul Virgilio Falsacappa, prin urmare e…

— Nu, nu rosti cuvântul, e de prisos, strigă corul în afară de Scazziga, nici de astă dată convins; o să fim cu ochii în patru.

— Când mă gândesc că poliţia s-ar ţine după mine dacă, din întâmplare, i-aş scăpa un cufăr de vreo şaptezeci de kilograme în cap acestui *forestiere* nenorocit.

— Scazziga e tare îndrăzneţ că-l duce cu trăsura, spuse Gelsomina.

— Eu sunt pe capră, nu mă vede decât din spate şi privirea nu i se poate încrucişa cu a mea. Dealtminteri, puţin îmi pasă.

— Nu crezi în nimic, Scazziga, spuse uriaşul Palforio, bucătarul cu statură herculeană; o s-o păţeşti până la urmă.

În timp ce se vorbea astfel pe socoteala lui la bucătăria hotelului Roma, Paul, pe care prezenţa contelui Altavilla la miss Ward îl indispusese, plecase să se plimbe la Villa Reale; cuta de pe frunte se strânse de mai multe ori, iar ochii îşi luară privirea fixă. I se păru că o vede pe Alicia trecând în trăsură cu contele şi comodorul şi se repezi asupra portierei punându-şi ochelarii pe nas ca să se încredinţeze dacă se înşală: nu era Alicia, ci o femeie care semăna foarte puţin cu ea. Dar caii, speriaţi desigur de mişcarea bruscă a lui Paul, o luară la goană.

Mâncă o îngheţată la cafeneaua Europa: câteva persoane îl cercetară cu atenţie şi se mutară în alt loc, făcând un gest ciudat.

Intră la teatrul Pulcinella unde se dădea un spectacol *tutto da ridere!*. Actorul se tulbură în miezul improvizaţiei comice şi tăcu mâlc; îşi reveni totuşi; dar chiar în mijlocul unei pantomime, nasul lui de carton se desprinse şi nu reuşi să şi-l pună la loc şi, ca să se scuze, cu un gest rapid, explică pricina acestui ghinion, căci privirea lui Paul, aţintită asupra lui, îl paralizase.

Spectatorii din preajma lui Paul dispărură unul câte unul; domnul Paul d'Aspremont se ridică să iasă, nedându-şi seama de efectul ciudat ce-l producea, iar pe culoar auzi pronunţându-se încet acest cuvânt ciudat, fără niciun înţeles pentru el: un *jettatore,* un *jettatore.*

VI

A doua zi după ce-i trimisese coarnele, contele Altavilla îi făcu o vizită lui miss Ward. Tânăra englezoaică lua ceaiul împreună cu unchiul ei, exact ca şi cum s-ar fi aflat la Ramsgate, într-o casă de cărămizi galbene, şi nu la Neapole, pe o terasă zugrăvită în alb, înconjurată de smochini, cactuşi şi aloeşi; căci una din trăsăturile caracteristice ale rasei saxone este persistenţa obiceiurilor, oricât de nepotrivite ar fi ele cu climatul. Comodorul radia de bucurie: cu ajutorul unor bucăţele de gheaţă fabricate chimic la un aparat, căci nu există aici altceva decât zăpadă din munţii care se ridică spre Castellamare, reuşise să menţină untul în stare solidă şi îşi întindea un strat, cu o mulţumire vădită, pe o felie de pâine tăiată în chip de sandviş.

După câteva cuvinte vagi care se spun la începutul oricărei conversaţii şi seamănă cu preludiile cu care pianiştii pipăie claviatura înainte de a-şi

începe bucata propriu-zisă, Alicia, lăsând deoparte locurile comune obişnuite, se adresă brusc tânărului conte napolitan:

— Ce înseamnă acest ciudat cadou – coarnele ce însoţeau florile dumneavoastră? Slujnica mea Vice mi-a spus că ele apără de *fascino*; asta e tot ce am putut scoate de la ea.

— Vice are dreptate, răspunse contele înclinându-se.

— Dar ce este acest *fascino?* continuă tânăra miss; nu sunt la curent cu superstiţiile dumneavoastră… africane, pentru că trebuie să fie fără îndoială o credinţă populară.

— *Fascino* este influenţa dăunătoare pe care o exercită persoana înzestrată sau mai degrabă lovită de deochi.

— Mă prefac a înţelege, ca să nu vă faceţi o părere proastă despre inteligenţa mea dacă v-aş spune că sensul cuvintelor dumneavoastră îmi scapă, spuse miss Alicia Ward; îmi explicaţi un lucru necunoscut prin altul necunoscut; *deochi* traduce foarte prost, pentru mine, cuvântul *fascino;* fac şi eu ca personajul din comedie: ştiu latina dar faceţi ca şi cum n-aş şti.

— Am să mă explic cât de desluşit se poate, răspunse Altavilla; vă rog numai ca în dispreţul dumneavoastră britanic să nu mă luaţi drept un sălbatic şi să vă întrebaţi dacă hainele mele nu ascund o piele tatuată cu roşu şi albastru. Sunt un om civilizat; am fost crescut la Paris, vorbesc engleza şi franceza; l-am citit pe Voltaire; cred în maşinile cu aburi, în căile ferate, în cele două camere[16], ca Stendhal; mănânc macaroane cu furculiţa; port dimineaţa mănuşi din piele suedeză, după-masă mănuşi colorate, iar seara galben-pai.

Comodorul, care îşi ungea cu unt a doua felie, prinse din zbor acest început ciudat şi rămase cu cuţitul în mână, oprindu-şi asupra lui Altavilla pupilele lui de un albastru polar, nuanţă ce contrasta ciudat cu tenul roşu cărămiziu.

— Ce titluri liniştitoare, făcu miss Alicia Ward surâzând; după toate astea aş fi foarte neîncrezătoare dacă v-aş bănui de *barbarie.* Să fie oare ceea ce vreţi să-mi spuneţi chiar atât de îngrozitor sau de absurd, încât ocoliţi pe-atât de departe subiectul?

— Da, teribil de îngrozitor, foarte absurd şi chiar puţin ridicol, ceea ce e mai rău, continuă contele; dacă aş fi la Londra sau la Paris, poate că aş râde cu dumneavoastră, dar aici, la Neapole…’

— N-o să râdeţi; asta vreţi să spuneţi?

— Întocmai.

— Să ajungem la *fascino,* spuse miss Ward, pe care gravitatea lui Altavilla o impresiona fără să vrea.

— Această credinţă vine din cea mai îndepărtată antichitate. Există aluzii şi în Biblie.

Virgiliu vorbeşte despre ea cu convingere; amuletele de bronz găsite la Pompei, la Herculanum, la Stabies, semnele ocrotitoare desenate pe pereţii caselor. Dărâmate arată cu prisosinţă că această superstiţie era odinioară foarte răspândită; (Altavilla sublinie cuvântul *superstiţie* cu o intenţie răutăcioasă). Orientul întreg mai crede în ea şi astăzi. De fiecare parte a unei case maure sunt aplicate mâini roşii sau verzi ca să îndepărteze piaza rea. Există o mână sculptată pe boltarul uşii Judecăţii la Alhambra; ceea ce dovedeşte că această *prejudecată* e foarte veche, chiar dacă nu este şi întemeiată. Când milioane de oameni, timp de mii de ani au avut o părere, e probabil că această părere atât de general acceptată se sprijinea pe fapte pozitive, pe un lung şir de observaţii justificate de evenimente. Îmi vine greu să cred, oricât de bună părere aş avea despre mine, că atâtea persoane, printre care, cu siguranţă multe erau ilustre, luminate şi savante s-au înşelat grosolan într-o privinţă în care eu singur aş vedea limpede…

— Raţionamentul dumneavoastră e uşor de respins, îl întrerupse miss Alicia Ward: politeismul n-a fost oare religia lui Hesiod, a lui Homer, a lui Aristot, a lui Platon, a lui Socrate, care a sacrificat chiar un cocoş lui Esculap, precum şi a multor personaje incontestabil geniale?

— Da, dar astăzi nimeni nu mai sacrifică boi lui Jupiter.

— Merită mult mai mult să faci din ei *beefsteak-mi* şi *rumpsteak-mi,* spuse sentenţios comodorul, pe care obiceiul de a frige coapsele grase ale victimelor pe cărbuni îl supărase întotdeauna la Homer.

— Nu se mai oferă porumbei lui Venus, nici păuni Junonei, nici ţapi lui Bachus; creştinismul a înlocuit aceste vise de marmură albă cu care Grecia îşi populase Olimpul; adevărul a şters greşeala, pe când o infinitate de oameni se mai tem de *fascino* sau, ca să-i spunem popular, de *jettatura.*

— Ca poporul neştiutor să fie neliniştit de asemenea influenţe, mai înţeleg, spuse miss Ward; dar ca o persoană de rangul dumneavoastră şi cu educaţia pe care o aveţi să împărtăşească această credinţă – iată un fapt care mă surprinde.

— O mulţime din cei care pretind a fi spirite avansate îşi agaţă de fereastră un corn, sau bat în ţinte deasupra uşii un cap de cerb cu coarne cu tot şi nu ies fără amulete; eu sunt sincer şi mărturisesc fără teamă: atunci

când întâlnesc un *jettatore** trec mai degrabă pe partea cealaltă a străzii şi dacă nu-i pot ocoli privirea, o conjur cum pot mai bine prin gestul ştiut. Nu mă sinchisesc mai mult ca un om din popor şi bine fac. Întâmplări nenumărate m-au învăţat să nu dispreţuiesc aceste precauţii.

Miss Alicia Ward era o protestantă crescută cu multă libertate de spirit filosofic, care nu admitea nimic decât după ce examinase chestiunea, şi judecata ei dreaptă respingea tot ceea ce nu se putea explica matematic. Spusele contelui o surprindeau. Vru la început să creadă că era un simplu joc de spirit; dar tonul calm şi convins a lui Altavilla o făcu să-şi schimbe părerea, fără a o convinge în vreun fel.

— Să zicem, spuse ea, că această prejudecată există, că e foarte răspândită, că sunteţi sincer în teama pe care o aveţi de deochi şi că nu vreţi să vă bateţi joc de neştiinţa unei biete străine; dar daţi-mi un motiv palpabil pe care se sprijină această idee superstiţioasă; cu riscul de-a mă considera o fiinţă cu totul lipsită de poezie, sunt foarte neîncrezătoare: tot ce e fantastic, misterios, ocult, inexplicabil nu mă prea impresionează.

— N-o să negaţi, miss Alicia, puterea pe care o are ochiul omului; lumina cerului se combina cu reflectarea sufletului, pupila este o lentilă care concentrează razele vieţii şi electricitatea intelectuală ţâşneşte prin această mică deschizătură: privirea unei femei nu străpunge oare chiar şi o inimă de piatră? Privirea unui erou nu îmbărbătează oare o armată întreagă? Privirea doctorului nu subjugă pe nebun, ca sub un duş rece? Privirea unei mame nu-l face pe leu să se dea înapoi?

— Vă pledaţi cauza cu elocvenţă, răspunse miss Ward, încuviinţând din frumosul ei cap; iertaţi-mă dacă mai am încă îndoieli.

— Dar pasărea care, tremurând de groază şi scoţând ţipete jalnice, coboară din înaltul unui pom, de unde ar putea zbura şi se aruncă în botul şarpelui care o fascinează, ascultă de vreo prejudecată? să fi auzit la ea în cuib cumetre înaripate povestind întâmplări cu *jettatorei* Câte lucruri nu se produc oare datorită unor cauze pe care puterile noastre nu le pot înţelege? Miasmele febrei paludiene, ale ciumei, ale holerei sunt oare vizibile? Niciun ochi nu percepe fluidul electric de paratrăsnet, şi totuşi fulgerul e condus în pământ. De ce vi se pare absurd să presupuneţi că acest disc negru, albastru sau gri emană o rază fastă sau nefastă? De ce această emanaţie n-ar putea fi fericită sau nefericită, după modul emisiei şi unghiul sub care obiectul îl primeşte?

— Mi se pare, spuse comodorul, că teoria contelui e specioasă; cât despre mine, mărturisesc că n-am putut să mă uit niciodată în ochii aurii ai unei broaşte râioase fără să simt în stomac o căldură insuportabilă, de parcă aş fi luat un vomitiv; şi totuşi sărmana reptilă are mai multe motive să se teamă de mine, care o pot foarte uşor omorî cu călcâiul.

— Ah! unchiule, dacă treci de partea domnului Altavilla, făcu miss Ward, o să mă bateţi. Nu rezist în faţa unor adversari de talia asta. Deşi am poate multe de obiectat la ideea de electricitate oculară despre care n-a vorbit niciun fizician, sunt de acord să admit pentru o clipă existenţa ei; dar ce eficacitate pot avea, spre a te apăra de efectele funeste, imensele coarne cu care m-aţi cadorisit?

— La fel cum paratrăsnetul cu vârfurile lui face să se scurgă electricitatea, răspunse Altavilla, astfel vârfurile ascuţite ale acestor coarne, atunci când întâlnesc privirea unui *jettatore*, înlătură fluidul răufăcător şi-l despoaie de primejdioasa lui electricitate. Degetele întinse înainte şi amuletele de corai au acelaşi rost.

— Tot ce-mi povestiţi e nebunie curată, domnule conte, reluă miss Ward; şi iată ce cred că înţeleg: după dumneavoastră m-aş afla sub aşa-numitul *fascino* al unui *jettatore* foarte periculos; şi mi-aţi trimis nişte coarne ca mijloc de apărare. Adevărat?

— Mă tem că da, miss Alicia. Răspunse contele pe un ton de profundă convingere.

— Nu i-aş dori, exclamă comodorul, vreunuia dintre neisprăviţii ăştia cu ochi dubioşi să încerce s-o fascineze pe nepoata mea! Cu toate că am trecut de şaizeci de ani, n-am uitat încă lecţiile de box pe care le-am luat.

Şi strânse pumnul cu degetul mare peste celelalte, îndoite.

— Două degete ajung, milord, spuse Altavilla, dând mâinii comodorului poziţia cerută. De cele mai multe ori *jettatura* este involuntară; şi are loc fără ca acela care posedă acest dar fatal să ştie; deseori chiar, când *jettatori-i* ajung să-şi dea seama de funesta lor putere, îi regretă efectele mai mult decât oricine; trebuie aşadar evitaţi şi nu maltrataţi. De altfel, coarnele de cerb, degetele de mâini, ramurile de corai bifurcate pot neutraliza sau cel puţin atenua influenţa.

— Foarte ciudat, într-adevăr, spuse comodorul, pe care sângele rece al lui Altavilla îl impresiona fără să vrea.

— Nu ştiam că sunt aşa de tare urmărită de *jettatori;* nu mă mişc de pe terasa asta, doar dacă mă duc să fac, seara, un tur în trăsură, pe Villa Reale,

împreună cu unchiul, şi n-am observat nimic ce-ar putea să îndreptăţească presupunerea dumneavoastră, spuse tânăra fată care începea să fie curioasă, deşi neîncrederea ei era la fel de mare. La cine s-au oprit bănuielile dumneavoastră?

— Nu sunt bănuieli, miss Ward; certitudinea mea este deplină, răspunse tânărul conte napolitan.

— Pentru Dumnezeu, spuneţi-ne şi nouă numele acelei fiinţe fatale, se rugă miss Ward cu o uşoară nuanţă de ironie.

Altavilla tăcu.

— E bine să ştim de cine trebuie să ne ferim, adăugă comodorul.

Tânărul conte napolitan păru că se reculege; apoi se ridică, se opri în faţa unchiului, îl salută respectuos şi îi spuse:

— Milord Ward, vă cer mâna nepoatei dumneavoastră.

La această frază neaşteptată, Alicia se îmbujoră, iar comodorul, din roşu cum era, se înroşi mai tare.

Desigur, contele Altavilla putea pretinde mâna lui miss Ward; aparţinea uneia din cele mai vechi şi mai nobile familii din Neapole; era frumos, tânăr, bogat, foarte bine văzut la curte, binecrescut, de o eleganţă ireproşabilă; cererea lui, în sine, nu avea nimic surprinzător; dar venea atât de brusc, atât de ciudat, părea atât de puţin o urmare la conversaţia care avusese loc, încât uimirea unchiului şi a nepoatei era cât se poate de firească. De altfel, Altavilla nu păru nici surprins, nici descurajat şi aşteptă răspunsul în mod hotărât.

— Dragul meu conte, spuse în sfârşit comodorul, care-şi revenise puţin, propunerea dumneavoastră mă surprinde pe atât pe cât mă onorează; n-am consultat-o pe nepoata mea. Vorbeam de *fascino*, de *jettatura*, de coarne, de amulete, de mâini deschise sau închise, de tot felul de lucruri care nu au nicio legătură cu căsătoria şi deodată îmi cereţi mâna lui Alicia! Nu văd legătura şi n-o să vă supăraţi dacă n-am o opinie foarte clară asupra acestui subiect. Această legătură ar fi desigur foarte potrivită, dar credeam că nepoata mea are alte intenţii. E adevărat că un bătrân lup de mare ca mine nu citeşte prea uşor în sufletele fetelor tinere…

Alicia, văzând că unchiul ei se încurcă, profită de pauza care o făcu pentru a pune capăt unei scene care devenea jenantă şi îi spuse napolitanului:

— Conte, când un om de lume cere în mod loaial mâna unei fete respectabile, ea nu poate fi ofensată de acest lucru, dar are dreptul să fie

mirată de forma ciudată în care cererea este făcută. Tocmai vă rugam să-mi spuneţi numele pretinsului *jettatore*, a cărui influenţă poate fi, după dumneavoastră, dăunătoare, şi deodată îi faceţi unchiului meu o propunere al cărei motiv îmi scapă.

— Trebuie să vă spun, răspunse Altavilla, că unui gentilom îi repugnă să facă pe denunţătorul şi că numai un soţ poate lua apărarea soţiei sale. Dar mai puteţi sta câteva zile ca să reflectaţi. Până atunci, coarnele aşezate la vedere vă vor ajunge, sper, ca să vă apere de orice întâmplare supărătoare.

Terminând cele spuse, contele se ridică şi ieşi, după ce se înclinase adânc.

Vice, slujnica roşcată cu părul creţ care tocmai venea să ia ceainicul şi ceştile, urcând scările încet, auzise sfârşitul conversaţiei; ea nutrea împotriva lui Paul d’Aspremont toată ura pe care o ţărancă din Abruzzi, de-abia domesticită de doi sau trei ani de când slujea, o poate avea faţă de un *forestiere* bănuit de *jettatura]* îl găsea de altfel pe contele Altavilla fără cusur şi nu pricepea cum miss Ward poate să-i prefere un tânăr plăpând şi palid pe care ea, Vice, nu l-ar fi vrut chiar dacă n-ar fi avut acel *fascino.* De aceea, neapreciind procedeul delicat al contelui şi dorind s-o sustragă pe stăpâna ei, pe care o iubea, unei influenţe dăunătoare, Vice se apleca la urechea lui miss Ward şi îi spuse:

— Numele pe care vi-l ascunde contele Altavilla eu îl ştiu.

— Îţi interzic să mi-l spui, Vice, dacă vrei să nu mă superi, răspunse Alicia. Zău, aceste superstiţii sunt ruşinoase şi le voi înfrunta ca o creştină care nu se teme decât de Dumnezeu.

VII

„*Jettatore! jettatore!* Aceste cuvinte mi se adresau aşadar mie, îşi spunea Paul d’Aspremont întorcându-se la hotel; nu ştiu ce înseamnă, dar trebuie, fără îndoială, să cuprindă un sens injurios sau batjocoritor. Ce anume am, în persoana mea, care pare ciudat, neobişnuit sau ridicol de atrag atenţia în mod neplăcut? Mi se pare, deşi nu poţi prea bine să te judeci singur, că nu sunt nici frumos, nici urât, nici înalt, nici scund, nici slab, nici glas şi că pot trece neobservat în mulţime. Îmbrăcămintea mea nu e câtuşi de puţin excentrică; nu am pe cap un turban cu luminări aprinse ca domnul Jourdain în ceremonia *Burghezului gentilom**, nu port o haină brodată cu un soare de aur pe spate, nu merge un negru înaintea mea cântând din chimvale; personalitatea mea, de altfel cu desăvârşire necunoscută la Neapole, se ascunde sub o haină uniformă, domino al civilizaţiei moderne, şi sunt întru totul asemănător cu tinerii eleganţi care se plimbă pe via Toledo sau pe

largo, am doar o cravată ceva mai mică, ceva mai puţine ace, o cămaşă ceva mai puţin brodată, o vestă mai strimtă, ceva mai puţine lanţuri de aur şi o figură ceva mai puţin excentrică.

Poate că nu sunt destul de frezat! Mâine am să-mi fac părul cu fierul la frizerul de la hotel. Oamenii pe-aici sunt obişnuiţi să vadă străini şi câteva deosebiri neînsemnate de îmbrăcăminte nu sunt de-ajuns ca să justifice cuvântul misterios şi gestul ciudat pe care prezenţa mea îl provoacă. Am observat de altfel o expresie de antipatie şi de spaimă în ochii oamenilor care se dau în lături din drumul meu. Ce pot avea de împărţit cu aceşti oameni pe care îi întâlnesc pentru prima oară? Un călător, o umbră care trece pentru a nu mai apărea, nu stârneşte pretutindeni decât indiferenţă, doar dacă nu soseşte din vreo ţară îndepărtată şi aparţine unei rase necunoscute: dar vapoarele lasă în fiecare săptămână pe mal mii de turişti de care nu mă deosebesc întru nimic. Cui îi pasă de ei? afară de hamali, hotelieri şi slujitori. Nu mi-am omorât fratele, pentru că nu am frate, nu sunt însemnat de Dumnezeu cu semnul lui Cain, şi totuşi oamenii se tulbură şi se îndepărtează când mă văd: la Paris, la Londra, la Viena, în toate oraşele în care am locuit nu mi-am dat niciodată seama că produc asemenea efecte; mi s-a spus uneori că sunt mândru, dispreţuitor, sălbatic; că imit *sneer[17]ul* englez, că-l imit pe lord Byron, dar am întâlnit peste tot primirea datorată unui gentlemen şi semnele de simpatie pe care le dădeam, deşi erau rare, erau tocmai din această pricină bine primite. O călătorie de trei zile de la Marsilia la Neapole nu poate să mă fi schimbat întra, tata încât să devin odios sau grotesc, pe mine, care am fost remarcat de mai multe femei şi care am ştiut să cuceresc inima lui miss Alicia Ward,

O fată minunată, o făptură divină, un înger al lui Thomas Moore!

Aceste gânduri pline de înţelepciune, desigur, îl calmară puţin pe Paul d’Aspremont şi se convinse singur că atribuise mimicii exagerate a napolitanilor, poporul care gesticulează cel mai mult pe lume, un înţeles pe care de fapt nu-l avea.

Era târziu. Toţi călătorii cu excepţia lui Paul se retrăseseră în camerele lor; Gelsomina, una din slujitoarele pe care am descris-o cu prilejul convorbirii care avusese loc la bucătărie, prezidată de Virgilio Falsacappa, aştepta ca Paul se să întoarcă pentru a pune barele de fier la uşă. Nanella, cealaltă fată, căreia îi venise rândul să facă pe portăreasa, o rugase pe colega ei mai îndrăzneaţă să-i ţină locul, nevrând să se întâlnească cu un forestiere bănuit de *jettatura;* aşa încât Gelsomina stătea la pândă; un

pachet enorm de amulete îşi zburleau ameninţător coarnele pe pieptul ei şi cinci coarne mici de corali tremurau, atârnate în loc de fireturi, de perlele şlefuite de la cercei; mâna era gata îndoită, cu arătătorul şi degetul mic aşezate cu o corectitudine pe care reverendul preot Andrea de Jorio, autorul lucrării *Mimica degli antichi investigata nel gestire napoletano*[18] ar fi încuviinţat-o, desigur.

Curajoasa Gelsomina, ascunzându-şi mâna într-o cută a fustei, îi dădu sfeşnicul domnului d'Aspremont şi îndreptă asupra lui o privire ascuţită, pătrunzătoare, aproape provocatoare, cu o expresie atât de ciudată încât tânărul lăsă ochii în jos; lucru care păru să-i facă multă plăcere acestei frumoase fete.

Văzând-o nemişcată şi dreaptă, întinzând sfeşnicul cu un gest de statuie, cu profilul decupat de o dâră luminoasă, cu ochii ficşi şi înflăcăraţi, ai fi spus că e antica zeiţă Nemesis căutând să descumpănească un vinovat.

După ce călătorul se urcă pe scară şi zgomotul paşilor lui se stinse în tăcere, Gelsomina ridică, cu un aer triumfător, capul şi-şi spuse:

„L-am făcut să-şi bage privirea în ochi, pe acest domn afurisit, bătu-l-ar sfântul Ianuarie; sunt sigură că nu mi se va întâmpla nimic rău".

Paul dormi prost, avu un somn agitat; fu chinuit de tot felul de vise ciudate în legătură cu gândurile care-l frământaseră în ajun: se* vedea înconjurat de chipuri rânjitoare şi monstruoase, exprimând ura, mânia şi frica; apoi chipurile se ştergeau; degete lungi, slabe, osoase, cu falange noduroase, ieşind din umbră şi înroşite de o rază infernală îl ameninţau, făcând semne cabalistice; unghiile acestor mâini se crispau ca o gheară de tigru, ca o gheară de vultur, se apropiau din ce în ce de obrazul lui şi păreau să caute a-i scoate ochii din orbite. Cu un efort suprem, reuşi să înlăture aceste mâini zburând pe aripi de liliac; dar după mâinile crispate veniră tiv de de boi, bivoli şi cerbi, capete albe însufleţite de-o viaţă moartă^ care îl hărţuiau cu coarnele şi-l sileau să se arunce în mare, unde trupul îi era sfârtecat de o pădure de corali, cu ramuri ascuţite sau bifurcate; un val îl readucea la mal, stors, frânt^ aproape mort; şi, ca don Juan al lui lord Byron, întrevedea – cu toate că era leşinat – un chip fermecător care se apleca asupră-i; nu era Haydeea, ci Alicia, mai frumoasă chiar decât fiinţa imaginară creată de poet. Tânăra fată făcea eforturi zadarnice să tragă pe mal trupul pe care marea voia să-l înghită şi-i cerea ajutor lui Vice, slujnica roşcată, dar ea refuza, râzând cu un râs sălbatic: braţele lui Alicia oboseau şi Paul cădea din nou în viitoare.

Aceste fantasmagorii confuze şi înfricoşătoare, dătătoare de groază, şi altele mai nedesluşite, schiţate într-o umbră deasă, amintind de unele acvaforte ale lui Goya, îl torturară până la primele raze ale soarelui; sufletul lui, eliberat de trupul zdrobit, părea că înţelege ceea ce mintea trează nu putea înţelege şi încerca să-şi traducă presimţirile în imagini, în camera neagră a visului.

Paul se trezi frânt, neliniştit, parcă ar fi aflat de o nenorocire ascunsă din aceste coşmare, a căror taină se temea s-o dezlege; se învârtea în jurul secretului fatal, închizând ochii ca să nu vadă, astupându-şi urechile ca să nu audă; niciodată nu fusese atât de trist; se îndoia şi de Alicia; aerul de îngâmfare fericită a contelui napolitan, amabilitatea cu care îl asculta tânăra fată, expresia aprobatoare a comodorului îi reveneau în minte înflorite cu mii de amănunte crude, îi umpleau sufletul de amărăciune şi-l făceau să fie şi mai melancolic.

Binefacerea luminii e că risipeşte starea proastă creată de viziunile nocturne. Smarra, ofensat, fuge în grabă dând din aripile lui stufoase atunci când ziua trage cu săgeţile-i de aur în odăi prin deschizătura perdelelor. Soarele sclipea cu străluciri vesele, cerul era senin şi pe albastrul mării luceau milioane de paiete: încetul cu încetul Paul îşi regăsi calmul; uită de visele neplăcute şi de impresiile ciudate din ajun sau, dacă îi reveneau în minte, se învinovăţea de extravaganţă.

Făcu un drum până la Chiaja ca să se distreze cu spectacolul firii tumultoase a napolitanilor; negustorii făceau reclama mărfurilor pe melopei bizare, în dialect popular, de neînţeles pentru el care nu ştia decât italieneşte, cu gesturi dezordonate şi mişcări furibunde ce nu se întâlnesc în nord; dar de câte ori se oprea lângă «o dugheană, negustorul se alarma pe loc, bolborosea câteva imprecaţii cu voce scăzută şi făcea gestul de a întinde degetele, ca şi cum ar fi vrut să-l înjunghie cu degetul mic şi cel arătător; cumetrele mai îndrăzneţe îi aruncau insulte şi-l ameninţau cu pumnul.

VIII

Domnul d'Aspremont crezu, auzind că-l înjură norodul de la Chiaja, că oamenii îl binecuvântau cu acele litanii grosolane şi burleşti cu care negustorii de peşte delectează persoanele bine îmbrăcate care traversează piaţa; dar o repulsie atât de puternică, o spaimă atât de sinceră se citea în ochii lor, încât fu nevoit să renunţe la această interpretare; cuvântul *jettatore*, care îl izbise din ajun la teatrul San Carlino, fu iar pronunţat, dar

cu o expresie ameninţătoare de data asta; se îndepărtă aşadar încet, cu privirea aţintită în gol, primirea aceea care-i pricinuia atâtea necazuri. Mergând de-a lungul zidurilor, ca să se sustragă atenţiei mulţimii, Paul dădu de taraba unui anticar; se opri, mişcă şi deschise câteva cărţi aşa, de formă: stătea astfel cu spatele la trecători şi obrazul lui, pe jumătate ascuns în file, evită orice ocazie de a fi insultat. Se gândise la un moment dat să dea câteva bastoane în plebea asta obraznică; o vagă spaimă superstiţioasă care începea să-l cuprindă îl împiedică. Îşi aminti că-l bătuse odată pe un birjar obraznic cu o nuia, îl lovise la tâmplă şi acesta muri pe loc, omor din imprudenţă pe care îl mai regreta încă. După ce luă şi puse mai multe cărţi la locul lor, dădu peste tratatul despre *jettatura* al lui signor Niccôlo Valetta: acest titlu îl izbi în ochi ca o flacără şi cartea i se păru aşezată acolo de mâna fatalităţii; îi aruncă anticarului, care-l privea răutăcios şi se juca cu două, trei coarne negre aşezate printre brelocurile de la ceas, cei şase sau opt carlini, preţul volumului şi fugi la hotel să se închidă în odaie la el ca să înceapă lectura care trebuia să-l lămurească şi să-i precizeze îndoielile ce-l obsedau de la sosirea la Neapole.

Cartea lui signor Valetta e la fel de răspândită la Neapole ca *Secretele marelui Albert* Etteila* sau *Cheia viselor* la Paris. Valetta defineşte *jettatura*, arată cum poţi s-o descoperi şi cum poţi să te fereşti de ea; îi împarte pe *jettatori* în mai multe categorii, după gradul în care pot fi de primejdioşi, şi discută toate problemele care sunt legate de acest grav subiect.

Dacă ar fi găsit această carte la Paris,. D’Aspremont ar fi răsfoit-o distrat, ca pe un vechi almanah plin de poveşti ridicole şi ar fi râs de seriozitatea cu care autorul tratează aceste fleacuri; în starea de spirit în care era, în afara mediului obişnuit, gata să devină credul printr-o serie de mici incidente, citi cu o groază tăinuită, ca un profan care silabiseşte într-o carte de farmece evocarea spiritelor şi formule cabalistice. Deşi nu încercase să le pătrundă secretele iadului, acestea i se înfăţişau; nu putea să nu le ignore mai departe şi luase acum cunoştinţă de puterea lui fatală: era un *jettatore!* Trebuia să recunoască faţă de el însuşi: toate semnele descrise de Valetta el le avea.

Uneori se întâmplă ca un om care până atunci se crezuse înzestrat cu o sănătate perfectă să deschidă din întâmplare sau în joacă o carte de medicină şi, citind descrierea patologică a unei boli, să-şi dea seama că o poartă în sine; luminat de o licărire fatală, simte la fiecare simptom menţionat cum tresare dureros în el vreun organ neînsemnat, o fibră ascunsă

a cărei funcţionare îi scăpase şi păleşte înţelegând ce aproape este moartea pe care o credea atât de departe. Paul încerca ceva asemănător.

Se aşeză în faţa unei oglinzi şi se privi cu o intensitate înfricoşătoare: această perfecţiune disparată, alcătuită din elemente frumoase care nu sunt întrunite de obicei, îl făcea să semene mai mult ca oricând cu arhanghelul decăzut şi-i da o strălucire sinistră pe fundalul negru al oglinzii; fibrilele pupilelor i se întortocheau ca nişte vipere convulsionate, sprâncenele vibrau ca arcul din care a fost trasă o săgeată ucigătoare; cuta albă de pe frunte te ducea cu gândul la cicatricea lăsată de un trăsnet şi părul roşu părea că arde cu flăcări de iad; paloarea de marmură a pielii scotea mai mult în evidenţă fiecare trăsătură a acestei fizionomii cu adevărat îngrozitoare.

Paul se sperie singur de el: i se părea că emanaţiile ochilor lui, reflectate de oglindă, se întorceau asupră-i ca nişte săgeţi înveninate: închipuiţi-vă Meduza privindu-şi capul oribil şi fermecător în luciul roşietic al unui scut de aramă.

Ni se va obiecta poate că e greu de crezut ca un tânăr om de lume, pătruns de ştiinţa modernă, care a trăit în mijlocul scepticismului civilizaţiei, să fi putut lua în serios o prejudecată populară şi să-şi închipuie că e înzestrat în mod fatal cu o misterioasă influenţă nefastă. Dar vom răspunde că, după părerea generală, există un magnetism irezistibil care te pătrunde fără voia ta şi împotriva căruia o voinţă unică nu luptă întotdeauna în mod eficace: un om poate sosi la Neapole râzând de *jettatura* şi, în cele din urmă, se înconjoară de precauţii, de tot felul de coarne, şi fuge cu spaimă de orice individ cu privire suspectă. Paul d’Aspremont se afla într-o situaţie şi mai gravă: era el însuşi purtător de *fascino* şi toată lumea îl evita sau făcea în prezenţa lui semnele recomandate de signor Valetta, pentru a se feri. Deşi judecata lui se revolta în faţa unei asemenea stări, nu se putea împiedica să recunoască singur că prezenta toate indiciile care trădează *jettatura.* Spiritul omenesc, până şi cel mai luminat, păstrează întotdeauna un colţişor negru unde se cuibăresc hidoasele himere ale credulităţii, unde se agaţă liliecii superstiţiei. Viaţa obişnuită ea însăşi e atât de plină de probleme insolubile încât imposibilul devine probabil. Poţi crede sau nega totul: dintr-un anumit punct de vedere, visul există în aceeaşi măsură ca realitatea.

Paul se simţi cuprins de o imensă tristeţe. Era un monstru! Deşi înzestrat cu instinctele cele mai afectuoase şi cu caracterul cel mai binevoitor, purta nenorocirea cu sine; privirea lui, fără să vrea, încărcată cu venin, dăuna

celor pe care se oprea, chiar dacă o făcea din simpatie. Avea darul nefericit de a concentra, de a distila emanaţii morbide, electricităţi dăunătoare, influenţele fatale ale atmosferei şi să le împrăştie în juru-i. Diferite împrejurări din viaţa lui care până acum îi păruseră neclare şi de care învinuise în mod vag hazardul erau puse acum într-o lumină lividă: îşi amintea tot felul de ghinioane enigmatice, de nenorociri inexplicabile, de catastrofe fără motiv care acum se limpezeau toate; concordanţe ciudate se stabileau în mintea lui şi îi confirmau trista părere pe care o dobândise despre el însuşi.

Îşi depănă viaţa an cu an, îşi amintea cum mama murise la naşterea lui, sfârşitul nefericit al micilor lui colegi de liceu, dintre care cel mai drag murise căzând dintr-un copac pe când el, Paul, se uita cum se caţără; o plimbare cu barca, începută atât de vesel şi de la care se întorsese singur după eforturi nemaipomenite de-a smulge din ierburi trupurile bieţilor băieţi înecaţi din pricină că barca se răsturnase; asaltul de scrimă în care i se frânsese butonul floretei, care astfel transformată în spadă îl rănise atât de primejdios pe adversarul lui un tânăr la care ţinea foarte mult: desigur toate astea se puteau explica raţional şi Paul aşa făcuse până acum; totuşi, ceea ce era accidental şi întâmplător în aceste împrejurări i se părea că depinde de altă cauză acum, după ce citise cartea lui Valette; influenţa fatală, *fascino, jettatura,* îşi cereau partea lor în aceste catastrofe. Un atare şir de nenorociri în jurul aceluiaşi om nu putea să fie *firesc.*

Un alt lucru mai recent îi veni în minte, cu toate detaliile sale oribile şi nu puţin atârnă în balanţă, spre a-l întări în dezolanta lui credinţă.

La Londra, se ducea deseori la teatrul Reginei unde îl impresiona în mod deosebit graţia unei tinere dansatoare. Fără să se fi îndrăgostit mai mult de dânsa decât de o graţioasă figură dintr-un tablou sau dintr-o gravură, o urmărea cu privirea printre colegele ei de balet în vârtejul manevrelor coregrafice; îi plăcea chipul ei blând şi melancolic, paloarea delicată care se menţinea în mişcarea dansului, părul frumos de un blond mătăsos, purtând o coroană de flori, sau stele, după felul dansului, privirea languroasă, umerii de o castitate virginală, pe care-i vedea înfiorându-se când îi privea cu binoclul, picioarele ce se ridicau cu părere de rău de sub mătasea străvezie şi luceau ca marmura unei statui antice; de fiecare dată când trecea prin faţa rampei, o saluta cu un semn discret de admiraţie sau se înarma cu binoclul ca s-o vadă mai bine.

Într-o seară, dansatoarea, dusă de zborul circular al unui vals, se apropie mai mult de linia de foc ce separă lumea ideală de linia reală; îmbrăcămintea ei uşoară de silfidă palpita ca nişte aripi de porumbel gata să-şi ia zborul. O lampă cu gaz îşi întinse limba albastră şi albă şi atinse ţesătura aeriană. Într-o clipă flacăra o înconjură pe tânăra fată care dansă încă puţin ca un spiriduş în mijlocul unei lumini roşii şi se uită spre culise, disperată, înnebunită de groază, mistuită de vie în hainele în flăcări. Paul fusese îndurerat şi emoţionat de această nenorocire despre care vorbiseră ziarele vremii, în care s-ar putea găsi numele victimei dacă cineva ar fi curios să-l afle. Dar durerii sale nu i se adăuga nicidecum remuşcarea. Nu credea că are vreo legătură cu accidentul pe care-l regreta mai mult ca oricare altul.

Acum era sigur că privirea lui care o urmărise cu îndărătnicie nu fusese străină de moartea acelei fiinţe fermecătoare. Se considera asasinul ei; avea oroare de el însuşi şi ar fi vrut să nu se fi născut niciodată.

După această stare de deprimare urmă o reacţie violentă; începu să râdă cu un râs nervos, aruncă cât colo cartea lui Valetta şi exclamă:

— Zău că sunt nerod sau nebun! Cred că am făcut o insolaţie sub soarele Neapolului. Ce-ar spune prietenii mei de la club dacă ar afla că am dezbătut cu seriozitate în conştiinţa mea această întrebare grozavă – dacă sunt sau nu un *jettatore!*

Paddy ciocăni uşor la uşă. Paul deschise şi groom-ul, pedant când era vorba de etichetă, îi aduse pe pielea lucioasă a şepcii, scuzându-se că nu are o tavă de argint, o scrisoare din partea lui miss Alicia.

Domnul d'Aspremont rupse pecetea şi citi cele ce urmează:

„Eşti supărat pe mine, Paul? N-ai venit ieri şi îngheţata dumitale s-a topit melancolic pe masă. Până la ora nouă am tras cu urechea, încercând să aud zgomotul roţilor trăsurii dumitale pe fundalul scârţâitului de greieri şi al bătăilor de tobă bască: atunci am pierdut orice speranţă şi l-am certat pe comodor. Admiră cât de drepte sunt femeile!

— Pulcinella cu nasul ei negru, don Simon şi donna Pangrazia au aşadar mult farmec pentru dumneata? căci ştiu prin poliţia mea că ţi-ai petrecut seara la San-Carlino. Din acele scrisori pretinse importante n-ai scris niciuna. De ce să nu mărturiseşti simplu şi stupid că eşti gelos pe contele Altavilla? Te credeam mai orgolios, şi această modestie din partea dumitale mă impresionează. Nu-ţi fie teamă, domnul Altavilla e prea frumos şi un

asemenea Apolo cu brelocuri nu e pe gustul meu. Ar trebui să-ţi arăt o mândrie plină de dispreţ şi să-ţi spun că n-am băgat de seamă că n-ai mai venit; dar adevărul este că m-am plictisit, că am fost prost dispusă, foarte nervoasă şi că era s-o bat pe Vice care râdea ca o nebună – şi nici nu ştiu la drept vorbind de ce.

A. W.“

Această scrisoare veselă şi ironică îl readuse pe Paul întru totul la viaţa reală. Se îmbrăcă, comandă o trăsură şi, curând voltairianul Scazziga pocni din biciul incredul pe lângă urechile cailor care porniră în galop pe trotuarul de lavă prin mulţimea întotdeauna compactă de pe cheiul Santa-Lucia.

— Scazziga, ce te-a apucat? ai să faci vreun pocinog! strigă domnul d’Aspremont. Birjarul se întoarse brusc ca să răspundă şi privirea iritată a lui Paul îl atinse în plin obraz. O piatră pe care n-o văzuse ridică una din roţile din faţă şi căzu de pe capră din cauza izbiturii, dar fără să dea drumul la hăţuri. Sprinten ca o maimuţă, se aruncă din nou pe capră, având pe frunte un cucui mai mare ca un ou de găină.

— La dracu dacă mă mai întorc vreodată când îmi vorbeşti! bolborosi el între dinţi. Timberio, Falsacappa şi Gelsomina aveau dreptate – e un *jettatorel* Mâine am să cumpăr nişte coarne. Dacă nu fac bine, nu pot face nici rău.

Acest mic incident îl cam supără pe Paul; îl readucea în cercul magic din care voia să iasă: o piatră găseşti întotdeauna sub roata unei trăsuri, un vizitiu neatent cade de pe capră – nimic mai simplu şi mai obişnuit. Totuşi *efectul* se produsese atât de curând după *cauză,* tumba lui Scazziga coincidea atât de precis cu privirea pe care i-o aruncase, încât temerile îl asaltară din nou:

„Tare-aş mai pleca, îşi spuse el, chiar de mâine din această ţară extravagantă, pentru că simt că-mi saltă creierul în cap ca o alună uscată în coaja ei. Dar, dacă i-aş încredinţa temerile mele lui miss Ward, ar râde, iar ei climatul Neapolelui îi este prielnic pentru sănătate. Sănătatea ei: dar nu avea nimic înainte de a mă cunoaşte! Niciodată acest cuib de lebădă legănat de apă – Anglia – nu produsese o copilă mai albă şi mai roz! Viaţa strălucea în ochii ei plini de lumină, înflorea pe obrajii proaspeţi şi catifelaţi; un sânge bogat şi curat curgea în vinele sale albastre, sub pielea transparentă; se simţea, dincolo de frumuseţea ei, o forţă graţioasă! Ce mult a pălit, a slăbit şi s-a schimbat sub privirea mea! Ce plăpânde mai deveniseră mâinile

ei delicate! Ce penumbre înduioşate îi încercănau ochii atât de vii! Ai fi zis că se mistuia sub o gheară necruţătoare care o înşfăcase de umăr. În lipsa mea şi-a recăpătat foarte repede culorile vii; răsuflarea îi zburdă liber în pieptul pe care medicul îl asculta cu temere; dacă ar scăpa de influenţa mea nefastă, ar trăi mult. Oare n-o omor eu? Serile trecute nu a avut, când eram eu acolo, un junghi atât de puternic încât obrajii i-au pălit parcă sub suflul rece al morţii? Nu cumva îi arunc eu *jettatura*, fără să vreau? După cum se mai poate ca toate astea să fie foarte fireşti. Multe tinere englezoaice au predispoziţii pentru bolile de plămâni”.

Aceste gânduri îl preocupară pe Paul d’Aspremont în timpul drumului. Când apăru pe terasă, unde îşi petreceau timpul în mod obişnuit miss Ward şi comodorul, imensele coarne de bou sicilian, darul contelui de Altavilla, se încovoiau într-un loc la vedere. Văzând că Paul le-a observat, comodorul se făcu albastru: ceea ce era modul lui de a se înroşi căci, mai puţin delicat decât nepoata sa, primise confidenţele lui Vice…

Alicia, cu un semn de mare dispreţ, făcu semn slujnicei să ia coarnele şi fixă asupra lui Paul ochii ei frumoşi şi plini de dragoste, de Curaj şi de încredere.

— Lasă-le acolo, îi spuse Paul lui Vice, sunt foarte frumoase.

IX

Observaţia lui Paul despre coarnele dăruite «de contele Altavilla păru să-i facă plăcere comodorului; Vice zâmbi, arătându-şi dantura cu canini despărţiţi, ascuţiţi şi albi care sclipeau în mod feroce; Alicia, cu o clipire rapidă, păru că-i pune prietenului ei o întrebare ce rămase fără răspuns.

O tăcere penibilă se aşternu.

Primele minute ale unei vizite chiar cordiale, familiare, aşteptate şi repetate în fiecare zi sunt de obicei stânjenitoare. În timpul absenţei, • chiar dacă aceasta n-a durat decât câteva ore, s-a format în jurul fiecăruia o atmosferă invizibilă care stânjeneşte efuziunea. E ca un geam cu • desăvârşire transparent prin care poţi vedea peisajul şi pe care nu zboară nici măcar o muscă. Nu e nimic în aparenţă şi totuşi simţi obstacolul.

Acelaşi gând le preocupa, ascuns de o mare ♦ experienţă a relaţiilor mondene, pe cele trei personaje care formau un grup mai intim de • obicei. Comodorul îşi răsucea maşinaliceşte degetele; d’Aspremont privea cu îndărătnicie vârfurile negre şi netede ale coarnelor pe care îi interzisese lui Vice să le ia, ca un naturalist încercând să claseze, după un fragment, o

specie necunoscută; Alicia se juca cu degetele în rozeta fundei late de la capotul de muselină, făcându-se că-i strânge nodul.

Miss Ward rupse prima gheaţa, cu acea libertate veselă a tinerelor englezoaice, atât de modeste şi rezervate, totuşi, după căsătorie.

— Zău, Paul, nu eşti deloc amabil de câtva timp. Să fie galanteria dumitale o. Plantă de seră rece care nu înfloreşte decât în Anglia şi căreia nu-i prieşte la temperatura ridicată a acestui climat? Ce atent, prevenitor şi grijuliu erai în *cottage-ul* nostru din Lincolnshire! Mă întâmpinai cu zâmbetul pe buze, cu mâna pe piept, ireproşabil frizat, gata să pui un genunchi la pământ în faţa idolului inimii dumitale; în sfârşit, aşa cum sunt înfăţişaţi îndrăgostiţi! pe vinietele romanelor.

— Te iubesc şi acum, Alicia, răspunse d'Aspremont cu o voce profundă dar fără să slăbească din priviri coarnele agăţate de una din coloanele antice care susţineau bolta de viţă.

— Spui asta cu un ton atât de lugubru încât ar trebui să fiu tare cochetă ca să cred, continuă miss Ward; îmi închipui că ceea ce îţi plăcea Ia mine era tenul meu palid, diafan, graţia ossianescă şi vaporoasă; starea mea proastă îmi dădea un farmec romantic pe care l-am pierdut.

— Alicia! niciodată n-ai fost mai frumoasă.

— Cuvinte, cuvinte, cuvinte, cum spune Shakespeare. Sunt aşa de frumoasă încât nici nu catadicseşti să te uiţi la mine.

Într-adevăr, ochii domnului d'Aspremont nu se îndreptaseră deloc spre tânăra fată.

— Hai, zise ea cu un oftat mare şi exagerat în mod comic, văd că am devenit o ţărancă puternică şi grasă, foarte proaspătă, roşie în obraji, fără câtuşi de puţină distincţie, care n-ar mai putea fi invitată la baluri în lumea bună şi nici n-ar mai putea fi trecută într-o carte de frumuseţi, unde ar trebui să fiu despărţită de un sonet admirativ printr-o foiţă de mătase.

— Miss Ward, îţi face plăcere să te calomniezi, spuse Paul cu pleoapele lăsate.

— Ai face mai bine să recunoşti sincer că arăt groaznic. E şi vina dumitale, comodore; cu pulpele dumitale de pui, cu cotletele şi muşchiul de vacă, cu păhărelele dumitale de vin din Canare, cu plimbările călare, cu băile de mare, cu exerciţiile de gimnastică, mi-ai fabricat această fatală sănătate burgheză care risipeşte iluziile poetice ale domnului d'Aspremont.

— Îl necăjeşti pe domnul d'Aspremont şi-ţi baţi joc de mine, spuse comodorul, vizat direct; dar cu siguranţă că muşchiul de vacă e consistent

iar vinul de Canare nu a dăunat niciodată nimănui.

— Ce dezamăgire, bietul meu Paul! să laşi o nimfă, o zână, o zeiţă şi să regăseşti ceea ce doctorii şi familia numesc o tânără cu constituţie robustă!

— Dar ascultă-mă, de vreme ce tot nu mai ai curajul să te uiţi la mine şi te cutremuri de oroare: am cu şapte uncii mai mult decât la plecarea din Anglia.

— Opt uncii! întrerupse cu mândrie comodorul, care o îngrijea pe Alicia cum ar fi făcut-o mama cea mai iubitoare.

— Chiar opt uncii în cap? Unchi îngrozitor ce eşti, vrei aşadar să-l îndepărtezi pentru totdeauna pe domnul d'Aspremont? făcu Alicia afectând o descurajare ironică.

În timp ce tânăra fată îl provoca cu aceste cochetării pe care nu şi le-ar fi permis nici faţă de logodnicul ei, fără motive grave, domnul d'Aspremont, pradă ideii lui fixe, nevrând să-i dăuneze lui miss Alicia cu privirea lui fatală, îşi aţintea ochii la coarnele talismanice, sau privea vag pe imensa întindere albastră pe care o descoperi de pe înălţimea terasei.

Se întreba dacă nu era de datoria lui să fugă de Alicia, cu riscul să treacă drept un om fără credinţă şi onoare, şi să se ducă să-şi petreacă zilele într-o insulă pustie unde, cel puţin, *jettatura* lui se va stinge neavând nicio privire omenească spre a o absorbi.

— Înţeleg, spuse Alicia continuând să glumească, de ce eşti atât de sumbru şi de serios; căsătoria noastră e prevăzută peste o lună; şi te sperie ideea să devii soţul unei fete de la ţară care nu mai are niciun pic de eleganţă. Te dezleg de cuvântul dumitale: poţi să te căsătoreşti cu prietena mea miss Sarah Templeton, care mănâncă murături şi bea oţet ca să fie slabă!

Această închipuire o făcu să râdă cu râsul argintiu şi limpede al tinereţii. Comodorul şi Paul i se alăturară cu sinceritate.

Când ultima cascadă de bucurie nervoasă se stinse, se duse la d'Aspremont, îl luă de mână, îl conduse la pianul aşezat în colţul terasei şi-i spuse deschizând nişte note pe pupitru:

— Dragul meu, n-ai chef să vorbeşti azi, şi „ceea ce nu merită să fie spus, cânţi"; ai să mă acompaniezi în acest duettino care nu e greu; aproape numai acorduri.

Paul se aşeză pe taburet, miss Alicia stătea în picioare lângă el, aşa încât să poată urmări partitura. Comodorul îşi dădu capul pe spate, îşi întinse picioarele şi luă cu anticipaţie o poză de beatitudine, căci avea pretenţii de

diletant şi afirma că adoră muzica; dar încă de la măsura a şasea, dormea somnul celor cu conştiinţa împăcată, somn pe care se încăpăţâna, în ciuda glumelor nepoatei, să-l numească extaz, deşi i se întâmpla câteodată să sforăie, simptom nu prea extatic.

Acel duettino era o melodie vioaie şi uşoară, în genul lui Cimarosa, pe cuvinte de Metastasio şi pe care nu am putea-o mai bine defini decât comparând-o cu un fluture trecând de mai multe ori printr-o rază de soare.

Muzica are darul să gonească duhurile rele: după câteva fraze, Paul nu se mai gândea la degetele care conjură deochiul, la coarnele magice, la amuletele de corali; uitase îngrozitoarea carte a lui Signor Valetta şi toate nălucile pe tema *jettaturei*. Sufletul lui urca vesel odată cu vocea lui Alicia, într-un aer diafan şi luminos.

Greierii tăceau ca şi cum ar fi vrut să asculte şi ei, iar briza mării care tocmai începuse lua notele şi petalele florilor căzute din vasele de pe marginea terasei.

— Unchiul doarme cât şapte. Dacă nu i-ar sta în obicei, am putea să ne declarăm jigniţi în amorul nostru propriu de virtuozi, spuse Alicia închizând notele. În timp ce se odihneşte, vrei să ne plimbăm prin grădină, Paul? nu ţi-am arătat încă raiul de-aici.

Şi-şi luă dintr-un cui bătut în una din coloane, de care era agăţată prin nişte şireturi, o pălărie mare de paie.

Alicia profesa în materie de horticultură principiile cele mai ciudate; nu dădea voie să se culeagă flori şi să se taie crengi; şi ceea ce o fermecase la vila asta era, după cum am mai spus, starea sălbatică şi necultivată a grădinii.

Cei doi tineri îşi făceau drum prin verdeaţa masivă care se împreuna deîndată în urma lor. Alicia trecea înainte şi râdea pentru că-l vedea pe Paul plesnit de ramurile măceşilor pe care le dădea ea la o parte. De abia făcuseră douăzeci de paşi că mâna verde a unei crăci, ca pentru a face o glumă vegetală, apucă şi-i reţinu pălăria, ridicând-o atât de sus încât Paul n-a mai putut-o lua.

Din fericire, frunzişul era stufos şi soarele abia dacă arunca câteva monede de aur prin golurile dintre crăci.

— Iată adăpostul meu preferat, spuse Alicia, arătându-i lui Paul o bucată de rocă pitoresc cioplită, apărată de un tufiş de portocali, de chitre, de fistic şi de mirt.

Se aşeză într-o scobitură în formă de scaun şi-i făcu semn lui Paul să îngenuncheze în faţa ei pe muşchiul uscat şi gros care era aşternut la picioarele stâncii.

— Pune-ţi amândouă mâinile într-ale mele şi priveşte-mă drept în ochi, într-o lună voi fi nevasta ta. De ce ochii tăi îi ocolesc pe ai mei?

Într-adevăr, Paul revenise la ideile lui despre *jettatura* şi întorcea privirile.

— Crezi că vei citi în ei vreun gând potrivnic sau vinovat? Ştii că inima mea e a ta din ziua când ai adus unchiului meu scrisoarea de recomandare în parloarul din Richmond. Fac parte din rasa acelor englezoaice, romanţioase şi mândre, care se îndrăgostesc într-o clipă şi dragostea lor durează toată viaţa – mai mult decât viaţa poate – şi care ştiu să iubească după cum ştiu să moară. Scufundă-ţi privirea într-a mea; nu încerca să închizi sau să-ţi întorci ochii, sau voi crede că un gentleman care nu trebuie să se teamă decât de Dumnezeu se sperie de superstiţii nedemne. Aţinteşte-ţi asupra mea ochii ce ţi se par îngrozitori şi care sunt dulci pentru mine, căci în ei văd dragostea dumitale şi spune-mi dacă mai sunt destul de frumoasă ca să mă duci, după ce ne vom căsători, să ne plimbăm la Hyde-Park într-o caleaşcă deschisă.

Paul, înnebunit de dragoste, lăsă asupra fetei o privire prelungă, plină de pasiune şi de entuziasm. Deodată, tânăra fată păli, un junghi puternic îi străbătu inima ca fierul unei suliţi: păru că o fibră se rupse în pieptul ei şi duse cu repeziciune batista la buze. O picătură roşie pătă pânza subţire pe care Alicia o ascunse repede.

— O! mulţumesc, Paul; m-ai făcut foarte fericită, credeam că nu mă mai iubeşti.

X

Mişcarea pe care Alicia o făcuse ca să ascundă batista nu putuse fi atât de iute încât domnul d'Aspremont să n-o bage de seamă; Paul se făcu alb ca varul căci primise o dovadă de neînlăturat a forţei lui fatale şi gândurile cele mai sinistre îl chinuiau, chiar până şi ideea sinuciderii îi trecu prin minte; n-ar fi fost de datoria lui să se suprime ca o fiinţă primejdioasă ce era, înlăturând astfel pricina involuntară a atâtor nenorociri? Ar fi acceptat pentru el încercările cele mai grele şi ar fi dus în mod curajos povara vieţii; dar să ucidă ce-i era mai scump pe lume, nu era cu mult prea groaznic?

Curajoasa fată îşi stăpânise senzaţia de durere care urmase după privirea lui Paul şi care coincidea în mod atât de ciudat cu sfaturile contelui

Altavilla. O minte mai puţin aşezată ar fi putut fi impresionată de acest efect, dacă nu supranatural, cel puţin greu de explicat; dar aşa cum am spus, Alicia era credincioasă dar nu superstiţioasă. Încrederea ei de nestrămutat în ceea ce e vrednic de crezut respingea ca pe nişte poveşti pentru copii toate aceste idei despre influenţe misterioase şi râdea de prejudecăţile populare cele mai adânc înrădăcinate. De altfel, chiar dacă ar fi admis că *jettatura* există cu adevărat, chiar dacă i-ar fi recunoscut semnele evidente la Paul, inima ei afectuoasă şi mândră n-ar fi şovăit o clipă. Paul nu făcuse nicio faptă căreia susceptibilitatea cea mai delicată să aibă a-i reproşa ceva, şi miss Ward ar fi preferat să cadă moartă sub această privire, pretinsă a fi atât de funestă, decât să dea înapoi în faţa unei dragoste acceptate de ea, pentru care avea consimţământul unchiului şi care trebuia să fie încununată curând de căsătorie. Miss Alicia Ward semăna oarecum cu eroinele lui Shakespeare, îndrăzneţe în castitatea lor, hotărâte în marea lor puritate, a căror dragoste subită este nevinovată şi statornică şi pe care o singură clipă le leagă pentru totdeauna; mâna ei fusese strânsă de mâna lui Paul şi niciun bărbat de pe lume nu trebuia s-o mai cuprindă între degetele lui. Îşi privea viaţa ca şi încătuşată şi pudoarea ei s-ar fi revoltat numai şi la gândul unei alte căsătorii.

Se arătă aşadar cu adevărat veselă sau se prefăcu atât de bine încât l-ar fi înşelat pe observatorul cel mai subtil şi, ridicându-l pe Paul care mai stătea în genunchi la picioarele ei, îl plimbă pe aleile năpădite de florile şi de plantele din grădina lăsată în neîngrijire până într-un loc unde vegetaţia rărindu-se lăsa să se vadă marea ca un vis albastru şi infinit. Această seninătate luminoasă risipi gândurile întunecate ale lui Paul: Alicia se sprijinea de braţul tânărului lăsându-se în voia lui cu încredere, ca şi cum i-ar fi fost soţie. Prin această mângâiere pură şi mută, neînsemnată din partea oricărei alteia, hotărâtoare din partea ei, se dăruia lui mai mult încă, încurajându-l împotriva spaimelor şi făcându-l să înţeleagă cât de puţin o impresionau primejdiile cu care lumea o ameninţa. Deşi îi impusese tăcere la început lui Vice, apoi unchiului ei, deşi contele Altavilla nu numise pe nimeni, dar o sfătuise să se ferească de o influenţă rea, înţelesese repede că era vorba de Paul d’Aspremont; cuvintele cu înţeles ale frumosului napolitan nu puteau să facă aluzie decât la tânărul francez. Mai văzuse că Paul, cedând în faţa prejudecăţii atât de răspândite la Neapole, care făcea un *jettatore* din orice om cu o înfăţişare puţin mai ciudată, se credea, printr-o slăbiciune de neînţeles, atins de *fascino* şi îşi întorcea ochii plini de dragoste

de la ea, de teamă să nu-i dăuneze cu privirea lui; ca să-i strămute această idee, Alicia provocase scena pe care am descris-o şi al cărei rezultat se dovedea a fi contrar intenţiei, căci îl încredinţă mai mult ca oricând pe Paul de fatala lui putere.

Cei doi îndrăgostiţi se întoarseră pe terasă unde comodorul, încă sub efectul muzicii, dormea melodios în fotoliul lui de bambus. Paul îşi luă rămas bun şi miss Ward, parodiind gestul de despărţire napolitan, îi trimise din vârful degetelor o sărutare imperceptibilă spunându-i: „Pe mâine, Paul, nu-i aşa?“ cu o voce plină de mângâieri suave.

Alicia era în această clipă de o frumuseţe sclipitoare, alarmantă, aproape supranaturală, care îl izbi pe unchiul ei, trezit brusc de plecarea lui Paul. Ochii aveau tente argintii şi făceau să-i sclipească pupilele ca nişte stele de un negru luminos; obrajii erau, în dreptul pometţilor, de un trandafiriu ideal, de o puritate şi de o văpaie cereşti, culoare pe care niciun pictor n-a putut-o avea vreodată pe paleta lui; tâmplele, de o transparenţă de agată, erau străbătute de o reţea de fire albastre şi toată făptura ei era parcă pătrunsă de raze; ai fi spus că sufletul i se arăta prin piele.

— Ce frumoasă eşti astăzi, Alicia! spuse comodorul.

— Mă răsfeţi, unchiule; şi, dacă nu mai sunt fetiţa îngâmfată a celor trei regate, nu e vina dumitale. Din fericire, nu cred în măguliri, chiar şi dezinteresate.

„Frumoasă, primejdios de frumoasă, continuă în sinea lui comodorul; îmi aminteşte trăsătură cu trăsătură de maică-sa, biata Nancy, care a murit la nouăsprezece ani. Asemenea îngeri nu pot rămâne pe pământ: parcă îi ridică o suflare şi aripi invizibile foşnesc pe umerii lor; e prea albă, prea roz, prea pură, prea desăvârşită; acestor trupuri eterate le lipseşte sângele rece şi grosolan al vieţii. Dumnezeu care le împrumută lumii pentru câteva zile se grăbeşte să le ia înapoi. Strălucirea ei nespusă mă întristează ca o despărţire.”

— Ei, unchiule! dacă sunt aşa de frumoasă, reluă miss Ward, care vedea cum fruntea comodorului se întrista, e timpul să mă măriţi: voalul şi coroniţa mi-ar sta bine.

— Să te mărit! eşti chiar atât de grăbită să-l părăseşti pe bătrânul piele-roşie de unchi-tău, Alicia?

— Dar nu înseamnă deloc că am să te părăsesc; nu te-ai înţeles cu domnul d’Aspremont că vom locui împreună? Ştii bine că nu pot trăi fără dumneata.

— Domnul d'Aspremont! Domnul d'Aspremont… N-am făcut încă nunta.

— Nu are cuvântul dumitale… şi pe-al meu? Sir Joshua Ward şi l-a păstrat întotdeauna.

— Are cuvântul meu, ce-i drept, răspunse comodorul vădit încurcat.

— Termenul de şase luni pe care l-ai fixat nu s-a scurs… de câteva zile? spuse Alicia, şi obrajii i se înroşiră pudic, deoarece convorbirea, necesară în punctul unde ajunseseră lucrurile, rănea sensibilitatea ei atât de delicată.

— A! ai numărat lunile, fetiţo: şi să mai ai încredere în chipurile astea de mironosiţă.

— Îl iubesc pe domnul d'Aspremont, răspunse grav tânăra fată.

— Tocmai asta el făcu sir Joshua Ward, care, influenţat de Vice şi Altavilla, nu avea de gând să-şi ia drept ginere un *jettatore.* De ce nu iubeşti pe altcineva?

— Nu am două inimi, spuse Alicia; n-am să am decât o singură dragoste, chiar dacă va trebui să mor, ca mama, la nouăsprezece ani.

— Să mori! nu mai spune vorbe de-astea, te implor, exclamă comodorul.

— Ai să-i faci vreun reproş domnului d'Aspremont?

— Niciunul, fără îndoială.

— Nu şi-a păstrat onoarea în toate împrejurările? S-a arătat vreodată laş, josnic, mincinos sau perfid? A insultat vreo femeie sau a dat înapoi în faţa vreunui bărbat? Blazonul lui este pătat de vreo faptă neştiută? O tânără dacă i-ar lua braţul ca să apară în lume, ar avea oare de ce să roşească sau să-şi plece ochii?

— Domnul Paul d'Aspremont e un gentleman desăvârşit, nimic de spus cu privire la respectabilitatea lui.

— Crede-mă, unchiule, dacă ar exista un astfel de motiv, aş renunţa îndată la domnul d'Aspremont şi m-aş ascunde într-un loc îndepărtat; dar nimic, ascultă-mă bine, nu mă va putea face să renunţ la o promisiune sfântă, spuse miss Alicia pe un ton hotărât şi blând.

Comodorul îşi răsucea degetele, mişcare obişnuită la el când nu ştia ce să răspundă şi care-l făcea să salveze aparenţele.

— De ce acum te arăţi atât de rece faţă de Paul? continuă miss Ward. Altădată aveai atâta afecţiune pentru el; nu te puteai lipsi de el în *cottage-ul* nostru din Lincolnshire şi îi spuneai, strângându-i mâna, gata să i-o rupi, că-i un băiat merituos, căruia i-ai încredinţa bucuros fericirea unei fete.

— Da, desigur, îl iubeam pe Paul, spuse comodorul pe care-l emoţionau aceste amintiri evocate în mod semnificativ; dar ceea ce-i nedesluşit în ceţurile Angliei se lămureşte la soarele din Neapole…

— Ce vrei să spui? făcu Alicia cu o voce tremurândă; culorile vii din obraz îi dispărură brusc şi era albă ca o statuie de alabastru pe un mormânt.

— Că Paul al tău este un *jettatore.*

— Cum! Dumneata, unchiule? dumneata, sir Joshua Ward, un gentilom, un creştin, un supus al maiestăţii sale britanice, un fost ofiţer al marinei engleze, o fiinţă luminată şi civilizată, pe care ai consulta-o pentru orice pricină, dumneata care eşti instruit şi înţelept, care citeşti în fiecare seară Biblia şi Evanghelia, nu te temi să-l acuzi pe Paul că e un *jettatore!* O, nu mă aşteptam la asta din partea dumitale!

— Dragă Alicia, spuse comodorul, sunt poate tot ceea ce spui când nu-i vorba despre tine, dar când o primejdie, chiar şi închipuită, te ameninţă, devin mai superstiţios ca un ţăran din Abruzzi, decât un coate goale de pe Dig, un *ostricaio*[19] din Chiaja, o slujnică sau chiar un conte napolitan. Paul poate să mă privească oricât vrea cu ochii lui tăioşi, am să rămân la fel de calm ca în faţa unei spade goale sau dinaintea unui pistol. *Fascino* nu va avea niciun efect asupra pielii mele bătătorite, roşie şi tăbăcită de soarele tuturor colţurilor de lume. Nu mă tem decât pentru tine, scumpă nepoată, şi te asigur că simt că o sudoare rece îmi scaldă tâmplele când te priveşte acest băiat nefericit. Nu are intenţii rele, ştiu bine, şi te iubeşte mai mult decât viaţa dar mi se pare că, sub influenţa lui trăsăturile tale se schimbă, culorile dispar şi că încerci să ascunzi o durere puternică; şi atunci mă apucă o poftă crâncenă să-i scot ochii domnului Paul d’Aspremont al tău cu vârful coarnelor pe care ţi le-a dat Altavilla.

— Bietul şi dragul meu unchi, spuse Alicia înduioşată de explozia călduroasă a comodorului; existenţa noastră e în mâna lui Dumnezeu; nu moare niciun prinţ pe patul lui somptuos, nicio păsărică pe ţiglele unui acoperiş fără ca ceasul să-i sune acolo sus; *fascino* n-are niciun amestec în toate astea şi e un sacrilegiu să crezi că o privire mai mult sau mai puţin piezişă poate avea vreo influenţă. Hai, unchiule, continuă ea folosind termenul de afecţiune familiară a nebunului din *Regele Lear,* n-ai vorbit serios adineaori; dragostea pe care mi-o porţi îţi tulbura judecata, atât de dreaptă întotdeauna. Nu-i aşa? n-ai îndrăzni să-i spui domnului Paul d’Aspremont că-i retragi mâna nepoatei tale, dumneata care ne-ai împreunat mâinile, şi că nu-l mai vrei drept ginere, sub pretextul că e un *jettatore!*

— Pe sfântul Joshua, al cărui nume îl port şi care a oprit soarele în loc, exclamă comodorul, n-o să-mi fie ruşine faţă de frumosul domn Paul. Nu-mi pasă dacă sunt ridicol, absurd, neloial chiar când sănătatea, poate chiar viaţa ta este în joc! Mi-am dat cuvântul unui om, nu unui fascinator. Am promis; ei bine! îmi retrag promisiunea, atâta tot; dacă nu e mulţumit, am să-i dau satisfacţie.

Şi comodorul schiţă o fandare fără să se gândească la guta care-i chircea degetele picioarelor.

— Sir Joshua Ward, n-ai să faci una ca asta, spuse Alicia cu o demnitate plină de calm.

Comodorul căzu gâfâind în fotoliul lui de bambus şi nu mai scoase nicio vorbă.

— Ei bine, unchiule, chiar dacă această acuzaţie odioasă şi stupidă ar fi adevărată, trebuie neapărat să-l respingi pe domnul d'Aspremont şi să faci o crimă dintr-o nenorocire? N-ai spus chiar tu că răul pe care l-ar putea face nu depinde de voinţa lui şi că n-a existat vreodată un suflet mai iubitor, mai generos şi mai nobil?

— Nu iei de bărbat un vampir, oricât de bune ar fi intenţiile lui, răspunse comodorul.

— Dar nu-i decât o himeră, o scorneală, o superstiţie; ceea ce-i cu adevărat o nenorocire e că şi pe Paul l-au impresionat aceste nebunii şi că le-a luat în serios; e speriat, dezorientat; crede! şi el în puterea lui fatală, îi e frică de el însuşi şi orice accident neînsemnat pe care altădată nu l-ar fi luat în seamă şi de care se crede vinovat astăzi îi confirmă această convingere. Nu e oare de datoria mea, care sunt soţia lui în faţa lui Dumnezeu, şi în curând voi fi şi în faţa oamenilor – binecuvântată de dumneata, dragă unchiule – să liniştesc această închipuire alarmată, să alung toate fantomele, să-l ajut să domine, prin liniştea mea, îngrijorarea şi rătăcirea cărora le-a căzut pradă, să salvez cu ajutorul fericirii noastre acest suflet bun şi tulburat, acest spirit fermecător dar în primejdie?

— Ai mereu dreptate, miss Ward, spuse comodorul; şi eu, care nu sunt un înţelept, aşa cum spui tu, ci numai un bătrân nebun, cred că Vice asta e o vrăjitoare; m-a zăpăcit cu toate poveştile ei. Cât despre contele Altavilla, coarnele şi drăciile lui cabalistice mi se par acum destul de ridicole. Cu siguranţă că era numai o stratagemă ca să-l înlăture pe Paul şi apoi să se căsătorească cu tine.

— Se poate ca Altavilla să fie de bună-credinţă, spuse miss Ward zâmbind; adineauri încă mai erai de aceeaşi părere cu el în legătură cu *jettatura*.

— Nu abuza de superioritatea ta în argumentare, miss Alicia; de altfel, nu mi-am revenit încă aşa de bine din eroarea mea încât să nu mai pot greşi din nou. Ar fi cel mai bine să părăsim Neapole cu primul vas cu aburi care pleacă şi să ne întoarcem liniştiţi în Anglia. Când Paul nu va mai vedea coarne de bou, capete de cerbi, degete întinse ameninţător, amulete. De corali şi toate uneltele astea diabolice, imaginaţia i se va potoli, iar eu voi uita prostiile care erau cât pe-aci să mă facă să-mi retrag cuvântul şi să săvârşesc un lucru nedemn de un om de lume. Ai să te căsătoreşti cu Paul de vreme ce aşa ne-am înţeles. Ai să-mi dai parloarul şi camera de la parter din casa de la Richmond, turnuleţul octogonal în castelul de la Lincolnshire şi vom trăi fericiţi împreună. Dacă sănătatea ta cere o climă mai caldă, vom închiria o vilă în împrejurimile oraşului Tours sau la Cannes, unde lordul Brougham are o proprietate frumoasă şi unde aceste blestemate superstiţii despre *jettatura* nu există, slavă Domnului. Ce spui despre proiectul meu, Alicia?

— Nu ai nevoie de aprobarea mea, nu sunt eu cea mai ascultătoare dintre nepoate?

— Da, când fac ce vrei tu, drăcuşorule, spuse surâzând comodorul, care se ridică spre a se duce în camera lui.

Alicia mai rămase câteva minute pe terasă; dar fie că această scenă produsese o surescitare febrilă asupra ei, fie că Paul exercita într-adevăr influenţa de care se temea comodorul, briza călduţă bătând pe umerii ei acoperiţi numai de o mătase subţire i se păru glacială şi, când se culcă, simţindu-se rău, o rugă pe Vice să întindă peste picioarele reci şi albe ca marmura o cuvertură în pătrăţele, din cele care se fabrică la Veneţia.

În timpul acesta licuricii sclipeau în iarbă, greierii cântau şi luna mare şi galbenă urca pe cer într-o negură de căldură.

XI

A doua zi, Alicia, care petrecuse o noapte proastă, de-abia puse buzele pe băutura pe care Vice i-o aducea în fiecare dimineaţă, aşezând-o alene pe măsuţa de lângă pat. Nu simţea nicio durere anume, dar se simţea sfârşită, era mai degrabă o greutate de a trăi decât o boală şi i-ar fi fost cu neputinţă să redea simptomele unui doctor. Îi ceru o oglindă lui Vice, pentru că o fată tânără se teme mai degrabă de schimbările pe care suferinţa le poate

produce în frumuseţea ei decât de suferinţa în sine. Era foarte albă; doar două pete mici asemănătoare cu două petale de trandafiri bengalezi căzute pe o ceaşcă cu lapte pluteau pe paloarea ei. Ochii îi sclipeau în mod neobişnuit, aprinşi de ultimele flăcări ale febrei; dar roşul buzelor era mult mai şters şi, ca să se înroşească din nou, le muşcă cu dinţişorii ei de fildeş.

Se ridică, se îmbrăcă într-un capot de caşmir alb, se legă la cap cu o mătase subţire – căci, în ciuda căldurii care făcea greierii să cânte, îi mai era încă frig – şi se duse pe terasă la ora obişnuită, ca să nu stârnească bănuiala veşnic trează a comodorului. Mâncă puţin deşi nu îi era foame, dar sir Joshua Ward ar fi atribuit cel mai mic indiciu influenţei lui Paul şi tocmai lucrul acesta Alicia voia să-l evite cu orice preţ.

Apoi, sub pretext că lumina prea puternică o obosea, se retrase în camera ei, nu fără a-şi fi asigurat din nou unchiul, bănuitor când era vorba de sănătatea ei, că se simte de minune.

„De minune… mă îndoiesc, îşi spuse în sinea lui comodorul după ce Alicia plecă. Avea tonuri sidefii sub ochi, pete mici de roşu aprins pe obraji – întocmai ca mama ei, care pretindea şi ea că nu s-a simţit niciodată aşa de bine. Ce să fac? Să i-l iau pe Paul, ar însemna s-o omor în alt chip; să lăsăm firea să-şi spună cuvântul. Alicia e atât de tânără! Da, dar bătrâna Mob are ce are cu cele mai tinere şi cu cele mai frumoase; e geloasă ca o femeie. Dacă aş chema un doctor? dar ce putere are medicina asupra unui înger! Totuşi, toate simptomele supărătoare dispăruseră… Ah! dacă suflul tău, blestematule de Paul, a făcut să se aplece această floare divină, te voi sugruma cu propriile mele mâini. Nancy nu a fost victima nici unui *jettatore* şi totuşi a murit. Dacă Alicia o să se stingă? Nu, una ca asta nu-i cu putinţă. Nu i-am făcut nimic lui Dumnezeu ca să-mi pricinuiască această groaznică durere. Când se va întâmpla asta, voi dormi de mult sub piatra mea *Sacred to the memory of sir Joshua Ward*[20], la umbra clopotniţei de la biserica locului unde m-am născut. Iar ea va veni să plângă şi să se roage deasupra pietrei cenuşii pentru bătrânul comodor… Nu ştiu ce am, dar sunt melancolic şi al dracului de funebru în dimineaţa asta!”

Ca să înlăture gândurile negre, comodorul adăugă puţin rom de Jamaica la ceaiul care se răcise în ceaşcă şi ceru să i se aducă *huka*[21], distracţie nevinovată pe care nu şi-o îngăduia decât în lipsa lui Alicia, pe care ar fi putut s-o supere în delicateţea ei chiar şi acest fum uşor şi parfumat.

Apa aromată pentru ceai era gata fiartă şi comodorul slobozise câteva rotocoale albăstrii de fum când Vice apăru anunţându-l pe contele Altavilla.

— Sir Joshua, spuse contele după primele amabilităţi, v-aţi gândit la cererea pe care v-am făcut-o zilele trecute?

— M-am gândit, răspunse comodorul; dar ştii că domnul Paul d'Aspremont are cuvântul meu.

— Desigur; totuşi sunt cazuri în care îţi retragi cuvântul; de pildă când persoana căreia i l-ai dat nu e aşa cum credeai la început.

— Conte, vorbeşte mai clar.

— Îmi displace să-l vorbesc de rău pe un rival; dar după conversaţia pe care am avut-o împreună, trebuie să mă înţelegeţi. Dacă l-aţi respinge pe domnul Paul d'Aspremont, m-aţi accepta drept ginere?

— Dinspre partea mea, desigur, dar nu e la fel de sigur că lui miss Ward i-ar conveni această substituire. E tare îndrăgostită de acest Paul şi e puţin şi vina mea, căci şi eu îl favorizam pe băiat înainte de toate poveştile astea prosteşti. Iartă-mă, conte, de acest epitet, dar pe cuvântul meu, mi s-a întors mintea pe dos.

— Vreţi ca nepoata dumneavoastră să moară? spuse Altavilla pe un ton emoţionat şi grav.

— Fir-ar să fie! să moară nepoata mea! strigă comodorul sărind din fotoliu şi aruncând etuiul de marochin al Tmaa-ului.

Când atingeai această fibră sensibilă la sir Joshua Ward, puteai fi sigur că o să vibreze.

— Nepoata mea e aşadar primejdios de bolnavă?

— Nu vă alarmaţi atât de repede, milord; miss Alicia poate trăi, şi chiar foarte multă vreme.

— Slavă Domnului! da ştiu că m-ai speriat!

— Dar cu o condiţie, continuă contele Altavilla: să nu-l mai vadă pe domnul Paul d'Aspremont.

— Ah! iar iese *jettatura* la iveală! Din nefericire, miss Ward nu crede în ea.

— Ascultaţi-mă, spuse hotărât contele Altavilla. Când am întâlnit-o prima dată pe miss Alicia la balul contelui de Siracuza şi am început să nutresc pentru ea o pasiune pe cât de respectoasă pe atât de aprigă, ceea ce m-a izbit mai întâi a fost sănătatea strălucitoare, bucuria de a trăi, plinătatea vieţii care izbucnea în toată persoana ei. Avea o frumuseţe radioasă şi plutea parcă într-o atmosferă de încântare de sine. Strălucea ca o stea; lăsa în umbră englezoaicele, rusoaicele, italiencele şi n-am mai văzut-o decât pe ea. Distincţia britanică se asocia graţiei pure şi puternice a zeiţelor antice:

iertaţi toate aceste aluzii mitologice la un descendent al unei colonii greceşti.

— E drept că era divină! Miss Edwina O'Herty, Lady Eleonor Lilly, mistress Jane Strangford, prinţesa Vera Fedorovna Bariatinski erau să se îmbolnăvească de ciudă, spuse comodorul încântat.

— Şi acum nu observaţi că frumuseţea ei a început să tânjească, trăsăturile i se şterg, capătă o delicateţe bolnăvicioasă, vinele de la mână par mai albastre decât ar trebui, vocea are sunete grave, de o vibraţie îngrijorătoare şi de un farmec dureros. Elementul pământean se şterge şi face loc elementului angelic. Miss Alicia are o perfecţiune eterică pe care, cu riscul de a mă socoti prea material, nu-mi place s-o văd la făpturile de pe pământ.

Ceea ce spunea contele răspundea atât de bine preocupărilor tainice ale lui sir Joshua Ward, încât tăcu câteva clipe, pierdut parcă într-o visare profundă.

— Toate astea sunt adevărate; deşi uneori caut să mă amăgesc singur, nu pot să nu fiu de acord cu dumneata.

— N-am terminat, spuse contele; dădea oare sănătatea lui miss Alicia, înainte de venirea domnului d'Aspremont în Anglia, semne îngrijorătoare?

— Niciodată: era cel mai proaspăt şi cel mai vesel copil din cele trei regate.

— Prezenţa domnului d'Aspremont coincide, după cum vedeţi, cu perioadele de boală care pun la încercare preţioasa sănătate a lui miss Ward. Nu vă cer dumneavoastră, care sunteţi nordic, să credeţi orbeşte în nişte credinţe, prejudecăţi, superstiţii, dacă vreţi, ale ţinutului nostru mediteranean, dar trebuie să cădeţi totuşi de acord că aceste fapte sunt ciudate şi merită toată atenţia…

— Alicia nu poate fi bolnavă… în chip firesc? spuse comodorul, descumpănit de raţionamentele insidioase ale lui Altavilla, dar care resimţea un soi de ruşine englezească să adopte credinţa populară napolitană.

— Miss Ward nu e bolnavă; suferă doar de un fel de otrăvire prin văz, şi dacă domnul d'Aspremont nu e *jettatore,* cel puţin îi este funest.

— Ce pot eu face? îl iubeşte pe Paul, râde de *jettatura* şi pretinde că nu i se poate da unui om de onoare un astfel de motiv pentru a-l refuza.

— Nu am dreptul să mă ocup de nepoata dumneavoastră, nu sunt nici fratele, nici ruda, nici logodnicul ei; dar dacă aş obţine aprobarea dumneavoastră, aş face totuşi un efort ca s-o smulg acestei influenţe fatale. Oh! nu vă temeţi; n-am să comit extravaganţe; deşi tânăr, ştiu că nu trebuie să faci zgomot în jurul reputaţiei unei tinere fete; permiteţi-mi doar să nu vă împărtăşesc planul meu. Vă cer doar să aveţi încredere în lealitatea mea şi să nu vă închipuiţi că ar cuprinde ceva pe care onoarea cea mai delicată să n-o poată mărturisi.

— O iubeşti aşadar mult pe nepoata mea? spuse comodorul.

— Da, pentru că o iubesc fără speranţă; dar îmi daţi voie să acţionez?

— Eşti un om groaznic, conte Altavilla; ei bine! încearcă să o salvezi pe Alicia în felul dumitale, n-am să găsesc că planul e rău, ba chiar am să-l găsesc foarte bun.

Contele se ridică, salută, se duse la trăsură şi-i spuse birjarului să-l ducă la Hotel Roma.

Paul, cu coatele pe masă, cu capul în mâini, era cufundat în gândurile cele mai dureroase; văzuse cele două-trei picăturele de sânge de pe batista lui Alicia şi, mereu obsedat de o idee fixă, îşi reproşa dragostea lui ucigaşă, îşi reproşa că acceptă devotamentul acestei fete frumoase hotărâtă să moară pentru el şi se întreba prin ce sacrificiu supraomenesc ar putea plăti această sublimă abnegaţie.

Paddy, jockey-gnomul, îi întrerupse meditaţia aducând cartea de vizită a contelui Altavilla.

— Contele Altavilla! ce poate să vrea de la mine? făcu Paul extrem de surprins. Să intre.

Când napolitanul apăru în pragul uşii, domnul d'Aspremont îşi înăbuşise mirarea, luându-şi acea mască de indiferenţă glacială care le slujeşte oamenilor de lume să-şi ascundă impresiile.

Cu o politeţe rece, îl pofti pe conte în fotoliu, se aşeză şi el şi aşteptă în tăcere cu ochii ţintă asupra vizitatorului.

— Domnule, începu contele, jucându-se cu brelocurile de la ceas; ceea ce am să vă spun e atât de ciudat, de neobişnuit, de nelalocul lui, încât aţi avea

dreptul să mă aruncaţi pe fereastră. Dar să nu recurgeţi la această brutalitate căci sunt gata să vă dau satisfacţie ca un om de lume.

— Ascult, domnule, şi-mi rezerv dreptul să profit mai târziu de propunerea pe care mi-o faceţi, dacă cele ce-mi veţi spune îmi vor displace, răspunse Paul, fără ca un muşchi să i se clintească pe faţă.

— Sunteţi un *jettatore!*

La aceste vorbe, o paloare verde acoperi faţa domnului d'Aspremont şi un cerc roşu se ivi în jurul ochilor lui; sprâncenele i se apropiară, cuta de pe frunte se accentuă şi din ochi îi ţâşniră ca nişte fulgerări sulfuroase; se ridică pe jumătate zgâriind cu mâinile crispate braţele de mahon ale fotoliului. Fu atât de îngrozitor, încât Altavilla, cât era de curajos, apucă una din crenguţele de corali bifurcate agăţate de lanţul de la ceas şi îndreptă instinctiv vârfurile către interlocutorul său.

Cu un efort suprem de voinţă, domnul d'Aspremont se aşeză din nou şi spuse:

— Aveţi dreptate, domnule: e într-adevăr singura recompensă pe care ar merita-o o astfel de insultă; dar voi avea răbdare să aştept un alt fel de satisfacţie.

— Credeţi-mă, continuă contele, n-am făcut unui gentleman acest afront, care nu se poate spăla decât în sânge, fără motivele cele mai grave. O iubesc pe miss Alicia Ward.

— Şi ce-mi pasă mie?

— Puţin vă pasă, într-adevăr, pentru că sunteţi iubit; dar eu, don Felipe Altavilla, vă interzic s-o mai vedeţi pe miss Alicia Ward.

— N-am a primi ordine din partea dumneavoastră.

— Ştiu, răspunse contele napolitan; aşa că nici nu sper că mă veţi asculta.

— Atunci care e motivul care vă determină să-mi spuneţi toate astea? întrebă Paul.

— Am convingerea că puterea malefică cu care din păcate sunteţi înzestrat are o influenţă fatală asupra lui miss Ward. E o idee absurdă, o prejudecată demnă de evul mediu, care trebuie să vi se pară tare ridicolă; n-am să discut acest lucru cu dumneavoastră. Ochii vi se îndreaptă spre miss Ward şi îi aruncă fără voia dumneavoastră această privire funestă care o va duce la moarte. Nu am alt mijloc să împiedic tristul rezultat decât căutându-vă ceartă. În secolul al XVI-lea aş fi pus să vă omoare unul din ţăranii mei de la munte; dar astăzi aceste obiceiuri nu mai există. M-am gândit să vă rog să vă întoarceţi în Franţa; e prea naiv; aţi fi râs de rivalul care v-ar fi

spus să plecaţi şi să-l lăsaţi singur lângă logodnica dumneavoastră sub pretext că privirea lui face rău.

În timp ce contele Altavilla vorbea, Paul d'Aspremont se simţi pătruns de o tainică oroare; aşadar el, creştin, era pradă puterilor iadului şi îngerul cel rău privea prin ochii lui! împrăştia catastrofe, dragostea lui ucidea! Pentru o clipă, judecata i se clătină, simţi că-şi pierde minţile.

— Conte, pe cuvânt de onoare credeţi ceea ce spuneţi? strigă d'Aspremont după câteva clipe de visare pe care napolitanul le respectă.

— Pe cuvânt de onoare, cred!

— O! atunci s-ar putea oare să fie adevărat? spuse Paul cu voce joasă: sunt aşadar un asasin, un diavol, un vampir! Omor această făptură cerească, îl aduc la disperare pe bătrân! Şi fu cât pe ce să-i promită contelui că nu se va mai duce s-o vadă pe Alicia; dar respectul uman şi gelozia care se trezeau în inima lui îi opriră vorbele pe buze.

— Conte, n-am să-ţi ascund că mă duc pe loc la miss Ward.

— N-am să vă iau de guler ca să vă împiedic; m-aţi scutit adineaori să trec la fapte şi vă sunt recunoscător pentru acest lucru; dar aş fi încântat să mă întâlnesc mâine cu dumneavoastră, la ora zece, în ruinele de la Pompei, în sala termelor, de pildă; acolo te simţi foarte bine. Ce armă preferaţi? Sunteţi ofensatul: spadă, sabie sau pistol?

— Ne vom bate cu cuţitul şi legaţi la ochi, despărţiţi de o batistă pe care o s-o ţinem amândoi de câte un capăt. Trebuie să egalizăm şansele: eu sunt un *jettatore:* mi-ar fi de ajuns să vă privesc ca să vă omor, domnule conte!

Paul d'Aspremont se porni pe un râs strident, deschise uşa şi dispăru.

XII

Alicia se instalase într-o odaie joasă a casei, în care pereţii erau împodobiţi cu fresce reprezentând peisaje ce înlocuiau tapetul. Rogojini de manila acopereau duşumeaua. O masă pe care era aruncat un covoraş turcesc şi pe care stăteau îngrămădite poeziile lui Coleridge, Shelley, Tennyson şi Longfellow, o oglindă cu cadru antic şi câteva scaune de paie constituiau tot mobilierul; storuri de pai chinezesc desenat cu pagode, stânci, sălcii, cocori, dragoni, pe măsura ferestrelor şi pe jumătate ridicate, cerneau o lumină plăcută; o cracă de portocal, încărcată de flori, cum fructele începuseră să lege rod, îşi scutura petalele şi pătrundea familiar în cameră, alcătuind ca o cunună pe capul lui Alicia, unde-şi cerneau ninsoarea parfumată.

Tânăra fată, încă puţin suferindă, era culcată pe o canapea îngustă, lângă fereastră; se sprijinea pe două sau trei perniţe marocane; o cuvertură veneţiană îi acoperea, cast, picioarele; aşezată astfel, îl putea primi pe Paul fără să încalce legile pudoarei englezeşti.

Cartea pe care o începuse alunecase din mâna ei distrată; ochii îi pluteau vag sub genele lor lungi şi păreau a privi dincolo de lume; simţea acea oboseală aproape voluptoasă care urmează după accesele de febră, şi singura ei ocupaţie era să mestece florile de portocal pe care le culegea de pe cuvertură şi al căror parfum amar îi plăcea. Nu există oare o Venus a lui Schiavone mestecând trandafiri? Ce replică graţioasă ar fi putut face un artist modern tabloului bătrânului veneţian înfăţişând-o pe Alicia muşcând din flori de portocal!

Se gândea la domnul d'Aspremont întrebându-se dacă într-adevăr o să trăiască destul ca să-i fie soţie; nu pentru că ar fi dat crezare acelei nefaste *jettatura*, dar se simţea cuprinsă fără voia ei de presimţiri funebre: chiar în noaptea aceea avusese un vis a cărui impresie nu se ştersese nici după ce se trezise.

Se făcea că era culcată, dar trează, şi îşi îndrepta ochii spre uşa camerei ei, presimţind că *cineva* are să vie. După două-trei minute de îngrijorată aşteptare văzu că se desenează pe fondul sumbru încadrat de canatul uşii o formă zveltă şi albă care, la început transparentă şi lăsând să se vadă prin ea obiectele ca printr-o uşoară ceaţă, devenise apoi mai consistentă, pe măsură ce înainta către pat.

Umbra era îmbrăcată într-o rochie de muselină ale cărei cute atârnau pe jos; spirale lungi de păr negru, pe jumătate desfăcute plângeau de-a lungul chipului palid ce-l avea; în obraji, două pete mici, roşii; carnaţia gâtului şi a pieptului era atât de albă, încât se confunda cu rochia şi n-ai fi putut spune unde se termina pielea şi unde începea mătasea; un imperceptibil lănţişor veneţian încercuia gâtul subţire cu o îngustă liniuţă de aur; în mâna slăbuţă şi cu vine albastre avea o floare – un fel de trandafir – ale cărei petale se desfăceau şi cădeau pe jos ca nişte lacrimi.

Alicia nu-şi cunoştea mama, care murise la un an după naşterea sa; dar contemplase deseori o miniatură ale cărei culori şterse, de un galben-sidefiu, şi palide ca amintirea morţilor te fac să te gândeşti mai degrabă la portretul unei umbre decât la cel al unei fiinţe vii şi înţelese că acea femeie care intra astfel în casă era Nancy Ward, mama ei. Rochia albă, lănţişorul,

floarea din mână, părul negru, obrajii cu vinişoare trandafirii, nimic nu lipsea: era miniatura mărită, care se mişca cu toată realitatea visului.'

O afecţiune plină de groază făcea să-i bată inima. Alicia voia să-i întindă braţele umbrei, dar braţele ei, grele ca marmura, nu se puteau desprinde de pe patul pe care se odihnea. Încerca să vorbească, dar limba nu scotea decât silabe fără noimă.

Nancy, după ce puse trandafirul pe măsuţă, îngenunche lângă pat şi-şi sprijini capul de pieptul fiicei sale, ascultându-i răsuflarea, numărându-i bătăile inimii; obrazul rece al umbrei îi dădea fetei, îngrozită de această poziţie tăcută, senzaţia unei bucăţi de gheaţă.

Apariţia se ridică, aruncă o privire dureroasă asupra fetei şi, numărând petalele trandafirului din care se mai desprinseseră câteva, spuse:

— Nu mai e decât una.

Apoi somnul despărţise cu umbra lui neagră nălucа şi fata care dormea, şi totul se cufundase în noapte.

Sufletul mamei sale venea oare s-o vestească şi s-o ia cu sine? Ce însemna acea frază misterioasă ce i se desprinsese de pe buze: „Nu mai e decât una"? Trandafirul scuturat era oare simbolul vieţii sale? Visul cel straniu, cu groaza lui graţioasă şi farmecul lui înfricoşător, spectrul fermecător îmbrăcat în muselină ce număra petalele florii preocupau imaginaţia tinerei fete, un nor de melancolie plutea pe fruntea ei frumoasă şi presentimente neclare o încercau cu aripile lor negre.

Ramura de portocal care-şi scutura florile pe ea nu avea cumva un sens funebru? Oare micile steluţe virginale nu urmau să se aşeze sub vălul ei de mireasă? întristată şi gânditoare, Alicia scoase dintre buze floarea pe care o muşca; floarea era galbenă şi ofilită…

Ora vizitei domnului d'Aspremont se apropia. Miss Ward făcu un efort, îşi însenină faţa, îşi întoarse buclele pe degete, aşeză în cute eşarfa de mătase şi luă din nou cartea în mâini, ca să pară prinsă de lectură.

Paul intră şi miss Ward îl primi cu un râs vesel, nevrând să-l alarmeze găsind-o culcată căci, cu siguranţă, ar fi crezut că el îi pricinuise boala. Scena pe care o avusese cu contele de Altavilla îi dădea lui Paul o înfăţişare iritată şi sălbatică ce-o făcu pe Vice să repete semnul magic, dar surâsul afectuos al lui Alicia destrămă repede norul.

— Sper că nu eşti bolnavă de-a binelea, spuse Paul aşezându-se lângă ea.

— O! nu-i nimic, sunt doar puţin obosită; ieri a bătut siroco-ul şi vântul ăsta al Africii mă sleieşte: dar ai să vezi cât de bine o să mă simt în *cottage*-

ul nostru din Lincolnshire! Acum m-am înzdrăvenit şi o să vâslim amândoi cu rândul pe lac!

Spunând aceste cuvinte, Alicia nu putu să-şi înăbuşe cu totul o mică tuse convulsivă.

Domnul d'Aspremont se făcu alb la faţă şi întoarse privirile.

— Paul, nu ţi-am dat niciodată nimic, spuse Alicia, scoţând din degetul slăbit un inel de aur foarte simplu; ia acest inel şi poartă-l în amintirea mea; poate ţi-e bun, pentru că ai mâini de femeie; la revedere! mă simt obosită şi aş vrea să încerc să dorm; vino să mă vezi mâine.

Paul se retrase mâhnit; eforturile fetei de a-şi ascunde suferinţa fuseseră zadarnice; o iubea la nebunie pe miss Ward şi o omora! Inelul pe care i-l dăruise nu era oare un inel de logodnă pentru lumea cealaltă?

Rătăcea de-a lungul malului pe jumătate nebun, visând să fugă, să intre într-o mânăstire de trapişti şi să aştepte să moară, aşezat pe coşciug, fără a-şi ridica vreodată gluga rasei. Se considera ingrat şi laş că nu-şi sacrifica dragostea şi că abuza astfel de eroismul fetei: pentru că ea ştia totul, ştia că nu e decât un *jettatore,* cum spunea contele Altavilla şi, cuprinsă de o milă angelică, nu-l respingea!

„Da, îşi spunea el, acest napolitan, acest frumos conte pe care-l dispreţuieşte e cu adevărat îndrăgostit. Dragostea lui e mai frumoasă decât a mea: pentru a o salva pe Alicia, nu s-a temut să mă atace, să mă provoace, pe mine, un *jettatore,* adică pentru el, o fiinţă mai înfricoşătoare decât un diavol. În timp ce vorbea cu mine se juca cu amuletele şi privirea acestui duelist vestit care a ucis trei oameni o evita pe a mea!" întors la Hotel Roma, Paul scrise câteva scrisori, un testament prin care îi lăsa lui miss Ward tot ce avea, cu excepţia unui legat pentru Paddy, şi îşi luă măsurile necesare unui gentilom care urmează să aibă un duel pe viaţă şi pe moarte a doua zi.

Deschise cutiile de palisandru în care armele erau aşezate în compartimente căptuşite cu serj verde, mişcă din loc spadele, pistoalele, cuţitele de vânătoare şi găsi în sfârşit două stilete corsicane absolut identice, pe care le cumpărase ca să le dăruiască unor prieteni.

Erau două lame de oţel curat, îngroşate către mâner, ascuţite pe ambele părţi spre vârf, incrustate, groaznice în ciudăţenia lor şi montate cu grijă. Paul alese şi trei fulare şi împachetă totul.

Apoi îl preveni pe Scazziga să fie pregătit dis-de-dimineaţă pentru o excursie la ţară.

— O! îşi spuse el trântindu-se îmbrăcat pe pat, să dea Dumnezeu ca acest duel să-mi fie fatal! Dacă aş avea fericirea să fiu omorât, Alicia ar trăi.

XIII

Pompei, oraşul mort, nu se deşteaptă dimineaţa ca oraşele vii şi, cu toate că a aruncat pe jumătate cenuşa care îl acoperea de atâtea secole, chiar când se risipeşte noaptea, continuă să stea adormit în culcuşul lui funebru.

Turiştii de toate naţionalităţile care îl vizitează în timpul zilei stau încă la ei în pat la ora aceea matinală, frânţi de oboseala excursiilor, şi aurora, ridicându-se pe dărâmăturile oraşului mumie, nu luminează niciun chip viu. Doar şopârlele, dând zglobiu din coadă, se târăsc de-a lungul pereţilor, trec pe mozaicul crăpat, fără să le fie frică de *cave canem*[22] scris la poarta caselor pustii şi salută voios primele raze de soare. Iată locuitorii care au urmat cetăţenilor din antichitate, şi se pare că Pompeiul n-a fost exhumat decât pentru ei.

E un spectacol ciudat să vezi la lumina albăstrie şi roz a dimineţii acest cadavru de oraş surprins în mijlocul plăcerilor, treburilor şi civilizaţiei lui şi care n-a suferit dizolvarea lentă a ruinelor obişnuite; fără să vrei, îţi vine să crezi că proprietarii caselor conservate până în cele mai mici amănunte vor ieşi din încăperi îmbrăcaţi în portul lor grecesc sau roman; că roţile carelor a căror dâră o vezi pe mozaic se vor pune în mişcare; iar consumatorii vor intra în Termopole, unde urma ceştilor se mai vede impregnată pe marmura tejghelei. Păşeşti ca într-un vis în mijlocul trecutului; citeşti, cu litere roşii, la colţul străzilor, afişul cu spectacolul zilei! Numai că ziua a trecut de mai bine de şaptesprezece secole. La lumina născândă a zorilor, dansatoarele pictate pe ziduri par că îşi agită clopoţeii şi-şi înalţă pe vârful picioarelor albe, ca pe o spumă roz, marginea draperiei, crezând fără îndoială că lampadarele se ridică din nou pentru orgiile triclinium-ului; Venus, satirii, figurile eroice sau groteşti, însufleţite de o rază, încearcă să-i înlocuiască pe locuitorii dispăruţi şi să-i dăruiască oraşului mort o populaţie zugrăvită. Umbrele colorate tremură De-a lungul pereţilor şi mintea poate, vreme de câteva clipe, să-şi creeze iluzia unei fantasmagorii antice. Dar, în ziua aceea, spre marea spaimă a şopârlelor, seninătatea matinală a Pompeiului fu tulburată de un vizitator ciudat: o trăsură se opri la intrarea drumului Mormintelor; Paul coborî din ea şi se îndreptă pe jos spre locul întâlnirii.

Sosise înainte de ora fixată şi cu toate că trebuie să fi fost preocupat de cu totul altceva decât de arheologie, nu se putea abţine, în timp ce mergea, să nu remarce o mulţime de amănunte pe care nu le-ar fi observat poate într-o

situaţie obişnuită. Simţurile pe care sufletul nu le mai supraveghează, şi care funcţionează atunci pentru ele, au câteodată o luciditate surprinzătoare. Condamnaţii la moarte în drum spre locul execuţiei observă o floricică într-o crăpătură a pavajului, un număr pe nasturele unei uniforme, o greşeală de ortografie pe un afiş sau orice alt amănunt pueril care dobândeşte pentru ei o importanţă uriaşă. Domnul d'Aspremont trecu prin faţa vilei lui Diomede, a sepulcrului lui Mammia, pe lângă hemiciclele funerare, pe lângă uşa antică a cetăţii, pe lângă casele şi dughenele care străjuiesc calea consulară, aproape fără să le arunce o privire, şi totuşi imaginile colorate şi vii ale acestor monumente ajungeau la creierul lui cu o claritate desăvârşită; vedea totul, şi coloanele ornate cu caneluri date până la mijloc cu stuc roşu sau galben, şi frescele şi inscripţiile de pe ziduri; un anunţ de închiriere, cu litere roşii, se înscrise aşa de adânc în mintea sa, încât buzele lui repetau maşinal cuvintele latineşti, fără ca acestea să aibă pentru el vreun sens.

Să-l fi absorbit gândul duelului într-atâta? Nicidecum, nu la el se gândea; mintea lui era aiurea: în parloarul de la Richmond. El îi întindea comodorului scrisoarea de recomandare şi miss Ward îl privea pe furiş; avea o rochie albă şi flori de iasomie în păr. Ce tânără, frumoasă şi plină de viaţă era… atunci!

Băile antice se află la capătul căii Consulare, aproape de strada Norocului; domnul d'Aspremont le găsi cu uşurinţă. Intră în sala boltită, înconjurată de un rând de nişe formate din atlaşi de lut ars care susţineau o arhitravă ornamentată cu frunziş şi copii. Îmbrăcămintea de marmură, mozaicurile, trepiedele de bronz au dispărut. N-au mai rămas din antica splendoare decât atlaşii de argilă şi zidurile goale, ca acelea ale unui mormânt; o lumină tulbure venind de la o ferestruică rotundă, care decupează ca un disc albastrul cerului, alunecă tremurând pe dalele sparte ale pavajului.

Aici veneau după baie femeile de la Pompei să-şi usuce frumoasele corpuri umede, să-şi aranjeze părul, să-şi reia tunicile şi să zâmbească în arama înnegrită a oglinzilor. O scenă de cu totul alt gen avea să se petreacă pe aceste locuri şi sângele urma să curgă pe pământul unde odinioară curgeau râuri de parfum.

Câteva clipe mai târziu apăru şi contele Altavilla; avea în mână o cutie cu pistoale şi sub braţ două spade, căci nu-i venise să creadă că condiţiile puse de domnul Paul d'Aspremont erau serioase; nu văzuse în ele decât o batjocură mefistofelică, un sarcasm infernal.

— Ce vreţi să faceţi cu pistoalele şi spadele, conte, spuse Paul văzând panoplia, nu ne înţelesesem oare asupra unui alt mod de luptă?

— Fără îndoială, dar am crezut că poate vă răzgândiţi; n-am mai auzit de un astfel de duel.

— Chiar dacă suntem la fel de îndemânatici, poziţia mea îmi dă prea multe avantaje asupra dumneavoastră, răspunse Paul cu un surâs amar; nu vreau să abuzez. Iată stiletele pe care le-am adus; controlaţi-le; sunt perfect identice: iată fulare ca să ne legăm la ochi. Priviţi-le, sunt groase şi privirea mea nu le va putea străpunge.

Contele Altavilla făcu un semn de aprobare.

— Nu avem martori, spuse Paul, şi unul din noi doi trebuie să iasă viu din acest beci. Să scriem fiecare un bileţel în care să confirmăm lealitatea luptei; învingătorul îl va aşeza pe pieptul mortului.

— Bună precauţie! răspunse surâzând napolitanul, scriind câteva rânduri pe o foaie a carnetului lui Paul, care îndeplini la rândul lui aceeaşi formalitate.

Apoi adversarii se dezbrăcară, se legară la ochi, se înarmară cu stiletele şi apucară fiecare de un capăt al batistei, trăsătură de unire teribilă între urile lor.

— Sunteţi gata? îl întrebă domnul d'Aspremont pe contele Altavilla.

— Da, răspunse napolitanul cu o voce perfect calmă.

Don Felipe Altavilla avea un curaj încercat şi nu se temea pe lume decât de *jettatura,* aşa încât această luptă oarbă, care ar fi făcut pe oricine să se cutremure de spaimă, nu-l tulbură câtuşi de puţin; nu făcea altceva decât să-şi rişte viaţa, ca şi cum ar fi dat cu banul şi nu avea neplăcerea să vadă ochiul sălbatic al adversarului pironindu-şi asupra lui privirea gălbuie.

Cei doi luptători spintecară aerul cu stiletele şi batista care-i lega unul de altul, ţinându-i în beznă, se întinse puternic. Cu o mişcare instinctivă, Paul şi contele îşi traseră torsul înapoi, singura paradă posibilă într-un duel atât de ciudat; braţele le căzură fără să fi atins altceva decât golul.

Lupta aceasta pe orbeşte, în care fiecare presimţea moartea fără a o vedea apropiindu-se era ceva cumplit. Sălbatici şi tăcuţi, cei doi adversari se retrăgeau, se întorceau, săreau, se ciocneau uneori, fără să nimerească sau depăşindu-şi ţinta; nu se auzeau decât bătaia picioarelor şi răsuflarea întretăiată ieşindu-le din piept.

O dată Altavilla simţi că vârful cuţitului său întâlneşte ceva; se opri, crezând că-şi ucisese rivalul, şi aşteptă ca trupul să cadă; nu izbise decât

peretele!

— Pe cinstea mea! am fost convins că v-am străpuns dintr-o parte într-alta, spuse el aşezându-se din nou în gardă.

— Nu vorbiţi, spuse Paul, vocea dumneavoastră mă ajută.

Şi lupta începu din nou.

Dintr-o dată adversarii se simţiră dezlegaţi. Paul tăiase batista cu stiletul.

— Să ne oprim, strigă napolitanul; nu mai suntem legaţi, batista e tăiată.

— Şi ce dacă! să continuăm, spuse Paul.

O tăcere mohorâtă se aşternu. Ca duşmani cinstiţi ce erau, nici d’Aspremont nici contele nu voiau să profite de indicaţiile date de schimbul acela de cuvinte. Făcură câţiva paşi ca să li se piardă urma şi începură din nou să se caute în umbră.

Piciorul lui d’Aspremont scoase de la locul ei o pietricică; acest zgomot îi arătă napolitanului în ce direcţie trebuia să meargă. Ghemuindu-se puţin ca să aibă mai mult elan, Altavilla făcu un salt de tigru şi întâlni stiletul lui d’Aspremont.

Paul îşi pipăi vârful cuţitului şi-l simţi ud… paşi nesiguri răsunară greoi pe dale, se auzi un suspin adânc şi un corp se prăvăli dintr-o dată la pământ.

Îngrozit, Paul smulse fularul care-i acoperea ochii şi îl văzu pe contele Altavilla palid, nemişcat, întins pe spate şi cu cămaşa pătată în dreptul inimii de o pată mare, roşie.

Frumosul napolitan murise.

Domnul d’Aspremont puse pe pieptul lui Altavilla biletul care atesta că duelul fusese cinstit şi ieşi din baia antică mai palid în plină zi decât era la lumina lunii criminalul pe care Prudhon îl arată urmărit de Eriniile răzbunătoare.

XIV

Pe la ora două după-amiază, un grup de turişti englezi, îndrumaţi de un ghid, vizitau ruinele Pompeiului; tribul insular, compus din tată, mamă, trei fete mari, doi băieţi mici şi un văr, inspectaseră până atunci cu ochii lor verzi-albăstrui şi reci, în care se citea acea plictiseală fără leac ce caracterizează rasa britanică, amfiteatrul, teatrul de tragedie şi de cânt, atât de curios suprapuse; cartierul militar, împodobit cu caricaturi în creion făcute în timpul liber al corpului de gardă; Forum-ul, surprins în timpul reparaţiilor, bazilica, templul lui Venus şi al lui Jupiter, Panteonul şi dughenele din jur. Toţi urmăreau tăcuţi în *Murray* explicaţiile ghidului

vorbăreţ şi de-abia îşi mai aruncau privirea pe coloane, pe fragmentele de statui, mozaicuri, fresce şi inscripţii.

Ajunseră în sfârşit la băile antice, descoperite în 1824, după cum le spusese ghidul.

— Aici erau etuvele, acolo soba care încălzea apa, mai încolo sala cu temperatură potrivită.

Aceste explicaţii, date în dialect napolitan amestecat cu câteva terminaţii engleze, păreau că-i interesează prea puţin pe vizitatori, care şi începuseră să se retragă, când miss Ethelwina, cea mai mare dintre domnişoare, tânără persoană cu părul de un blond cânepiu şi pielea pestriţă de pistrui, făcu doi paşi înapoi, cu un aer pe jumătate şocat pe jumătate speriat şi exclamă:

— Un bărbaţi

— Poate vreun lucrător de la săpături căruia locul i s-a părut potrivit pentru siestă; sub bolta asta e răcoare şi umbră; nu vă temeţi, domnişoară, spuse ghidul dând cu piciorul în corpul întins pe jos. Hei, deşteaptă-te, leneşule, şi lasă domnii să treacă.

Omul nu mişcă.

— Nu doarme, e mort, spuse unul din băieţi care, fiind mai mic, deosebea mai bine pe întuneric înfăţişarea cadavrului.

Ghidul se aplecă spre cadavru şi se ridică brusc, adânc tulburat.

— Un om asasinat! strigă el.

— O! e într-adevăr neplăcut să te afli în faţa unor asemenea lucruri, daţi-vă la o parte, Ethelwina, Kitty, Bess, spuse mistress Bracebridge, nu se cuvine ca nişte tinere binecrescute să privească un spectacol atât de murdar. Dar nu există poliţie în ţara asta? *Coroner*[23]*-ul* ar fi trebuit să ridice corpul.

— O hârtie! făcu laconic vărul, ţeapăn, lung şi fâstâcit ca *laird*[24]*-ul* din Dumbidike, din *închisoarea din Edinburg*.

— Într-adevăr, spuse ghidul luând biletul aşezat pe pieptul lui Altavilla, o hârtie cu câteva rânduri.

— Citiţi, spuseră în cor insularii, cărora împrejurarea le stârnise curiozitatea.

„Să nu se cerceteze şi să nu îngrijoreze pe nimeni moartea mea. Dacă se găseşte acest bilet pe rană, înseamnă că am căzut într-un duel leal.

Semnat Felipe, conte de Altavilla"

— Era un om ales; ce păcat! suspină mistress Bracebridge pe care calitatea de conte a mortului o impresiona.

— Şi un băiat frumos, murmură încet Ethelwina, domnişoara cu pistrui.

— N-o să te mai plângi, îi spuse Bess lui Kitty, că nu e nimic neprevăzut într-o călătorie: n-am fost, ce-i drept, opriţi de tâlhari pe drumul de la Terracine la Fondi, dar un tânăr nobil ucis cu un stilet în ruinele de la Pompei e o aventură. Trebuie să fie vorba de-o rivalitate în dragoste; cel puţin avem o întâmplare italienească pe de-a-ntregul, pitorească şi romantică, de povestit prietenelor noastre. Am să desenez scena în albumul meu, iar tu o să alături crochiului nişte stanţe misterioase, în genul lui Byron.

— Oricum, făcu ghidul, lovitura e corectă, de jos în sus, după toate regulile: nimic de spus.

Acesta fu discursul funebru al contelui Altavilla.

Câţiva lucrători, preveniţi de ghid, se duseră să anunţe justiţia şi trupul sărmanului Altavilla fu transportat la palatul lui, lângă Salerne.

Cât despre domnul d’Aspremont, se dusese la trăsură cu ochii deschişi ca un somnambul care nu vede nimic. Ai fi zis o statuie care merge. Deşi încercase în faţa cadavrului acea spaimă religioasă pe care o inspiră moartea, nu se simţea vinovat şi remuşcarea nu-şi avea locul în disperarea lui. Provocat într-un mod în care n-ar fi putut refuza, nu acceptase duelul decât cu speranţa să-şi piardă viaţa pe care o ura. Înzestrat cu o privire funestă, voise o luptă oarbă, pentru ca singură fatalitatea să fie de vină. Nici măcar nu lovise mâna sa; duşmanul se străpunsese singur cu cuţitul lui! îl plângea pe contele Altavilla ca şi cum ar fi fost străin de moartea lui. „Stiletul meu l-a ucis, îşi spunea el, dar dacă l-aş fi privit la un bal, o lustră s-ar fi desprins din tavan şi i-ar fi crăpat capul. Sunt nevinovat ca trăsnetul, ca avalanşa, ca mancenilia[25], ca toate forţele destructive dar nevinovate. Niciodată n-am vrut răul, în suflet nu port decât dragoste şi intenţii bune, dar ştiu că sunt dăunător. Tunetul nu ştie că ucide; eu, ca o creatură inteligentă ce sunt, nu am oare o datorie aspră de îndeplinit faţă de mine însumi? Trebuie să mă citez în faţa propriului meu tribunal şi să mă supun unui interogatoriu. Pot să rămân pe acest pământ pe care nu aduc decât nenorociri? Dumnezeu m-ar osândi dacă m-aş omorî din dragoste pentru semenii mei? întrebare îngrozitoare şi adâncă la care nu îndrăznesc să răspund; mi se pare că, în poziţia în care mă aflu, moartea voită este scuzabilă. Dar dacă mă înşel? voi fi despărţit pe veşnicie de Alicia, pe care

atunci aş putea-o privi fără să-i dăunez, căci ochii inimii nu sunt primejdioşi. E un risc pe care nu vreau să-l asum.”

O idee îi străbătu dintr-o dată mintea sărmanului *jettatore* şi-i întrerupse monologul interior. Trăsăturile i se destinseră; seninătatea de neînfrânt care urmează după marile hotărâri îi descreţi fruntea palidă: luase o hotărâre supremă.

„Fiţi osândiţi, ochi ai mei, de vreme ce sunteţi ucigaşi; dar, înainte de a vă închide pentru totdeauna, săturaţi-vă de lumină, contemplaţi soarele, cerul albastru, marea necuprinsă, lanţurile albăstrui ale munţilor, pomii înverziţi, orizontul nesfârşit, colonadele palatelor, cabana pescarului, insulele îndepărtate ale golfului, pânza albă pe marginea prăpastiei, Vezuviul cu fumul lui ca o pană; priviţi ca să v-o amintiţi toată această privelişte minunată pe care n-o s-o mai vedeţi; uitaţi-vă amănunţit la fiecare formă şi culoare, oferiţi-vă un ultim ospăţ. Astăzi, funeşti sau nu, puteţi să vă opriţi asupra oricărui lucru; îmbătaţi văzu splendidul spectacol al creaţiei! Mergeţi, priviţi, plimbaţi-vă. Se va lăsa cortina între voi şi decorul universului!”

Trăsura mergea, în clipa asta, de-a lungul malului; golful însorit scânteia, cerul părea lucrat dintr-un singur safir; o frumuseţe fără seamăn radia din toate lucrurile.

Paul îi spuse lui Scazzigasă oprească: coborî, se aşeză pe o stâncă şi privi lung, lung, lung, ca şi cum ar fi vrut să se pătrundă de tot infinitul. Ochii i se înecau în spaţiu şi lumină, rămâneau ca în extaz, se impregnau cu strălucire, se îmbibau în soare! Noaptea care avea să urmeze nu mai trebuia să aibă zori pentru el.

Smulgându-se acestei contemplaţii mute, domnul d’Aspremont se urcă în trăsură şi se duse la miss Alicia Ward.

Era, ca şi în ajun, întinsă pe canapeaua ei îngustă, în sala scundă pe care am descris-o. Paul se aşeză în faţa ei şi de data asta nu-şi mai plecă privirile, aşa cum făcea de când devenise conştient de *jettatura* lui.

Frumuseţea atât de perfectă a lui Alicia se spiritualiza prin suferinţă: femeia dispăruse aproape, înlocuită de înger: carnea îi era transparentă, eterată, luminoasă; vedeai sufletul prin ea ca licărirea unei lămpi de alabastru. Ochii exprimau necuprinsul cerului şi sclipirea stelelor: viaţa abia dacă îşi mai punea semnătura roşie pe roşul buzelor.

Un surâs divin îi lumină gura, ca o rază de soare poposind pe un trandafir, când văzu cum privirea logodnicului ei o învăluia într-o lungă

îmbrăţişare. Crezu că Paul renunţase la ideile lui funeste în legătură cu *jettatura* şi se întoarce fericit, încrezător ca în primele zile, şi-i întinse mâna ei palidă şi slăbuţă domnului d'Aspremont care o ţinu într-a lui.

— Vasăzică nu te mai sperii? îi spuse ea cu o ironie blândă lui Paul, care stătea cu ochii ţintă la ea.

— O! lasă-mă să te privesc, răspunse d'Aspremont cu o voce ciudată şi îngenunchind în faţa canapelei; lasă-mă să mă îmbăt de această frumuseţe inefabilă! Şi contempla nesăţios părul lucios şi negru al fetei, fruntea frumoasă şi pură ca o marmură grecească, ochii de un albastru ce bătea în negru, ca cerul unei nopţi frumoase, nasul cu o linie atât de fină, gura care lăsa să se întrevadă printr-un surâs perlele, gâtul de lebădă unduit şi fraged şi părea că notează fiecare trăsătură, fiecare detaliu, fiecare perfecţiune, ca un pictor ce-ar vrea să facă un portret din memorie; se pătrundea de înfăţişarea adorată, îşi făcea o provizie de amintiri, reţinând profilurile, repetând contururile.

Sub această privire arzătoare, Alicia, fascinată şi fermecată, resimţea o senzaţie voluptos dureroasă, plăcut de ucigătoare; viaţa tresărea şi se sleia în ea; roşea şi pălea, se răcea, apoi se înfierbânta. Un minut mai mult şi îşi dădea duhul.

Puse mâna pe ochii lui Paul, dar privirile tânărului străbăteau ca o flacără degetele transparente şi fragile ale fetei.

— Acum ochii mei se pot stinge, o voi vedea întotdeauna în sufletul meu, spuse Paul ridicându-se.

Seara, după ce asistase la apusul soarelui – ultimul pe care urma să-l contemple – domnul d'Aspremont întorcându-se la Hotel Roma, ceru un vas cu cărbuni.

„Vrea să se asfixieze? îşi spuse în sinea sa Vergilio Falsacappa, dându-i lui Paddy ceea ce îi cerea din partea stăpânului său; e tot ce-ar avea mai bun de făcut blestematul ăsta de *jettatore!*"

Logodnicul lui Alicia deschise fereastra, contrar presupunerii lui Falsacappa, aprinse cărbunii, băgă în foc lama unui pumnal şi aşteptă să se încingă.

Lama subţire, pusă în jarul incandescent, ajunse curând să bată în alb; Paul, ca şi cum ar fi vrut să-şi ia rămas bun de la el însuşi, se aşeză cu coatele pe şemineu, în faţa unei oglinzi mari, în care se proiecta lumina unui sfeşnic cu mai multe lumânări; privi la spectrul care i se înfăţişa, înveliş al gândurilor sale pe care nu mai trebuia să le vadă, cu o curiozitate

melancolică: „Adio, fantomă palidă pe care o plimb de atâţia ani prin viaţă, formă neizbutită şi sinistră în care frumuseţea e amestecată cu repulsia, glod purtând pe frunte o pecete fatală, mască scrâşnită a unui suflet blând şi afectuos! Vei dispare pe veci pentru mine: de viu, te cufund într-un întuneric veşnic şi curând te voi uita ca visul unei nopţi furtunoase. Zadarnic vei spune, trup mizerabil, voinţei mele de neînlăturat: «Hubert, Hubert, bieţii mei ochi.» Nu o vei înduioşa. Hai, la treabă victimă şi călău!” Şi se îndepărtă de şemineu aşezându-se pe marginea patului.

Suflă în cărbunii din vasul aşezat pe o măsuţă, în apropiere, şi apucă minerul stiletului din lama căruia săreau şi trosneau scântei albe.

În acest moment suprem, oricât de hotărât era, domnul d’Aspremont simţi ca un leşin: o sudoare de gheaţă îi cuprinse tâmplele; dar stăpâni repede această ezitare cât se poate de fizică şi apropie metalul fierbinte de ochi.

O durere ascuţită, tăioasă, intolerabilă era să-i smulgă un ţipăt; i se păru că două şuvoaie de plumb topit îi pătrund prin ochi până în fundul creierului; scăpă din mină pumnalul care se rostogoli pe jos şi făcu un semn întunecat pe parchet.

O umbră deasă, opacă, pe lângă care noaptea cea mai întunecoasă e o zi minunată, îl acoperea cu vălul ei negru; întoarse capul spre şemineul unde trebuiau să mai ardă luminările; nu văzu decât un întuneric dens, de nepătruns, în care nici măcar nu mai licăreau acele vagi luminiţe pe care oamenii care văd le mai percep, cu pleoapele închise, când se află în faţa unei lumini. Sacrificiul fusese săvârşit.

„Acum, spuse Paul, nobilă şi fermecătoare creatură, voi putea deveni soţul tău fără să fiu un asasin. N-ai să te mai stângi văzând cu ochii, în chip eroic, sub privirea mea funestă: ai să fii iar sănătoasă; vai! eu n-am să te mai văd, dar chipul tău ceresc va străluci pe veci în amintirea mea; te voi vedea cu ochii sufletului, voi auzi vocea ta mai armonioasă decât cea mai suavă muzică şi voi simţi aerul vibrând de mişcările tale, voi prinde freamătul rochiei tale de mătase, imperceptibilul scârţâit al ghetuţei tale, voi aspira parfumul uşor care emană din tine, alcătuind în jurul tău ca o atmosferă. Uneori ai să-ţi laşi mâna într-a mea ca să mă conving de prezenţa ta, ai să binevoieşti să-l îndemni pe bietul tău orb când piciorul îi va şovăi pe drumul întunecat; ai să-i citeşti poezii, ai să-i povesteşti cum arată tablourile şi statuile. Prin cuvântul tău ai să-i restitui universul pe care l-a pierdut; vei fi singurul lui gând, singurul lui vis; lipsit de distracţia

lucrurilor şi de orbirea luminii, sufletul lui va zbura spre tine pe aripi neobosite!

Nu regret nimic de vreme ce tu eşti salvată: ce mare lucru am pierdut? spectacolul monoton al anotimpurilor, al zilelor, vederea decorului mai mult sau mai puţin pitoresc în care se desfăşoară nenumăratele acte ale tristei comedii umane. Pământul, cerul, apele, munţii, pomii, florile: aparenţe zadarnice, repetări plictisitoare forme mereu aceleaşi! Când ai dragostea, atunci ai adevăratul soare, lumina care nu se stinge!"

Aşa vorbea, în monologul lui interior, bietul Paul d'Aspremont în febra unei exaltări lirice, întraripată uneori de delirul suferinţei.

Încetul cu încetul durerea se potoli; căzu în acel somn negru, frate cu moartea şi mângâietor ca şi ea.

Lumina nu-l deşteptă când intră în cameră. Miezul zilei şi miezul nopţii urma să aibă pentru el aceeaşi culoare; dar clopotele de dimineaţă în zborul lor vesel îi ajungeau vag în somn şi, încetul cu încetul, devenind mai desluşite, îl treziră.

Deschise pleoapele şi, înainte ca sufletul lui adormit să-şi fi amintit, avu o senzaţie groaznică. Ochii dădeau de vid, de întuneric, de neant, ca şi cum, îngropat de viu, s-ar fi deşteptat din letargie într-un coşciug; dar îşi reveni repede. Nu va fi mereu aşa? nu urma să treacă în fiecare dimineaţă de la tenebrele somnului la tenebrele veghei?

Căută pipăind cordonul soneriei.

Paddy sosi în fugă.

Cum îşi arătă mirarea că-l vede pe stăpânul lui sculându-se cu mişcări nesigure de orb, Paul îi spuse, ca să evite orice altă explicaţie:

— Am făcut imprudenţa să dorm cu geamul deschis şi cred că am un acces de gută, dar îmi va trece; condu-mă în fotoliu şi pune lângă mine un pahar cu apă rece.

Paddy, care era de o discreţie cu totul englezească, nu spuse nimic, execută ordinele stăpânului şi se retrase.

Rămas singur, Paul îşi înmuie batista în apa rece şi şi-o puse pe ochi, ca să potolească fierbinţeala arsurii.

Să-l lăsăm pe domnul d'Aspremont în imobilitatea lui dureroasă şi să ne ocupăm puţin de celelalte personaje ale povestirii noastre.

Ştirea ciudatei morţi a contelui Altavilla se răspândise repede în Neapole şi era subiectul a o mie de presupuneri, una mai extraordinară decât alta. Îndemânarea contelui la scrimă era celebră; Altavilla trecea drept unul din

cei mai buni trăgători ai acestei şcoli napolitane atât de temută pe terenul de luptă; omorâse trei oameni şi rănise grav vreo cinci, şase. Faima lui era atât de bine stabilită în domeniul ăsta, încât nu mai era nevoie să se lupte. Dueliştii cei mai îndrăzneţi salutau politicos şi, chiar dacă el îi privea chiorâş, evitau să-l provoace. Dacă vreunul din aceşti lăudăroşi l-ar fi ucis pe Altavilla, n-ar fi ezitat să se laude cu o astfel de victorie. Rămânea presupunerea unui asasinat, pe care o înlătură biletul găsit pe pieptul mortului. La început s-a constatat autenticitatea scrisului; dar mâna contelui fu recunoscută de persoane care primiseră de la el peste o sută de scrisori. Faptul că era legat la ochi, căci cadavrul mai purta un fular legat în jurul capului, părea inexplicabil. Se găsi, în afară de stiletul înfipt în pieptul contelui, un alt stilet, care îi scăpase fără îndoială din mâna lipsită de putere: dacă lupta se dăduse cu pumnalul, ce rost aveau aceste spade şi pistoale care fură recunoscute ca aparţinând contelui? Birjarul declară că-şi dusese stăpânul la Pompei, cu ordin să se întoarcă dacă nu apărea după o oră.

Nu-i mai puteai da de urmă.

Vestea acestei morţi ajunse curând la urechile lui Vice, care îl anunţă pe sir Joshua Ward; comodorul, amintindu-şi imediat de convorbirea misterioasă pe care Altavilla o avusese cu el despre Alicia, întrezări în mod confuz o tentativă tenebroasă, o luptă groaznică şi disperată în care d’Aspremont trebuia să fi fost implicat cu sau fără voia lui. Cât despre Vice, ea nu şovăia să atribuie moartea frumosului conte afurisitului de *jettatore* şi, în această privinţă, ura ei îi slujea ca o a doua vedere. Totuşi, domnul d’Aspremont îşi făcuse vizita la miss Ward la ora obişnuită şi nimic, în comportarea lui, nu trăda emoţia unei drame cumplite; părea chiar mai calm ca de obicei.

I se ascunse această moarte lui miss Ward, a cărei stare devenise îngrijorătoare, fără ca medicul englez chemat de sir Joshua Ward să poată constata simptomele unei boli precise: era ca un fel de istovire, inima-i palpita bătând din aripi parcă spre a-şi lua zborul, ca o pasăre ce se sufocă sub maşina pneumatică mai degrabă decât o boală reală, care să poată fi tratată cu mijloacele obişnuite. Ai fi zis că e un înger reţinut pe pământ şi care avea nostalgia cerului; frumuseţea lui Alicia era atât de suavă, atât de delicată, atât de diafană, atât de imaterială, încât nu mai putea respira grosolana atmosferă omenească; ţi-o închipuiai planând în lumina de aur a raiului şi perniţa de dantelă pe care îşi sprijinea capul ca o aureolă. Semăna,

pe patul ei, cu acea micuţă Fecioară a lui Schoorel, cel mai fin giuvaer al artei gotice.

Domnul d'Aspremont nu veni în ziua aceea: spre a-şi ascunde sacrificiul, nu voia să apară cu pleoapele roşii, plănuind să atribuie bruştei lui orbiri o altă cauză.

A doua zi, nemai simţind dureri, se urcă în caleaşcă, condus de groomul lui, Paddy.

Trăsura se opri ca de obicei în faţa porţii. Cel care-şi dăduse orbirea de bunăvoie o deschise şi, precaut, porni pe aleea cunoscută. Vice nu sosi în fugă după obiceiul ei la zgomotul clopoţelului mişcat de arcul uşii; niciunul din acele zgomote vesele care sunt ca şi respiraţia unei case vii nu ajungeau la urechea atentă a lui Paul, o tăcere posomorită şi înfricoşătoare domnea în locuinţa despre care puteai crede că e părăsită.

Această linişte care ar fi fost sinistră chiar şi pentru un om cu vederea întreagă şi era mai lugubră în bezna ce-l învăluia pe recentul orb.

Ramurile, pe care acum nu le mai deosebea, păreau că vor să-l reţină ca nişte braţe rugătoare şi să-l împiedice să meargă mai departe. Laurii îl opreau să treacă; trandafirii se agăţau de hainele lui, lianele i se prindeau de picioare, grădina îi spunea pe limba ei: „Nenorocitule! ce cauţi aici, nu forţa obstacolele pe care ţi le scot în cale, du-te!” Dar Paul nu asculta şi, frământat de presentimente îngrozitoare, se înfunda în frunziş, respingea masele de verdeaţă, rupea crăcile şi înainta mereu spre casă.

Zgâriat şi lovit de ramurile iritate, ajunse în sfârşit la capătul aleii. Un val de aer îl izbi în obraz şi Paul îşi continuă drumul cu mâinile întinse înainte.

Se lovi de zid şi găsi uşa pe dibuite.

Intră; nicio voce prietenească nu-l întâmpină. Neauzind pe nimeni care să-l poată îndruma, rămase câteva clipe şovăind în prag. Un miros de eter, o exalare de aromate, de ceară topită, toate vagile mirosuri ale camerei mortuare îl izbiră pe orbul gâfâind de groază; un gând oribil îi veni în minte şi pătrunse în cameră.

După câţiva paşi se lovi de ceva care căzu cu zgomot mare; se aplecă şi îşi dădu seama pipăind că era un sfeşnic de metal asemănător cu un candelabru de biserică şi purtând o luminare lungă.

Disperat, îşi continuă drumul în întuneric. I se păru că aude o voce care murmura rugăciuni în şoaptă; mai făcu un pas şi mâinile lui întâlniră marginea unui pat; se aplecă şi degetele-i tremurânde atinseră mai întâi un

trup nemişcat şi drept sub o îmbrăcăminte fină; apoi o coroană de trandafiri şi un obraz pur şi rece ca marmura.

Era Alicia pe patul ei de moarte.

— A murit! strigă Paul cu un geamăt sugrumat; a murit! şi eu am ucis-o!

Comodorul, împietrit de groază, văzuse această fantomă cu ochii stinşi cum intră clătinându-se, rătăceşte la întâmplare şi se loveşte de patul de moarte al nepoatei sale: înţelese totul. Sacrificiul acesta inutil îi apăru atât de mare bătrânului încât două lacrimi ţâşniră din ochii lui despre care credea că nu vor mai putea plânge.

Paul se repezi în genunchi lângă pat şi acoperi mâna îngheţată a lui Alicia cu sărutări; hohote de plâns îi scuturau trupul. Durerea lui o înduioşă chiar şi pe sălbatica Vice, care stătea tăcută şi întunecată, sprijinindu-se de zid şi veghind ultimul somn al stăpânei sale.

Când acest adio mut luă sfârşit, domnul d'Aspremont se îndreptă spre uşă, ţeapăn, în mers egal, ca un automat mişcat de arcuri; ochii lui deschişi şi ficşi, cu pupilele stinse aveau o expresie supranaturală; deşi orb, ai fi zis că vede. Străbătu grădina cu un pas greu ca acela al nălucilor de marmură, ieşi pe câmp şi merse înaintea lui, mutând pietrele de la locul lor cu picioarele, împiedicându-se din timp în timp, trăgând cu urechea ca şi cum ar fi vrut să prindă un zgomot din depărtare, dar mergând înainte.

Vocea puternică a mării se auzi din ce în ce mai desluşit; valurile, ridicate de furtună, se spărgeau de mal în hohote imense, expresie a unor dureri necunoscute, umflându-şi sub cutele de spumă pieptul disperat; milioane de lacrimi amare curgeau şuvoi pe stânci şi pescăruşi neliniştiţi scoteau strigăte tânguitoare.

Paul ajunse repede pe marginea unei stânci care domina marea.

Izbitura valurilor, ploaia sărată pe care rafala le-o smulgea şi i-o arunca în obraz ar fi trebuit să-l prevină asupra primejdiei; dar nu ţinu seamă de asta; un surâs ciudat îi crispă buzele palide şi îşi continuă mersul sinistru, deşi simţea golul sub picioare.

Căzu; un val monstruos îl prinse, îl răsuci câteva clipe în voluta lui şi îl înghiţi.

Furtuna se dezlănţui atunci cu furie: valurile asaltară plaja în şiruri dese ca războinicii a asalt şi aruncând la cincizeci de picioare în sus pulberea de spumă; nori negri se despicară întocmai ca nişte ziduri de iad, lăsând să se vadă prin spărturi jarul aprins al trăsnetelor; licăriri sulfuroase, orbitoare, luminară spaţiul; vârful Vezuviului se înroşi, iar o coamă de aburi sumbri,

pe care vântul îi culca, undui deasupra vulcanului. Bărcile legate la mal se izbiră cu zgomote lugubre şi frânghiile prea întinse gemură dureros. Curând ploaia începu să cadă şuierând şi şfichiuind ca săgeţile; ai fi spus că haosul voia să cuprindă firea şi să-i contopească din nou elementele ca la începuturi.

Corpul domnului d'Aspremont n-a fost niciodată găsit, oricâte încercări făcu comodorul.

Un coşciug din lemn de abanos cu închizători şi cu mânere de argint, căptuşit cu mătase întocmai cum Clarisse Harlowe îl recomandă în toate detaliile, cu o graţie atât de înduioşătoare „domnului tâmplar" fu ambarcat pe un iaht prin grija comodorului şi aşezat în sepulcrul familiei de la *cottage-ul* din Lincolnshire. Conţinea rămăşiţele pământeşti ale lui Alicia Ward, frumoasă până şi moartă.

Cât despre comodor, o schimbare adâncă se petrecu în el. Glorioasa lui corpolenţă dispăru. Nu mai punea rom în ceai, de-abia mai mânca, dacă spunea două vorbe pe zi; contrastul dintre favor iţii albi şi obrazul stacojiu nu mai exista. Se făcuse palid.

Onufrius

Sau vexaţiile fantastice ale unui admirator al lui Hoffmann

Credea că norii sunt lopeţi de aramă şi că băşicile sunt lanterne.

GARGANTUA, cartea I, cap XI

— Glin, glin, glin!

Niciun răspuns.

— Să nu fie acasă? spuse tânăra fată.

Trase a doua oară cordonul soneriei; niciun zgomot ne se auzi în apartament; nu era nimeni.

— Ciudat!

Îşi muşcă buzele, de ciudă roşeaţa se lăsă de pe frunte pe obraz; începu să coboare scările una câte una, încet, cu regret parcă, întorcând capul să vadă dacă uşa fatală se deschide. Nimic.

La colţul străzii, îl zări de departe pe Onufrius care mergea pe partea cu soare, privind cum se bat câinii, cum copiii joacă ţurca, citind inscripţiile de pe ziduri, silabisind firmele, ca un om care mai dispune de o oră şi nu are nevoie să se grăbească.

Când ajunse lângă ea, căscă ochii de uimire: nu se aştepta s-o întâlnească aici.

— Cum! dumneata, ai şi venit! Dar cât e ceasul?

— Ai şi venit! amabil mai eşti. Cât despre ceas, ar trebui să ştii cât e, nu să-ţi spun eu, răspunse tânăra fată supărată, luându-l totuşi de braţ; e unsprezece şi jumătate.

— Imposibil, făcu Onufrius. Tocmai am trecut prin faţa bisericii Saint-Paul şi nu era decât ora zece; acum cinci minute, pot să pun mâna în foc; mă prind pe oricât.

— Nu pune nimic şi nu te prinde pe nimic, că pierzi.

Onufrius se încăpăţână; cum biserica era la vreo cincizeci de paşi, lacinta, ca să-l convingă, consimţi să meargă cu el până acolo. Onufrius era triumfător. Când fură în faţa bisericii lacinta spuse:

— Ei, ai văzut?

Dacă ai fi pus soarele sau luna în locul cadranului, Onufrius n-ar fi fost mai uimit. Era trecut de unsprezece şi jumătate; îşi scoase lornionul, şterse geamul cu batista, se frecă la ochi casă vadă mai limpede; acul cel mare se apropia de frăţiorul lui mic pe X-ul de la amiază.

— Douăsprezece! murmură el printre dinţi; vreun drăcuşor trebuie să se fi distrat mutând acele astea; doar am văzut bine, era ora zece!

Lacinta era bună; nu insistă şi se întoarseră împreună spre atelierul lui, căci Onufrius era pictor şi-i făcea portretul. Se aşeză în poziţia obişnuită. Onufrius seduse să-şi ia pânza care era întoarsă cu faţa la perete şi o puse pe şevalet.

Deasupra gurii mici a lacintei, o mână necunoscută desenase nişte mustăţi care l-ar fi onorat pe un tambur-major. Furia artistului când îşi văzu schiţa astfel mâzgălită nu e greu de închipuit; ar fi sfâşiat pânza dacă lacinta nu protesta. Onufrius şterse aşadar cum putu semnele acelea virile, nu fără să înjure de nenumărate ori pe nemernicul care făcuse gluma; dar, când să înceapă să picteze, deşi le înmuiase în ulei, pensulele erau atât de ţepene şi de zburlite, încât nu putu să se folosească de ele. Fu obligat să trimită să i se cumpere altele: în aşteptare, se apucă să combine pe paletă câteva tonuri care-i lipseau.

Altă încurcătură. Tuburile erau tari ca şi cum s-ar fi aflat în ele gloanţe de plumb; degeaba apăsa, culoarea nu ieşea; sau se spărgeau deodată ca nişte mici bombe, făcând să ţâşnească în dreapta şi în stânga ocrul, lacul sau bitumul.

Dacă ar fi fost singur, în ciuda primei porunci a Decalogului, ar fi pomenit de mai multe ori numele Domnului. Se abţinu, pensulele sosiră, se aşeză la lucru; timp de vreun ceas totul merse bine.

Sângele începea să circule sub piele, contururile se desenau, formele se modelau, lumina se deosebea de umbră, jumătate din pânză prinsese viaţă.

Ochii mai cu seamă erau admirabili; arcul sprâncenelor era perfect trasat şi se pierdea uşor spre tâmple în tonuri albastre şi catifelate; umbra genelor îndulcea minunat albeaţa sclipitoare a corneei, pupila privea bine, irisul nu lăsa întru nimic de dorit; nu mai lipsea decât acel diamant de lumină, acea sclipire căreia pictorii îi spun punct vizual.

Ca să-l aşeze în discul lui de smoală (lacinta avea ochii negri), luă pensula cea mai fină, cea mai micuţă, făcută din trei peri de jder.

O înmuie în partea de sus a paletei, în albul argintiu care se ridica lângă ocru şi pământul de Siena, ca un pisc de munte acoperit cu zăpadă, lângă nişte stânci negre.

Ai fi spus, văzând cum tremură punctul strălucitor în vârful pensulei, că e o picătură de rouă în vârful unui ac; era să-l aşeze pe pupilă, când o lovitură puternică în cot îi mişcă mâna, azvârli punctul alb în sprâncene şi şterse cu haina obrazul încă proaspăt, pe care tocmai îl terminase. Se întoarse atât de brusc văzând noua catastrofă, încât scaunul se rostogoli la depărtare de zece paşi. Nu văzu pe nimeni. Dacă cineva s-ar fi aflat acolo din întâmplare, cu siguranţă că l-ar fi ucis.

— Nemaipomenit! spuse el; lacinta, nu sunt în dispoziţie să lucrez; să încheiem pentru ziua de azi.

Lacinta se ridică să plece.

Onufrius voi s-o oprească; o cuprinse de talie. Rochia lacintei era albă; degetele lui Onufrius, pe care nu se gândise să le şteargă, aşezară pe ea un curcubeu.

— Neîndemânaticule! spuse fata, ce mi-ai făcut? Şi mătuşa, care nu mă lasă să vin la tine singură, ce-o să spună?

— Ai să te schimbi, n-o să vadă nimic.

Şi o sărută. Lacinta nu se opuse.

— Ce faci mâine? spuse ea după o tăcere.

— Eu? nimic; dar tu?

— Mă duc să iau masa cu mătuşa la bătrânul domn de***, pe care îl cunoşti, şi o să stau poate până seara.

— Am să vin şi eu, spuse Onufrius; poţi să contezi pe mine.

— Nu veni după ora şase; ştii, mătuşa e fricoasă şi dacă nu găsim la domnul de*** un cavaler galant să ne ducă acasă, va pleca de cum se înserează.

— Bine, am să fiu la ora cinci. Pe mâine, lacinta, pe mâine.

Şi se apleca deasupra balustradei ca să vadă cum silueta zveltă a fetei dispare. Ultimele cute ale rochiei intrară sub arcadă şi el se întoarse.

Înainte de a merge mai departe, câteva cuvinte despre Onufrius. Era un tânăr de douăzeci sau douăzeci şi doi de ani, deşi la prima vedere părea să aibă mai mulţi. Dincolo de trăsăturile lui livide şi obosite distingeai parcă ceva copilăresc şi nehotărât, forme de tranziţie de la adolescent la virilitate. Astfel toată partea de sus a capului era gravă şi meditativă ca o frunte de om bătrân, în timp ce gura, abia dacă era înnegrită pe la colţuri de o umbră albăstruie, şi un surâs tânăr rătăcea pe buzele de un roz destul de viu, care contrasta ciudat cu paloarea obrazului şi restul fizionomiei.

Astfel alcătuit, Onufrius nu putea să nu pară destul de ciudat, dar ciudăţenia lui naturală era sporită de îmbrăcăminte şi pieptănătură. Părul, despărţit pe frunte ca părul unei femei, cobora simetric de-a lungul tâmplelor până pe umeri, fără să fie ondulat, întins şi lucios după moda gotică, aşa cum au îngerii lui Giotto şi-ai lui Cimabue. Un anteriu lung, cu trenă şi de culoare închisă, cădea în cute ţepene şi drepte în jurul corpului suplu şi subţire, în chip cu totul dantesc. Se cuvine să spunem că nu ieşea chiar pe stradă în acest costum; dar nu pofta, ci îndrăzneala îi lipsea; pentru că n-am nevoie să vă spun, Onufrius reprezenta generaţia tânără şi era romantic înverşunat.

Pe stradă, şi nu ieşea des, ca să nu fie obligat să se murdărească pe nedemnul şi caraghiosul costum burghez, mişcările îi erau frânte, sacadate; avea gesturile colţuroase de parcă ar fi fost produse de resorturi de oţel; mersul şovăitor, întretăiat de elanuri subite, de zigzaguri, se oprea din senin; şi asta în ochii multora îl făcea să treacă drept nebun, sau cel puţin drept original, ceea ce nu e cu mult mai bine.

Onufrius ştia toate astea şi poate de aceea evita ceea ce se numeşte lumea şi lua în conversaţie un ton arţăgos şi caustic, care nu era departe de a semăna cu o răzbunare; de altfel, când era nevoit să iasă din bârlogul lui, indiferent din ce motiv, se purta în societate cu stângăcie dar fără timiditate, nu respecta niciuna din formele de convenienţă, manifesta un dispreţ total pentru ceea ce e admirat în mod obişnuit, aşa încât după câteva minute, prin trei, patru silabe, reuşea să-şi facă o haită de duşmani înverşunaţi.

Nu că n-ar fi fost foarte prietenos când voia, dar nu voia prea des şi răspundea numai atât prietenilor care îi făceau reproşuri: „Pentru ce?” Căci avea prieteni; nu prea mulţi, doar doi, dar aceştia îl iubeau cu toată dragostea pe care i-o refuzau ceilalţi, îl iubeau ca nişte oameni ce-ar avea de reparat o nedreptate. „Pentru ce? cei care sunt demni de mine, şi mă înţeleg, nu se opresc la acest înveliş scorţos: ei ştiu că perla e ascunsă într-o scoică grosolană; proştii, care nu ştiu, nu se simt atraşi şi se îndepărtează: cine-i de vină?” Pentru un nebun, raţionamentul nu era rău.

Onufrius, după cum am mai spus, era pictor şi pe deasupra poet; nici urmă de speranţă să fie salvat din sminteala lui şi, un lucru care nu cu puţin contribuise în a-l menţine în această exaltare febrilă, pe care lacinta n-o putea întotdeauna stăpâni, erau lecturile. Nu citea decât legende cu minuni şi romane vechi cavalereşti, poezii mistice, tratate cabalistice, balade nemţeşti, cărţi de vrăjitorie şi de demonografie; datorită acestora îşi făcea, în plină lume reală ce zumzăia în jurul lui, o lume de extaz şi de închipuire, în care nu multora le era dat să pătrundă. Din întâmplarea cea mai obişnuită şi mai prozaică, cu obiceiul pe care îl avea de a căuta în orice latura supranaturală, ştia să facă a ţâşni ceva fantastic şi neaşteptat. Dacă l-ai fi lăsat într-o cameră pătrată, cu pereţii în întregime zugrăviţi în alb şi cu geamuri transparente, ar fi fost în stare să vadă o apariţie ciudată, ca şi cum s-ar fi aflat într-un interior Rembrandt, inundat de umbre şi luminat de licăriri roşietice, într-atât ochii sufletului şi trupului său aveau darul de a clătina liniile cele mai drepte şi de-a complica lucrurile cele mai simple, aproape ca oglinzile curbe sau cu faţete care trădează obiectele ce li se înfăţişează şi le fac să pară groteşti sau înspăimântătoare.

Aşa încât Hoffmann şi Jean-Paul găsiră în el un teren potrivit; citindu-i se desăvârşi în el ceea ce legendele începuseră. Imaginaţia lui Onufrius se aprinse şi-o luă razna tot mai mult, picturile şi scrierile lui se resimţiră, gheara sau coada diavolului se arătau mereu pe undeva şi, pe pânză, alături de chipul suav al imaculatei lacinta, apărea în mod fatal câte un chip rânjitor, zămislit de mintea lui înfierbântată.

O cunoscuse pe lacinta cu doi ani în urmă, într-un moment atât de nefericit al vieţii lui, încât n-aş dori alt chin celui mai mare duşman al meu: se afla în acea situaţie atroce a omului care a inventat un lucru pe care nimeni nu vrea să-l recunoască. Lacinta a crezut ceea ce îi spusese fără să ceară dovezi, căci Onufrius îşi purta încă opera în el, şi atunci a început s-o iubească aşa cum trebuie să-l fi iubit Cristofor Columb pe primul om care

nu i-a râs în nas când i-a vorbit de lumea nouă pe care el o bănuise. Lacinta îl iubea aşa cum îşi iubeşte o mamă fiul, şi în dragostea ei se amesteca şi multă milă; căci, afară de ea, cine l-ar mai fi iubit cum merita a fi iubit?

Cine l-ar fi consolat de nenorocirile lui închipuite, singurele adevărate pentru el, care nu trăia decât în închipuire? Cine i-ar fi dat încredere în el însuşi, l-ar fi susţinut, l-ar fi sfătuit? Cine ar fi potolit exaltarea bolnăvicioasă care se asemuia destul de mult ou nebunia, împărtăşind-o mai degrabă decât combătând-o? Nimeni, de bună seamă.

Şi apoi, tot ea să găsească prilej să se vadă, să-i dea tot ea întâlniri, să-i facă nenumărate avansuri din cele pe care lumea le condamnă, să-l sărute ea mai întâi, să-i dea ocazia s-o întâlnească dacă vedea că el o caută; o fată cochetă n-ar fi făcut toate astea; dar ea ştia cât îl costă aceste lucruri pe bietul Onufrius şi-l scutea de ele.

Într-atât de puţin era obişnuit să trăiască viaţa reală, încât nu ştia cum să-şi pună ideea în aplicare şi făcea o gogoriţă din cel mai mic lucru.

Îndelungatele sale meditaţii, călătoriile în lumile metafizice nu-i lăsaseră răgaz să se ocupe de lumea asta. Capul avea treizeci de ani, trupul şase luni; neglijase atât de mult să-şi strunească trupul, încât, dacă lacinta şi prietenii nu s-ar fi îngrijit să-l îndrumeze, ar fi săvârşit gafe ciudate. Pe scurt, trebuia ca cineva să trăiască pentru el, avea nevoie de un intendent pentru trupul lui, cum marii seniori au pentru pământurile lor.

Apoi, aproape că nu îndrăznesc s-o spun, în acest secol al incredulităţii bietul meu prieten ar putea fi considerat un nerod: îi era frică. De ce anume? Tare aş vrea să văd dacă ghiciţi; îi era frică de dracu, de strigoi, de spirite şi de o mie de alte fleacuri, în timp ce de oameni nici nu-i păsa, aşa cum dumneavoastră nu vă pasă de un strigoi.

Seara nu s-ar fi uitat într-o oglindă nici pentru o avere, de teamă să nu vadă altceva decât propriul lui chip; n-ar fi întins mâna sub pat ca să-şi ia papucii sau altceva, pentru că se temea ca o mână rece şi umedă să nu se apropie de-a lui şi să-l ia în braţe; nu şi-ar fi aruncat privirea prin ungherele întunecoase pentru nimic în lume, tremurând să nu dea ochi cu capete de băbuţă călărind cozi de mătură.

Când se afla singur în atelierul lui mare, vedea rotindu-se în juru-i, într-o horă fantastică, pe consilierul Tusmann, pe Tabiaccio, pe respectabilul Peregrinus Tyss, pe Crespel cu vioara lui şi fiica sa Antonia, necunoscuta din casa pustie şi toată familia ciudată din castelul din Boemia; era un

adevărat sabat şi n-ar fi trebuit să-l rogi ca să-i fie frică de pisica lui ca de un alt Murr.

De îndată ce lacinta plecă, se aşeză în faţa pânzei şi începu să reflecteze asupra a ceea ce el numea evenimentele dimineţii. Ceasul de la biserică, mustăţile, pensulele ţepene, tuburile crăpate şi mai cu seamă punctul vizual toate astea îi reveniră în minte în toată ciudăţenia lor fantastică şi supranaturală; se frământă ca să găsească o explicaţie plauzibilă; alcătui pe această temă un volum in-octavo cu presupunerile cele mai extravagante, cele mai neverosimile care au sălăşluit vreodată într-o minte bolnavă. După ce căută mult şi bine, concluzia cea mai bună la care ajunse fu că lucrurile erau cu desăvârşire inexplicabile… doar dacă diavolul în persoană… Această idee de care râse singur la început i se înrădăcină în minte şi, părându-i mai puţin ridicolă pe măsură ce se familiariza cu ea, o adoptă cu totul până la urmă.

Întrucât era nesăbuită această presupunere? Existenţa diavolului e dovedită de autorităţile cele mai respectabile, ca şi aceea a lui Dumnezeu. Este chiar un punct al credinţei şi Onufrius, ca nu cumva să se îndoiască, înşiră, cum avea memorie bună, locul unde autorii profani sau sacri tratează despre această materie importantă.

Diavolul dă târcoale omului; Isus însuşi n-a fost ferit de capcanele sale; ispita sfântului Anton e cunoscută; Martin Luther a fost şi el chinuit de Satana şi, ca să scape de el, a trebuit să-i arunce călimara în cap. Se mai vede încă pata de cerneală pe zidul chiliei.

Îşi aminti toate poveştile de felul acesta, de la posedatul din Biblie până la călugăriţele din Loudun; toate cărţile de vrăjitorie pe care le citise; Bodin, Delrio, Le Loyer, Bordelon, *Lumea invizibilă* de Bekker, *Infernalia*, *Spiriduşii* de domnul de Berbiguier de Terre-Neuve du Thym, *Micul* şi *Marele Albert*, şi tot ceea ce i se păruse nelămurit deveni limpede ca lumina zilei: dracu dăduse acul ceasornicului înainte, pusese mustăţi pe portret, schimbase firele de la periile lui cu fir de arşal şi-i umpluse tuburile cu pulbere de puşcă. Lovitura în cot se explica în modul cel mai firesc; dar ce interes putea să aibă Belzebut ca să-l sâcâie? Ca să-i răpească sufletul? nu aşa procedează în asemenea cazuri; în sfârşit, îşi aminti că făcuse de curând o icoană a sfântului Dunstan ţinându-l pe Diavol de nas cu un cleşte înroşit; nu se îndoi că diavolul îi făcea şotii pentru că fusese întruchipat de el într-o poziţie atât de umilitoare. Se însera, umbre lungi şi ciudate se profilau pe podeaua atelierului. Această idee se încuibă atât de bine în mintea lui, încât

începu să-l ia cu friguri de-a lungul spinării şi l-ar fi cuprins frica, dacă un prieten care intra nu i-ar fi abătut atenţia de la închipuirile lui încornorate. Ieşiră împreună şi cum nimeni pe lume nu era mai impresionabil, iar prietenul lui era vesel, o sumedenie de gânduri nebunatice îi goniră curând visurile lugubre. Uită cu desăvârşire ce se întâmplase sau, dacă-şi mai amintea, râdea în sinea lui. A doua zi se aşternu pe treabă. Lucră trei, patru ore cu îndârjire. Deşi lacinta nu era de faţă, trăsăturile ei erau atât de adânc săpate în inima lui încât nu avea nevoie de ea ca să-i termine portretul. Era aproape gata, nu mai trebuiau decât două sau trei tuşe de pus şi semnătura, când un firicel care dansa dimpreună cu fraţii lui atomii într-o rază galbenă de soare, dintr-o fantezie inexplicabilă, îşi părăsi deodată dansul luminos, se îndreptă şchiopătând spre pânza lui Onufrius şi se năpusti pe o nuanţă mai vie, făcută în clipa aceea.

Onufrius îşi întoarse pensula şi, cu coada, îl scoase cât mai delicat cu putinţă. Totuşi nu putuse să nu şteargă şi puţină vopsea. Combină din nou culorile ca să repare totul: tenta ieşi prea închisă, alcătuind ca o pată; nu putu restabili armonia decât pictând din nou întreaga porţiune; dar, în felul acesta, pierdu conturul şi nasul deveni acvilin, ceea ce schimbă cu totul stilul capului; nu mai era lacinta, ci una din prietenele ei cu care ea se certase pentru că lui Onufrius i se părea frumoasă.

Onufrius se gândi iar la dracu în faţa acestei ciudate metamorfoze; dar, privind mai atent, văzu că nu era decât o iluzie a imaginaţiei şi cum timpul trecea, se ridică şi ieşi pentru a se întâlni cu iubita la domnul de***. Calul zbura ca vântul; curând Onufrius văzu apărând pe versantul celălalt al colinei casa domnului de***, albă între castani. Cum drumul mare ocolea, apucă pe o scurtătură, un drum mărginit de maluri înalte, pe care-l cunoştea foarte bine, unde copil fiind venea să culeagă mure şi să prindă cărăbuşi.

Îl străbătuse aproape până pe la jumătate când se trezi în spatele unui car cu fân pe care nu-l văzuse din pricina unui cot al drumului. Drumeagul era atât de îngust, carul atât de lat, încât era cu neputinţă s-o ia înainte: fu nevoit să-şi lase calul la trap, sperând că drumul se va lărgi şi va putea să treacă mai pe urmă. Speranţa îi fu zadarnică; parcă ar fi avut în faţă un zid care se retrăgea încetul cu încetul. Voi să se întoarcă: alt car de fân venea din spate şi-l făcu prizonier. Se gândi o clipă să se caţere pe marginile şanţului, dar erau abrupte şi împrejmuite de un gard viu; fu deci nevoit să se resemneze: timpul se scurgea, minutele îi păreau veşnicii, era furios la culme, sângele i se zbătea în vine, fruntea i se îmbrobonase de sudoare.

Un orologiu cu timbru răguşit, cel al satului învecinat, bătu ora şase; de îndată ce termină, cel al castelului, pe un ton diferit, sună la rândul lui; apoi altul, şi iar altul; toate orologiile împrejurimilor, mai întâi unele după altele, apoi toate deodată. Era un cor de clopote, un concert de sunete subţiri şi melodioase, sforăitoare, muşcătoare, ţipătoare, un zgomot asurzitor de-ţi plesnea capul. Onufrius începu să piardă şirul gândurilor şi ameţi de-a binelea. Clopotniţele se aplecau către drumul dintre maluri ca să-l vadă cum trece, îl arătau cu degetul, îi dădeau cu tifla şi-i întindeau în derâdere cadranele cu ace perpendiculare. Clopotele îi scoteau limba şi se strâmbau la el, bătând mereu cele şase bătăi blestemate. Şi ţinu aşa multă vreme, ora şase bătu în ziua aceea până la şapte.

În sfârşit, carul ieşi în câmpie. Onufrius dădu pinteni calului: se înseră, calul parcă îşi dădea seama cât era de important pentru el să ajungă. Abia atingea pământul cu copitele şi, dacă n-ar fi ţâşnit din când în când scântei din câte-o piatră de care se lovea, ai fi putut crede că zboară, în curând o spumă albă îi acoperi ca un valtrap de argint pieptul negru: era trecut de ora şapte când sosi Onufrius. Lacinta plecase. Domnul de*** fu foarte amabil cu el, se apucă să discute despre literatură şi îi propuse până la urmă să joace o partidă de dame. Onufrius nu putu decât să accepte, deşi orice fel de joc şi mai cu seamă acesta îl plictisea de moarte. Cineva aduse cartonul de joc. Gazda luă negrele. Onufrius albele: partida începu. Jucătorii erau de forţe aproape egale; trecu un timp până ce balanţa înclină într-o parte sau în cealaltă.

Deodată aceasta bătu în favoarea bătrânului gentilom; pionii lui înaintau cu o repeziciune de necrezut, fără ca Onufrius, în ciuda tuturor eforturilor, să le poată opune nicio piedică. Preocupat cum era de ideile lui cu diavoli, faptul nu i se păru lucru curat; fu şi mai atent şi descoperi până la urmă, lângă degetul de care se slujea ca să mişte pionii, un alt deget, uscăţiv, noduros, având în vârf o gheară (pe care o luase la început drept umbra degetului său); acesta împingea damele lui pe linia albă, pe când cele ale adversarului defilau ca într-o procesiune pe linia neagră. Păli, părul i se făcu măciucă în cap. Totuşi aşeză pionii la locul lor şi continuă să joace. Îşi spuse că nu era decât umbra şi, spre a se convinge, schimbă sfeşnicul din loc; umbra trecu de partea cealaltă şi se proiectă în sens invers; dar degetul cu gheară rămase tot la locul lui, mutând damele lui Onufrius şi folosind toate mijloacele spre a-l face să piardă.

De altfel nu încăpea nicio îndoială: degetul era împodobit cu un inel având un rubin mare. Onufrius nu avea inel.

— Fir-ar să fie! asta-i prea de tot! exclamă el lovind puternic tabla de joc cu pumnul şi ridicându-se brusc; pungaş bătrân! escroc bătrân!

Domnul de***, care îl cunoştea de mic şi care punea această ieşire pe seama ciudei că pierduse partida, începu să râdă în hohote şi îi oferi consolări ironice. Mânia şi groaza stăpâneau sufletul lui Onufrius: îşi luă pălăria şi plecă.

Noaptea era atât de întunecoasă încât fu obligat să-şi lase calul la trap. De-abia dacă o stea îşi arăta nasul de pe după pelerina de nori; copacii de pe drum păreau nişte spectre mari, întinzând braţele; din când în când un spiriduş traversa drumul, vântul rânjea printre crăci în chip ciudat. Se făcuse târziu şi Onufrius nu mai ajungea; totuşi, potcoavele calului răsunau pe drum şi-i arătau că nu se rătăcise.

O rafală străpunse ceaţa, luna apăru; dar în loc să fie rotundă, era ovală. Onufrius, uitându-se mai atent, văzu că are un bandou de tafta neagră şi că îşi dăduse cu făină pe obraz; trăsăturile i se conturară mai bine şi recunoscu fără putinţă de tăgadă chipul livid şi prelung al prietenului său intim Jean-Gaspard Debureau, marea paiaţă de la Funambules, care îl privea cu o expresie greu de desluşit – de glumă maliţioasă şi bonomie.

Cerul clipea şi el din ochii lui albaştri cu gene de aur ca şi cum ar fi fost înţeles; şi, cum la lumina stelelor se puteau desluşi obiectele, zări patru persoane cu mutre suspecte, îmbrăcate jumătate în roşu, jumătate în negru, care purtau ceva alburiu în patru colţuri, ca nişte oameni care ar muta din loc un covor; trecură repede pe lângă el şi aruncară ceea ce purtau sub picioarele calului. Onufrius, cu toate că îi era frică, văzu destul de uşor că era drumul pe care îl străbătuse şi pe care diavolul îl aşternea iar în faţa lui ca să-i facă în necaz. Dădu pinteni calului; calul dădu din copite şi nu voi să înainteze altfel decât la pas; cei patru demoni îşi continuară manevra.

Onufrius băgă de seamă că unul dintre ei avea la deget un inel cu rubin leit celui de pe degetul care îl speriase atât de tare pe tabla de joc: identitatea personajului nu mai putea fi pusă la îndoială. Onufrius era atât de îngrozit, încât nu mai simţea, nu mai vedea şi nu mai auzea; clănţănea din dinţi ca într-un acces de febră, un râs convulsiv îi schimonosea gura. Încercă o dată să se roage şi să facă semnul crucii, dar nu-i fu cu putinţă. Noaptea se scurse astfel.

În sfârşit, o dungă albăstrie se desenă pe cer: calul răsuflă cu zgomot aerul îmbălsămat al dimineţii, cocoşul de la ferma învecinată cântă cu vocea lui firavă şi răguşită, fantomele dispărură, calul porni de la sine în galop şi, în zorii zilei, Onufrius se află în uşa atelierului.

Frânt de oboseală, se aruncă pe divan şi adormi curând; avea un somn agitat; coşmarul îi pusese genunchiul pe grumaz. Îl asaltară o mulţime de vise incoerente, monstruoase, care îi zdruncinară şi mai mult mintea, şi aşa tulburată. Iată unul din ele care l-a izbit cel mai mult şi pe care mi l-a povestit de câteva ori de atunci.

„Mă aflam într-o cameră care nu era a mea, nici a vreunui prieten, o cameră în care nu fusesem niciodată şi pe care totuşi o cunoşteam de minune: jaluzelele erau închise şi perdelele trase; pe noptieră o lumină palidă îşi arunca o pâlpâire bolnavă. Lumea nu umbla decât în vârful picioarelor, cu degetul pe buze; şemineul era încărcat cu sticluţe şi ceşti. Eu mă aflam în pat, ca şi cum aş fi fost bolnav, şi totuşi niciodată nu mă simţisem mai bine. Persoanele care străbăteau odaia aveau un aer trist şi preocupat, care părea curios.

Lacinta stătea la căpătâiul meu, îşi pusese mânuţa pe fruntea mea şi se apleca asupră-mi ca să-şi dea seama dacă respiram normal. Din când în când o lacrimă cădea de pe genele ei pe obrazul meu şi ea o ştergea încet, cu o sărutare.

Lacrimile ei îmi sfâşiau sufletul şi tare aş mai fi vrut s-o mângâi, dar îmi era cu neputinţă să fac cea mai mică mişcare sau să scot o singură silabă: limba mi-era ţeapănă şi trupul ca de piatră.

Un domn îmbrăcat în negru intră, îmi luă pulsul, dădu din cap a descurajare şi spuse cu voce tare: «S-a isprăvit!» Atunci lacinta începu să plângă în hohote, să-şi frângă mâinile şi să dea toate semnele unei dureri adinei: toţi cei de faţă făcură la fel. Începu un concert de plânsete şi suspine care ar fi înduioşat şi o stâncă.

Simţeam o tainică plăcere de a fi regretat în felul ăsta. Mi se puse o oglindă deasupra buzelor; am făcut eforturi prodigioase ca s-o aburesc, ca să arăt că nu murisem: n-am reuşit. După această încercare mi se aruncă un cearşaf pe cap; eram disperat, vedeam bine că mă credeau mort şi că voi fi îngropat de viu. Toată lumea ieşi: nu mai rămase decât un preot care bolborosi câteva rugăciuni şi care adormi până la urmă.

Un cioclu veni să-mi ia măsură pentru coşciug şi pentru giulgiu; am încercat iar să mă mişc şi să vorbesc, dar fără să izbutesc, o putere de

neînfrânt mă înlănţuia: am fost nevoit să mă resemnez. Am rămas astfel mult timp pradă gândurilor celor mai dureroase. Cioclul se întoarse cu ultimele mele veşminte, ultimele veşminte ale oricărui om, coşciugul şi giulgiul: nu mai rămânea decât să mă îmbrace.

Mă înfăşură anapoda şi începu să mă coasă fără nicio precauţie, ca cineva care era grăbit să termine: vârful acului îmi intra în piele şi îmi făcea mii de înţepături; nu mai puteam răbda. Când termină, unul din tovarăşii lui mă luă de picioare, el de cap şi mă aşezară în sicriu; deabia încăpeam, aşa încât fură nevoiţi să-mi dea câteva lovituri puternice în genunchi, ca să poată închide capacul.

Până la urmă reuşiră şi bătură primul cui. Făceau un zgomot îngrozitor. Ciocanul sărea înapoi de pe scânduri şi simţeam izbitura. Cât timp durăoperaţia nu mi-am pierdut cu totul speranţa; dar la ultimul cui am simţit că mă pierd, inima mi se făcu cât un purice, pentru că am înţeles că nu mai era nimic comun între lume şi mine: acest ultim cui mă înlănţuia de neant pe veşnicie. De-abia atunci am înţeles cât era de înfiorătoare situaţia mea.

M-au ridicat; sunetul înăbuşit al roţilor mă făcu să înţeleg că eram în dric; căci, deşi nu p iţeam să-mi manifest existenţa în niciun chip, eram în posesia tuturor simţurilor. Dricul se opri, scoaseră sicriul. Eram în biserică, desluşeam bine cântarea pe nas a preoţilor şi vedeam prin crăpături lumina galbenă a luminărilor. După slujbă, pornirăm spre cimitir; când mă coborâră în groapă, mi-am adunat toate puterile şi cred că am izbutit să scot un ţipăt; dar zgomotul bulgărilor care loveau coşciugul îl înăbuşiră. Mă aflam într-o întunecime atât de deasă, că întrecea bezna nopţii. De altfel, nu mă durea nimic; cât despre suferinţele mele morale, ar trebui un volum ca să le analizez. Primul gând care îmi trecu prin minte a fost că urma să mor de foame sau să mă mănânce viermii, fără să-i pot opri; apoi m-am gândit la întâmplările petrecute cu o zi înainte, la lacinta, la tabloul meu care ar fi avut atâta succes la Salon, la drama mea care urma să fie jucată, la o petrecere pe care o plănuisem cu prietenii mei, la un costum nou pe care croitorul trebuia să mi-l aducă în ziua aceea; mai ştiu şi eu? la o mie de lucruri de care n-ar fi trebuit să-mi pese, apoi, întorcându-mă la lacinta, m-am gândit la felul cum se purtase; treceam în revistă fiecare din gesturile ei, fiecare din cuvinte; mi s-a părut că era ceva exagerat şi afectat în lacrimile ei, de care n-ar fi trebuit să mă las înşelat: asta mă făcu să-mi amintesc de mai multe lucruri pe care le uitasem de tot; mai multe amănunte cărora nu le dădusem atenţie, privite din alt unghi, mi se păreau de cea mai mare

importanţă; unele manifestări pe care le-aş fi considerat sincere mi se păreau îndoielnice; îmi veni în minte că un tânăr, un înfumurat, îmbrăcat şi civil, şi militar, îi făcuse cândva curte. Într-o seară, pe când jucam cărţi, lacinta mi se adresase cu numele acelui tânăr, nu cu al meu, semn neîndoielnic că se gândea la el: de altfel, ştiam că vorbise frumos despre el în lume de mai multe ori şi ca despre cineva care nu i-ar displace.

Acest gând puse stăpânire pe mine, capul începu să-mi vâjâie, am făcut apropieri, presupuneri, am interpretat: după cum bine vă închipuiţi, ele nu erau în favoarea lacintei. Un sentiment neştiut se strecură în inima mea şi mă învăţă ce înseamnă suferinţa; am devenit îngrozitor de gelos şi nici nu m-am îndoit că lacinta în înţelegere cu iubitul ei m-a înmormântat de viu ca să scape de mine. Mă gândeam că în clipa aceea chiar râdeau în hohote de reuşita stratagemei lor şi că lacinta oferea sărutărilor celuilalt gura care îmi jurase de atâtea ori că nu fusese atinsă de alte buze decât ale mele.

La gândul ăsta, m-a apucat o asemenea mânie, că mi-am redobândit puterea de-a mă mişca; m-am smucit atât de puternic încât am rupt dintr-o dată cusătura giulgiului. Odată având picioarele şi mâinile libere, lovii puternic capacul cu coatele şi genunchii ca să-l deschid şi să mă duc s-o ucid pe necredincioasă în braţele laşului şi jalnicului ei iubit. Sângeroasă ironie, eu cel îngropat, voiam să omor! Greutatea enormă a pământului care apăsa pe scânduri îmi făcu inutile eforturile. Frânt de oboseală, am căzut în lâncezeala de la început, articulaţiile mi se osificară: eram din nou cadavru. Mintea mea agitată se calmă, am judecat lucrurile cu mai mult sânge rece: amintindu-mi tot ceea ce tânăra femeie făcuse pentru mine, devotamentul ei, îngrijirile care nu se dezminţiseră niciodată, spulberară curând aceste îndoieli ridicole.

Terminând toate temele meditaţiei şi nemaiştiind cum să-mi trec timpul, am început să fac versuri; în trista mea situaţie, nu puteau fi prea vesele: cele ale nocturnului Young şi ale sepulcralului Hervey nu sunt decât nişte bufonerii în comparaţie cu versurile mele. Am descris senzaţiile unui om care păstra sub pământ toate patimile avute în viaţă şi am intitulat această visare cadaveroasă: *Viaţa în moarte*. Un titlu frumos, pe cuvântul meu! Dar ceea ce mă exaspera era că nu le puteam citi nimănui.

De-abia terminasem ultima strofă şi auzii săpând cu înverşunare deasupra capului meu. O rază de speranţă îmi lumină noaptea. Zgomotul târnăcoapelor se apropia cu repeziciune. Bucuria care mă cuprinse nu fu de lungă durată: zgomotul încetă. Nu, nu se poate descrie în cuvinte omeneşti

spaima înfiorătoare pe care am simţit-o în clipa aceea; moartea adevărată e nimic pe lângă asta. În sfârşit, mai auzii un zgomot: groparii, după ce se odihniseră, îşi reluară lucrul. Eram în culmea fericirii; simţeam că mi se apropie eliberarea. Capacul sicriului se desfăcu. Am simţit aerul rece al nopţii. Asta îmi prinse foarte bine, pentru că începeam să mă înăbuş. Totuşi, continuam să stau la fel de nemişcat; deşi eram viu, aveam întru totul înfăţişarea unui mort. Doi oameni mă înşfăcară: văzând că giulgiul era desfăcut, făcură câteva gluma grosolane, unul din ei mă luă în spate şi mă duse de-acolo. În timp ce mergeau, fredonau încet cuplete obscene. Îmi veni în minte scena groparilor din *Hamlet* şi făcui de unul singur observaţia că Shakespeare era un om foarte mare.

După ce mă duseră pe nişte străduţe întortocheate, intrară într-o casă pe care o recunoscui ca fiind aceea a doctorului; el pusese să mă dezgroape, ca să ştie de ce murisem. Am fost depus pe o masă de marmură. Doctorul intră cu o trusă de instrumente; le aşeză în voie pe o comodă. Văzând scalpelele, bisturiurile, toate lansetele şi fierăstraiele acelea de oţel strălucitoare, şi netede, mi s-a făcut o frică îngrozitoare, pentru că am înţeles că voia să mă disece; sufletul meu, care până atunci nu-mi părăsise trupul, n-a mai şovăit să se despartă de el: la prima lovitură de scalpel, se desprinse cu desăvârşire. Prefera să suporte toate neplăcerile unei inteligenţe deposedate de mijloacele ei de manifestare fizică decât să împartă cu trupul acele îngrozitoare chinuri. De altfel, nu exista nicio şansă ca trupul să fie conservat, urma să fie sfârtecat şi nu mai putea folosi la nimic, chiar dacă această îmbucătăţire nu l-ar fi ucis de-a binelea. Nevrând să asiste la despicarea scumpului său înveliş, sufletul meu se grăbi să-şi părăsească trupul.

Străbătu în viteză un şir întreg de camere şi ajunse la o scară. Din obişnuinţă, am început să cobor treptele una câte una; dar trebuia să mă încordez, pentru că mă simţeam de o uşurinţă încântătoare. În zadar mă cramponam de pământ, o putere de neînvins mă atrăgea în sus; parcă aş fi fost un balon umflat cu gaze: pământul fugea de picioarele mele, nu-l atingeam decât din vârful degetelor; spun degete, pentru că deşi nu eram decât un spirit, păstrasem ideea membrelor pe care nu le mai aveam, aşa cum te doare mâna sau piciorul tăiat. Obosit de eforturile pe care le făceam ca să mă menţin într-o atitudine normală şi, de altfel, gândindu-mă că sufletul meu imaterial n-avea cum să călătorească dintr-un loc într-altul în acelaşi fel ca biata mea zdreanţă pământeană, m-am supus acestei atracţii şi

am început să părăsesc pământul, fără să mă ridic totuşi prea mult, menţinându-mă la o înălţime potrivită. Nu trecu mult şi am început să prind curaj şi am zburat când mai sus, când mai jos, ca şi când n-aş fi făcut altceva în viaţa mea. Începea să se crape de ziuă: urcam, urcam mereu f privind pe ferestrele mansardelor unde grizetele se sculau şi-şi făceau toaleta, slujindu-mă de coşuri ca de tuburi acustice pentru a auzi ce se vorbeşte în apartamente. Trebuie să spun că n-am văzut nimic prea frumos şi că n-am cules nicio picanterie. Obişnuindu-mă cu acest fel de a umbla, pluteam fără teamă în aer liber, deasupra cetii şi priveam de sus imensa întindere de acoperişuri pe care o puteai asemăna cu o mare încremenită pe vreme de furtună, acest haos din care se înălţau coşuri, săgeţi, cupole, turnuleţe, totul scăldat în brumă şi fum, atât de pitoresc încât nu-mi părea rău că-mi pierdusem trupul. Luvrul îmi apăru alb şi negru, cu fluviul la picioarele sale, cu grădinile verzi la capăt. Mulţimea se îndrepta într-acolo; era deschisă o expoziţie: am intrat. Zidurile scânteiau împestriţate de picturi noi, împodobite cu cadre de aur bogat sculptate. Burghezii se duceau încoace şi încolo, se înghionteau, se călcau pe picioare, căscau ochi buimăciţi, se consultau între ei ca nişte oameni care nu-şi făcuseră încă o părere şi care nu ştiu ce trebuie să gândească şi să spună. În sala mare, în mijlocul tablourilor aparţinând tinerilor noştri mari maeştri, Delacroix, Ingres, Decamps, am zărit un tablou de-al meu; lumea se îngrămădea în jurul lui, cu un muget de admiraţie; cei care erau în spate şi nu vedeau nimic strigau de două ori mai tare: Prodigios! prodigios! Tabloul meu îmi păru mie însumi mult mai bun decât înainte şi am simţit că mă cuprinde un profund respect pentru propria mea persoană. Totuşi printre toate aceste formule admirative se pronunţa un nume care nu era al meu; mi-am dat seama că se ascunde o înşelăciune. Am privit pânza cu atenţie: un nume cu litere roşii, mici, era scris într-unul din colţuri. Era numele unuia dintre prietenii mei care, văzând că am murit, nu se sfiise să-şi însuşească opera mea. O! cât mi-am mai regretat atunci bietul trup! Nu puteam nici vorbi, nici scrie; nu aveam nicio posibilitate să-mi revendic gloria şi să-l demasc pe infamul plagiator. Cu durere în suflet, m-am retras trist ca să nu asist la acest triumf care mi se datora mie. Am vrut s-o văd pe lacinta. M-am dus Ia ea acasă, n-am găsit-o; am căutat-o zadarnic în mai multe case unde credeam că s-ar putea afla. Nesimţindu-mă în largul meu singur, am avut chef să merg la un spectacol; am intrat la Porte-Saint-Martin, remarcând că noua mea situaţie avea un lucru plăcut, şi anume, că intram peste tot fără să

plătesc. Piesa era pe sfârşite, ajunseseră la catastrofă. Dorval, cu ochiul însângerat, înecată în lacrimi, cu buzele albastre, cu tâmplele palide, despletită, pe jumătate goală, se frământa în avanscenă la doi paşi de rampă. Bocage, fatal şi tăcut, stătea în picioare mai în fund: toate batistele erau în funcţie; hohote de plâns frângeau corsetele; o rafală de aplauze întrerupea fiecare suspinai tragedienei; parterul, plin ochi, mugea ca o mare; lojele se aplecau spre galerii, galeriile peste balcoane. Cortina se lăsă: am crezut că sala se va prăbuşi: peste tot aplauze, bătăi de picioare, urlete; ei bine, această piesă era piesa mea: spune şi dumneata!

Eram atât de înalt încât atingeam tavanul. Cortina se ridică, i se spuse mulţimii numele autorului.

Nu era numele meu, era cel al prietenului care îmi furase şi tabloul. Aplauzele porniră mai puternic. Lumea a vrut să-l târască pe autor pe scenă: monstrul stătea într-o lojă mai ferită, lângă Iacinta. Când îi fu rostit numele, ea se aruncă de gâtul lui şi îi dădu cea mai pătimaşă sărutare pe care a dăruit-o vreodată o femeie unui bărbat. Câteva persoane o văzură; nici nu roşi măcar: era atât de îmbătată, atât de înnebunită şi atât de mândră de succesul lui încât s-ar fi prostituat cu el acolo, în lojă, şi de faţă cu toată lumea. Mai mulţi strigară: «Iată-l! iată-l!» Secătura îşi luă un aer modest şi salută adânc. Lustrele se stinseră şi astfel luă sfârşit această scenă. N-am să încerc să descriu ce se petrecea în mine: gelozia, dispreţul, indignarea se ciocneau în inima mea: era o furtună cu atât mai mânioasă cu cât nu-mi stătea în putinţă s-o exteriorizez: mulţimea se scurse, am ieşit din teatru; am rătăcit câtva timp pe stradă neştiind unde să mă duc. Nu-mi făcea nicio plăcere să mă plimb. Sufla un vânt şfichiuitor: bietul meu suflet, friguros cum îmi fusese şi trupul, dârdâia şi murea de frig. Am dat de o fereastră deschisă, am intrat, hotărât să locuiesc în camera aceea până a doua zi. Fereastra se închise în spatele meu: am zărit aşezat într-o berjeră mare un personaj din cele mai ciudate. Era un bărbat înalt, uscăţiv, pudrat parcă de brumă, cu chipul încreţit ca un măr uscat, cu o pereche imensă de ochelari aşezată pe un nas din cele mai mari, care atingea aproape bărbia. O mică tăietură transversală asemănătoare cu deschizătura unei puşculiţe, ascunsă sub o infinitate de cutuliţe şi de perişori tari ca aceia ai unui porc mistreţ reprezenta cât de cât ceea ce vom numi o gură, în lipsa unui alt termen. O pereche străveche de haine negre, tocite până la urzeală, albe la toate cusăturile, o vestă din stofă şanjantă, pantaloni scurţi, ciorapi tărcaţi şi pantofi cu pafta: asta în ceea ce priveşte îmbrăcămintea. Când am sosit,

acest demn personaj se ridică şi se duse să ia dintr-un dulap două perii cu formă mai specială: la început nu mi-am dat seama la ce serveau: luă câte una în fiecare mână şi începu să străbată camera cu o sprinteneală surprinzătoare, ca şi cum ar fi urmărit pe cineva şi izbind periile una de alta în direcţia perilor; atunci am înţeles că era vestitul domn Berbiguier de Terre-Neuve de Thym care vâna spiriduşi; eram tare îngrijorat de ceea ce va urma, se pare că acest individ ca nealţii avea darul de a vedea invizibilul, mă urmărea îndeaproape şi îi scăpăm printre degete cu cea mai mare greutate. În cele din urmă, mă înghesui într-un colţ, spintecă aerul cu cele două perii ale lui, mii de săgeţi îmi străpunseră sufletul, fiecare fir de păr mă găurea, durerea era insuportabilă: uitând că nu mai am nici limbă, nici piept, am făcut eforturi demne de laudă de a striga; şi…“

Onufrius se afla în acest punct al visului său când am intrat în atelier: ţipa într-adevăr din răsputeri; l-am zgâlţâit, el se frecă la ochi; în sfârşit mă recunoscu, neştiind prea bine dacă fusese treaz sau visase întreaga serie a păţaniilor pe care aţi citit-o; nu erau, din păcate, ultimele pe care urma să le aibă în realitate ori nu. După această noapte fatală rămase într-o stare de halucinaţie aproape permanentă care nu-i îngăduia să deosebească visele de realitate, în timp ce dormea, lacinta trimisese după portret: ar fi venit bucuroasă să-l ia, dar rochia pătată o trădase în ochii mătuşii, a cărei supraveghere n-o putuse înşela.

Onufrius, cum nu se poate mai decepţionat de această întâmplare, se trânti într-un fotoliu şi, cu coatele pe masă, începu să cugete amarnic; privirile îi erau plutitoare şi nu se fixau nicăieri anume: întâmplarea făcu să se oprească asupra unei oglinzi mari de Veneţia, cu broderie de cristal, care împodobea fundul atelierului; nicio rază de lumină nu se reflecta în ea, niciun obiect cu contururi precise nu se oglindea: era ca un spaţiu gol în perete, o fereastră deschisă asupra neantului prin care cugetul putea să se scufunde în lumile imaginare.. Pupilele lui Onufrius scotoceau această prismă adâncă şi sumbră, de parcă ar fi voit să provoace* ivirea vreunei apariţii. Se aplecă, se văzu reflectat, crezu că e o iluzie optică; dar, cercetând mai amănunţit, i se păru că chipul din oglindă nu semăna câtuşi de puţin cu el; presupuse că cineva intrase în atelier fără să-l fi văzut: se întoarse. Nimeni. Umbra continua totuşi să se proiecteze în oglindă, era un bărbat palid „având în deget un inel cu un rubin mare, asemănător cu misteriosul rubin care jucase un rol în fantasmagoriile nopţii trecute. Onufrius începu să se simtă cuprins de îngrijorare. Deodată, imaginea se

desprinse din oglindă, coborî în cameră, veni ţintă la el, îl sili să se aşeze şi, cu toată împotrivirea lui, îi smulse partea de sus a capului, de parcă ar fi fost capacul unui pateu. După această operaţie, vârî bucata în buzunar şi se întoarse pe unde venise. Onufrius, înainte ca vedenia să se piardă cu desăvârşire în străfundurile oglinzii, mai zări, la mare distanţă, rubinul care strălucea aidoma unei comete. De altfel, acest soi de trepanaţie nu-l duruse câtuşi de puţin. Dar după câteva minute auzi un zumzăit ciudat deasupra capului; ridică ochii şi văzu propriile sale idei care, nemaifiind închise în cutia craniană, ieşeau în dezordine ca păsările dintr-o colivie cu uşa deschisă. Fiecare ideal feminin pe care îl visase ieşi cu îmbrăcămintea lui, vorba lui, atitudinea (trebuie să spunem, spre lauda lui Onufrius, că toate păreau surori gemene ale Iacintei) eroinelor romanelor pe care le proiectase; fiecare din aceste doamne avea cortegiul ei de îndrăgostiţi; unele erau îmbrăcate în rochii din firet ca în evul mediu, altele cu pălărie şi rochie ca la o mie opt sute treizeci şi doi. Tipurile pe care le crease, grandioase, groteşti sau monstruoase, schiţele, tablourile pe care urma să le facă, din toate naţiile şi din toate timpurile, ideile lui metafizice formate din balonaşe de săpun, reminiscenţele lecturilor, toate se perindară cel puţin timp de o oră: atelierul se umpluse. Doamnele şi domnii se plimbau în toate direcţiile, fără a se sinchisi câtuşi de puţin, conversând, râzând, certându-se, ca şi cum s-ar fi aflat la ei acasă.

Onufrius, copleşit, nemaiştiind unde să se aşeze, nu găsi nimic mai bun de făcut decât să le cedeze locul; când se află în dreptul uşii, portarul îi dădu două scrisori; două scrisori de femei, parfumate, cu scris mărunt, într-un plic lung, cu o pecete roz.

Prima era din partea Iacintei şi glăsuia astfel:

„Domnule, n-aveţi decât să o luaţi pe domnişoara *** drept iubită, dacă vă face plăcere; în ceea ce mă priveşte, eu nu mai doresc acest lucru. Aţi fi foarte drăguţ să nu încercaţi a mă mai vedea."

Onufrius se simţea zdrobit; înţelese că nefericita asemănare a portretului era de vină; nesimţindu-se vinovat, speră ca încetul cu încetul totul să se lămurească în favoarea lui. A doua scrisoare era o invitaţie pentru seara.

— De minune! spuse el, am să mă distrez puţin şi am să alung toate gândurile negre. Ora vizitei sosi; se îmbrăcă cu mare grijă; ca toţii artiştii (când nu sunt îngrozitor de murdari), Onufrius umbla foarte dichisit, nu era un tânăr la modă dar încerca să dea cumplitelor noastre haine o linie pitorească, un aer mai puţin prozaic. Copia un frumos Van Dyck pe care-l

avea în atelier şi-i drept că semăna cu el ca două picături de apă. Părea că portretul coborâse din cadru sau că-i o pictură ce se reflectă într-o oglindă.

Era lume multă; ca să ajungă la stăpâna casei, fu nevoit să-şi croiască drum prin valuri de femei şi, bineînţeles, mai mototoli câte o dantelă, o mânecă, murdări mai mulţi pantofi; după ce schimbară câteva banalităţi, el îi întoarse spatele şi începu să caute vreun prieten în mulţime. Negăsind nicio cunoştinţă, se aşeză pe o banchetă în dreptul unei ferestre unde, pe jumătate ascuns de perdele, putea vedea fără a fi văzut căci, de la fantastica evaporare a ideilor, nu-i prea făcea plăcere să poarte conversaţii; se credea nerod, deşi nu era adevărat; contactul cu lumea îl adusese din nou la realitate.

Recepţia era strălucitoare. O privelişte superbă! Totul sclipea, făcea ape, scânteia; era un zumzet neîntrerupt, o mişcare, un zbor. Mătăsuri străvezii ca aripile albinelor, tuluri, crepuri, dantele, lameuri, fireturi, mătăsuri unduite, decupate, cu franjuri şi dantelă; aur, argint, mătase, catifea, paiete, flori, pene, diamante şi perle; toate scrinurile fuseseră golite, luxul tuturor continentelor îşi dăduse întâlnire. Un tablou frumos, pe cuvântul meu, girandole de cristal scânteiau ca stelele; jerbe de lumină, irişi prismatici ţâşneau din pietrele preţioase; umerii femeilor, poleiţi, mătăsoşi, acoperiţi de o uşoară sudoare, păreau agate sau onixuri scufundate în apă; ochii sclipeau, inimile băteau, mâinile se strângeau, capetele se aplecau, eşarfele fluturau, serata era în toi; muzica înăbuşită de voci, vocile de freamătul picioruşelor pe parchet şi foşnetul rochiilor, toate acestea alcătuiau o armonie sărbătorească, un ansamblu vesel care ar fi putut îmbăta omul cel mai melancolic şi înnebuni omul cel mai puţin nebun din lume.

Dar Onufrius era indiferent la toate astea, el se gândea la lacinta.

Deodată privirile i se aprinseră, văzuse ceva nemaipomenit: un tânăr care intrase în clipa aceea; putea să aibă douăzeci şi cinci de ani, purta un frac negru, cu pantaloni de aceeaşi culoare, o vestă scurtă din catifea roşie, mănuşi albe, un binoclu de aur, părul tuns scurt, o barbă roşie în genul lui Saint-Megrin, dar nu părea deloc ciudat, căci mai mulţi filfizoni erau îmbrăcaţi la fel; avea trăsăturile regulate, profilul lui fin şi corect ar fi putut zdrobi inimile mai multor fetişcane, dar buzele-i palide şi subţiri ale căror colţuri fugeau fără încetare sub umbra mustăţilor roşcate exprimau atâta ironie, atâta răutate era în ochii înflăcăraţi de după binoclu, ca în ochii unui vampir, încât ar fi fost cu neputinţă să nu-l deosebeşti dintr-o mie.

Îşi scoase mănuşile. Lord Byron şi Bonaparte ar fi fost mândri să aibă mânuţa lui cu degete rotunde, prelungi, atât de fină, atât de albă, atât de transparentă, încât te-ai fi temut să n-o sfărâmi strângând-o; pe degetul arătător purta un inel mare, având drept piatră fatalul rubin: strălucea atât de tare, încât te făcea să-ţi pleci ochii.

Un fior îl scutură pe Onufrius.

Lumina candelabrelor se şterse şi bătu în albastru; ochii femeilor şi diamantele păliră; singur rubinul radios arunca flăcări în mijlocul salonului scufundat în întuneric, ca soarele străbătând ceaţa.

Beţia petrecerii, frenezia balului ajunseseră de neînchipuit; nimeni, cu excepţia lui Onufrius, nu înregistră această schimbare; personajul ciudat se strecura ca o umbră printre grupuri, schimbând două cuvinte cu unul, strângându-i mâna altuia, salutând femeile cu un respect derizoriu, cu o galanterie exagerată, care le făcea pe unele să roşească, pe altele să-şi muşte buzele; ai fi zis că privirea lui de felină pătrunde până în adâncul inimii lor; un dispreţ satanic se desprindea din toate mişcările lui – o clipire imperceptibilă a ochiului, o cută a frunţii, ondulaţia sprâncenelor, răsfrângeri ea buzei de jos, chiar şi schiţarea surâsului său antipatic, totul trăda în ciuda manierelor lui politicoase şi a vorbirii lui modeste – gânduri trufaşe pe care voia să le ascundă.

Onufrius, care nu-l pierdea din ochi, nu ştia ce să creadă; dacă n-ar fi fost într-o societate atât de numeroasă, i-ar fi fost tare frică.

I se păru chiar la un moment dat că recunoaşte în el persoana care îi desfăcuse ţeasta; dar se încredinţă curând că se înşală. Câteva persoane se apropiară, se legă o conversaţie; convingerea că era golit de idei i se destrămă cu desăvârşire; inferior sieşi, era la nivelul celorlalţi; toţi îl găsiră fermecător şi mult mai spiritual ca de obicei. Grupul se risipi, rămase singur; îi veniră alte gânduri; uită de bal, de necunoscut, de larma petrecerii şi de tot; era la o mie de leghe depărtare.

Un deget îl atinse pe umăr, tresări ca şi cum ar fi fost trezit brusc. Văzu în faţă pe doamna de ♦** care, de un sfert de ceas stătea în picioare în faţa lui fără să-i poată atrage atenţia.

— Ei! la ce te gândeşti, domnule? Nu cumva la mine?

— La nimic, pe cuvântul meu, doamnă.

Se ridică, doamna de *** îl luă de braţ; se plimbară de-a lungul sălii. După ce schimbară câteva cuvinte, ea spuse:

— Am să-ţi cer o favoare.

— Spuneţi, ştiţi bine că nu sunt neîndurător, mai cu seamă cu dumneavoastră.

— Recitaţi doamnelor versurile pe care mi le-aţi spus zilele trecute, le-am vorbit despre ele şi ard cu toate de nerăbdare să le asculte.

La această propunere, Onufrius se întunecă la faţa şi răspunse un nu răspicat; doamna de *** insistă aşa cum ştiu femeile să insiste. Onufrius rezistă atât cât trebuia ca să justifice în propriii lui ochi ceea ce el numea o slăbiciune şi, până la urmă cedă, deşi fără prea multă amabilitate.

Doamna de ♦**, triumfătoare, ţinându-l de vârful degetelor ca să nu poată s-o şteargă, îl aduse în mijlocul cercului şi-i dădu drumul mâinii; mâna căzu de parcă ar fi fost moartă. Onufrius, descumpănit, îşi plimba de jur-împrejur privirile neînsufleţite şi speriate, ca un taur sălbatic căruia picadorul i-a dat drumul în arenă. Dandy-ul cu bărbiţă roşie se afla acolo, răsucindu-şi mustăţile şi privindu-l pe Onufrius cu o răutate satisfăcută. Pentru a pune capăt acestei situaţii penibile, doamna de *** îi făcu semn să înceapă. El prezentă subiectul poemului şi anunţă titlul cu o voce destul de nesigură. Zumzetul se opri, şoaptele încetară, toţi se pregătiră să asculte, se făcu tăcere deplină.)

Onufrius se afla în picioare, cu mâna sprijinită de speteaza unui fotoliu care îi slujea drept tribună. Dandy-ul veni să se aşeze chiar alături, atât de aproape încât îl atingea: când văzu că Onufrius era să deschidă gura, scoase din buzunar o spatulă de argint şi un tifon prins de capătul unui beţişor de abanos; spatula era acoperită de o substanţă spumoasă şi rozalie, destul de asemănătoare cu crema cu care se umplu zneringue-urile, în care Onufrius recunoscu de îndată versuri de Dorat, de Bonfflers, de Bernis şi ale domnului cavaler de Pezay, care arătau ca o fiertură sau o gelatină. Tifonul era gol.

Onufrius, temându-se ca dandy-ul să nu-i facă vreo farsă, mută fotoliul şi se aşeză în el; omul cu ochi verzi veni chiar în spatele lui; nemaiputând să dea înapoi, Onufrius începu. De-abia îşi luase zborul de pe buzele lui ultima silabă a primului vers şi dandy-ul, întinzând tifonul, cu o dexteritate miraculoasă, o prinse din zbor şi o intercepta înainte ca sunetul să fi avut timp să ajungă la urechile adunării; apoi, tăind aerul cu spatula, i-o vârî în gură, plină de amestecul ei insipid. Onufrius ar fi vrut tare mult să se oprească sau să fugă; dar un lanţ magic îl ţintuia de fotoliu. A fost nevoit să continue şi să scuipe acest amestec odios sub formă de mitologie învechită

şi de madrigale. Operaţia se repeta întocmai la începutul fiecărui vers; nimeni totuşi nu părea să-şi dea seama.

Gândurile noi, frumoasele rime ale lui Onufrius, înstelate de o mie de culori romantice, se zbăteau*şi săltau în reţea ca nişte peşti într-o plasă sau nişte fluturi sub o batistă.

Bietul poet îndura chinurile gheenei, stropi mari de sudoare îi curgeau şiroaie de-a lungul tâmplelor. Când totul luă sfârşit, dandy-ul luă uşurel rimele şi gândurile lui Onufrius de aripi şi le strânse în portofelul lui.

— Bine, foarte bine, spuseră câţiva poeţi apropiindu-se de Onufrius, o pastişă delicioasă, un admirabil pastel, un Watteau autentic, un stil regenţă de-l poţi confunda cu originalul, aluniţe, pudră şi fard, cum naiba ai reuşit să-ţi machiezi poezia în felul ăsta? E un rococo admirabil; bravo, bravo, pe cinstea mea, o glumă foarte spirituală. Câteva doamne de onoare îl înconjurară şi ele: Delicios! hlizindu-se în aşa fel încât să arate că sunt deasupra unor asemenea fleacuri, deşi în fundul sufletului le găseau fermecătoare şi le-ar fi plăcut grozav o asemenea poezie pentru consumul lor particular.

— Sunteţi toţi nişte tâlhari! strigă Onufrius cu o voce înfricoşătoare, răsturnând de pe tavă paharul cu apă îndulcită care i se oferea. Totul a fost pus la cale, e o mistificare ordinară; m-aţi chemat aici ca să mă daţi pradă diavolului, da, lui satana în persoană, adăugă el arătând cu degetul filfizonul cu vestă roşu-aprins. După această ieşire zgomotoasă, îşi înfundă pălăria în cap şi plecă fără să dea bună ziua.

— Pe cuvântul meu, spuse tânărul ascunzând sub pulpanele hainei doi coţi de coadă păroasă care ieşise şi se desfăşura, nemaiavând astâmpăr. Să creadă că sunt diavolul, ce nostimă născocire! Nu încape îndoială, acest biet Onufrius e nebun, îmi faceţi onoarea să-mi acordaţi acest dans, domnişoară? reluă el o clipă după aceea, sărutând mâna unei făpturi angelice de cincisprezece ani, blondă şi sidefie, un ideal a lui Lawrence.

— Ah! Doamne, da, spuse tânăra cu surâsul ei ingenuu, ridicând pleoape lungi şi catifelate, lăsând să clipească spre el ochii ei frumoşi de culoarea cerului.

La cuvântul Dumnezeu, o dâră lungă de pucioasă ţâşni din rubin, paloarea blestematului se accentuă, dar tânăra nu văzu nimic şi chiar dacă ar fi văzut, n-ar fi fost nimic, îl iubeai

Când Onufrius ajunse în stradă, începu să fugă cât putea de repede; avea febră, delira, străbătu la întâmplare o mulţime de străduţe şi de pasaje. Cerul

prevestea furtună, giruetele scârţâiau, obloanele se loveau de ziduri, ciocănelele uşilor făceau un zgomot asurzitor, vitraliile se stingeau rând pe rând; zgomotul trăsurilor se pierdea în depărtare, câţiva trecători întârziaţi se strecurau de-a lungul zidurilor, femei uşoare îşi târau rochiile vaporoase în mocirlă; felinarele, legănate de vânt, împrăştiau raze de lumină despletite şi roşii peste şuvoaiele de apă ce crescuseră din cauza ploii; urechile lui Onufrius ţiuiau; tot murmurul înăbuşit al nopţii, sforăitul unui oraş care doarme, lătratul unui câine, mieunatul unui cotoi, sunetul picăturilor de apă care cad de pe acoperiş, orologiul sunând din sfert în sfert de oră, suspinul vântului, toate aceste zgomote ale tăcerii îi zgâlţâiau nervii încordaţi la culme din pricina evenimentelor serii aceleia. Fiecare felinar părea un ochi însângerat care îl spiona; i se părea că vede mişunând în umbre forme fără nume, că sub picioarele lui se târăsc reptile abjecte; auzea rânjete diabolice, şoapte misterioase. Casele valsau în jurul lui; caldarâmul era inundat, cerul se apleca precum o cupolă cu coloanele frânte, şi norii fugeau, fugeau, fugeau ca şi cum diavolul îi târa după el; o mare cocardă tricoloră înlocuise luna. Străduţele şi străzile porniseră braţ la braţ trăncănind ca nişte cumetre şi asta se repeta la nesfârşit. Trecu şi casa doamnei ***. Lumea ieşea de la bal, se înghesuia la uşă; înjurături, strigăte după trăsuri. Tânărul cu reţeaua coborî, oferise braţul unei doamne; această doamnă nu era alta decât lacinta; se dădu jos treapta de la trăsură, filfizonul îi întinse mâna; se urcară; mânia lui Onufrius us nu mai cunoştea margini; hotărât să lămurească odată chestiunea, îşi încrucişă braţele pe piept şi se aşeză în mijlocul drumului. Birjarul pocni din bici şi o miriadă de scântei ieşiră de sub picioarele calului. Porniră la galop; birjarul strigă: La o parte! El nu se clinti: caii porniseră prea repede ca să mai poată fi opriţi. Lacinta scoase un ţipăt; Onufrius crezu că s-a sfârşit cu el; dar caii, birjarul, trăsura nu erau decât un abur pe care trupul lui îl împărţi în două, aşa cum arcada unui pod despică o masă de apă care imediat după aceea se împreună. Bucăţile fantasticului echipaj se lipiră la câţiva paşi în urma lui şi trăsura merse mai departe, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Onufrius, zdrobit, o urmărea cu privirea: o întrevăzu pe lacinta care ridicase perdeaua şi-l privea cu un aer trist şi blând iar dandy-ul cu barbă roşie râdea ca o hienă; un cot al drumului îl împiedică să mai vadă; scăldat de sudori, gâfâind, şi murdar de noroi până pe spinare, palid, istovit şi îmbătrânit cu zece ani, Onufrius se întoarse cu greu acasă. Era în plină zi, ca şi în ajun; când puse piciorul în prag, căzu leşinat. Nu-şi veni în fire decât după un ceas; urmă o febră îngrozitoare. Lacinta uită

repede de gelozia ei şi de promisiunea de-a nu-l mai vedea; se aşeză la căpătâiul său şi-l îngriji, înconjurându-l de mângâieri afectuoase. El n-o recunoscu; şi asta timp de o săptămână; febra scăzu; trupul se însănătoşi, dar mintea nu; era convins că diavolul îi furase trupul, întemeindu-se pe faptul că nu simţise nimic atunci când îl călcase trăsura.

Povestea lui Peter Schlemil căruia diavolul îi furase umbra; aceea a nopţii de Sfântul Vasile în care un om îşi pierde imaginea îi veniră în minte; refuza cu încăpăţânare să-şi vadă chipul în oglinzi şi umbra pe jos, lucru cu totul firesc din moment ce el nu era decât o sub stanţă impalpabilă; zadarnic era lovit, ciupit, spre a i se arăta că se înşală, se afla într-o stare de somnambulism, de catalepsie, care nu-i îngăduia să simtă nici chiar sărutările lacintei.

Lumina se stinsese în lampă; această frumoasă imaginaţie, surescitată de mijloace artificiale, se consumase într-un dezmăţ zadarnic; fiind tot mereu spectatorul propriei sale existenţe, Onufrius o uitase pe a celorlalţi şi legăturile care-l legau de lume se sfărâmaseră una câte una.

Părăsind domeniul realului, se scufundase în adâncimile nebuloase ale fanteziei şi ale metafizicii; dar nu putuse să se întoarcă cu ramura de măslin; nu găsise un pământ uscat pe care să-şi sprijine piciorul şi nu putu să afle drumul de întoarcere; nu mai putea, când îl cuprinsese ameţeala de-a se afla atât de sus şi atât de departe, să coboare cum ar fi dorit şi să reia legătura cu lumea obişnuită. Ar fi fost în stare, fără această înclinaţie funestă, să devină cel mai mare poet; nu fu decât cel mai ciudat dintre nebuni. Pentru că privise prea mult timp viaţa cu lupa (căci elementul fantastic îl surprindea întotdeauna în întâmplări obişnuite), întâmplându-se cu el ceea ce se întâmplă persoanelor care zăresc cu ajutorul microscopului viermi în alimentele cele mai sănătoase, şerpi în lichiorurile cele mai limpezi. Nu mai îndrăznesc să mănânce: lucrul cel mai firesc, îngroşat de imaginaţia lor, li se părea monstruos.

Domnul doctor Esquirol a făcut anul trecut un tablou statistic al nebuniei.

	Bărbaţi	**Femei**
Nebuni din dragoste	2	60

Nebuni din devotament	6	20
Nebuni din politică	48	30
Nebuni prin pierderea averii	27	24
Nebuni din cauze necunoscute	1	

ă e bietul meu prieten.

Dar lacinta? Să vă spun drept, a plâns două săptămâni, a mai fost tristă încă două şi când a trecut acest timp, avea câţiva amanţi, vreo cinci, şase cred, doar ca să-l înlocuiască pe Onufrius. Un an după aceea îl uitase cu totul şi nici nu-şi mai amintea numele lui. Nu-i aşa, cititorule, că acest sfârşit e foarte banal pentru o poveste extraordinară? Credeţi-mă sau nu mă credeţi, eu mi-aş tăia beregata mai curând decât să vă fi prezentat o singură silabă neadevărată.

---

[1] Albert Thibaudet: „La bataille d'Hernani passe pour l'Austrelitz du romantisme", în *Histoire de la littérature française*, Stock, Paris, 1936.

[2] Bibliografie Gautier: Născut la Tarbes în 1911, mort la Paris în 1872; studiază pictura şi se afirmă în grupul discipolilor lui Hugo; debutează în 1830 cu *Poésies,* după care urmează *Albertus* (1833, versuri), *Les Jeunes France* (1833, povestiri), *Mademoiselle de Maupin* (1836, roman), *Comédie de la mort* (1838, versuri), *Espana* (1845, versuri), *Emaux et Camées* (1852, versuri, prima ediţie cuprinde 18 poeme, cea de a şaptea din 1872, 47), *Le roman de la momie* (1857), *Voyages* (1858), *Capitaine Fracasse* (1863, roman); din 1836 vie activitate publicistică în *La Presse*, cronicar dramatic şi articole de critică; fondează *Revue de Paris* (1851) şi conduce ;'*Artiste* (1857).

[3] apud P. Martino: *Parnasse et symbolisme,* A. Colin, Paris, 1930.

[4] G. Lanson, *Histoire de la littérature française,* cinquième édition, revue, corrigée, Hachette, Paris, 1893, p. 954.

[5] A. Thibaudet, op. Cât., p. 182.
[6] Persoană practicînd pasionat călăria.
[7] Vicontele de Valmont, personaj din *Legăturile primejdioase* de Laclos, tipul seducătorului fără scrupule.
[8] Diferitele incarnări ale zeilor indieni. În special ale lui Vişnu.
[9] Spital de alienați mintali din Paris.
[10] Lucrare de Novalis (1799).
[11] Să vezi Neapole, apoi să mori (it.).
[12] Cerșetori (it.).
[13] Ofițer din marina engleză și americană, cu un grad superior" căpitanului de vas.
[14] Prânzul (engl,).
[15] Strain (it.)
[16] Camera deputaților și Senatul.
[17] Ironie caustică (engl.).
[18] Mimica celor vechi cercetată în gesticulația napolitană (it.).
[19] Vînzător de stridii (it.).
[20] sfinţită întru cinstirea lui sir Joshua Ward (engl.).
[21] Pipă prelungă cu rezervor, un fel de narghilea, folosită în India.
[22] cîine rău (lat.).
[23] Ofițer al poliției judiciare în Anglia.
[24] Proprietarul unui conac în Scoția.
[25] Fructul unui arbore veninos din Antile.

Table of Contents